

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

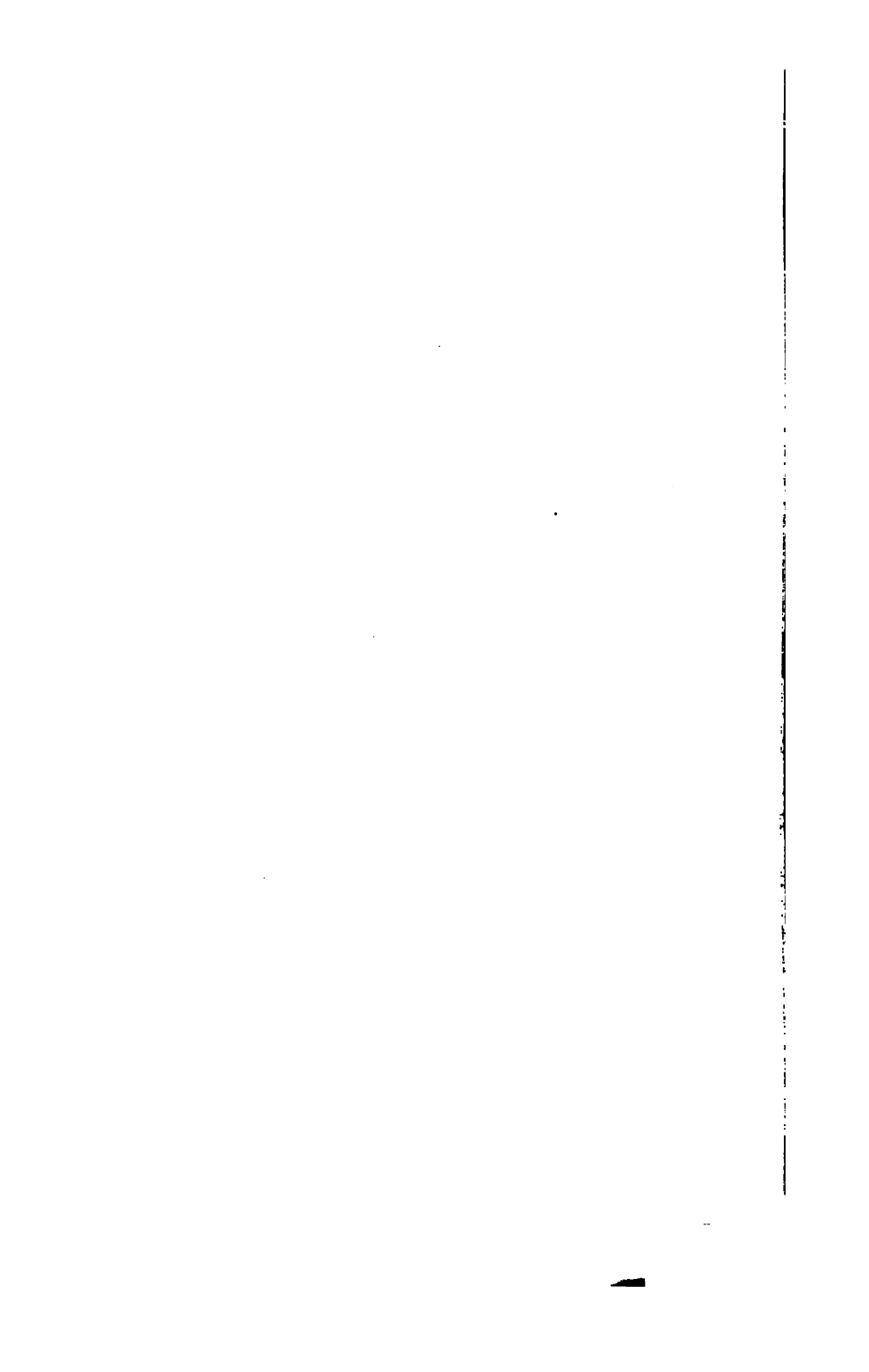
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 06826413 8

SUBSIDIA DIPLOMATICA
AD
SELECTA JURIS
ECCLESIASTICI
GERMANIAE

ET
HISTORiarUM CAPITA ELUCIDANDA
EX
ORIGINALIBUS ALIISQUE
AUTHENTICIS DOCUMENTIS
CONGESTA, NOTIS ILLUSTRATA ET EDITA

2
STEPHANO ALEXANDRO WÜRD^TWEIN,
Eminentiss. ac Celsiss. Archi Episcopi Princ. Elect. Moguntini Cons-
siliario Eccles. Officiario &c. Insignis Ecclesiae Colleg. B. M. V.
ad Gradus Decano &c.

TOMUS DECIMUS.

FRANCOFURTI ET LIPSIAE
APUD TOBIAM GOEBHARDT,
BIBLIOPOLAM UNIVERSITATIS BAMBERGENSIS
MDCCLXXVII

BENEVOLO LECTORI S.

Occurrunt Diplomata seculorum
decimi quarti, quinti & sexti
bene multa, quæ Data sunt Anno
.... die... *juxta stilum scribendi in*
Diaecesi Moguntina (a) secundum stilum Tre-
verensem (b) juxta stilum Coloniensem (c) aut
sub formula consimili.

(a) *STILUS MOGUNTINUS* IN CHARTIS OCCURRIT SEQUENTIBUS:

I. **P**ax Burgensis castri Dalberg. *charta des-*
nit: Dieser brieff wart geben und das
geschach, da man zalte nach Cristus geburte
MCCC LI. jar, als man in Menzer bistum
scribet uf sant Gerdrut dag der heiligen

junffrauwen. L. B. de Gudenus Tom. V.
pag. 630.

An. 1351. 17. Martij.

II. **T**ransactio super jure patronatus
Ecclesie in *Waldenhausen* hod. Wal-
hausen: *desinit*: Geben und geschehen do
man zalte nach Cristus geburt Dufent Druw-
hundert eins und funffzig jar, als man in
Mentzer bistum schreibet uff sant Gertruden
dage. de Gudenus Tom. V. pag. 631.

1351. 17. Martii.

III. **G**raf *Gerlachs* und *Fridrichs* zu *Nassau*
bestättigung des Wittumbriefes ih-
rer mutter Gräfin *Margarethe*. *desinit* sub da-
to anno Domini Millesimo CCC°. quinqu-
gesimo septimo sabbato post octavas Epi-
phanie Domini secundum stilum Mogunti-
nensem. Hagelgans Nassauische Geschlechts-
tafel des Walram. Stammes pag. 24. n. LVII.

1357. 14. Januarii.

De Villis Lieborn, Weltherode &c.

IV. **W**ir *Adolf* graue zu *Nassau* beken-
nen in dissem offen brieffe vor
uns und unffe erben, daz wir die dorffer uff
dem *Einriche* mit namen *Lieborn, Welther-*
rode

rode und *Strude*: und waz darzu gehoret, die hern *Philipps von Geroltzstein* versatzt sin, losen sollent dem edeln unssern lieben bruder *Johan Grauen zu Nassauw* heren zu *Merenberg* und sinen erben von nu an dage nach ostern neht kommet uber ein jar one allen verzog und sollen ymme auch dan die Schare sin deil bynnen disse zyt dan uff dieselbe zyt gelden und bezalen waz in der ane trifftet, endeden wir dez nijt also daz wir dem vorgebant unssern bruder *Johan* oder sinen erben die vorgebant dorffer nit enlossen oder ouch die Schare nyt en bezalten uff die vorgebant zyt, so sollen wir inryden an die stat und halden alz sine brieffe inne halten, die er daruber von der losungen von uns hat, dez zu urkunde geben wir dem vorgebant unssern bruder *Johanne* und sinen erben dissen brieff besiegelt mit unssern Ingessigel vor uns und unsse erben daz an dissen brieff gehangen ist, Datum *Wene* ipso die festo Epiphania Domini Anno Dni M^o CCC LX. quinto secundum stilum Magunt.

1365. 6. Jan.

Dotzheim conceditur jus lignandi in Silva

Mofsbacensi.

V. Ich *Peter Kammerer* ritter und *Else* myne eliche frawe bekennen an diffen offin brieffe daz die edeln unffe lieben gnedigen heren Grefe *Adolf* und Greve *Johan* gebroder Grauen zu *Naffaw* unffem dorffe *Dotzheim* by *Muffbach* gelegen die Gnade und Gunft umbe unffen Willen gedon hat, daz sy mogent faren in *Muffbacher* Marck wand sy kein recht daryn hant, urhultz und burnehultz darynne zu nemen und zu houwen zu irer notdurfft und follent buholtz heifchen und biden an den, die dy von *Moffbach* daruber gefätzt hant und die vorgevant unffe heren hant unffem egenanten dorffe *Dotzheim* die Gnade und Gunft gedon also lange alz die vorgevant mine eliche frawe gelebet und wanen sy abe get von do des wegen, daz Got lange frifte, fo inhant noch infollent die vorgevant lude von *Dotzheim* kein recht friheit noch gewonheit in die vorgevant marcke und walt nyt me haben noch nyt me domide zu fchaffen haben in keine wys abefcheiden argelift und geverde. Dez zu urkunde han ich *Peter Kammerer* vorgevant min ingeffigel vor mich und *Elfen* mine eliche frawen obgenant an difen
brieff

brieff gehalten und darzu zu merer siche-
heit han wir gebeden die erbern wifen ve-
sten lude *Gerlach Knebel Marsilius von Riffin-*
berg Jorgen von Lindeuwe Heinrich Munich
von Lindeuwe Emmerich von Bigen ritter und
Otten von Graenrode daz sy ire ingessigel zu
eime gezugnisse by daz mine an difsen brieff
hant gehalten und wir *Gerlach Knebel Mar-*
silius von Riffinberg Jorge von Lynduwe
Heinrich Munich von Linduwe, Emmerich
von Bygen und Otte von Graenrode vorgenant
bekennen daz wir by difsen vorgenanten
reden gewest sin und hant durch bede wil-
len des vorgenant heren *Peter Kammerer*
und frawen *Elsen* finer elichen frawen unser
ylicher sin Ingessigel an diesen brieff gehan-
gen. Datum *Wisebaden* anno Dni M° CCC° LX.
quinto secundum stylum Maguntinum feria
tercia post festum Epiphanie Domini.

1365. 7. Jan.

Quittancia.

VI. Ich *Brune zu Brunenfels* burger zu *Fran-*
ckenfurt bekennen das mir *Hartung*
Schriber myns heren von *Nassau* bezalt hait
eyn und zwentzig gulden als von *Rudolffs*
wegen des Schultheifs zu *Nassau* als von
des wines wegen, den he umb mich kauff-

te des myn frauwe von *Nassau* burge ist,
des sager ich der egenanten XXI gulden *Ru-*
dolff vorenant und auch *Hartung* egenant
quyd ledig und lois bit diessem brieffe meo
sub sigillo presentibus ad finem dat: sabato an-
te *Dominicam Letare* Anno Dñi M^o CCC^o LX
nono secundum stylum Magunt.

1369. 10. Martij.

Census olei annuus pro Rabengirsburch.

VII. Ich *Johann* von *Symer* eyn wepelingk
und *Yliana* meyn eliche husfrauwe
thun kunt und erkennen offentlich in dufime
brieffe das mir byt samder hant han versetzt
und versetzen dem erbern manen hern *Phi-*
lips von *Coppensteyn* Canuniche zu *Rebengirs-*
burg sancti Augustins orden anderhalb sefter
gudes oleys jerlicher gulden. Enckericher
massen; die uns fallen sint usser dem baum-
garten gelegen by dem heidin stege und us-
ser dem wingarten gelegen in veunische uff
der bruche wiesen zu *Enckerich* Schumpes
erben besitzent alda selbs vor gute vier
mensche gulden als sie zu *Mentze* gencklich
und gebe sint die uns der vorgnant her *Phi-*
lips gehantreycht hat ee wann duser brieff
geben wurde Auch erkennen wir uns in du-
sem brieffe das uns her *Philips* egenante hat
ge-

geluwen zwey malder Korn. und zwey malder habern, Kyrperger massen und geloben In guden truwen yme die gutliche widder zu geben, in dem ersten eren nesten kommen sol dar na das duses brieffes datum geschriben stet und wo wir des nit endeden und sumich wurden an der bezalunge so sulde die vorgenante oley gulde auch eyn underphant sin vor die frucht as vor die vier gulden auch ist gerettet wo it sach were das der obgenanth her *Philips* abeinge das Got vorbiede ee wan die oley gulde die alle jerliche fallende ist in den yrsten vier dagen vasten gelosten worden so man den oley alle jerlich geben und hantreichen der gemeynen presencien in dem stiffe zu *Rebengirsburch* Auch mhe ist getret wanne wir ader unse erben kommen bitt vier guden gulden und mit den vier maldern fruchte ar it sach were das frucht unuergolde belife zu dem nesten erren as da oben geschriben steit so sal her *Philips* oder die gemeyner der presencien unns oder unsen erben wieder zu losen geben, an alle widder sprache die vorgenante oley gulde auch geloben wyr in guten truwen alle duse vege schriben puncte stede zu halden alle argelift bose funde die man erdencken mochte uffgescheyden hye by sint gewesen bescheiden

wyfe Iude meyster Johann der Smyt uff dem
marte und *Johann Sufsemont* Scheffen zu *En-
ckerich* die sin urkund hant entphangen Des
zu stedicheyde han ich Johann von Symern
vorgenant meyn Ingefigell an duffen brieff
gehangen unnd zu besser stedicheide han ich
Iliana vorgenant gebeden herrn *Johan* unffen
kyrch herrn zu Trauen, das er sin Ingefigel
vor mich an duffen brieffe hat gehangen Des
ich *Johann* Kyrch her zu *Traue* mich erken-
nen das ich umb bede willen meyn Ingefigel
vor ylianam an duffen brieff han gehangen
Datum Anno Domini M^o CCC^o Lxx.
In Dominica qua cantatur *Esto mihi secun-
dum stilum Moguntinensem.*

24. Febr.

*Litterae renuntiationis monasterii Chumbdt super
ama vini in Ockenheim.*

VIII. **W**ir *Sophia* Eptisse tzu *Comede* und
den gemeynn Convent daselbes
jreckennen uns in duffme uffenen brieve und
dun kunt allen den, die yn anseent oder ho-
rent lesen, daz wir gantzliche verzegen han
und verzigen bit urkunde dus uffenen brie-
ves uff nyn ame wynes jerlicher gulden die
wir vallende hatten tzu *Ockinbeym* und uns
gab *Wentze* genant *Kaselkalp* dasselbes
wonnfftig

wonaffig von syne gude umb druzehen Gulden, die er uns gegeben hat, also daz unser Cloyster zu Comede vorgeant die amewynes nummerte geforderen sal an Wentzen vorgeant oder affi syne erben. In quorum evidens testimonium sigillum. Conventus nostri presentibus duximus apponendum. Datum anno Domini M^o. CCC^o. LXX° ij^o. jpsa die beati *Anthony* Confessoris secundum stylum Moguntinensis curie.

1372. 17. Jan.

IX. **W**ilhelm abbt zu Schönau kaufft von Dieter Broch den hof zu Rüdelen quittung hierüber . . . Datum Anno Dñi MCCCLXXXIII. in octava Purificationis *Marice* virginis secundum stylum Moguntinensem.

1384. 9. Febr.

Rettung derer freyheiten und rechte des unmittelbaren. . . Benedictiner closters Schönau in dem Einrich. urkunden buch p. 7.

X. **R**eversales *Wernbers* von *Beldersheim* das er von *Johan Wildgraven* zu *Dune* &c. ein mannlehen entfangen habe &c. Datum feria tertia proxima post diem conversionis sancti *Pauli* Anno Domini MCCCCXXII. juxta stylum scribendi in Diocesi Moguntina.

1422. 27. Jan.

Best

Best gegründete Rechtliche Ausführung
von dem Gräflich Limburgischen Lehengut
Adelmannsfelden. Sub litt. B b. pag. 109.
Kremer's Geschichte des Wild- und Rhein-
gräflichen Hauses. Mannheim 1769. fol.
pag. 55. not. 8.

XI. **H**enne von *Wertdorff* anerkenntniß, das
er von *Johann Wildgraven zu Dune*
ein burglehen empfangen habe... uf Sambiz-
tag vor fant *Paulus* tag als er bekert war.
1422. juxta stilum in Dicecesi Maguntina.
Kremer loc. & pag. paulo ante cit.

1422. 24. Jan.

(b) *STILO TREVIRENSI*

NOTATÆ SUNT CHARTÆ SEQUENTES:

XII. **B**aldwinus Archi-Episcopus Treviren-
fis *Dietherum* Camerarium de *Wor-*
matia vafallum adfciscit . . . Datum Anno Do-
mini MCCCXLIX^o secundum ordinem Tre-
verensem uf den jares dage. de Gudenus
Tom. V. pag. 62.

1349. 1. Jan.

XIII. **B**aldwinus Archi-Ep. Trevirensis tran-
figit cum *Diethero* Camerario de
Wormatia . . . Datum *Brin* Anno Domi-
ni

ni

❦

ni M°. CCC°. XLIX°. secundum ordinem
Trevirensium. de Gudenus Tom. V. pag. 62.

1349.

XIV. **S**yngrapha *Henrici Beyer* militis scul-
teti *Boppardiae* super receptis a *Diet-
bero Waldeck* L. florenis nomine *Juttae Beye-
rin de Cronenberg* ipsius *Henrici* nurus libero-
rumque. Pro qua summa hi vendiderunt
sua bona reapplicanda per *Henricum* in emp-
tionem aliorum . . . Datum Anno Domini
MCCC quinquagesimo quarto secundum sti-
lum *Dioecesis Treverensis* die XV. mensis ju-
lij. de Gudenus Tom. III. pag. 383. *

1354.

XV. **B**ündniss zwischen Churfürst *Boëmund*
zu *Trier* und Grafen *Johan von Nas-
sau*. Nach Christus geburte Dufent dru hun-
dert sehs und funffzig jar nach gewonheit zu
schri-

- Probe notandum, quod chartæ omnes *secun-
dum stilum Trevirensis Dioecesis, secundum con-
suetudinem scribendi in Dioecesi Coloniensi, Mo-
guntina &c.* notatæ intra 25. Decembris & 25.
Martij datæ sint. Ex errore igitur & inad-
vertentia Syngraphæ huic 15^a Julii scriptæ
verba: *secundum stilum &c.* adjecta fuisse ar-
bitramur; sicut sæpius hæc verba repetita ad-
huc fuisse post annum 1567. cum ratio scri-
bendi: *secundum stilum &c.* jam cessaverit,
animadvertimus & *Browerus* juste conqueri-
tur. vid. finem præfationis.

schribene in dem stiffe zu *Tryre* des nehsten
sondages nach unser frawen dage Liechtmiss.
e libro Copiali.

1356. 6. Febr.

XVI. *Johans* Grafen zu *Saarbrucken* anwei-
fung eines anderen lehens vor das
verlohrne an *Johan Mertz* Ritter. Datum
Wilburg uf den nehsten Mandag nach dem
achtzehenden dage da man zalte nach Chri-
stus Geburte XIII^c jare darnach in dem sie-
ben und funffzigsten jar nach gewonheit zu
schribene in dem stiffe von *Triere*. e libro
Copiali.

1357. 16. Jan.

XVII. *V*ertrag zwischen König *Wenzeslaus*
von *Böhmen* und Ertzbischoff
Boemund von *Trier* wegen Gemeinschaft der
veste *Freudenberg* - - - der gegeben ist zu
Trier uf den eyn und zwentzigsten dag des
maindes genant januarus do man zalte nach
Christus Geburte Dufent Dru hundert sie-
ben und fünffzich jar na Gewohnheit zu
schribene in dem stiffe von *Triere*. Ver-
theidigte medietat und Landfässigkeit der
Abtey *Maximin* bey *Trier* &c. 1774. Beyla-
gen pag. 34.

1357. 21. Januar.

XVIII.

XVIII. **G**raf *Johans von Nassau* besetzung
des amts *Cleberg* . . . Gegeben
des nehesten Dornstages nach dem achtzehenden
tage unsers herren da man zalte nach
Christus geburte XIII^c und nun und fünffzig
jare als man spulget zu schribene in *Trierer*
bischdum. e libr. cop.

1359. 17. Januar.

XIX. **E**ntscheid Graf *Johans zu Nassau*
herrn zu *Merenberg* zwischen eini-
gen seiner vasallen gegeben zu *Wilburg* uff
den achtzehenden tag nach Christus Gebur-
te XIII^c jare darnach in dem LXI. jare nach
Gewonheit zu schriben in *Trierer* bistum. e
libro copiali.

1361. 11. Jan.

XX. **P**romissio *Philippi de Isenburg* & hære-
dum ejus pro captivitate Der
gegeben ist nach Christus geburte drizehen
hondert jare nach gewohnheit zu schreiben
in dem stifte zu *Trier* uff dene nechsten Son-
tage Vor Sant *Valentinus* tage. ab Hontheim
Tom. II. Histor. Trev. Dipl. pag. 217.

1300. 20. Febr.

XXI. **W**igand von *Mutersbach* lehen re-
vers . . . Datum ipso die beati
Valentini Martyris anno Domini M CCC LX
tercio

❦

tercio secundum modum scribendi Treverensium.

1363. 14. Febr.

XXII. **G**raf *Johans* von *Saarbrücken* versicherung der festhaltung der zwischen seinem Eidam Graf *Johan* von *Nassau* und dem Ertzbischoff *Cuno* zu *Trier* gethädigten Sune. Na Christus geburte Drutzehen hundert dry und sehsig jar na gewonheit zu schrieben in dem bistume von *Triere* uff *Sondag* so man singt *Letare*, das was des dritten dages in dem mertze. e libro Copiali.

1360. 15. Martij.

XXIII. **B**estimmung einiger Schieds-Richter in den irrungen zwischen *Cuno* Ertzbischoffen zu *Trier* und *Johan* Grafen zu *Nassau* . . . Nach Christus geburte Drutzehen hundert dry und sehsig jare na gewonheit zu schrieben in dem bischdum von *Triere* des dritten dages in dem Mertze. e libr. cop.

1363. 3. Martij.

XXIV. **E**rtzbischoffs *Cuno* sune brief zwischen Graf *Johan* zu *Nassau* und *Johan* herrn zu *Westerburg*. Dat. zu *Limburg* uff den *Suntag* in der *Vasten* als man singet *Letare* nach Christus geburte XIII^c jare und LXIII. jar
nach

nach Gewonheit zu schreiben in unserm *Cu-
nen* vorgenanten Ertzebischof zu *Triere*. e
libro Copiali.

1363. 12. Martii.

XXV. **G**erlach und *Johans* von *Romersbus*
bekanntniß, das sie Graf *Johan-
sen* manne geworden. Datum *Wilnauwe*
Anno Domini M CCC LXV. secundum sti-
lum *Trevirens.* feria quarta ante Dominicam
qua cantatur: *Esto michi*. e libr. cop.

1365. 19. Febr.

XXVI. **Q**uittung von *Thyne Johan Bayers*
seligen husfrauen über geſche-
hene Zahlung von Graf *Johan* zu *Nassau*.
Dat. feria quinta post Dominicam qua canta-
tur: *Reminiscere* Anno Domini M CCC.
LXVIII. secundum stilum *Trevirens.* e li-
bro copiali.

1368. 5. Martii.

XXVII. **V**erschreibung *Emerichs* genant
Wy du Wilt, die diensten Graf
Johanns zu *Nassau* nie zu verlassen. Dat.
Wilburg in die *Valerij* beati Episcopi Anno
Domini M CCC LX nono secundum stilum
Trevirens. e libro copiali.

1369. 29. Januarii.

Tom. X.

b

XXVIII.

XXVIII. **C**rafft von *Rodinbusen* lehen-re-
vers. Datum *Wilburg* feria
quarta proxima post diem beate *Gertrudis*
Virginis anno Domini M. CCC. septuagesimo
secundum stilum *Trevirenses*. e libr. cop.
1370. 20. Martii.

XXIX. **Q**uittung *Craffts* von *Ridenbusen*
über von Gräfin *Johanna* von
Sarbrücken bezalte Schuld. Dat. anno Do-
mini M CCC LXX secundo secundum sti-
lum *Trevirens.* ipso die *Scolastice* virginis. e
libro cop.

1372. 10. Febr.

XXX. **Q**uittung von *Eberhard* von *Heiger*
Ritter über eine von der vor ge-
melten Gräfin bezalte Schuld. Dat. sabbato
post *Dominicam Cinerum* anno Domini
MCCC LXX secundo secundum stilum *Tre-*
verens. e libr. cop.

1372. 13. Febr.

XXXI. **D**ergleichen Quittung von *Philipp*
von *Schonenburg* *Wepeling*. Dat.
die beati *Petri ad Cathedram* anno Domini
M CCC LXX secundo juxta stilum *Tre-*
verens. e libro copiali.

1372. 18. Jan. vel 22. Febr.

XXXII.

~~~~~

XXXII. Dergleichen Quittung von *Heinrich von Crampurg*. Dat. in *Vigilia beati Matthei Apostoli* anno Domini **MCCCLXX** secundo juxta stilum *Trevirensis*. e libr. cop.

1372. 23. Febr.

XXXIII. Quittung von *Clais von Michelbach* gegeben uff den nehsten dinstag nach dem Großen Sontage in dem jare unsers herrn **XIII^c** und **LXXIII.** nach gewonheit zu schriben in *Trierer bischdum*.

1374. 3. Januarii.

XXXIV. Copia der engern verbindung zwischen der *Isenburg-Büdingischen* und *Isenburg-Wiedischen* linie. - - Datum anno Domini **Millesimo trecentesimo septuagesimo sexto** secundum stilum *Trever.* in die *Epiphanie Domini*. Fischer l. c. pag. 215.

1376. 6. Januarii.

Oppignoratio.

XXXV. Ich *Elzebeth* wiedewe von *Waldecke* vnd ich *Johan Brisse* von *Waldecke* Ritter vnd *Herman* und *Johan* Gebrüder bekennen an diem offenen Brieffe, daz wir den strengen ritter Herrn *Johan* von dem

dem *Steyne* Amptman zu *Smydeburg* vnser liebe Maich verfetzet han in gehen vnser Herren von *Trier* vor zwey hondert gulden darvor Her *Johan* vorgebant syne Pende erleybit hat, vnd wer itz sache daz er der Pende keynen schaden hette, do globen wir alle vorgebant in gude truwen vnd Bit rechter warheyde den egenant Herrn *Johan* vnser Maich gutlichen zu inheben von Heybit gude vnd von schaden, des zu Vrkunde han wir alle samentliche vnser Ingefegle an diesen offenen Brief gehangen. Datum anno Domini M. CCC. LXXVIII. Sabbato quatuor temporum post dominicam *invocavit* iuxta Stilum scribendi treuerens. Dioces. Collat.

1378. 13. Merz.

XXXVI. **A**ugmentatio emptionis Dominiij de *Limburg* cum duobus millibus florenorum. -- Do man zalte na Christus geburte M CCCLXXIX. na Gewonheit zu schriben im stifte von *Trier*. ab Hontheim Hist. Trey. Dipl. Tom. II. pag. 288.

1379.

XXXVII. **V**ertrag zwischen Ertzbischoff *Cano* zu *Trier* und *Johan* herrn zu *Limpurg*. -- Do man zalte na gewonheit zu

zu schriben ym stiffe Von *Triere* na Christus geburte Drutzeen hundert nuyn und siebentzig jar●uff den nün und tzwenzigsten dag des maendes gnant *januarius* zu latine. e MS. authentico.

1379. 29. Jan.

*Eine halbe mark geldes fur Ravengirs-
burch.*

XXXVIII. Ich *Lambrecht Hildiger* Burger zu *Stege* Erkennen unnd verichen an dyßem geinwortigen Brieff vor mich und myne erben daz ich geben und hantreichen fall dem Erbarn geistlichen herrn herrn *Herdan* probst des Gotshuse zu *Rebengersburg* und dem convent gemeynlich do selbs eyne halbe marck ewigs zynfs als zu *Bacharach* genge und gebe ist alle jare fallen uff sant *Johans* tag *Babstisten* jne dem Somer gelegen von eyme pletze gartins das gelegen ist by myme huse als verre als ifs gestigit und gesteynet ist den Sie myr und mynen erblichen verluhen haint zu urkunde und zu eyner waren Sicherheyt so hain ich *Lamprecht Hildiger* egenant gebeten die Erbern Lude *Johann* von *Flershem* und *Mertin Stumpp* Schefene des gerichts zu *Bacharach* das sie Ire Ingesiegell umb mynen bede willen an dyssen

Brieff gehangen Datum Anno Domini
M C C C L x x x In *Epiphania Domini* secun-
dum stilum curie Treverensis. ●

1380. 6. Jan.

XXXIX. **C**ives in *Manbach* certa bona
Diethero Camerario de *Worma-*
tia pro censu oppignorant. Datum in Vigi-
lia beatorum *Fabiani & Sebastiani* Martyrum
anno Domini M C C C L X X X V. secundum sti-
lum Treverensem. de *Guden.* Tom. V.
pag. 718.

1385. 19. Jan.

XL. **Q**uitancia Decani *Krde* Ecclesie bea-
tae *Mariae Wetzlariensis.* Datum
& actum anno Domini M C C C octuagesimo
quinto sexta die *Marcij* juxta stilum scriben-
di in dicta Treverensi diocesi. de *Gudenus*
Tom. V. pag. 259.

1385. 6. Martii.

Confraternitas inter monasterium S. Albani Mo-
guntiae & Carthusianos Trevirenses.

XLI. **R**everendo in Cristo ac Domino Do-
mino Abbati Monasterii Sancti *Al-*
bani martyris prope *Mogunciam* divina pro-
videncia, Nec non Priori & conventui gene-
raliter ibidem . . frater *Wynandus* Prior hu-
milis

milis totusque... Conventus Monasterij ejusdem sancti *Albani* sed prope *Trevirim* ordinis *Carthusiensis*. Salutem in Domino, & quidquid homines deo commendat acceptius cum orationum humilium Suffragio salutari. Exigente pie vestre paternitatis ac devotionis affectu que ad nos & Monasterium nostrum predictum, ac specialiter & collatione gratuita preciosarum reliquiarum sancti *Albani*, pyssimi patroni nostri supradicti, vos gratanter habere didicimus. vicissitudinem Spiritalem quam possumus divino fulti auxilio, caritative refundentes, vobis in vita, pariter & in morte conferimus gratiose plenariam participationem videlicet omnium Missarum, orationum vigiliarum abstinentiarum, jejuniorum elemosinarum castigationum, ac universaliter omnium bonorum operum & exercitiorum que per nos & posteros nostros operari dignabitur in perpetuum clemencia Salvatoris Adicientes in super ex gratia speciali quod cum obitus vester, aut alicujus vestrum, quem omnipotens Deus felicem facere dignetur, nobis extitit nunciatus, specialia suffragia faciemus, pro animarum vestrarum remedio & salute sempiterna. harum testimonio literarum sigillo nostro munita-

rum ac datarum. Anno Domini M° CCC°
Lxxxvi. secundum modum & stilum scri-
bendi in diocesi Trevirensi castino Domini-
ce qua in Ecclesia Dei *Exurge* decantatur.

1386. 26. Febr.

Recognitio feudi Castrensis.

XLV. Ich *Gilbrecht* von *Schonborne* beken-
nen mich daz ich zu burg lehen han
von dem edeln myme lieben Gnedigen her-
ren Grauen *Philipps* Grauen zu *Nassau* und zu
Sarbrucke mit namen Zwei deil an dem zenden
zu *Gerandsrode* Kleine und Groff, so wie der
gelegen ist und darzu mit namen viertzen
huwe oder funffzen alle jar daz von dem vor-
genant myme lieben gnedigen herren zu le-
hen ruret und geben daz myme lieben gne-
digen herren vogenant beschriben by dem
eyde den ich ymme gedon han und dez zu
urkunde han ich min eigen Ingeffigel an dis-
sen offin brieff gehangen. Datum anno Dñi
M° CCC° LXXXX° quarto secundum stilum
Treverensem in die nativitatıs beate *Marie*
virginis.

XLVI. Lehen revers *Diederich Schutzsperr*
von *Nordecken* Ritters gegeben
uff den Sonnendag nehst nach dem zwölfften
dage

dage sub anno Domini M CCC LXXXX
quarto secundum stylum Treverens. e libr.
cop.

XLII. **V**erficherung *Johansen Troist* von
Buchsecke, nimmermehr zu thun
wider die Grafen *Ruprecht* und *Philipp*, zu
Nassau. Dat. Feria quarta post diem circum-
cisionis Domini anno ejusdem M C C C L X X X
sexto secundum stylum Treverensem. e libro
cop.

1386. 3. Jan.

XLIII. **G**raf *Philipps* zu *Nassau* verficherung
der rechte der Ganerben des
lehnbaren Schlosses *Voytsberg*. Dat. ipso fe-
sto die Epiphanie Domini anno ejusdem Do-
mini Millefimo tricentesimo nonagesimo se-
cundo secundum stylum & modum scribendi
in Dicecesi Treverensi. e libro cop.

1392. 6. Jan.

XLIV. **B**ekennniß des Grafen *Johan* von
Sponheim, das er dem Wildgrafen
Otto von *Kyrburg* Cl. flor. schuldig seye. -
Datum die beatorum *Fabiani* & *Sebastiani*
Martyrum anno Domini M^o CCC nonagesi-
mo secundo secundum stylum Dicecesis Tre-
verensis scribendi. e MS. authent.

1392. 20. Jan.

semptlich vnd besonder vnd ouch wie das
der Entscheidts brief vřswiset von Worte zu
Worte in guten truwen an Aides stat vnd
han das auch mit vřgerichten fingern liplich
zu den Heiligen geschworen stete veste vnd vn-
verbruchlich zu halten, ane alle Geuerde
vnd Argeliste. Vnd han wir *Ailff* Graue zu
Nafsauve vnd zu *Dietze* obgenant das zu
ganzer fester stedekeit vnd bekentnis vnser
Ingeseigel vor vns vnser Erben vnd Nako-
mene an diesen brief wissentlich thun hen-
cken, vnd zu merer stedekeit han wir gebe-
ten vnser liebe getruwe vnd frunde *Johan*
von *Langenalde* Ritter, *Werner* in dem *Hobe*
vnd *Hennen* von *Smideburg*, daz sie ihre In-
geseigele vor vns vnd vor vnser Erben vnd
Nakomene by die vnser an diesen brief ge-
hangen hant. Wan sie bei diesen obgenan-
ten stücken vor vnd nach gewest sint. Des
wir *Johan Werner* vnd *Henne* itzunt genant
vns erkennen, daz wir vmb flissige bede des
obgenanten vnser Gnedigen Herre vnser
Ingeseigele zu Gezugnisse aller obgenanten
stücken an diesen brief han gehangen. Da-
tum sexta feria post *reminiscere* Anno Dni
Millesimo quadringentesimo secundo. secun-
dum Stylum Treverensem.

1402. 24. Febr.

XLIX.

XLIX. **K**lag-puncten des Ertzbischoffen
Werners zu Trier wider den Rhein-
grafen *Johan* — In der neester Wochen vur
halb fasten neest vergangen als man schrieb
nach gewonheit unfers stiftes na Christus ge-
burte Dufent CCCC und IX jare. geben zu
Affenheim uff der zehen dufent Merteler dag
nach Christus geburte da man zalte dufent
vierhundert und zehen jare. * e MS. authent.

1409. inter 3. & 10. Martii.

L.

• *Nota:* Hujus Diplomatis *Datum* differt ab
Actum, cum illud integro anno & ultra serius
fuerit subsecutum.

Actum quod in fine diplomatum aliarumve char-
tarum similium sæpissime legitur, non semper
idem est ac *Datum*. *Datum* tempus confecti Di-
plomatis, *Actum*, rem peractam significat, vel,
Actum, tempus confecti instrumenti denotat.
Datum, concessi; cum scilicet instrumentum
in manus impetrantis traditur. Hæc Mabil-
lonius Diplomat. p. 193. B. ejus rei exem-
plum affert ex diplomate Gerbergæ Reginæ
apud Marlotum Metrop. Rem. Tom. I. pag.
607. *Actum* IV. idus Februarii an. Incarn.
Dom. 698. *Datum* pridie idus Februarii ma-
nu Domine Regine & susceptum a Domino Ab-
bate Hugone &c. ubi *Actum* biduo *Datum* præ-
cedit. Mabillonii observatio est lib. 2. de re
Diplom. cap. 26. n. X. Du Fresne vocabul.
Datum

Aliud addimus e Codice Diplomatico Quedlin-
burgensi Cl. Antonii Udalrici ab Erath pag.

L. Lehen Revers *Heinrichs von Nassau.*
Dat. Feria sexta post Dominicam *in-*
vocavit anno Domini MCCCXI. secundum
stilum Trevirenses. e libro cop.

1411. 6. Martii.

Die Favuthie zu Pulich betreff.

LI. In Godes namen Amen Quirmitz dieß
I offenbar geschriff und Instrument
kunt sy allen luden das jnn dem jare unßers
hern dußent vierhundert und sechtzehen jn
der zehenden Indiction nahe gewonheit als
man jn *Thrier* Bysthum zu schriben spulget
des viertzehende tages des Manendes genant
zu Latin *Januarius* zu none zyt oder darby
der Romscher helger stoil ane babist ist zu
puliche in dem dorffo uff dem hoiffe des
Gots-

183. ubi occurrunt Meynhardi Episcopi Halberstadensis litteræ de duobus mansis in villa Sehufen Ecclesiæ *Gratiæ Dei* in judicio apud altam arborem collatis, quæ ita finiuntur: *Actum* apud altam arborem anno Millesimo ducentesimo quinquagesimo. Datum Halberstad XVII. Kalendas octobris. &c. charta hæc desumpta est ex Leuckfeld antiqu. Præmonstr. p. 50. qui ibidem plura de judicio hoc *ad altam arborem* sub dió olim celebrato affert.

Hæc *arbor alta* apud Quedlinburg erat, ut innuit Diploma apud Leuckfeld. antiquit. præmonstr. pag. 60. *ut in placito provinciali apud Quedlinburg ad altam arborem.*

Gotshus gewihet In ere des helgen mertelers
Sente *Cristoffers Reuergirzburg* genant jnn
mentzer Bisthum gelegen sin gewest jn gein
wirdicheit myn offenbair gesworn Schribers
und gezuge hie unden geschriben die erber
wisen lude mit namen her *Comradt Ryngrebe*
proibste des vorgeschriben Gotshufs *Pride-*
rich von Eltze Favot und Gobil. Gobelin so-
ne von *Vyls* Scholthis uff dem egenanten hoiff
und maynten des egenanten hoiffs hober die
auch da selbs uff eyme rechten dinge dage-
gen wirtig waren mit namen *Contzgin Klen-*
man Henrich Arnold Son *Ysman der Kemmer-*
stn Son *Peter Mollenuer Henne Vrelgin Thilgin*
pistor *Dederich Trinen* son von *Kerne* meister
Philips der Smy Herman Elsvueck bechers son
Comradt Hennen son von *Kelding Thifs Byfs* son
Peter Kensenheymer Peter Scheymecher Arnold
Scholthis sonn *Henne Gobelin* sone von *Vils Len-*
tzis gebruder *Heintz Holen* sone von *Pyrmond*
unnd *Peter Broils* eyden von *Pyrmond* uff den
eid den sie dem vorgnanten Gotshusherrn
unnd yeren hoiff gesworn hetten das sy wyften
und vorbrechten uffinberlich was rechts eyn
fautd des egenanten hoffs hette und haben
sulde des bereden sich die vorgeschriben ho-
ber sementlichen Spraichen und wyften eyn-
mundiglichen das eym faude des vorgeschri-
ben

ben hoffes von finer fauidihen wegen fall jars werden echt malder Korn. Echt halp malder Speltzen unnd von iglichem haber als mancher er dann were yedes jars eyn hun und nit mee also hetten auch des vorgeannten Juncker *Friderich* vofaren die faudij also befeffen unnd eine genugunge damit gehapt do fragt *Gobell* Scholthis den obengenannten Juncker *ffriderich* ob er das egenante Gotshufs herren und hoffe by demfeiben wulde behalden unnd darby laffen bliben da antwort Juncker *ffriderich* und sprach yme genuchte wole mit der vorgeschriben hober wyffung und er fin erben oder nochkommen enfolen uber die vorgeschriben hober wyffunge das Gotshufs herrn ind hoffe vorge-
nant mit allem yerem zugehore ijd fy beweglich oder unbeweglich nufs nit ufgescheiden mit wortten noch mit wercken yrren, hindern eynchen noch dreingin jn keyner hande wyse und fy vor yerem schaden zu waren und yeren nutz vorzukeren na ijereren und allen besten fynnen unnd hat Juncker *Friderich* vorgevant vor sich sin erben und nachkommen mir herna geschriben uffen Schriber geret ind gelobt hant jnn hant jn guden truwen an eyde stait alle vorgeschri-

schrieben puncten und artickel stede und veste zu haltten ind nummer darwidder zu thun oder vorhengen das von synen erbenn odijr yemants anders widder die vorgeschriben hüber wijsunge mit Worten wercken oder mit eyncherley handen Sache gethan werde argelift geuerde und alle boisse funde sin inne dieffin allin vorgeschriben Sachen gantzlichin und zu mal abe gethain uber alle dyffe vorgeschriben sachen so hat her *Conrat Reingreue* proibste vorgeant mich herna geschriben offin Schriber heysen machen dem vorgeanten Gotshufs herren und hoiff eindt oder mhe offin Instrumenten nahe gedichtnis eyns iglichen wijsen manne in der aller besten formen Dieffe vorgeschriben Sachen sint geschien in dem jare Indiction, maende dag stunde und uff stede als vor ist geschriben hie bij sint gewest die bescheiden lude *Clais Gauch Johann Reide von Reuengirzburg Herman Budeler von Kackenes Henne Keufsinbeymer Jeckil Mollener von Pulch unnd Clais Honold von Kerne* gezuge zu allin vorgeschriben sachen geheysen und geruffin.

Unnd ich *Johann Nonneman* von *Couelentz* clerick in *Thrierer* Bystumb eyn offin Schriber von gewalt des helgenn Romischen

stuels, do wie die punctin und artickil als sie vorbeschriben stent da by bin ich mit den egenanten gezogen by und nahe gewest und sy hain gehoirt umnd gesehen also geschien darumb so hain ich dyt genwirtich offin Instrument mit myner hant geschriben und mit myme gewonlich gemyrcke und namen der ich mich dartzu gebruchen getzeichet hain als ich daruber gebeden und geheischen bin zu glauben und gezuchnisse aller vorgeschriben Sachen.

1416. 14. Januarii.

LII. **K**otze von Cleberg bekänntniß das er Graf *Philipps zu Nassau* diener geworden. Nach Christus geburte gegeben Dufent vierhundert und in dem fünff und zwentzigsten jare nach gewonheit zu schriben in dem Trierer bisthum uf fant *Valerien* tag des bischoffs. e libro copiali.

1425. 29. Januarii.

LIII. **L**ehen revers *Johan von Heyger*. Gegeben uff den mittwochen nechst nach dem sontage *Esto michi* anno Domini Millesimo CCCC XX octavo secundum stilum Treverensem. e libro cop.

1428. 17. Febr.

LIV.

LIV. **T**ransumpt Chur. Trierischen Lehens-
briefs . . . . sub anno Domini
Millesimo quadringentesimo quadragesimo
tercio, Indictione sexta iuxta stilum scribendi
Trevirensis . . . die vero jovis ultima mensis
Octobris &c. Vertaidigte Medietät &c der
Abtey S. Maximin &c. pag. 42 & 47.

1443. 31. Octobr.

LV. **R**evers Grafen Jacobs zu Isenburg an
Seinen bruder Gerlach . . . . Ge-
schreibenn in jair unsers herren Dufenth vier
hundert sieben und eychzigh uff sant Pauels
dagh *Conversionis* nach gewonheit des stift
Van Trerrer &c. Fischer Geschlechts regi-
ster der häuser Isenburg, Wied &c. beyla-
gen pag. 176.

1487. 25. Januarii.

Redditus in Pulch concernens charta.

LVI. **I**ch Lantzleit von Eltz wanhaftig zu
Nuverburgk und Helena sin eüiche
husfrau thun kunt und bekennen jn dissem
offenen Brieffe vor unns unns erben und
nachkommen das wir mit wil bedachtem
mute und gutten frien wilien unnsern me-
rern Schaden zu uermiden, eyns rechten ste-
ten erffs kauuffs verkaufft hain jnn krafft und

macht dis Brieffs verkeuffen erblichen ewiglich und ummer mee dem vesten Junckherrn *Friderich* von *Rudesheim* dem alden und sinen erbenn das halbteill aller und iglicher unnsere rente zins nutzunge gerechtigkeit Es sy Korn Speltze fruchte hauen huner gelt ader anders so wir von und uff den hubenern und lehenguttern die gehorig sin das Gots hufs der geistlichen herrn von *Reuengirsburch* hoiff zu *Poliche* uff dem meynfelde gelegen fallen gehapt han nuft us gescheiden. Also das der vogenant Juncker *Friderich* und Sin Erben das vorgemelt halb teil haben besitzen und gebruchen als sin eygen Gut an Intrag unnsere eehte unnsere erben und menlichen und damit thun und lassen nach sinem willen und gefallen vor eine Summe gelts die unnsere eluten *Lantzlait* unnd *Helenen* vorgeschriben zu gudem danck wol bezalt und uberliebert ist vor datum dis Brieffs die wir dan in unnsere schinberlichen nutze gekert und gewant hain unnd grosses Schaden zu uermiden zu uerhutzen, wir elute *Lantzlait* und *Helena* vogenant verziehen auch in dissem brieff vor uns unnsere erben und nochkommende uff das halb teil zinsse nutzungen unnd gerechtigkeit vorgemelt mit halme und mit monde, und mit allerr mogende Gereden

reden auch in diesem Brieffe vor uns unser erben und nachkommenden dem vorgenannten *Friderich* und seinen erben rechte gute verschafft zu thun als das erbs und erbkauffs recht unnd gewonheit ist unnd enterben damit und erben den vorgeschriben Junckhern *Friderich* und sein erben damit nu und zu ewigen tagen unnd versprechen auch in diesem Brieffe vor uns unser erben und nachkommenden und furter me keins rechten ansprach noch Befesse an dem vorgeschriben guden dem halben teyll zu keinche wyse zu uermessen were auch sach das der vorgenante Juncker *Friderich* und seine erben an den vorgenanten Guttern das halb teill gehindert ader geirret wurden von und unnsern erben ader yemanth anders von unnsern wegen ader soft wie sich das mocht ader machen wurde geistlichs ader werntliches Gerichtes was Schades der vorgenant Juncker *Friderich* und sein erben da von hetten liden ader gewonnen dauon gereden mir elute vorgenant *Lantzlayt* und *Helena* vor uns unser erben und nachkommenden dem obgenanten Jungkherr *Friderich* und seinen erben des zu entheben zu uerantworten und Schade loiff zu halten under der pene welgaten eines Schultheffen zu *Monster* uff alle unnsere Gutter wir

in hoen gericcht von *Mönster* oder anders
wo han ader gewynnen geryde und unge-
reide eygen unnd erbe alles das zu *Monster*
recht und gewonheit ist Dwijl die vorgeschri-
ben gutter hoiffs gutter sint uff dem vorbe-
nanten hoffe gehorig so sint hie by gewest er-
ber lute mit namen *This Peter Scholtes* uff
dem benanten hoiff *Johanns Kruder* und
Clas Ysmans hoffener uff dem benanten hoffe
die differ sachen urkunde entphangen han
von des egenanten hoffs wegen Das wir
Scholtes unnd hoffener itzunt gehant ware
bekennen beheltenis dem obgenanten hoffe
und hoffenern irs rechten argelift usgeschey-
den zu gezuge der warheyt so han ich *Lantz-*
lait vorgeschriben vor mich meyn erben und
nochkommen meyn eygen Ingesigel an dif-
fen brieff gehangen mich meyn erben und
nochkommenden zu besagen aller vorge-
schriben Sachenn unnd dwyl ich *Helena* ey-
gen Ingesigels nit enhain so han ich gebeten
unnsern guten frunt *Clas* von *Meckenbeym*
das er sin Ingesigel vor mich an diffen Brieff
hat gehangen das ich *Clas* vogenant vonn
Bede wegen der vogenanten Junffrauwen
Helenen gethan hain mich erkennen zu merer
Sicherheit so hain wir Eelute vogenante

Lantz-

Lantzleit und *Helena* vor unns unnser erben und nochkommenden Gebeden und wir Schultheis und huffener han auch mit gebeden von des genanten hoffs wegen die Ersamen Lute die Scheffen gemeinlich zu *Monster* das sie yr gemeyn Scheffen Ingesigell an dissen Brieff gehangen hain, das wir Scheffen gemeynlich erkennen, das ifs ware ist. Datum Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono juxta stilum Treverensem jnn die *Scolastice Virginis*.

1489. 10. Febr.

LVII. **C**opia Chur Trierischen Lehenbrieffs. - der gegeben ist zu *Ehrenbreitstein* am montag nach sant *Valterius* tage im jahr unfers herrn 1490. nach gewonheit unfers stifts zu schreiben. Fischer l. c. pag. 269.

1490. 1. Febr.

LVIII. **S**t. Maximinischer Lehen brieff vom abt *Thomas* für den Wildt und Rheingrafen *Philipp*. -- Der geben ist im jare unfers herrn Dufent fünff hondert und seben uff mittwoch nechst nahe Conversionis Pauli nahe gawanheit des stifts *Trier* zu schreiben. ex authent. vide etiam kurtzge-

faſte geſchichte des Wild- und Rheingräfflichen Hauſes. pag. 106.

1507. 27. Januarii.

Vergleich mit der Gemeyn von Tbryſs.

LIX. **A**ls Irthumb und geſpenn zwuſchen unns Heymbergen unnd Geſworn und gantzer geyn von *Tbryſs* an eym unnd den wyrdigen und geystlichen herren prior und convent des Gotshuſs zu *Rauersburgk* ander teyls erwachſen dwyll wyr jnne gewegert zu jerem hoff zu geben wie dan das auch wyder begriffen in dem Brieffe gemelt hern uns geben haben welcher geſpennewyr unns durch unns ſelbſt auch gutter frunde gutlich vertragen jnn maſſen wie noch fulget Das wyr Heymberger geſworn und gemeyn obgemelt verwilliget han und verwillichen jn Crafft diſ Brieffs vor unns und unſſer nochkommen obgedachten herrn zu urber und buwe yrſs hoiffs holtz zu geben glich den hern zum Dhum zu *Thrier* lut eyns vertragt zwuſchen unns und gemelten dhum Capittel, uffgeracht jn noch fulgender wyſſe alſo lutend von wörtten zu wort wyr *Johan* von Gots gnaden Ertzbyſchoff zu *Thrier* des helgenn Romiſchen richs jnn welfchen landen

den Ertzkantzeller und Kurfürst thun kunt und bekennen öffentlich in diesem brieff als etwas misselts ist gewest zwischen den würdigen unnsern lieben andechtigen dhumprobst, dhumdechen und Capitel unnsers doms zu *Thrier* uff eyns und unnserm lieben getruwen heymburgen und gemeynden unnsers dorffs *Thrijs* alsus, das das bemelt unser Capittel sich nulings eyn zijt her gewert hat gehapt der fursthuber von wegen yrfs hoffs zu *Thrijs* zu halten dewyl jne von den von *Thrijs* nit gegunnet wurde buweholtz hauwen zu laissen zu notturfft des gemelten hoiffs us unnsern gewelden ghein *Thrijs* gehorende deshalp wir dan beyde parthyen geigen eynander haben thun verhoeren und sich darnehe mit jerer Beydensitzs wissen und willen gesatzt und gescheiden wie her nahe fulget Das ist alsus welche zijt und wanne unnsere dhum Capittel ader die lhenen die den gemelten hoff von jeren wegen zu zytten Inhaben buwes an dem selben hoff und sinen zugehorungen noit haben so sollen sie die obgenanten heymburgen und gemeyn von *Thrijs* bydden umb zwolff stücke buweholtzer ader ander holtz zu kelttern oder sunst wie des alsdan zu buwe behoiffen weren solchs holtz soll auch unnsern

dhum Capittel zu jerer bede von den von
Thryfs in keyne wyffe gewegert werden und
heruff sullent auch unnsfer Capittel unnd die
yeren die den hoiff inhaben der fursthober
widderumb halden und belonen nach alter
gewonheijt und auch die parthyen umb den
obgemelten Jeren stoifs und was dar usf ent-
standen sin mochte gantzlich gefatzt und ge-
scheiden sin und wir *Johan* ertzbyfchoff zu
Thrier &c. obgenant han auch herin bewilli-
get welche zyt unnsfer dhum Capittel umb das
holtz wie obgeschriben steht bidden wirt das
jne das ungewegert fulgen moge unuerhin-
dert vonn uns ader unnsern amptluden als
wyr das auch bewilligen und beleben vor
uns und unnsfer nochkommen in Crafft dis
Brieffs wurde aber hernamals eyncher ander
und besser Schin funden der eynichem teils
zu siner gerechtigkeit furter dienen mochte
das sal durch dissen unnsern entscheit unge-
krengt sin und bliben sunder argelift unnd
des zu urkunde han wir unnsfer Ingesigel
thun hencken an dissen Brieff der geben ist
uff donderstag* unnsfer lieben frauen annun-
ciacionis im jar unnsers herrn thufent vier-
hundert und dru und Siebentzich noch ge-
wonheyt in unnsferm stift zu *Thrier* zu schri-
ben

* 1473. 25. Martii.

ben Der wyr heymburger gefworn und gantz
gemeyn obgemelt auch also geben und er-
zeigen In aller maissen und formen, als wer
er zwuschen uns und gemelten herrn von
Reuersburg durch unffern gnedigsten herrn
von *Trier* selbst uffgeracht unnd ob wir
heymburger gefworn und gemeyn vorge-
nant ader unnser nachkommen uns des we-
geretten uber kurtz ader langk das doch nit
syn fall sollent und mogent die obgenantē
herrn Irs rechten und ansprach geigen uns
gebruchen glich der zyt als der vertrag ist
begriffen. Des zu urkunde und wyder be-
sagung haben wir digk gemelth heymburger
gefsworn und gemeyn unnser gerichts sigill
unden an dissen Brieff gehenckt unns zu be-
zugen aller obgeschriebē artikeln und pun-
kten Der geben ist jm jar ꝛ v. ^c viij uff mit-
woch vor unfer lieben Frauwen dag annun-
ciacionis secundum stilum Threverensem.

1508. 22. Martii.

Ley-brieff.

LX. **W**ir *Johan Ludvvigh* von Gottes
Gnaden erwelter und bestedig-
ter zu *Trier* des heiligen Romischen reichs
durch Gallien vnd das Königreich Arela-
ten

ten Ertzcantzler vnd Churfürst thun khunt vnd beckhennen öffentlich an diesem Brieff das wir vnserm lieben getreuwen *Endrissen* von der *Leyen* von wegen seiner Huysfrawen *Barbara* von *Ründisheim* und derselben Schwester dochter *Maria* als verlassene dochter vnd enckell *Melchiors* von *Ründisheim* gelouwen hain und leyhen Ime an diesem brieff soliche Guetter rendthen Zinse Rechte Herrschafft rechte hoe und nieder, wie man die nennen mage, die *Gertruden* von *Eltz* obgen *Melchiors* seligen Anfrauwen Vureltern nemlich *Friederich* vom *Stein* ritter in dorffern *Schvartzerde Eckenberg* vnd *Königsauve* vnd in den gericht und marcken derselben doerffer gehapt haint darzu auch den walt zu *Hainroth* vnd die wiesen in der *Aspach*. Item ein theill an der burgh *Wildenburg* by *Trys* gelegen. Vnd einen wingarten gelegen an *Mirangerbergh* der etwan *Emmerichts* von *Lieser* gewest ist. Vnd es hait auch der obgemelt *Endres* die vorgeschrieben güther rhendt gericht Herrschafft vnd gulte in wegen seiner hausfrauwen vnd derselben Schwester dochter obbenant itz von uns leiplich entpfangen mit trewen hulden eyden vnd diensten alls solicher lehen vnd vnfers Ertzstifts von *Trier* recht vnd gewonheit ist vnd

vnd in allermaffen als der obgenant *Gertruden von Elltz Melchiors* seligen Anfrawen vuraltern und er *Melchior* seligh selbst von alters vonn unfern vorfarn Ertzbischouen vnd Stifft zu *Trier* haint zu lehen gehapt vnd des Stiffts-alte brieff vnd manbücher das usweisendt vngeuerlich, Vnnd des zu Vrkhunt haben wir vnser Ingeseigel an diesen brieff thun hencken, der geben ist zu Erembreitstein den Virtzehenten tage des Monats Martij in den Jarn vnfers herrn thaufent fünffhundert Vertzigh vnd Zwey nach gewonheit in unferm Ertzstifft *Trier* zu schreiben.

1542. 14. Martii.

LXI. **E**xtract Schreibens Ertzbischoff *Johanns* von *Trier* an Grafen *Johann* von *Wied*. Dat. Witlich am 5ten Martz anno LIII. mor. Trev. Fischer Geschlechts register von Isenburg &c. beylagen pag. 180.

1553. 5. Martii.

Anderer Ley-brieff.

LXII. **W**ir *Johan* von Gottes Gnaden erweiter und bestettigter zu Ertzbischouen zu *Trier*, des heiligen Romischen reichs durch Gallien und das kunigreich Arelaten Ertzcantzler vnnnd Churfurst,
thun

thun kundt und bekennen öffentlich an diesem brief, das wir ynserm lieben getreuwen *Melchior von der Leien* in sein vnnnd *Endres vnd Friederichs* seiner brueder, auch *Annen* seiner Schwester irer Mutter weilant *Barbarn von Rudisheim* Schwester tochter mit Namen *Marien* wegen gelauwen haben, vnd leihen ime an diesem brief, soliche Guetter, renthen Zins, pechte, Herschafft, recht hohe vnnnd nider, wie man die nennen mag, die *Gertruden von Eltz*, etwa *Melchiors von Rudisheims* seligenn Anfrauwen voreltern nemlich *Friederich vom Stein* ritter in dorffern *Schvartzerde Eckenberg vnd Kuniglawve* vnd in den Gerichten vnd Marcken derselben dorffer gehabt hant, darzu auch denn waldt zu *Hainroth* vnd die wiesen in der *Aspach*, Item ein theil an der Burg *Wildenburg* bey *Treyss* gelegen, vnnnd einen wingarten gelegen an *Marangerberg*, der etwa *Emmerichs von Lieser* geweest ist. Vnd es hat auch der obgemelt *Melchior* die vorgemelte guetter, renth gericht Herrschafft vnnnd gülte in obgeschriebener Massen vann vns leiblich empfangenn mit truwen, huldenn, eidenn vnd diensten als solicher lehenn vnnnd vnfers Ertzstifts vonn *Trier* recht vnd gewonheit ist, vnnnd in allermaßenn als der ob-

genant *Gertrudem* von *Eltz Melchiors* seligen
Anfrauwen voreltern vnd er *Melchior* selig
selbst vonn alters von vnsern Vorfarn Ertz-
bischouen vnd Stiff *Trier* hant zu lehen ge-
hapt vnd des Stiffs alte Brieff vnd Manbu-
cher das vsweisent vngeuerlich. Vnd des
zu Vrkont haben wir vnser Ingesiegell ann
diesenn brief thun hencken, der gebenn ist
in vnser Stat *Coblenz* am siebentenn tag des
Monats *Januarii* inn denn jaren vnser *Her-*
ren. tausent fünffhundert fünfzig vnd sie-
benn nach gewonheit in vnsern * Ertzstiff
Trier zu schreibenn.

1557. 7. *Januarii*.

- * In Peristilio Ecclesiae Metropolitanæ Trevi-
rensis reperi Epitaphium de 1570 cui adhuc
Datum more *Treuerensi* inscriptum est, nempe:

A° 1570. MORE TREVERENSI
IO. IANVARIÏ. OBIIT VENERA-
BILIS. ET NOBIL. D. GODEFRÍ-
DVS. A WALDERDORFF CA. SE-
NIOR ET ARCHID. ECCLIAE TREV
HVIVS ALTARIS INSTAVRATOR:
ÆTATIS SVÆ ANNO 68.

Item Epitaphium in Ecclesia *Noviomagensi* *Hein-*
rici Comitis de *Isenburg* Domini in *Neumagen*,
qui

qui obiit die XIII. Febr. an. M D L III. *mors Treverienſi*, hanc phraſin Trevirenſibus tunc adhuc neceſſariam bene refert. vid. Acta Theodoro-Palatina Tom. III. pag. 36. conferantur ea, quæ infra ex Browero attulimus.

(c) *STILUS COLONIENSIS*

APPARET IN DOCUMENTIS SEQUENTIBUS.

LXIII. In litteris Feudalibus *Wenceslai* Ducis Lucemburgensis datis *Johanni de Schonburg* super bonis in *Bodendorf & Sinzich*, quibus a *Wenceslai* Genitore investitus antea fuerat *Tilmannus Joannis* pater -- Gegeben zu *Evele* Vunfzeen dage in Februario. im jar . . unfers herrn Dufent CCC Vunfcich und achte na gewanheit dez biſtoms van *Celne*. de *Gudenus* Tom. II. pag. 1368.

1358. 15. Febr.

LXIV. In statutis antiquis Universitatis generalis studij *Coloniensis* ita subscriptis: Datum & Actum in Refectorio Majori Fratrum Minorum Anno Domini Milleſimo Trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione prima, secundum stylum & consuetudinem civitatis & diocesis *Coloniensis* die sexta mensis Decembris &c.

1392. 6. Dec.

LXV.

LXV. **H**einrich von Crumbach quittiret Ro-
ricum de Rennenberg über eine be-
zahlte Schuldt . . . Datum anno Domini
Millesimo quadringentesimo vicesimo quinto
ultima die mensis Februarij secundum stilum
Coloniensem. e MS. authent.

1425. 28. Febr.

LXVI. **I**nter *Wilhelmum* de *Sombreff* & *Jo.*
de Saffenberg cum *Elisabeta* de
Saffenberg inita conventio objecti pignorati-
tij zu *Kleinen-Winter*. Datum Anno Domi-
ni M CCCC XXXVII. Ipso die B. *Agathe*
Virg. & Mart. secundum stilum Curie Colo-
niensis. de Gudenus Tom. II. pag. 1282.

1437. 5. Febr.

Omittimus nunc stilos: Metensem, Leodiensem
&c. Ecclesiæ Gallicanæ &c. de his forsitan
alibi acturi.

Modus iste subscribendi chartas a pa-
cis observatus, a nomine enodatus, ab om-
nibus artis Diplomaticæ Studiosis probe no-
tandus est; Fundatur autem nonnisi in diver-
sis ejusdem anni initijs, quæ nunc investiga-
bimus & absque dubio detegemus.

Rem paucis expediamus, duas sibi invi-
cem opponendo Diœceses.

Tom. X.

d

Tre-

Trevirenses in amplissima sua Dicecesi annum olim exordiebantur in festo *Annuntiationis*, quod semper incidit in diem *Martij vigesimam quintam*. Mos iste perduravit usque ad annum MDLXVII. quo cum Gallis ipsas Kalendas Januarij pro anni initio seligebant.

Brouverus hac de re ita:* Constitutio *Weneri* (Archi-Episcopi Trevirensis) in manibus est, ab ipso summoque sacerdotum Collegio sexto Februarij Anno Christi Millesimo Trecentesimo nonagesimo septimo *more Trevirensium* signata. Etenim quod semel moneo, Trevericus & Gallicanus annus non ab ipsis Kalendis Januarijs vel a Christi ortu, ut plerisque Nationibus secundum *Julianum* vel *Dionysianum* annum est in usu, sed tum demum vertitur, cum sol universum percurrerit signiferum orbem, novamque viam, ingressu arietis aperit. Atque ita cum *Florentinis* ac *Pisanis* vel potius Ecclesie *Gallicanæ* peculiari instituto ob passionis & Incarnationis divina mysteria, quæ ex veterum quorundam sententia eodem die id est VIII. Kal. aprilis per acta credebantur, annum suum ab æquinoctio verno, tribus scilicet mensibus, quam alij, serius Trevirensibus inchoa-

re

* *Brouverus Annal. Trevir. Tom. 2. pag. 258.*

re mos fuit. Memorat *Joannes Hofsemius* apud Leodieneses usque ad annum Christi millesimum trecentefimum trigefimum tertium, quo scribere cœpit, consuetudinem illam non sine incommodo ac negotiorum turbatione receptam, cum in tabella paschali cereo affixa, novi anni circulum publicare & inchoare a paschate tum ibi receptum antea fuisset; sed publico tum decreto ab Natali exorsos anticipasse cyclum solemnem & cœpisse numerare annum millesimum trecentefimum trigefimum quartum. Carolum quoque IX. Galliarum Regem, more veteri sublato, ad annum MDLXVII. edixisse constat, ut Januarij Kalendæ annum deinceps aperirent; quod etsi hic & passim jam obtineat, nescio tamen quid Notarijs & Scribis Trevericis antiquitatis adhœreat, ut de stylo suo & jure non concedant, sed ijs in publica scriptura Vigefimus quintus Martij Sacratissimæ Virginis Annuntiationi sacer dies, primus in anno Treverico maneat. *Seculo scilicet decimo septimo quo scripsit Brouverus.*

Colonienses ab anno demum MCCCX. in Nativitate Christi annum innovabant. Sic enim Concilium Colonienſe anno MCCCX.

can. 23. statuimus etiam ut ex nunc de cœ-

tero annus Domini observetur & in Nativitate Christi innovetur a quolibet anno, prout sacrosancta Romana Ecclesia id observat, quæ est omnium Ecclesiarum caput & magistra, ut errores & difficultates, qui propter diversitatem inceptions anni Nativitatis ejusdem multociens evenerunt, de cætero evitentur.

Cum igitur Trevirenses a festo annuntiationis, Colonienſes vero a Nativitate Christi initium anni ſumebant, neceſſum fuit utrique provinciæ, ſuis actis publicis Syngraphis alijsque recognitionum litteris, e quarum *Data* vel utilitas quædam vel jactura dependet, addere & ſubſcribere Datum *more Trevirenſi, ſecundum ſtilum Trevirenſem* &c. &c. & ſecundum ſtilum & conſuetudinem civitatis & diœceſis Colonienſis, ſecundum ſtilum Colonienſem &c. &c. alius enim tunc ex diverſo initio diverſus etiam fuit anni decurſus per tres menſes integros apud Trevirenſes & Colonienſes. Nam hi cum inchoarentur in feſto Nativitatis Chriſti annum Miſleſimum Trecenteſimum duodecimum, illi uſque ad Feſtum Annuntiationis B. *Mariæ* Virginis proximum adhuc numerabant annum Miſleſimum, trecenteſimum undecimum.

Ex

Ex hoc unico exemplo facile deducenda sunt reliqua.

Alias hoc super objecto reflexiones dabimus Deo dante alibi.

Sistitur nunc Tomi hujus

ELENCHVS CHARTARVM.

I.

Mindenſis Statuti ſuper quinque Archidiaconatus
 & XXIV. præbendas &c. Confirmatio. 1230.
 pag. 1

II.

Innocentii VI. PP. confirmatio prædicti ſtatuti. 1360.
 7

III.

De Confraternitate Eccleſie Compoſtellane & Eccleſie
 Myndenſis. 1074. 9

IV.

Super certis ſeruitiis ſcolatiſtico Myndenſi a miniſteria-
 libus perſolvendis. 1195. 10

V.

Quod Episcopus non habet jus interesse electioni alicujus Prælati.
 12

VI.

*Quod Prepositura S. Johannis nulli quam Canonico
Majoris ecclesie conferatur. 1230. pag. 12*

VII.

*Ordinatio quædam inter Capitulum & Cives Mynden-
ses super suffessiane & molendino. 1231. 13*

VIII.

*Privilegium contra injuriatores, exactiones &c. 1232.
15*

IX.

*Fraternitas inter Ecclesiam Myndensem & Sweriden-
sem. 1257. 16*

X.

Super Canonicis alibi residentibus. 1258. 17

XI.

*De fraternitate inter Ecclesiam Fuldensem & Minden-
sem. 1259. 19*

XII.

*Super fraternitate inter Ecclesias Monasteriensem &
Myndensem. 1261. 21*

XIII.

*Super octava Nativitatis B. Virginis Marie &c. 1264.
22*

XIV.

XIV.

Super quatuor solidis dandis in die Gorgonii per Monasterium de Levern. pag. 23

XV.

Super invitatorio in Vigiliis cantando. 1266. 25

XVI.

Super Ecclesia in Halle unita scholasteria. 1269. 26

XVII.

Super una curia in Nannem deputata ad altare B. Virginis. 1270. 28

XVIII.

Super certis redditibus in die S. Silvestri. 1270. 31

XIX.

Super Consolatione danda de bonis in Borders. 1274. 33

XX.

Qui facerit se in locum viventis institui, nullum obtineat beneficium. 1279. 34

XXI.

De tribus talentis ad chorum per Rectorem sancte Catherine dandis. 1282. 35

XXII.

Fraternitas de Ordine Predicatorum. 1283. 37

XXIII.

Super festo Conceptionis B. V. M. peragendo &c. 1285.
pag. 38

XXIV.

Ordinatio inter Episcopum & Capitulum. 1294. 39

XXV.

*Redditus trium mansorum deputati ad altare S.
Johannis Baptiste &c. 1296.* 42

XXVI.

*Super uno manso prope Dalhoff ad Scolasteriam per-
tinente. 1300.* 44

XXVII.

*Super uno manso dicto Dalbredde & uno orto in bru-
lene & una area in Oensteds. 1300.* 45

XXVIII.

Statutum super annuis censibus solvendis. 1302. 46

XXIX.

*Super duobus mansis in Campo Myndensi ad Officium
Wigravii. 1302.* 47

XXX.

*Super tribus jugeribus agrorum in villa Meringbe
1303.* 48

XXXI.

Super eisdem jugeribus. 1303. 49

XXXII.

XXXII.

Super tribus domibus circa sanctum Johannem in immunitate Ecclesie Mindensis sitis. 1303. pag. 50

XXXIII.

Statutum quoddam contra transgressores Canonum. 1304. 51

XXXIV.

Facultas redimendi bona Wigravii. 1306. 53

XXXV.

Quod bona in Owelbusen, Haddenbusen &c. vendita ab officio Wyggravii tandem revertantur ad Ecclesiam. 1306. 54

XXXVI.

Super certis agris sitis circa brulonem. 1307. 55

XXXVII.

Quod Episcopus potest bona Wigravii recuperare. 1309. 57

XXXVIII.

Concordia inter Episcopum & civitatem Mindensem. 1311. 58

XXXIX.

Super certa domo circa curiam Wigravii data ad altare sancti Laurentii. 1312. 59

XL.

Separatio Prepositure sancti Martini. 1314. ibid.

XLI.

Super Castrum Regneberch. 1314. 62

d 5

XLII.

XLII.

Super Capella S. Magni. 1315. pag. 64

XLIII.

*Ordinatio facta inter Episcopum & Communitates de
Wimstorp super Castro & opido ejusdem nominis.
1317. 66*

XLIV.

*Quod obedienciarū annonam dabunt infra festa Mar-
tini & Thome. 1317. 68*

XLV.

*Facultas redimendi bona ad altare beati Petri spectan-
tia. 1317. 70*

XLVI.

*Super dimidio manso deputato ad dormitorium. 1318.
71*

XLVII.

Super uno manso apud Rodenbeke. 1318. 72

XLVIII.

Facultas redimendi bona Wygraviū. 1319. 73

XLIX.

*Facultas quod capitulum bona Wygraviatus impigno-
rata redimere possit. 1319. 75*

L.

*Quod per dimidium milliare a Mynda nulla proprietas
dimittatur. 1319. 76*

LI.	
<i>Super certis pecuniis in emancipatione Canonicoꝝ exponendis. 1319.</i>	pag. 77
LII.	
<i>Super dimidio manso in Campo Myndensi pertinente ad dormitorium. 1319.</i>	78
LIII.	
<i>Super dimidio manso pro dormitorio. 1320.</i>	79
LIV.	
<i>Super certis litonibus. 1320.</i>	80
LV.	
<i>Super dimidio manso. 1320.</i>	81
LVI.	
<i>Quod Prepositus potest habere prebendam cum annexis. 1321.</i>	82
LVII.	
<i>Super uno manso ante valvam beate Virginis deputato ad festum Corporis Christi &c. 1322.</i>	83
LVIII.	
<i>Super dimidia marca danda per plebanum in Dufsborn de una curia ibidem. 1322.</i>	85
LIX.	
<i>Super altero dimidio manso. 1322.</i>	87
LX.	
<i>Quod bona intuitu Ecclesie acquisita mancant apud illam &c.</i>	89
LXI.	

LXI.

Super certa pensione pertinente ad Chorales. 1323.
pag. 91

LXII.

*Super advocatiq in Harenberge & aliis redditibus per
Episcopum redimendis. 1323.* 92

LXIII.

De Decima super quinque mansis Decanatus &c. 1324.
93

LXIV.

Ordinatio inter Comitem W. & Episcopum. 1325. 95

LXV.

Super decima applicata ad Decanatum. 1326. 96

LXVI.

*Quod bona sine consensu Capituli non obligentur.
1326.* 97

LXVII.

*De tribus solidis Archidiacono in Appeldern dandis
per monasterium in Overnkerke de Capella in
Bisperode. 1329.* 99

LXVIII.

*Super incorporatione ecclesiarum Linden & Limbers
facta monasterio in Insula prope Honovere. 1329.*
100

LXIX.

Uppe de Uplechteden provende. 1330. 101

LXX.

LXX.

*Super jure patr. Ecclesie in Basse unite monasterio
beate Virginis. 1331. pag. 105*

LXXI.

Statutum super Cellerario. 1331. 106.

LXXII.

*Quod obedienciaris de Gberboldessen habet unum plat-
strum frumentorum de decima in Hemmen. 1332.
108*

LXXIII.

*Super incorporatione Ecclesie in Dilingen facta mona-
sterio Levern de quo Archidiaconus in Lubbek
annuatim habeat VI. solidos Osnaburgenses. 1335.
109.*

LXXIV.

*Super Ecclesia in Luderfen impignorata monasterio in
Lucka. 1335. 112*

LXXV.

*Statutum super residentia tam vicariorum quam Ca-
nonicorum Mindensium. 1435. 114*

LXXVI.

*Super duabus candelis habendis in festo Corporis Christi
ante altare Majus. 1336. 117*

LXXVII.

Super ministrandis prebendis. 1337. 119

LXXVIII.

LXXVIII.

Renunciatio quedam monasterii de Lucka. 1337.
pag. 121

LXXIX.

*Permutatio quorundam agrorum facta inter Rectorem
Cosme & Damiani & Scholares in Dormitorio.
1339. 122*

LXXX.

*Super quinque marcis cum dimidia dandis per mona-
sterium Walsrode. 1339. 123*

LXXXI.

*Concordia inter Episcopum & Comitem de W. super
Welpo. 1339. 126*

LXXXII.

Confederatio contra Canonicum Verdensem. 1339. 127

LXXXIII.

Obligatio cuiusdam Curie claustralis. 1340. 129

LXXXIV.

Super quatuor mansis in Erveffen. 1342. 130

LXXXV.

*Super Ecclesia in Hulsede incorporata monasterio in
Egestorpe. 1343. 132*

LXXXVI.

Super eadem Ecclesia. 1343. 136

LXXXVII.

Super duobus mansis in Grauensampe fitis. 1344. 137

LXXXVIII.

Super emancipatione Canoniorum. 1345. 140

LXXXIX.

LXXXIX.

*Super festum beatorum Sophie Virg. Theodori Conf.
Feliciani & Christoferi Mart. seroandum.*
pag. 147

XC.

*Super quemdam hortum in brulons deputatum ad vi-
na. 1348.* 149

XCI.

Statutum super unione capituli. 1349. 151

XCII.

Super curiam Wygreven emptam per capitulum. 1349.
157

XCIII.

Super curia Wigravii. 1349. 158

XCIV.

Super duobus annis gratie. 1349. 159

XCV.

*Super duabus marcis ad cborum ministrandis de curia
claustrali. 1350.* 162

XCVI.

*Super duobus mansis impignoratis capituli S. Marti-
ni. 1352.* 164

XCVII.

Super obediencia Abbatis de Insula. 1354. 168

XCVIII.

Ortus datus Scolaribus in dormitorio. 1356. *ibid.*

XCIX.

XCIX.

Super decem octo ortis extra valvam Kodor deputatis ad lumen nocturnale ante imaginem beate virginis versus septentrionem. 1357. pag. 170

C.

Super una curia claustrali prope Refectorium Se. 1359. 173

CI.

Quod Episcopus sibi unum potest habere Canonicum cui fructus prebende dabuntur. 1364. 176

CII.

De Curia sita circa capellam sancti Johannis. 1364. 177

CIII.

Super ministrandis prebendis per Prepositum. 1368. 179

CIV.

Super annua pensione a Preposito monasterii in Wenningessen. 1369. 182

CV.

Super quadam area in curia Wiggravii. 1370. 183

CVI.

Super IV. marcis dandis de tertia curia a dormitorio. 1372. 184

CVII.

Instrumentum quitacionis prout in litteris. 1373. 188

CVIII.

Super emancipatione Canonicorum. 1374. 190

CIX.

CIX.

Super ortum in brulone situm cum aliis redditibus pertinentibus ad altare beati Petri. 1375. pag. 193

CX.

Ordinatio super ministrandis panibus per Camerarium & pistorem. 1375. 195

CXI.

Super denariis carnisum per Prepositum annuatim ministrandis. 1375. 196

CXII.

Super sigillo ad Contractus. 1376. 202

CXIII.

Super una area situata juxta plateam S. Joannis pertinente consolatori in Hille. 1376. 205

CXIV.

Super bonis communibus deservandis. 1377. 207

CXV.

Quod claves portarum Civitatis Myndensis spectent ad Episcopum ita quod Episcopus sit ejusdem immediatus & verus Dominus. 1377. 209

CXVI.

Super una area in dem Suore pertinente capitulo seu Consolatori in Hille. 1377. 213

CXVII.

Super curia illorum Vetsot juxta curiam Wiggravi. 1377. 214

CXVIII.

*Super quadam habitatione spectante ad altare sancte
Crucis & sancti Spiritus. 1378. pag. 216*

CXIX.

*Super una curia sita apud curiam Wiggraviæ &c.
1378. 219*

CXX.

*Super duobus luminaribus in ambitu servandis. 1379.
224*

CXXI.

Super Residencia Fiscaliorum. 1379. 229

CXXII.

*Super redditibus duorum mansorum in campo Myn-
densi deputatis ad certu festa. 1380. 236*

CXXIII.

*Super certis circa oppidum Lubbeck ad beneficium S.
Crucis pertinentibus. 1380. 239*

CXXIV.

*Separatio Prepositure Majoris Ecclesie Mindensis.
1381. 241*

CXXV.

Super duobus mansis datis Choralibus. 1385. 249

CXXVI.

*Super certis pecuniis per canonicos emancipandos dan-
dis. 1392. 252*

CXXVII.

CXXVII.

*Quod quedam structura versus S. Joannem in curia
Wiggravii sit annexa curia Canonialis. 1394.
pag- 255*

CXXVIII.

*Statutum super mutatione ferculorum tempore eman-
cipationis. 1397. 259*

CXXIX.

*Quod non nisi canonicus emancipatus ad perceptionem
fructuum dignitatum admittatur. 1404. 259*

CXXX.

*Statutum quod Canonicus emancipandus pro expensis,
si vult, potest LXX, flor. dare. 1445. 264*

CXXXI.

*Quod medietas Testamentariorum erit de Capitulo.
1450. 267*

CXXXII.

*Confirmatio Apostolica quorundam statutorum. 1456.
271*

CXXXIII.

*Bulla executoria precedentis confirmationis. 1456.
275*

CXXXIV.

*Statutum quod non nisi nobiles & militari genere nati
ex utroque parente ad prebendas presententur.
1498. 277*

CXXXV.

Executoria precedentis statuti. 280

CXXXVI.

Archidiaconatus Episcopatus Spirensis. pag. 283

CXXXVII.

Notitie de Monasterio Uterina Vallis vulgo Uffertal. 348

CXXXVIII.

Michaelis de Leone Gesta Ottonis de Wolffkeel Episcopi Wirceburgensis ab anno MCCCXXXIII-MCCCXLV. 357

CXXXIX.

Joannis Benninck Stemma Veterum Comitum, Ducum Luxemburgensium ab anno DCCCCLXIII-MCCCCLI. 363

CXL.

Nicolai Mamerani Commentarius de Ultima Caroli V. Cæsaris expeditione anno MDXLIV. adversus gallos suscepta. 386

CXLI.

Excerpta ex Veteri Necrologio Ecclesie S. Mauritii in Hallis. 407

Vale & fave Lector amice venerandæ antiquitatis Studiose! Dabam Moguntia III. Kal. Julii MDCCLXXVI.

STATUTA
ET
ALIA ECCLESIAE
CATHEDRALIS
MINDENSIS DOCUMENTA. •

I.
STATUTI CONFIRMATIO SUPER
QUINQUE ARCHIDIACONATUS ET
XXIV. PREBENDAS.

Universis hanc paginam inspecturis Fra-
ter *Johannes* ordinis Predicatorum Do-
mini Pape Penitentiarius salutem in
Christo Jhesu ad Mindensem Ecclesiam a venera-
bili Patre *Ottone* sancti *Nicolai* in Carcere Tull:
Dia-

- Extant quidem statuta in Lünigii Spicilegio Eccles.
part. II. pag. 124. &c. sed illa sunt statuta synoda-
lia a Francisco Guilielmo Ecclesiarum Mindensis Os-
nabrungenlis & Verdenfis Episcopo an. MDCXXXII.
die XV. mensis Octobris edita.

Diacono Cardinale sedis Apostolice Legato ad exequendum ibidem visitationis vel inquisitionis officium destinati quedam in ea duximus salubriter ordinanda, que statutis & alijs ammiculis dignum duximus stabilire. In primis igitur, statuimus ut decem obedientie * & octo decime sicut sunt distincte per Prepositum Custodem Scolasticum Cantorem & Canonicos Mindenses auctoritate precedente Episcopi & Capituli & approbatione postmodum subsequuta perpetuo sic maneant inconvulso, hoc ipsum de bannis volumus observari qui dicte visitationis tempore de consensu ejusdem Episcopi & Capituli in quinque Archidiaconatus rationabiliter sunt distincti exceptis illis qui prelaturis Ecclesie sunt annexi. Statuimus insuper quod excepta illa obedientia *Henningbern* que Prepositure perpetuo est annexa, cetera novem semper superioribus post Decanum secundum ordinem assignentur, si autem aliquem illorum novem contingat cedere vel decedere

* Obedientie dicebantur illae grangiae ab ecclesiis dependentes, quarum redditus pro parte certis Ecclesie personis assignabantur subin etiam per optionem. Sic quoque cellae, Prioratus rurales, Praepositurae monachorum dicte sunt obedientie, eo quod monachi ab Abbate illuc mittebantur *vi obedientiae*, ut earum curam gererent aut eas deservirent. Math. Paris. an. 1238. ex statuto Honorii III. PP. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda &c.* Concilium Eboracense: *ut ergo monachis adimatur oportunitas evagandi, prohibemus, ne redditus, quos obedientias vocant, ad firmam teneant.*

dere vel obedientiam perdere quilibet justo tamen ipso jure succedat in ea qui priorem locum inter illos qui decimas habent, noscitur obtinere, quod etiam de habentibus decimas & illis qui post eos inferiores fuerint volumus observari, ita quod vacante obedientia successorum a Decano vel a Preposito, si decima fuerit illa sine omni contradictione in continenti debeat investiri hominio * a recipiente requisito nullatenus aut recepto.

Statuimus etiam quod nulla istarum obedientiarum vel Decimarum dividatur vel duobus vel pluribus assignetur sed uni tantum & per ordinem simpliciter atque pure, & qui vacantem obedientiam vel decimam infra tres dies noluerit acceptare, sibi imputet nullam postmodum habiturus, prestabit autem obedientiarius ** juramentum de indempnitate obedientie & fideli amministrazione prebendarum, quod eam de pinguioribus possessionibus sive obedientijs expediat & persolvat, etiamsi dampnum in aliquibus sustineat, dummodo possessione vel fructu penitus non privetur, Tunc vero super crescentes fructus in usus suos poterit convertere cum prebenda fratrum fuerit totaliter expedita. Item statuimus ut numerus viginti quatuor Canonice Majorum inviolabiliter observetur, ita quod nullus nisi vacante prebenda qua-

A 2

vis

* Idem quod homagium.

** Qui curam obedientie cujusdam gessit, obedientiarius vocabatur.

vis affuecia eligatur * ibidem nec ad vacantem eligatur aliquatenus nisi unus, quod si una vacante plures fuerint electi votis fratrum in plures divisus, ille prebendam obtineat, quem fratrum jure ordinario promulgato dictaverit obtinere vel qui solus remanserit cedentibus alijs sine lite omnium pactione omnium arbitrorum, quovis alio modo penitus relegatis. Item nullus eligatur ad prebendam junior quatuordecim annis, ** nec in Prepositum vel Decanum seu ad alias dignitates ejusdem Ecclesie aliquis assumatur nisi ad minus viginti quinque annorum existat, ut autem premissa a Capitulo imposterum firmiter observentur Prepositus Decanus & Capitulum Mindense nostro inducti consilio ad perpetuam eorum observantiam se coram nobis juramento corporaliter prestitito astrinxerunt,

pre-

* Electio Canonorum ad prebendas vacantes prioribus sæculis in omnibus fere Ecclesijs obtinebat, Electioni successit Turnus &c. Electio Canonorum observetur adhuc in Ecclesia Collegiata ad S. Bartholomæum, quæ Francofurti ad Mœnum est.

** Id jam ordinatum extat cap. Indecorum 3. de ætat. & qualit. præfic. Indecorum est, ut hi debeant Ecclesijs regere, qui non noverunt gubernare se ipsos, cum ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretionem præminent & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut parvulis Ecclesiæ regimen committatur, mandamus, quatenus nemini intra annum XIV. constituto personatum cujuslibet Ecclesiæ concedere præsumatis &c. ita an. 1170. rescripsit Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo & ejus suffraganeis. Idem statuit Tridentinum sess. 23. cap. 6.

preter hec autem que juramento firmata sunt u
superius est premissum, quedam alia que serven-
tur duximus statuenda videlicet ut nemo deinceps
canonicus in Ecclesia Mindensi emancipetur * vel
installetur, ** nisi prius prenotata Capitula & alias
consuetudines Ecclesie Mindensis se juret in viola-
bilitate servaturum. Item statuimus de Archidia-
conatibus ut preter illos qui dignitatibus sunt an-
nexi quinque alij non pueris sed viris prudentibus
& fidelibus Mindensis Ecclesie Canonicis confe-
rantur, † qui Archidiaconatus suos visitent per
se ipsos & ecclesias cum vacaverint, dignis confe-
rant sine pretio dato quovis ingenio vel sperato,
Idem de preposituris sancti Martini & sancti Jo-
hannis Mindensis †† duximus observandum, vi-
delicet ut nullis nisi discretis Majoris Ecclesie Ca-
nonicis conferantur. Item omnes residentiam fa-
ciant vel penam a nobis contra absentes statutam
incurrant scilicet ut tempore absentie fructus pre-
bende non habeant, sed Decanus & Cellarius col-
ligant ad usum Capituli bona fide nisi causa studij
aut peregrinationis vel Ecclesie negotijs aut sui of-
ficij ad Mindensem Ecclesiam pertinentis seu infir-

A 3

mita-

* Id est: a jugo Scholastici liberetur.

** Id est: stallum vel sedes in choro & sedes in Ca-
pitulo assignetur.

† De officio Archidiaconi valde insigni confer.
Diocesis Mog. in Archidiaconatus distincta, com-
mentationibus Diplomaticis illustrata Tom. I. II,
& III. confer etiam chartam sequentem.

†† De hisce Preposituris vide nos VI. & XL.

mitatis causa aut ex indulgentia Decani vel totius capituli ex probabili causa sive solius Decani juxta modum hactenus observatum alicujus absentia valeat rationabiliter excusari. * Item statutum ut nullus Canonorum sive de anno gratie ** sive de bonis in Ecclesia acquisitis concubine aut filijs suis possit ullo modo condere testamentum & si fecerit ecclesiastica careat sepultura & testamentum omnino irritum reputetur, Legatum quoque per manum Decani Scolastici Cellerarij qui pro tempore fuerint in communes usus Capituli redigatur.

Item statuimus, cum si quis Canonorum vel vicariorum chori de cetero cohabitare presumpserit concubine vel extra domum eam publice procurare, si post tertiam monitionem Decani vel alicujus Canonici infra octo dies in Capitulo factam non respuerit, prebenda ipsius & quicquid a Mindenensi Ecclesia in beneficio obtinuerit, per manum Decani & Cellerarij in communes usus Capituli fideliter colligatur, ille vero ab ingressu Ecclesie officioque divino interim sit suspensus quoad usque vicium postposuerit suprascriptum & de culpa coram Decano & Capitulo condignam susceperit penitentiam manifeste pena simili puniendis qui presatum manutenere presumpserint testamentum. Item statuimus quod precipue in choro refectorio & dormitorio *** honeste modeste & disciplinate se habeant,

* Vid. chartam sub nro LXXV.

** De annis gratie infra nro XCIV.

*** Evidens vite communis Canonorum Minden-
sium ad sacrorum Canonum normam argumentum.

beant, qui autem aliter se habeat, a Decano pro qualitate commissi graviter puniatur. Ordinamus atque statuimus ut etiam Decanus in hijs que ad prebendas & ad servicium Ecclesie pertinent & ad Ecclesiasticam disciplinam compellendi cohortandi puniendi plenariam habeat potestatem, qui si fuerit negligens seu remissus preter celestem vindictam qua percussus fuerit, depositionis penam poterit formidare. Acta sunt hec anno Domini Millesimo ducentesimo tricesimo. Nonis Decembris.

5. Dec.

II.

BULLA SUPER QUINQUE ARCHIDIACONATUS ET CONFIRMATIONE STATUTORUM.

Inno**centius** Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Decano Mindensi salutem & apostolicam benedictionem. Decet ut que in Ecclesiarum decorem & commodum ordinantur per sedem apostolicam recipiant perpetui roboris firmitatem. In nostra siquidem proposuisti presentia quod dilectus filius frater Johannes Magister ordinis Predicatorum Penitenciaris noster auctoritate bone memorie O. portuensis Episcopi tunc sancti *Nicolai* in carcere Tulliano Dyaconi Cardinalis in partibus illis apostolice sedis Legati Mindensem Ecclesiam visitans

tans statuit quinque * Archidyaconatus in ipsa qui prius fuerant indistincti ac Cantoriam de novo creans in illa statuit ut eadem ecclesia viginti quatuor Canonicorum numero a bone memorie Episcopo & Capitulo Mindensi juramento vallato de cetero foret contenta & alia quam plurima in eadem ecclesia de assensu eorundem Episcopi & Capituli ad honorem & utilitatem sepedicte ecclesie ordinavit & licet predicta per pie memorie G. Papam predecessorem nostrum fuerint confirmata, tamen ut eo uberius suum consequatur effectum quo majori vallata fuerint firmitate, nobis humiliter supplicasti ut illa curaremus apostolico munimine reborare, nos igitur tuis devotis precibus inclinati que a predicto Penitenciario nostro in dicta Ecclesia provide facta sunt auctoritate apostolica non obstante quod unus de dictis Archidyaconatibus dicitur per venerabilem fratrem nostrum Episcopum Mindensem divisus contra statuta concilij Turonensis confirmamus & presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contra ire, si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum *Petri & Pauli* apostolorum ejus se noverit incursum. Datum *Lugduni* quinta decima Kalendas Januarij Pontificatus nostri anno octavo. (18. Dec.)

Ejus-

- * In Lubbecke (Litbecke) in Ofen, in Lo, in Reme & in Pettenhusen (Pattensen), occurrit etiam Archidyaconus in Apelderem, Aledhen.

Ejusdem tenoris ~~et~~ confirmatio *Gregorii PP.* Data
Reate tertia nonas Junii Pontificatus ipsius Anno
 quinto.

 III.

 DE CONFRATERNITATE • ECCLESIE
 COMPOSTELLANE ET ECCLESIE MYN-
 DENSIS.

Ecclēsia *Compostellana*, in qua gloriosum Corpus
 beatissimi Jacobi Apostoli humatum esse di-
 noscitur recipit in societate & confraternitate sua
 Dominum *Annonem* Episcopum Ecclesie *Mindonen-*
sis & Conventum ejus & constituit facere pro de-
 functis eorum exequias sicut pro fratribus suis
 postquam illorum obitum cognoverit, factum est
 hoc presentibus *Petro* Decano *Perel* Cantore Cardi-
 nalibus &c. & quibusdam alijs personis die VIII. Ka-
 lendas *Marcij* ** Anno ab Incarnatione Domi-
 ni Millefimo LXXIII. presidente in eadem Ecclesia
 Domino *Petro* Archi Episcopo III. anno sui Ponti-
 ficatus secundo eodem modo & secundum eundem
 tenorem Ecclesia *Mindensis* recepit Conventum
 nostrum in societate & confraternitate sua. Et ut
 in futurum pie vicissim hec servetur fraternitas ab

A 5

lpi

- * Fraternitatem inter Ecclesias *Mindensem* & *Duven-*
nensem vid. infra nro IX.
- Inter Ecclesias *Macedoniam* & *Mindensem* nro VII.
- Monasterium *compostellane* & *Mindense* nro XII.
- Cum omni *Compostellana* & *Mindense* nro XIII.
- reus. *Sacrosancti* *Dignissimi* *Thomae* *no* *per* *13*

** 21. Febr.

Episcopo ceterisque personis confedentibus in omni caritate confirmatum est.

IV.

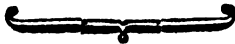
SUPER CERTIS SERVITIIS SCOLASTICO MYNDENSI A MINISTERIALIBUS PERSOLVENDIS.

H. Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus Rex sicilie fidelibus suis Episcopo, Clero, ministerialibus & universis hominibus in Episcopatu Mindensi constitutis gratiam suam & omne bonum. Universitati vestre notum fieri volumus quod dilectus capellanus noster Magister *Willhelmus* Mindensis scolasticus in presentia nostra constitutus proposuit nobis, quod quidam ministeriales Ecclesie vestre qui sunt Officiati sive villici Episcopi tenentur ipsi Magistro *Willhelmo* ex antiquo jure & consuetudine ratione beneficij Scholastici de qualibet curia Episcopali dimidium diei servitium annuatim persolvere, illi vero asserunt de qualibet curti ex jure tantum novem solidos Mindensis monete annuatim sibi debere, super quocum sententiam quereremus, sententiatum & coram nobis quod quilibet homo sive esset nobilis sive ministerialis qui officium Principis sive villicationem tenere vellet vel possidere quicquid in ipso Officio sive villicatione sibi juris addiceret jure officii vel villici illud teneretur probare. secundo questum est, quo jure deberet probare & sententiatum est,

est, divino iudicio, tertio quesitum est quo divino iudicio & data est sententia, quodsi juri suo voluerit inniti, ferro candenti jus suum debet probare. sententias igitur predictas imperiali auctoritate confirmantes mandamus tibi Episcopo, similiter clero & ministerialibus firmiter precipientes, quatenus eosdem officiatos seu villicos auctoritate nostra compellatis ut debita diei servitia sicut ex antiquo jure & consuetudine tenentur & sicut primo fuit institutum omni occasione & dilacione remota prefato Magistro *Willbelmo* persolvant vel jure predicto se eximant, alioquin eos tanquam justitie violatores & mandati nostri transgressores habeatis. Acta sunt hec apud Hagenowe presentibus testibus quorum hec sunt nomina; *Conradus* Maguntinus Archi Episcopus, *Conradus* Imperialis aule Cancellarius, *Albertus* prothonotarius, *Conradus* Major prepositus Maguntinus, Comes *Albertus de Werningerotbe*, Comes *Sibertus de Franckenburch*, *Walterus de Arnesteyne*, *Arnoldus de Hornbach*, *Conradus* Dapifer de *Rodenburch* & alij quam plures Anno Dominice Incarnationis Millesimo centesimo nonagesimo quinto. nona Kal. Septembris.

24. Aug.

V.

QUOD EPISCOPUS NON HABET JUS
INTERESSE ELECTIONI ALCUJUS PRE-
LATI

C Dei gratia Major Decanus & Archidiaconus Ceterique Priores Coloniensis Ecclesie Domini L. Electo Preposito Majoris Ecclesie Mindensis C. Decano Electo totique Capitulo salutem & dilectionem in Domino. Quoniam nostri juris est omnibus a nobis Consilium & auxilium querentibus & maxime eis qui nobis aliqua familiaritate constricti sunt consulere, petitioni vestre satis facientes vobis significamus, quod Dominus noster Archi Episcopus secundum Ecclesie nostre consuetudinem non habet jus interesse electioni Prepositi vel Decani vel alicujus Prelati, dicimus etiam Capellanos ipsius in nulla electione expectandos & quod Domino nostro beneficia ad jus Canonico- rum Majoris Ecclesie pertinencia nulli persone extra gremium ejusdem Ecclesie conferre conceditur.

VI.

QUOD PREPOSITURA S. JOHANNIS
NULLI QUAM CANONICO MAJORIS
ECCLESIE CONFERATUR.

Universis hoc scriptum inspecturis Frater J. Ordinis Predicatorum Domini Pape penitenciaris

ciarius salutem. Cum de mandato Venerabilis patris O. sancti *Nicolai* in Carcere Tulliano Dyaconus Cardinalis Apostolice sedis Legati Mindensem visitaremus Ecclesiam, invenimus inter multa correctione digna, ecclesiam sancti Johannis Ewangeliste propter paupertatem ejus Preposito destitutam, unde nos una cum Venerabili Patre ejusdem Ecclesie Episcopo nec non tocius Capituli consensu accedente banno Randesberge & Mandeslocum suis pertinentijs Preposituram instauravimus memoratam, nichilominus statuentes ut eadem Prepositura nulli nisi uni Canonicorum majoris ecclesie Mindensis ab Episcopo ad quem jus conferendi pertinet, conferatur sicut a prima loci fundacione fuerat constitutum. Acta sunt hec Anno Gracie Millesimo ducentesimo tricesimo quinto decimo Kalend. Januarij.

18. Dec.

VII.

ORDINATIO QUEDAM INTER CAPITULUM ET CIVES MYNDENSES SUPER SUFFOSSIONE ET MOLENDINO.

H. Dei gratia Major in *Minda* Prepositus G. Decanus. totumque ejusdem Ecclesie Capitulum nec non Universitas Burgensium omnibus ad quos presens scriptum pervenerit salutem in vero salutari. Notum esse cupimus universis quod cum controversia multis temporibus inter Canonicos

majoris Ecclesie & Burgenses pro Suffossione domorum & vie per quam Domini ad Ecclesiam venire & sua funera deferre consueverunt ex una parte scilicet Canonorum & ex alia parte videlicet Burgensium pro molendino & submersione pratorum & aliorum que hinc inde fuerunt proposita fuisset agitata tandem arbitrio fuit commissum & per eosdem arbitros prefata discordia in hunc modum est sopita: Burgenses nullam de molendino aut de submersione pratorum de cetero movebunt questionem nec aliquod gravamen inferent sive in piscando sive in fodiendo intus vel extra piscinam vel a civibus aliquo modo sine consensu Dominorum inferri permittent, Domini vero tantum equabunt de fossato ut commode tam Cargam possint construere domum, que omnibus suis respondeat Officinis, Burgenses inde suis impensis providebunt, ut talis munitio in eodem loco fiat, ne periculum exinde possit provenire civitati. Dicti etiam Domini nec per se neque in ductu alicujus sive de via cum aliam habeant adjutorio Burgensium sive de domibus suffossis debent vel possunt habere actionem, sed quilibet commodo alterius debet intendere & honori. ut autem hec compositio rata & inconvulsa permaneat, presenti scripto ac sigillorum Ecclesie & Burgensium appensione perpetua stabilitate communivimus. Acta sunt hec anno Dominice Incarnationis Millesimo Ducentesimo primo.

VIII.

PRIVILEGIUM CONTRA INJURIATO-
RES, EXACTIONES &c.

Universis hoc scriptum inspecturis Frater *J.*
ordinis Predicatorum . . salutem in Christo.
Cum de mandato venerabilis Patris *O.* sancti *Ni-*
colai in carcere Tull: Dyac. Cardinalis Apostolice
sedis legati Mindensem visitarem Ecclesiam, in-
venimus inter multa correctione digna Venerabi-
lem in Christo Patrem nostrum ejusdem loci Epif-
copum advocati sui multiplicibus insolentijs & in-
jurijs minime restitisse & ob hoc bona Ecclesiarum
& Ecclesiasticarum personarum quasi penitus de-
solata. Nos ergo dictum Episcopum coram Capi-
tulo suo convenientes ut talibus resisteret injurijs
& insolentijs ab eo exegimus juramentum, qui no-
stris obtemperans monitis & mandatis tactis sacro
sanctis Evangelijs juramenti religione firmavit, ne
deinceps advocatum aliquam annonam in principio
messis extorque patiatur captiositates in placitis que
vulgariter Vare dicuntur, hospitalitatum impor-
tunitates que herberge vocantur, exactiones in
agros curtes domos si desolate fuerint ullatenus su-
stinebit, novum genus exactionis si forsân emerge-
re contigerit reprimet & deponet Alijs autem in-
solentijs advocati & injurijs resistet prout poterit
& tenetur. quod si prefatus advocatus insolentiam
vel injuriam fecerit aliquam de predictis, Deca-
nus assumptis aliquibus de Capitulo illatam inju-
riam Episcopo denuntiabit petens simpliciter ut
hanc

hanc faciat revocari vel verius emendari, Episcopus autem si hoc efficere non poterit infra quindecim dies a tempore denuntiationis computandos ex tunc advocatum cum suis officiatis excommunicatum publice denuntiabit & ab omnibus faciet evitari donec satisfaciat Ecclesie vel Ecclesiastice persone cui injurias irrogavit, hoc Episcopus tatis sacrosanctis Evangeliiis sacramento corporaliter prestito se facturum & servaturum in facie Capituli repromisit. Acta sunt hec Anno Gratie Millesimo ducentesimo tricesimo secundo. Id. Decembris.

13. Dec.

IX.

FRATERNITAS INTER ECCLESIAM MYNDENSEM ET SWERINENSEM.

Venerabili in Christo Patri ac Dño Episcopo Preposito Decano totique Capitulo Mindensis Ecclesie. R. Dei Gratia Episcopus Prepositus Decanus totumque Swerinese Capitulum cum devotis Orationibus sincere dilectionis affectum, Licet eos quos Christi necit amor terrarum spatia dividant & locorum separet distancia, semper tamen eos & mentis trahit affectio. & ligat vinculum caritatis. Audita igitur fama honestatis & religionis que in Ecclesia vestra geritur in societatem & fraternitatem vestram recipi & vos in nostram recipere concupivimus supra modum sicut etiam
ut

ut littere vestre patentes nobis misse declarant, nos cognovimus affectasse, unde scire debet venerande Universitatis vestre discretio quod fraternitatem ipsam hinc inde cupitam libenti animo & unanimi consensu vobiscum inimus ita ut ad debitum fraternitatis hujusmodi communiter in alijs Ecclesijs consuetum mutuo Vobis tam in vita quam in morte deinceps teneamur. Datum *Suerin* Anno Domini Millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo Mense Novembri.

X.

SUPER CANONICIS ALIBI RESIDENTI-
BUS.

Widekindus Dei gratia Episcopus & Prepositus
Wernerus Decanus totumque capitulum
Minden : omnibus hoc scriptum visuris perpetuum. Ecclesie nostre statuta & consuetudines honestas & approbatas irrefragabiliter observari cupientes non mutando quicquam vel statutis pristinis in aliquo derogando, sed ambigua potius explanando propter rerum, personarum ac temporum varietates statutis anterioribus additiones quasdam statuendo duximus annexendas, harum quippe additionum causa est efficiens, quod plures preter solitum in Ecclesia nostra sunt canonici, qui alias meliora & uberiora obtinentes beneficia residentiam debitam & consuetam nobiscum facere non possunt, quos quia plerique nobiles sunt & viri litterati, indecorum esset cre-

Tom. X.

B

bris

bris claustralis discipline stimulis coartari & ex parte altera non leve residentibus sit eorum absentiam equanimiter dissimulare, attendentes summopere fore necessarium turbacioni & discordie utrobique pro posse cavere maturo consilio & unanimi consensu statuimus & prefati Canonici alias beneficiati propter causas predictas tali gaudeant libertate, ut cum eis placuerit veniant, & cum voluerint libere recedant, ita tamen quod eis nobiscum existentibus prebende eorum tunc pro tempore sicut nobis integraliter amministrentur, ipsis vero recedentibus prebendarum fructibus absentie tempore careant & in communes usus capituli convertantur. De fructibus vero prebendis annexis Obediencijs videlicet decimis & hujusmodi taliter duximus statuendum, ut qui eos habere voluerint, in vigilia Johannis Baptiste in Capitulo residenciam per circulum anni proxime sequentis protestentur & faciant alioquin fructibus ipsis eciam careant eis in usus Capituli similiter convertendis, talibus tamen sic per annum continuam residenciam facientibus per Episcopum & Capitulum licentia poterit concedi una vice in anno abessendi per sex septimanas infra quas si reversi fuerint, detrimentum aliquod non patientur in Obediencijs vel decimis supradictis. Siqui autem protestationem facientes ut superius est expressum, decimas vel obediencias in suos usus converterint & postea quod protestati sunt, non adimpleverint, tales nec ad prebendas nec ad annexa prebendis

bendis de cetero admittantur, donec quod peperam receperunt ex toto restituant. Ad horum autem observanciam utrobique *W. Decanus. L. Archidiaconus in Osen, Magister Ricbertus, Henricus de Slon, Ludolphus Cellerarius, Wydego, Gerbardus Cantor Cono Scolasticus Bruno de Spentbovia, Jobannes de Bucka, Magister Geroldus Decanus Hildesemensis, Henricus de monte, Conradus de Wardenberg, Jordanus de Callendorpe, Conradus Decanus sancti Martini, Otto Prepositus sancti Johannis Albertus Sprick, Rymannus de Slon, Gberardus de Heroordio Otto Decanus Bremensis, Arnoldus de Schinna, Bertoldus de Vrekenborst, Hermannus de Hoya nobis W. Episcopo sub obediencie debito se manualiter astringerunt emancipandis deinceps id ipsum facturis. Acta sunt hec Anno Domini Millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo. Scriptum presens super predictis Episcopali & Capituli sigillis duximus roborandum.*

XI.

DE FRATERNITATE INTER ECCLESIAM FULDENSEM ET MINDENSEM.

Venerabilibus Dominis & confratribus in Christo carissimis Dño. *Wedekindo* Mindensi Episcopo Decano totique ejusdem Ecclesie Capitulo *Henricus* Dei gratia Fuldensis Ecclesie Abbas Decanus Prepositus totusque ejusdem loci conventus devotas orationes & fraternam in Domino carita-

tem. Ordinavit non incongrue omnium creaturæ sapientia ut ea que ad decorem Domus Dei & perpetuam salutem fratrum tam futurorum quam presentium in ea Domino famulantium felici memoria contrahuntur non sub levitate transeant sed a cunctis Christi fidelibus ibidem Domino militantibus pie devotionis sollicitudine memoriter observentur, cum igitur in Christo dilectissimi Domini vera fraternitas inter vos & nos a Venerabilibus predecessoribus vestris & nostris felici memorie prelati ab antiquo contracta nequaquam oblivioni tradenda sit, sed potius felici memorie perpetuo commendanda, Nosque ad fidem observantiam ejusdem fraternitatis benivoli sumus & semper fuerimus ad petitionem vestram nuper nobis porrectam super innovanda perpetua fraternitate nostra ad invicem fideliter observanda Nos pro parte nostra nichil novi vobis rescribimus quasi antiqua nulla fuerit, sed si quid forte per predecessorum nostrorum vel nostram desidiam de observatione antique fraternitatis inter vos & nos jam dudum contracte hætenus neglectum est aut oblivioni traditum invenitur, ut ex nunc in antea majori memoria convalescat ad emendam & correctionem tam futurorum quam presentium utrobique fratrum & Dominorum nostrorum predictam fraternitatem ut sepe dictum est ab antiquo inter vos & nos contractam tenore presentium duximus recensendam & secundum modum atque debitum fratrum spiritualium inter vos & nos ex nunc in antea omni virtutum exercitio & beneficiorum

❦

orationum atque gratitudinum largitate perpetuo cupimus observari, statuentes ut cum nobis de obitu aliquorum fratrum vestrorum innotescere contigerit, triginta missæ ab omnibus communiter & a quolibet sacerdote privatim tres & ab inferioris ordinis fratre tria psalteria pro ejus requie decantentur eadem vicissitudine nobis & fratribus nostris defunctis a vobis laudabiliter observata. Datum *Fulde* anno Domini Millesimo ducentesimo quinquagesimo nono in crastino Jacobi Apostoli.
26. Julij.

XII.

SUPER FRATERNITATE INTER EC- CLESIAS MONASTERIENSEM ET MYNDENSEM.

Venerabili in Christo Patri Domino Episcopo nec non honorabilibus viris & dilectis Decano totique Capitulo Ecclesie Mindensis G. Dei gratia Prepositus & postulatus in Episcopum Monasteriensem *Hermannus* Decanus totumque ejusdem Monasteriensis Ecclesie Capitulum cum devoto ac voluntario obsequio perpetuam in Domino caritatem. Cum prophetico attestante preconio bonum & jocundum sit habitare fratres in unum & Monasteriensis ac Mindensis Ecclesie ratione unius juris videlicet Coloniensis Metropolis spirituales in Domino sint sorores, nos advertentes & honestati ac utilitati utriusque Ecclesie plurimum expedire, ut

etiam inter Capitula & personas earum mutue fraternitatis vinculum sit contractum, concordi consilio & unanimi consensu decrevimus & statuimus & in perpetuum decretum esse volumus & statutum, ut inter vestram nostramque Ecclesiam inviolabilis fraternitatis unio de cetero conservetur, ita videlicet ut cum fratres seu Canonicos Ecclesie vestre ad nos transire contigerit, prebendam suam apud nos recipiant & omni benivolentia honorentur secundum consuetudinem alijs confratribus nostris haecenus observatam. Item postquam obitus fratrum vestrorum in Capitulo nostro fuerit nuntiatus, fiat quod pro alijs confratribus nostris defunctis communiter fieri consueverit, & ne hec a memoria futurorum alicujus oblivionis terra abradantur in posterum presentem cartulam inde conscribi & sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari. Datum *Monasterij* Anno Domini Millesimo ducentesimo sexagesimo primo. Nona Kalend. Augusti. (24. Julij.)

XIII.

SUPER OCTAVA NATIVITATIS MARIE &c.

In nomine sancte & Individue Trinitatis. *Gerhardus* Dei gratia Decanus totumque *Minden-*sis Ecclesie Capitulum omnibus hoc scriptum auditoris salutem in auctore salutis. Noverint universi quod cum Dñus *Goswinus* Ecclesie nostre vicarius

carius Zelo devotionis accensus octavam Nativitatis Domine nostre in Ecclesia nostra solempniter celebrari obtinuisset, consolationem decem & novem solidorum ad ejusdem festi celebrationem instituit annuatim quorum solidorum novem de quodam macello in foro decem vero de bonis in *Elffedbe* annis singulis persolventur. Distributionem autem predictæ consolationis taliter ordinavit, scholaribus ad prandium solidum unum, octo denarios ad nocturnalem candelam campanarijs quatuor denarios reliqui decem & septem solidi inter Canonicos & vicarios qui presentes fuerint equaliter dividuntur & hoc vicarius qui domum ejusdem *Goswini* juxta murum inhabitaverit, specialiter promovebit, ut autem hec imposterum inviolabiliter observentur, sigillum nostrum presentibus apponendum duximus ad robur perpetue firmitatis. Datum & Actum *Minde* anno Domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto, *Benedicti* Abbatis.

21. Martij.

XIV.

SUPER QUATUOR SOLIDIS DANDIS IN DIE GORGONII PER MONASTERIUM DE LEVERN.

Cono* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus universis presentem paginam inspecturis eternam in Domino salutem. Quia breves dies hominis sunt,

B 4

ea

* Cono obiit an. Domini MCCLXV. in festo Cathedralis S. Petri Apostoli.

ea que geruntur apud homines cito cadunt a memoria, unde necessarium est ut que laudabiliter geruntur, ne pereant, scriptis & testibus eternentur, hinc est quod ad noticiam universorum cupimus pervenire, quod *Wiscelus* miles dictus *Wulff* in consecratione Ecclesie Monasteriensis Canoniceis nostris & ministerialibus Ecclesie nostre presentibus qui ad consecrationem dicte Ecclesie nobiscum advenerant, ad nostram accedens presentiam & domum unam in *Blasne* quam a nobis & a Preposito nostro majori tenebat in feodo in manus nostras libere resignavit & suppliciter petivit ut proprietatem dicte domus cum omnibus attinentijs dilecte nobis Ecclesie beate *Marie* virginis in *Levern* conferre propter Deum libere dignaremur, nos igitur Ecclesie nostre Canonice habitato consilio pariter & consensu eandem domum cum omnibus attinentijs preter pascuis & silvis sine jugo advocatie dilecte nobis Ecclesie beate *Marie* virginis in *Levern* contulimus in proprium quiete & pacifice perpetuo possidendam videlicet hac apposita pactione ut quicumque pro tempore jam dicte Ecclesie fuerit Prepositus quatuor solidos annuatim gravis monete ab eadem domo in die beati *Gorgonij* ad prebendam fratrum nostrorum persolvat, ut autem hec rata permaneant & inconvulsa presentem paginam exinde confectam cum sigilli nostri munimine & Capituli in testimonium validum erogamus.

XV.

SUPER INVITATORIO IN VIGILIIS
CANTANDO.

Cono Dei gratia Mindensis Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino sempiternam. Quoniam ea que pietatis intuitu statuuntur, robur perpetue firmitatis convenit obtinere, presenti scripto protestamur, quod nos ob memoriam omnium antecessorum nostrorum Episcoporum devotius recolendam de Capituli nostri consilio & consensu perpetuum fecimus statutum ut in singulis magnis vigilijs in memorijs Episcoporum solempniter cantetur *Venite* cum Invitatorio *circumdederunt*, pro quo eidem Capitulo nostro dedimus bona in Erckenberg cum omnibus attinentijs suis pleno jure que quondam bone memorie *Wilhelmus* Episcopus frater noster cum alijs bonis & ministerialibus a nobilibus de *Oldenburg* emptionis titulo Mindensi Ecclesie comparavit que postea a *Johanne* Episcopo nobili viro Domino *B. de Lo & Hermanno* de *Buren* militibus usque ad tempora nostra pro viginti marcis fuerant obligata, de quorum manibus nos eadem bona pro dicta summa pecunie redimentes Capitulo nostro ob causam premissam contulimus liberaliter perpetuo possidendam hoc adjecto, ut anniversarium obitus nostri diem in missa & vigilijs solempnibus devote peragant, de bonis ipsis consolationem congruam recepturi. Ut autem hec apud successores nostros robur obtineant perpetue firmitatis, dedimus eis

presens scriptum sigilli nostri munimine roboratum.
Datum *Minde* anno Domini Millesimo ducentesimo
sexagesimo sexto secunda feria post *Dominicam*
Innocentii.

15. Febr.

XVI.

SUPER ECCLESIA IN HALLE UNITA SCHOLASTERIE.

Frater *Otto* miseratione divina *Mindensis* Eccle-
sie Episcopus Universis Christi fidelibus pre-
sentes litteras auditoris. In stadio hujus mundi sic
currere ut vitam perpetuam comprehendant officij
nostri debitum requirit ut non tantum personis ve-
rum etiam prelaturis intendamus ac dignitatibus
per quas venerabilis mater nostra *Mindensis* susten-
tetur & regatur Ecclesia, ita ut non solum in mem-
bris suis pulchra & decora immo verius terribilis
appareat veluti castrorum acies ordinata. Sane
cum consideratione pia . . nostre intuemur Eccle-
sie Scholasteriam invenimus redditibus adeo te-
nuem ut ad ipsius honera sue minime sufficerent fa-
cultates. Quare una de consilio ac consensu nostri
Capituli in persona *Sigehardi* nunc nostre Ecclesie
Scholastici liberaliter dedimus ipsi Scholasterie in
jus perpetuum Ecclesiam in *Halle* cum jure patro-
natus & ipsam univimus cum prefata Scholastria,
ita ut amodo unum sint beneficium, & cum Schola-
la-

Jastriam vacare contigerit, quod nos vel successores nostri qui pro tempore fuerint utraque conjunctim pro uno beneficio conferemus, obeunte autem *Godefrido* Rectore dicte Ecclesie Scholasticus receptis synodalibus quemadmodum faciet in antea in ipsa ecclesia perpetuum instituet vicarium, qui curam animarum ab Episcopo recipiet & obedientiam ei faciet manualement. Ceterum ipse Scholasticus de redditibus ipsius Ecclesie tunc Vicario assignabit ut exinde commode sustentari valeat & quod ecclesia debitis obsequijs non fraudetur. Residuum vero quod superfuerit de ipsis redditibus Scholasticus in supplementum defectum sui officij libere retinebit. Preterea nolumus quod occasione hujus donationis seu statuti Scholasteria sectionem aliquam vel detrimentum in bonis aut redditibus hactenus habitis patiat. Hec itaque omnia supradicta de unanimi consilio voluntate ac consensu nostri Capituli ordinavimus & statuimus, que etiam presentis scripti patrocinio confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostre donationis seu confirmationis paginam infringere vel ei ausu temerario contra ire, si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Testes hujus rei sunt *Gberardus* Decanus *Ludolphus de Pedese* *Henricus* Custos *Ludolphus* Cantor *Wedego* sancti Martini Prepositus *Bruno de Spentbove* *Johannes de Bucka* *Conradus* Prepositus sancti Johannis *Jordamus de Calendorpp* *Albertus Sprick* *Reinbardus de Slon* *Gberardus*

aus de Heroordia Arnoldus de Schinna Gherardus de Bastorpp Volquinus de Schalkesberg Hertbertus de Mandeslo Canonici nostre Ecclesie & alij quam plures. Ut igitur hoc salubre statutum in suo firmiter robore perseveret, presentem litteram super eo conscriptam tam sigillo nostro quam nostri Capituli duximus roborandam. Actum & Datum *Minde* Anno Domini Millesimo Ducentesimo sexagesimo nono, Tertio nonas Junij Pontificatus nostri anno secundo.

3. Junij.

XVII.

SUPER UNA CURIA IN NAMMEN DEPUTATA AD ALTARE B. VIR- GINIS.

Tb. Prepositus. G. Decanus totumque Capitulum *Mindensis* Ecclesie omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino sempiternam. Ea que pietatis intuitu a providis & Deo devotis predecessoribus nostris rationabiliter & utiliter fuerint ordinata merito pro ipsorum antecessorum memoria firmiter retinenda atque pro imitationis exemplo posteris relinquendo scripturarum testimonio perhennantur, Hinc est quod ad notitiam tam presentium quam futurorum cupimus pervenire, quod cum bone memorie *Conradus* sancti *Martini* *Mindensis* Prepositus medietatis curtis unius in villa *Nammen* site Nobis & Capitulo nostro & *Nicolatus*
per-

perpetuus Ecclesie nostre Vicarius alteram medietatem curtis ejusdem cum omnibus suis pertinentijs a *Nicolao* dicto de *Herdessen* famulo pro triginta octo marcis emptionis titulo compararet felicitis recordationis Episcopus *Widekindus* qui tunc Preposituram Ecclesie nostre Superioris auctoritate tenebat recepta libera resignatione curtis ipsius a prefato *N.* famulo proprietatem ejus liberaliter contulit ecclesie nostre quiete & pacifice possidendam, hoc adjecto quod si dictus *N.* famulus infra decem annos recuperare possit eandem pro summa pecunie quam acceperat & pheodi rehabendi & curtem recuperandi haberet liberam facultatem, quibus elapsis quatuor marce sibi vel suis heredibus adderentur ut sic emptio ipsa perpetuo firmaretur & predicta conditio exspiraret. Postmodum vero sepredictus *N.* famulus omne jus hujusmodi conditionis in *Johannem de Vorebom* militem sororium suum transtulit qui receptus a nobis duodecim marcis argenti omni juri quod sibi in dicte curtis recuperatione competeat una cum *Futta* uxore sua & heredibus suis cessit & in manus venerabilis Patris *Dñi Ottonis* Episcopi nostri qui etiam Preposituram Ecclesie nostre tenebat multis astantibus libere renunciavit. Post hoc uxor sua *Futta* predicta coram honorabili viro *Th.* Preposito nostro etiam juri suo si quod in curte ipsa habuerat sponte cessit, qui donationem ante factam ratam habens & gratam sicut predecessores sui fecerant similiter approbavit. Nos itaque pium prefati *N.* vicarij nostri propositum attendentes eo quod Christum sibi facere decre-

decrevit heredem medietatem sepedicte curtis que ad Capitulum nostrum pertinebat, sicut superius est expressum eidem pro viginti quinque marcis ut desideravit vendidimus nichil nobis juris reservantes, postmodum in eadem de qua pecunia dicti C. Prepositi sancti *Martini & Florentij* dicti *Boleman* quondam concanonicorum nostrorum consolationes inde debitas procuravimus, singulis annis dari, sepedictus vero *N.* vicarius ad aktare *B. Marie* Virginis ecclesie nostre cujus vicarius existit predictam curtem cum omnibus attinentiis suis in dotem perpetuam contulit & solícite collocavit pie ordinans & provide adiciens quod inde fiant due consolationes capitulo nostro de duabus marcis una videlicet in Anniversario parentum suorum patris matris & fratris sui quos in fraternitatem nostram recepimus quam quoad vixerit per se dabit. Alteram vero Vicarius qui in vicaria sibi successerit in Anniversario ipsius *Nicolai* vicarij dabit una cum ante dicta consolatione & quicquid de bonis predictis excreverit in usus suos convertat. In contractu autem predicto adjectum est, quod si dictus *N.* Vicarius infirmitate vel alia necessitate cogente suum beneficium resignaret curtem predictam ubicumque manserit integraliter retinebit & consolationem quam presentibus suis constituit solvat Capitulo annuatim, ut autem predicta permaneant rata & robur obtineant debite firmitatis presens scriptum inde confectum Venerabilis Patris & Dñi Episcopi *Otonis Th.* Prepositi nostri & capituli sigillis fecimus communiri. Hujus rei testes sunt

Flo-

Florentius Wichgravius Conradus de Ufflen & Thidericus filius suus, Richardus vulpis, Hinricus de Dungberden Gberardus & Conradus de Lutteren fratres Johannes de Borchusen milites Wiscehus de Ratbere Johannes Block Arnoldus de alta platea Rodolphus de Holtbusen Godescalcus de Bordere Henricus de Nyenburgh Hermannus de foro Wernberus Meinricus & Ludolfus de Hasle fratres burgenfes & alij quam plures. Datum & Actum Minde Anno Domini Millesimo Ducentesimo septuagesimo in die sancti Georgij Martiris.

23. Apr.

XVIII.

SUPER CERTIS REDDITIBUS IN DIE SILVESTRI.

Frater *Otto* Divina permissione Mindensis Ecclesie, Episcopus omnibus presens scriptum visuris salutem in Domino. Noverint tam posteris quam presentes quod cum *Johannes* dictus *Durekopp* aream sitam juxta *Bellersen* quam a nobis in phecdo tenuerat nobis libere resignasset, nos ad petitionem dilectorum *Godefridi & Johannis* Ecclesie nostre Camerariorum, qui ipsam curiam suis denarijs comparaverunt unanimi consensu ac voluntate Decani & totius Capituli accedente libere contulimus & assignavimus ipsam Camerarijs eorundem ab ipsis & eorum successoribus perpetuo possidendam.

dam & ipsius curie proventus inter se singulis annis equaliter dividendos hoc adjecto quod *Albertus* Clericus ejusdem *Godefridi* filius quod nos ratificamus, quamdiu vixerit, post mortem *Godefridi* predicti portione que ipsum de prefata curia contingit pacifice gaudeat & quiete & idem *Albertus* dabit septem solidos & sex denarios de eadem curia in die *Silvestri*, *Alberto* vero defuncto quicumque pro tempore ad officium camere fuerint instituti in die beati *Silvestri* dabunt quindecim solidos Dominis & Vicarijs qui Divinis interfuerint, unde novem lectiones in eadem nocte ad matutinas perpetuo sunt legende. Ne igitur hec nostra collatio seu assignatio de voluntate ac consensu Decani & totius Capituli nostri rite facta a nobis quod absit aut nostrorum aliquo successorum retractari valeat imposterum vel infringi, nostrum & Ecclesie sigillum presentibus apponi fecimus in testimonium & robur debite firmitatis. Datum Anno Domini Millesimo ducentesimo septuagesimo, sabato post Pascha.

19. Apr.

XIX.

SUPER CONSOLATIONE DANDA DE
BONIS IN BORDERE.

Frater *Otto* permissione Divina Mindensis Ecclesie Episcopus Omnibus hoc scriptum visuris salutem in omni salutari. Cultum divinum ampliare volentes bona que comparavimus in *Bordere* a quodam *Ludolfo* nomine filio *Reinbardi* Mindensi Capitulo conferimus in hunc modum, ut singulis annis in sabbato proximo ante Dominicam *Circumdederunt* quando deponitur *Alleluja* cuilibet Canoniorum qui presens fuerit nisi causa probabili abesse noscatur ad Consolationem detur unus solidus denariorum, cuilibet vicariorum dentur tres denarij, Scolaribus unus solidus pro prandio in Scholis & unus solidus inter Camerarios & inter illos qui fuerint in Organis & campanarios dividatur, ponatur etiam nocturnaliscandela cerea & vesperè cum responsorio & magna pulsatione & matutine cum novem lectionibus & ceterè hore *de beata virgine Maria* & missa cum *alleluja Virga Fesse* & sequentia *Ave preclara* sollempniter celebrentur & ut hec rata permaneant presentes litteras nostro & Ecclesie nostre sigillis fecimus communiri. Datum Minde Anno Gratie Millesimo Ducentesimo septuagesimo quarto. Id. Decembris.

13. Dec.

XX.

QUI FECERIT SE IN LOCUM VIVENTIS INSTITUI, NULLUM OBTINEAT BENEFICIUM.

Voluntatis Dei Gratia Mindensis Ecclesie Episcopus ad certitudinem presentium & memoriam futurorum. Olim a sanctis patribus noscitur institutum ut nullus ex clero in locum ordinetur viventis, ne quis desiderare mortem proximi videatur, cum hoc etiam leges Gentilium condemnare curarent. sane *Johannes de Beldersen* clericus & quidam alij premisse constitutionis aut contemptores aut immemores fatigentes in locum viventium se institui in nostra Mindensi Ecclesia de facto procuraverunt se ad beneficia non vacantia installari, ne igitur facti perversitas transeat presumptoribus in exemplum, nos requisito consensu singulorum de capitulo nostro statuimus & habita ipsorum omnium unanimi voluntate cum pene adjectione sanximus ut quicumque talia de cetero superstitiosa ad inventionem presumpserit, idem presumptor ut in eo in quo deliquerit puniatur nullum beneficium Ecclesiasticum prebendam videlicet vel ecclesiam in Mindensi civitate vel diocesi amplius consequatur, sed penitus omni spe de acquirendo beneficio in predictis civitate vel diocesi eo ipso sit privatus quod locum viventis taliter affectare presumpsit. Hec quippe Constitutio sub obedientia & fidei datione manualiter prestita a singulis & omnibus Canonicis vallata & Confirma-

ta extitit nostrique ac supradicti Capituli sigillis munita facta est hec constitutio sabbato post Ascensionem Domini Anno ejusdem Millefimo ducentesimo LXXVIII.

13. Maij.

XXI

DE TRIBUS TALENTIS DANDIS AD CHORUM PER RECTOREM SANCTE CA- THERINE.

Conradus Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino sempiternam. Ad notitiam tam futurorum quam presentium cupimus pervenire, quod nos pensionem annuam trium talentorum denariorum Mindensium quam a R^{do} Patre & Domino nostro *Volquino* Dei gratia Episcopo Mindensi comparavimus in Ecclesia Molenbecensi dilecto in Christo *Heinrico* presbitero capellano altaris sancte *Katherine* in nostra Ecclesia vendimus pro viginti marcis Bremensis argenti de quibus talentis duodecim solidi secundum voluntatem & ordinationem ipsius presbiteri dabuntur pro consolatione Dominis nostris & vicarijs qui presentes fuerint in missa pro defunctis in anniversario fel. rec. *Adolphi* quondam comitis in *Scowenberch* fundatoris altaris sancte *Katherine* predicti & due marce sibi quoad vixerit inter octavam sancti *Dyonisij* annis singulis persolventur, sed eo defuncto sumendi sunt octo solidi

de duabus marcis solvendi superstiti ac addendi consolationi jam dicte in anniversario prefati Comitatus *Adolphi* ut tunc deinceps viginti solidi in eodem anniversario inter presentes Canonicos & Vicarios aequaliter *) dividantur, de duobus vero talentis residuis in anniversario ipsi presbiteri emptoris & donatoris una candela nocturnalis-oblacio ad missam pro defunctis unus solidus Scolaribus octo denarios Camerarijs & Campanarijs tribuantur. Super exstantibus denarijs inter ipsos Dominos & vicarios presentes in missa pro defunctis equaliter dividendos, porro si supradictus Dominus noster Episcopus vel Successor forte ipsius predictam trium talentorum pensionem redimere vel recuperare voluerit, Nos viginti marcas Bremensis Argenti restituemus supradicto presbitero, ut ipse superstes de illis ordinet quod sibi fuerit oportunum, sed eo decedente de memoratis viginti marcis consolationem faciet Dominis & vicarijs prout tunc sibi & nobis visum fuerit expedire. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo ducentesimo octuagesimo secundo in octava Assumptionis beate Virginis.

22. Aug.

*) fors. equaliter.

XXII.

PRATERNITAS DE ORDINE PREDI-
CATORUM.

Honorandis viris ac discretis & in Christo sibi Karissimis Dominis Preposito Decano Scolastico totique Capitulo Canonorum Majoris Ecclesie in *Minda* Frater *Hinricus* fratrum ordinis Predicatorum per Theoniam Prior Provincialis licet indignus, cum orationum frequentia prospere semper in Domino agere & valere. Postulationem vestram que de sincere fidei radice processit ad executionem debitam cupiens promovere tanto vobis quam acceperunt fratres nostri gratiam a Domino libentius administro quanto ad eam vestre devotioni communicandam vestri gratiosi favores nostris exhibiti fratribus me & ipsos artius obligarunt, ideoque vestre dilectioni omnium missarum orationum predicationum jejuniorum vigiliarum abstinentiarum laborum ceterorumque bonorum que per fratres nostri ordinis in provincia Theonie Dominus fieri dederit participationem concedo tenore presentium specialem, volo insuper ut anime vestre recommendentur post decessum vestrum in nostro Provinciali Capitulo fratrum nostre Provincie orationibus, si vestri obitus ibidem fuerint nuntiati & injungantur pro vobis missae & orationes sicut pro fratribus nostris defunctis fieri consuevit. In cujus concessionis testimonium sigillum nostrum duxi presentibus apponendum. Datum *Breme* An-

no Domini Millesimo ducentesimo Octuagesimo
tertio secunda Kalend. Februarij.

31. Jan.

XXIII.

SUPER FESTO CONCEPTIONIS PER- AGENDO &c.

Otto Prepositus C. Decanus totumque Minden-
sis Ecclesie Capitulum omnibus hoc scriptum
visuris salutem in Domino sempiternam. Nove-
rint Univerſi tam poſteri quam preſentes quod bo-
ne memorie *Bernardus* Archidiaconus in *Oſen* di-
ctus de *Rostorp* ad feſtum Conceptionis beate virgi-
nis *Marie* ſuumque Anniverſarium patris ſui ac ma-
tris ſimul & ſemel peragendum quadraginta marcas
Eccleſie noſtre contulit ob anime ſue remedium &
ſalutem, quam pecuniam quia in uſus Eccleſie ne-
ceſſarios locavimus, ordinamus & obſervandum ſta-
tuimus ut omni occasione poſtpoſita de prebenda
fratrum abſentium in predicto feſto beate Virginis
Marie due marce & in Anniverſario ipſorum ſimi-
liter due marce a nobis annis ſingulis miniſtrentur,
& quamdiu memorate quadraginta marce ad bona
comparanda locate non fuerint, talem ut dictum
eſt miniſtrabimus penſionem, ad hoc autem nos Do-
mino Epifcopo & ſua fratri Dño *Ludolpho* * noſtro
concanonico ſuis teſtamentarijs preſentibus obliga-
mus

* *Ludolphus* de *Rostorp* poſt *Volquinum* Epifcopus
factus,

mus ut infra quatuor annos a die conscriptionis hujus facti tum predicta pecunia bona comparabimus quibus eadem consolatio certo tempore peragatur, in supradicto autem festo quilibet de sex minoribus Canonicis recipiat sex denarios, quilibet de duodecim vicariis sex denarios, Scholares solidum ad prandium Campanarij & Camerarij quilibet eorum duos denarios, sedecim denarij ad oblationem altaris & candelam, reliquum vero quod super fuerit inter viginti quatuor Canonicos equaliter dividatur, & idem debet in ipsorum anniversario observari, & ut hec ordinatio rata & inconvulsa permaneat, presens scriptum sigillo nostre Ecclesie communivimus. Actum & Datum Anno Domini Millesimo ducentesimo octuagesimo quinto In die omnium Sanctorum.

I. Nov.

XXIV.

ORDINATIO INTER EPISCOPUM ET CAPITULUM.

In nomine Domini Amen. Anno ejusdem millesimo ducentesimo nonagesimo quarto mense Septembri die duodecima Nos Capitulum Ecclesie Mindensis constituti coram venerabili patre Dño nostro *Conrado* ejusdem Ecclesie Mindensis Episcopo in palatio Episcopali cum videremus statum Ecclesie nostre tam in Capitulo quam extra Capitulum per civitatem & diocesim occasione guerrarum & sani consilij defectu lugubrem miserabilem

& infirmum de ipsius Domini nostri Episcopi beneplacito & voluntate tactis sacro sanctis Dei evangelijs juravimus quod nos bona fide de ipso Domino nostro felicitati ipsi consulamus atque iurabimus ipsum ut status ipsius & nostre Ecclesie tam in Capitulo quam extra Capitulum auctore Domino in melius reformetur & quod si ipse noster Dominus quod nequaquam credimus nostris consilijs salutaribus nolle acquiescere vel ea nolle attendere nos invicem nobis astabimus & coram suo iudice hoc conqueri debemus ac contra ipsum in iudicio experiri. Item juravimus servare pacem omnimodam inter nos in nostro Capitulo rancore & odio quantum possibile est & humana finit fragilitas, penitus relegatis. Et si aliquis Canonorum nostrorum aliquam questionis materiam adversus illum Canonicum habuerit, super hoc cum bona pace atque amicitia coram Decano in nostro Capitulo querimoniam deponat vel alias coram iudice competenti experiatur de iure suo & alius curialiter sibi respondeat prout nostri consuetudo Capituli vel dictaverit ordo juris. Preterea juravimus quod si, quod non speramus, aliqua persona cujuscunque preeminencie status conditionis aut dignitatis existat etiam in Archi Episcopali seu Episcopali dignitate constituta alicui ex nostris Canonicis quam infimo injuriam seu violentiam irrogare voluerit Nos omnes & singuli ipsi astabimus in prosecutione sui juris nec ipsum relinquemus indefensum, & quicumque ex nostris Canonicis in hujusmodi defensione nobiscum esse noluerit Nos omnes alij

alij contra talem in quantum de jure possumus, procedemus. Insuper juravimus quod a premiffis nec timor nec amor nec premium nec odium nos avertent. In cujus rei evidentiam sigilla nostri Capituli & Canonicorum presentibus sunt appensa & ad habundantio-rem cautelam subscriptio a quolibet Canonico facta.

Ego *Lodowicus* Prepositus juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Gberoldus* Decanus juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Johannes de Redbenberge* juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Arnoldus* Cellarius juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Volquimus* Prepositus sancti Martini juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Ludolphus* Archidyaconus in Lubbeke juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Gbiso* Archidyaconus in Aledhen juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Lodowicus* Prepositus Ecclesie sancti Johannis juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Conradus* cum scribere non possem per ipsum *Lodewicum* subscripsi juravi per me ipsum & sigillavi.

Ego *Hinricus* per sepedictum *Ludolphum* subscripsi per me ipsum juravi, & quia sigillo careo sigillo Capituli contentus sum.

Ego *Jacobus* Cantor Mindensis juravi subscripsi & sigillavi.

Ego *Wedekindus de Ofen* per eundem Cantorem subscripsi, quia scribere nescio, juravi per me & sigillavi.

Ego *Detbardus de Raebere* juravi & subscripsi.

Ego *Ryebardus Vos* juravi & subscripsi.

Ego *Bernbardus de Monengbusen* juravi & subscripsi.

Ego *Johannes de Mandeslo* juravi & subscripsi.

Ego *Conradus Pado* juravi & subscripsi & sigillavi.

Ego *Gberardus* juravi subscripsi & sigillavi.

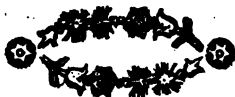
XXV.

REDDITUS TRIUM MANSORUM DEPUTATI AD ALTARE JOHANNIS BAPTISTE &c.

Ludolphus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in Domino. Noveritis quod urgente nos & Ecclesiam nostram onere debitorum decimam in *Lesse* que pertinebat ad altare sancti *Johannis Ewangeliste* in Ecclesia nostra Mindensi vendidimus pro quinquaginta marcis Bremensis argenti, unde nos eidem altari recompensam debitam facere cupientes censum trium mansorum pertinentium quondam ad officium Wygravij quorum duo siti sunt in campo *Walnen* tertius in *Merteslo* sepedito altari tribuimus permutationis titulo pro bonis venditis quibus fuerat ante dotatum, Census autem mansorum in

in Walnen est unus mansus videlicet Johannis quon-
dam filij Jordani solvit sedecim modios usualis sili-
ginis sex ordeï & sex avene & tres modios cum di-
midio avenatici bracei, dimidium marcam dena-
riorum usualis monete pro dimidio porco qui dicitur
Specswin tres solidos pro ove sedecim dena-
rios tres denarios mansus vero *Ozberti* decem mo-
dios siliiginis tres modios cum dimidio avenatici
bracei dimidiam marcam tres solidos pro ove se-
decim denarios & tres denarios, Mansus vero in
Merteslo duodecim modios siliiginis & ordeï tres
cum dimidio avene unum porcam de tribus solidis
& tres solidos pro ove sedecim denarios & tres de-
narios. Conditionem tamen hanc adicimus, quod
liceat nobis & nostris successoribus eundem cen-
sam si recuperare voluerimus, cum censu equiva-
lente vel bonis alijs in posterum permutare vel da-
re quinquaginta marcas Bremensis argenti ad bo-
na equivalentia comparanda. Hec facta sunt ex
consensu & voluntate nostri capituli & tam nostrum
quam ipsius capituli sigilla in testimonium presen-
tibus sunt appensa. Datum ad vincula beati *Petri*
apostoli anno Domini Millesimo ducentesimo nona-
gesimo sexto.

1. Aug.

XXVI.SUPER UNO MANSO PROPE DAL-
HOFF PERTINENTE SCHOLASTERIE.

Ludolphus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visaris salutem in Domino, noveritis quod nos onere debitorum gravati pro necessitate nostre Ecclesie viginti marcas pertinentes ad Scholasteriam nostre Ecclesie cum quibus bona ad eandem Scholasteriam comparari debebant, recepimus a dilecto in Christo *Borchardo* Scholastico & Canonico nostre Ecclesie ac emptionis titulo mansum unum situm in campo Mindensi juxta locum qui dicitur *Dalhoff* eidem *Borchardo* nomine Scholasterie assignamus pro eisdem tali tamen conditione adjecta quod nos vel nostri successores eundem mansum redimere poterimus quandocunque voluerimus pro eadem pecunie quantitate, hec quippe venditio de consensu nostri Capituli facta est & tam nostrum quam ipsius Capituli sigilla in hujus rei testimonium presentibus sunt appensa. Datum *Minde* anno Dñi Millesimo trecentesimo feria quarta post octavas Penthecostes.

8. Jun.

XXVII.

SUPER UNO MANSO DICTO DAL-
BREDDE ET UNO ORTO IN BRULONE*
ET UNA AREA IN OVENSTEDE.

Ludolphus Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus ad certitudinem presencium & memoriam futurorum bone memorie *Bernbarde de Rostorpe* fratre nostro carnali quondam nostro concanonico & archidyacono in *Osen* in extremis agente legante Capitulo nostro Mindensi quadraginta marchas ad consolationem suam patris & matris ipsius sive ipsorum anniversarium in vigilia *Jacobi* simul & semel peragendum, similiter festum conceptionis beate *Mariæ* Virginis solèmpniter celebrandum eisdemque quadraginta marchis receptis & in alios usus necessarios ecclesie nostre conversis tempore Domini *Volquini* predecessoris nostri dum pro necessitate & utilitate ipsius nostre Mindensis ecclesie quidam ex Canonicis quidam ex militibus & quidam ex civibus Mindensibus *Hervordie* in obstagio jacuissent, nos ne pia voluntas decedentium & bona sua ecclesijs legantium defraudetur unum mansum situm in campo Mindensi qui dicitur Dalbredo & unum ortum situm in brulone qui fuerat quondam *Heinrici Sprunc* civis Mindensis & unam aream cujusdam case site in *Ovenstede* que fuerat *Arnoldi* quondam de *Ovenstede* nostro Capitulo ipsi Capitulo volenti & consencienti pro eisdem quadraginta marcis donavimus cum proprietate juribus & servitu-

* vid. infra numerum XXXVI.

quiete & post decessum utriusque non alterius tantum predicti mansi ad nostram Ecclesiam usufructu extincto libere revertantur pensantes in hoc utilitatem nostre Ecclesie ut ipsa in revocatione dictorum mansorum commodius consolatur. Hec de consensu Capituli nostri facta sunt & in hujus rei testimonium nostrum & ipsius capituli sigilla presentibus sunt appensa. Datum *Minde* in die beati *Briktij* Episcopi & Confessoris anno Domini Millesimo tricentesimo secundo.

13. Nov.

XXX.

SUPER TRIBUS JUGERIBUS AGRO-
RUM IN VILLA MERINGHE.

Nos *Geroldus* Mindensis Ecclesie Decanus totumque ejusdem Ecclesie Capitulum omnibus presens scriptum visuris seu auditoris salutem in vero salutari. Quoniam ea que geruntur in tempore ne similiter labantur cum tempore solent literarum testimonio perhennari. Noverint igitur tam presentes quam posterius Christi fideles universi, quod concanonice noster *Gberardus* dictus de *Bastorpe* de consensu & voluntate totius capituli nostri religiosus viris Domino Abbati & Conventui Monasterij Luccensis dedit in concambium tria jugera agrorum in villa *Merimge* pro tribus alijs jugeribus sitis in campo ejusdem ville qui *Lantghwant* dicitur perpetuo possidenda. Ut autem hec

rata

rata permaneant & inconvulsa presens scriptum sigillo Capituli nostri fecimus communiri. Actum & Datum *Minde* anno Domini Millesimo tricentesimo tertio in *Crastino* nativitatis beati *Johannis Baptiste*. (25. Jun.)

XXXI.

SUPER TRIBUS JUGERIBUS AGRO- RUM IN MERINGEN.

Nos frater *Leffbardus* dictus Abbas in *Lucka* omnibus presens Scriptum visuris seu audituris salutem in vero salutari, quia ea que geruntur in tempore, ne simul labantur cum tempore, solent litterarum testimonio perhennari, noverint igitur tam presentes quam posterius Christi fideles universi quod nos de consensu & voluntate Conventus nostri honorabilibus viris Domino Decano totique Capitulo *Minden*sis Ecclesie dedimus in con-
cambium tria jugera agrorum sita in villa *Merincghe* in Campo ejusdem ville qui *lantgewant* dicitur pro tribus jugeribus aliorum agrorum juxta supradictam villam sita ad prebendam sive obedientiam Domini *Gherardi* dicti de *Bastorpe* Canonici Ecclesie supradicte pertinencia perpetuo possidenda. Ut autem hec rata permaneant & inconvulsa presens scriptum sigillo nostro dedimus sigillatum. Datum in *Lucka* anno Domini Millesimo tricentesimo tertio in *Crastino* nativitatis beati *Johannis Baptiste*. (25. Jun.)

XXXII.

SUPER TRIBUS DOMIBUS CIRCA SAN-
CTUM JOHANNEM IN IMMUNITATE
ECCLESIE MINDENSIS SITIS.

Omnibus presència visuris cognoscere veritatem, quod nos *Hermannus* de *Mandeslo* Canonicus Mindensis & *Volkerus* de *Wynthem* Civis Mindensis de communi consensu Capituli discordiam inter nos ortam super quibusdam domibus in area nostra claustrali edificatis taliter duximus ordinandam, quod idem *Volkerus* ob salutem anime sue & uxoris sue Capitulo Mindensi contulit domos supradictas in hunc modum quod supradictus Dñus *Hermannus* unam de illis domibus videlicet que est sita versus sanctum *Johannem* statim recipiat in suos usus sed locationem factam ratam teneat usque ad festum Pasche reliquas duas domos *Volkerus* & uxor sua quousque vixerint teneant sine censu annuali & in eodem statu predictæ domus sicut in presenti habentur maneant, post obitum vero dictorum predictæ domus ipsi *Hermannus* cedent libere & quiete absque omni contradictione heredum si quos haberent vel illi qui tunc temporis ipsam curiam tenet in recompensam vero nos Decanus & Capitulum damus predictis *Volkerus* & *Margarete* uxori sue fraternitatem & participationem omnium bonorum que fuerint in ecclesia nostra pro animabus fidelium peragendis. In cujus rei testimonium Nos Decanus & Capitulum Mindense sigillum nostrum una cum sigillo consulum ad petitionem *H. & Volkeri* predictorum

❧

51

dictorum presentibus duximus apponendum. Datum Anno Dñi Millesimo trecentesimo tertio.

XXXIII.

STATUTUM QUODDAM CONTRA TRANSGRESSORES CANONUM.

Godefridus Dei Gratia Mindensis Ecclesie Episcopus ad perpetuam rei memoriam, Vestigijs predecessorum nostrorum inherere volentes ipsorum statuta recensemus cum quibusdam additionibus & declarationibus in hunc modum. Ad reprimendum maliciam perversorum contra transgressores Canonum multe de novo pene tam in Lugdunensi quam in Herbipolensi Concilijs sunt statute, quarum aliquas ad presens recitare duximus ut earum periculis auditis attentius evitentur. Primum est quod parochiales Ecclesie non conferantur alicui nisi vicesimum quintum annum attigerit. Secundum est, quod nullus plures habeat curas animarum aut plures dignitates absque dispensatione Domini Pape aut plures prebendas vel beneficia simplicia in nostra diocesi sine nostre dispensationis licencia speciali. Tertium est quod beneficiati in Ecclesijs curatis residenciam faciant personalem & ordines sacros recipiant infra annum alioquin beneficijs sint privati nisi juxta statuta canonica voluerint ad studium se transferre. Quartum est quod non teneant notorie concubinas, quia tales suspensi sunt ipso facto ac etiam beneficijs pri-

vati. Quintum est quod illegitime natis non conferantur Ecclesie curate nec etiam ecclesiis conducant, nec conducti Ecclesiastica sacramenta ministrent sine dispensatione Domini Pape. Sextum est quod nullus Ecclesiam seu prebendam aliquam vel beneficium Ecclesiasticum aut proventus ipsorum qui ad eum de jure pertinent in alterius prejudicium recipere aut retinere presumat & qui contra fecerint ipso facto sententiam excommunicationis incurrant & omnes consentientes eisdem tanquam participantes in crimine criminosis. Septimum est, quod Universitates Civitatum & locorum aut consules sive Scabini qui prohibent ne aliquis conqueratur coram Ecclesiastico iudice & statuta condunt contra clerum sive clericos & ecclesiasticam libertatem excommunicationis & interdicti sententias subeant ipso facto. Octavum est quod qui bona Ecclesiarum vacantium & clericorum decedentium mobilia sive immobilia diripere ac occupare presumpserint ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Nonum est quod qui Ecclesias vel monasteria bonis eorum vel beneficijs spoliant vel procurant spoliari vel aliter prosequuntur pro eo quod personas aliquas nolunt eligere in ecclesijs sive monasterijs sint excommunicati ipso facto. Decimum est, quod in Archidiaconatibus ubi clerici vel persone Ecclesiastice continentur captivi presbiteri statim postquam ad noticiam ipsorum pervenerit in ipsis Archidiaconatibus tam diu cessent a divinis quousque ex dimissione talium captivatorum divina merito resumenda

da per nostras litteras decernamus. Hec omnia ex Concilij Lugdunensi & Herbipolensi collecta districtè precipimus ab omnibus fideliter observari, alioquin penas contra transgressores editas exequemur tempore oportuno. Insuper etiam Capituli nostri & omnium Prelatorum nostrorum consensu accedente statuimus quod omnes qui res Ecclesiarum vel monasteriorum seu etiam clericorum rapiunt vel occupant violenter ipso facto sententiam excommunicationis incurrant & ad quamcunque parochiam civitatem vel munitionem eedem res rapte vel spoliatae deferuntur sive deducuntur vel etiam reponuntur, sacerdotes parochiarum civitatum seu munitionum statim ut eis constiterit, cessent a divinis quamdiu ibidem teneantur, prohibemus etiam ne clerici vestibus scissis a lateribus utantur, nec togis virgulatis in marginibus neque pilleis cum fertis superius infutis, sed utantur habitu congruenti & tonsuras habeant clericales, monachi quoque Ordinis sancti Benedicti in eundo & equitando habitum suum portent si penas latas & etiam per nos inferendas voluerint evitare. Datum *Minde* feria quarta post Remigij Anno Domini Millesimo tricentesimo quarto in synodo nostra Episcopali. (7 Octobr.)

XXXIV.

FACULTAS REDIMENDI BONA WIGRAVIL.

Nos *Godefridus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus ad quos presens scriptum

venerit recognoscimus quod Capitulo nostro Mindensi dedimus & in hijs scriptis damus facultatem & licentiam ut videlicet manfos & bona ad officium Wichgravij pertinencia que a laicis emptionis titulo tenentur quando & prout possit nostro nomine reemat sive recuperet a manibus laycorum reservata nobis libera facultate apud ipsum Capitulum bona vel manfos hujusmodi sicut ab ipso reempta fuerint ad nos pro simili quantitate pecunie revocandum, pro cujus rei testimonio sigillo nostro presentem litteram dedimus communitam. Datum *Minde* quarto Idus Marcij Anno Domini Millesimo tricentesimo sexto. (12. Mart.)

XXXV.

QUOD BONA IN OWELHUSEN, HADDENHUSEN &c. VENDITA AB OFFICIO WYGRAVII TANDEM REVERTANTUR AD ECCLESIAM.

Universis visuris presentia Johannes Miles nec non *Rempertus* & *Herbartus* famuli dicti *Daniel* salutem in eo qui est omnium vera salus. Quia voluntates hominum sunt instabiles & memorie labiles solent eorum gesta litteris roborari, hinc est quod nos predicti recognoscimus per presentes quod bona que prefatus *Rembertus* frater noster pro sexaginta marcis Bremensis argenti emptionis titulo comparavit a Venerabili Domino *Godefrido* Mindensis Ecclesie Episcopo sui capituli accedente assen-

assensu fita in quatuor villis scilicet *Oulbusen Haddenbusen Bygenbecke Upbusen* ad Officium quod *Wichgrefameth* vulgariter dici solet pertinencia ad vitam dumtaxat quatuor personarum suam scilicet & uxoris ejusdem *Gbertrudis* primo & post eos *Johannis* militis supradicti & filij sui *Remperti* nepotis memorati *Remberti* post obitum omnium quatuor dictarum personarum ad eandem Ecclesiam integraliter & libere revertentur, protestamur insuper quod *Rempertus* emptor predictus pretacte Ecclesie potestatem tribuit quamdiu aliquis predictorum usu fructuariorum in vita superstes fuerit eadem bona reemptionis titulo recuperandi pro quantitate pecunie pretaxate, fatemur nichilominus quod nullus heredum nostrorum in predictis bonis postquam prenominata persone quatuor usufructum in eisdem habentes de medio sublata fuerint quicquam juris sibi poterit vindicare, In hujus recognitionis testimonium sigillum fratris nostri sepedicti *Johannis* Militis presentibus apponendum duximus cum alio non utamur. Datum *Minde* Anno Domino Millesimo trecentesimo sexto, sexto Idus Augusti. (8. Aug.)

XXXVI.

SUPER CERTIS AGRIS SITIS CIRCA BRULONEM.

Nos *Godefridus* Dei gratia *Mindensis* Ecclesie
Episcopus recognoscimus & tenore presen-
cium .

cium protestamur, quod cum Magister *Jacobus* Canonicus *Mindensis* Archidiaconus in *Pattenbursen* *Wylhelmus* & *Bruno* fratres sui ejusdem *Mindensis* ecclesie Vicarij zelo devocionis accensi quindecim marcas *Bremensis* argenti pro remedio animarum suarum obtulissent capitulo nostro *Mindensi* humiliter exorantes ut dicta pecunia, in bona immobilia converteretur, de quorum proventibus perpetua fieret consolacio fratribus pro eo ut annis singulis in octava omnium sanctorum ipsorum omnium sanctorum memoria in choro *Mindensi* cum solempnitate debita perpetuis temporibus ageretur, Decanus vero & Capitulum pie predictorum fratrum petitioni annuentes nobis preces suas attentius direxerunt rogantes ut ad hoc benivolum nostrum consensum adhibere dignaremur quod pecuniam predictam in agros nostros sitos inter *brulonem* * & curiam dictam graue ad officium *Wychgravij* pertinentes eis convertere liceret ad peragendum videlicet solempnitatem ut premittitur antedictam & consolationem fratribus de agrorum eorundem proventibus ministrandam, Nos igitur Decani & Capituli nostri predictorum precibus inclinati proprietatem predictorum agrorum & omne jus quod in ipsis hactenus habuimus predicto Capitulo nostro assignavimus ut perpetue possideant & ut ea que premissa sunt fideliter compleantur & ne super hijs imposterum scrupulosa questio valeat suboriri nostrum & Capituli nostri sigilla presentibus

* *Brulo*, *Bruillium*, *brolium* &c. pro campo eoque maxime arboribus consito muris aut sepibus cincto quam sapissime sumitur.

bus sunt appensa. Datum *Petersbagen* pridie Kalendas Augusti Anno Dominice . . Millesimo tricentesimo septimo. (31. Jul.)

XXXVII.

QUOD EPISCOPUS POTEST BONA WIGRAVII RECUPERARE.

Nos *Volquimus* Prepositus *Heinricus* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis protestamur quod licitum est Domino nostro Capitulo vel suo successori bona Wichgravij emptionis titulo recuperare a nobis prout nos eodem titulo predicta bona a laycis recuperabimus ob favorem Episcopi ne layci prescriberent contra ipsum, & si facultate sibi concessa recuperandi aliquid impedimenti obstaret, nos ipsum servare tenemur indempnem, recuperatio autem cujuslibet mansi erit pro viginti marcis Bremensis argenti prout nos ipsa recuperabimus a laycis sicut superius est expressum. In cujus rei testimonium sigillum nostrum majus presentibus est appensum. Datum in die *Stephani* protho martiris Anno Domini Millesimo tricentesimo nono.

26. Dec.

XXXVIII.

CONCORDIA INTER EPISCOPUM ET
CIVITATEM MINDENSEM.

Nos Dei gratia *Bernbardus* de *Lypp* Prepositus
Ecclesie Padeburnensis Thesaurarius Ecclesie
Mindensis & *Raynbarthus* de *Vorenbolte* miles re-
cognoscimus & tenore presencium protestamur,
quod super omnibus discordijs controversijs &
inimicitijs inter Reverendum Dñum nostrum *Go-
defridum* Mindensem Episcopum ex una & Civita-
tem Mindensem parte ex altera undicumque ha-
tenus existentibus concordiam & amicitiam tra-
ctamus & ordinamus quam ordinationem ipsi ex
nunc & in antea una voce asseruerunt se inviolabi-
liter servaturos ita quod presatus Dominus noster
Episcopus ipsos cives Mindenses tanquam dilectos
suos fideles & subditos a modo pro suo posse pro-
movebit fideliter & defendet ipsique Mindenses ei-
dem Domino Episcopo deinceps tanquam Domino
suo fideliter astabunt obsequijs debitis & jura sua
quantum in ipsis fuerit tuebuntur, in cujus nostre
ordinationis & utriusque partis consensus testimo-
nium presentem litteram sub sigillorum nostrorum
testimonio dedimus communitam. Datum & actum
Minde quarto Kalendas februarii Anno Domini
Millesimo tricentesimo undecimo.

29. Jan.

XXXIX.

SUPER CERTA DOMO CIRCA CURIAM WIGRAVII DATA AD ALTARE S. LAURENTII.

Gotfridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus ad perpetuam rei memoriam. Ad honorem Dei sancti Petri & sancti Goorgonij Patronorum Ecclesie nostre Mindensis & ad decorem ipsius Ecclesie domum quandam sitam prope curiam Wichgravij nobis vacantem per mortem laycorum qui eandem domum a nobis tenebant in feodo de consensu Capituli ymo verius ad preces ipsius Capituli vendidimus pro triginta marcis Bremensis Argenti *Wylbelmo* sacerdoti altaris sancti *Laurentij* in Ecclesia nostra Mindensi cum conditionibus infra scriptis, videlicet quod ipse & sui successores in perpetuum debeant provide- re ut due majores campane pulsentur in certis festivitibus a nostro Capitulo in suo ordinario designatis. In cujus rei testimonium & Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum *Minde* in die *Dyonisij* Anno Domini Millesimo tricentesimo duodecimo. (9. Octobr.)

XL.

SEPARATIO PREPOSITURE S. MARTINI.

In nomine Domini Amen. *Godefridus* Dei gratia Episcopus Ecclesie Mindensis ad perpetuam rei

rei memoriam. Cum inter *Lodewicum* Prepositum Ecclesie sancti *Martini* Mindensis ex una & ipsius Ecclesie Decanum & Capitulum parte ex altera super administratione prebendarum ejusdem Ecclesie altricationis materia sepius verteretur, ipsi tamen pro communi bono ut omnis deinceps questionis ac dissensionis materia tolleretur inter se pariter convenerunt & cum Capitulo Majoris Ecclesie super isto negotio sollempni tractatu prehabito tandem ex omni parte videlicet duos ex parte Capituli majoris Ecclesie duos ex parte ipsius Prepositi & duos ex parte Decani & Capituli sancti *Martini* Arbitros sive ordinatores in facto hujusmodi statuerunt qui plenaria hujus ordinationis potestate in se a partibus antedictis accepta de maturo & exquisito Consilio statuerunt ordinaverunt & ex virtute potestatis in hac parte sibi tradite pronunciarunt taliter amodo perpetuis temporibus observandum videlicet, quod administratio prebendarum Ecclesie sancti *Martini* predicti apud Decanum & Capitulum ibidem pleno jure perpetuo remanebit, nec prepositus ejusdem Ecclesie quicunque pro tempore fuerit, in eadem amministrazione sibi juris vel quasi aliquid usurpabit, sed ijdem Decanus & Capitulum pro amministrazione hujusmodi duodecim marcas Bremensis argenti suo Preposito annis singulis in octava beati *Martini* sub pena dupli persolvent ita quod quandocunque predictam summam ipso die octave sancti *Martini* predictæ vel ante solvere neglexerint, ex tunc ad solutionem viginti quatuor marcarum Bremensis argenti suo Preposito de hoc art-

no pro tali negligentia nisi forte idem Prepositus penam hujusmodi mitigaverit, tenebuntur, salvo etiam eidem Preposito jure in pheodandi & prebendas Canonicorum una cum Decano pro ipsius ecclesie consuetudine assignandi & archidiaconatu suo cum omni jurisdictione spiritali prout ad eum ratione Prepositure dinoscitur pertinere, Officio vero scilicet pistoris & coci Ecclesie predictae quam primum ea vacare quocumque modo contigerit apud predictos Decanum & capitulum sancti Martini pleno jure perpetuo remanebunt, ut autem hec premissa prout statuta ordinata & pronuntiata fuerunt debitum sortiantur effectum nobis extitit a partibus antedictis humiliter supplicatum, ut ea per approbationem nostram dignaremur auctoritate ordinaria confirmare. Nos igitur attendentes quod secundum varietatem temporis statuta variantur humana ut futuris temporibus dissensionum ac litium occasio precludatur, ordinationem predictam juxta singulos articulos in ea premissos in hijs scriptis auctoritate ordinaria confirmamus & statuimus perpetuis temporibus observanda. In cujus nostre Confirmationis & consensus partium predictarum ac aliorum premissorum omnium testimonium nostrum Capituli Majoris Ecclesie nostre *Lodewici* Prepositi supradicti & Capituli Ecclesie sancti Martini predictae sigilla presentibus sunt appensa, ordinatores vero premissorum fuerunt *Hennigus* Decanus *Wedekindus* Prepositus Hamelensis *Hinricus* Prepositus sancti *Johannis* Mindenensis *Hermannus* Archidiaconus in *Osen Wer-*
nerus

norus Archidyaconus in *Reme* & *Johannes* dictus *Scele* Canonici Ecclesie nostre predictae qui loco testium presentibus inferuntur una cum alijs pluribus fide dignis. Actum ordinatum pronuntiatum & confirmatum duodecima Kalendas Maij Anno Domini Millesimo tricentesimo quarto decimo.

20. Apr.

XLI.

SUPER CASTRUM REGNEBERCH.

E*ngelbertus* Dei gratia Episcopus Prepositus Decanus & Capitulum ecclesie Osnaburgensis ad perpetuam rei memoriam, ut pax & concordia inter nostram & Mindensem ecclesias observentur, que inter easdem ecclesias & dioceces ex eo sunt multociens interrupte quod predecessores nostri Episcopi Osnaburgenses qui pro tempore fuerint partem ecclesie Osnaburgensis Castri *Renenberghe* aliquando nobilibus & interdum militibus aut alijs obligarunt ex quibus obligationibus captivitates & occisiones hominum incendia rapine occasiones litium & alia dampna inter nostram Osnaburgensem & Mindensem dioceces sepius evenerunt, Nos *Engelbertus* Episcopus Prepositus Decanus & Capitulum Ecclesie Osnaburgensis predicti cupientes quantum in nobis est hujusmodi dampnis & periculis precavere de Consilio & approbatione ministerialium & Civium nostrorum cum Rdo Patre Dño *Godefrido* Episcopo Preposito Decano & Capitu-

pitulum ecclesie Mindensis ordinavimus & presentibus ordinamus fide corporali hinc inde prestita perpetuis temporibus observandum, quod nos vel successores nostri Episcopus Osnaburgensis qui pro tempore fuerit aut Prepositus Decanus seu Capitulum Ecclesie nostre Osnaburgensis partem dicti castri *Renenberge* ad ecclesiam nostram Osnaburgensem pertinentem absque consensu & voluntate Episcopi Mindensis qui pro tempore fuerit, nec non Capituli ecclesie Mindensis alicui deinceps quocunque modo non vendemus nec etiam obligemus, Item ordinatum est quod Episcopus Mindensis qui pro tempore fuerit & ecclesia Mindensis partem dicti Castri *Renenberghe* ad ecclesiam & diocesim Mindensem pertinentem cum omni jure antiquo pacifice tenebit & possidebit, & Episcopus Osnaburgensis qui pro tempore fuerit Prepositus Decanus & Capitulum ac Dioecesis Osnaburgensis non impediunt aliquibus modis Episcopum vel ecclesiam Mindensem quin partem dicti castri ad ecclesiam & diocesim Mindensem pertinentem teneant & possideant pacifice & quiete. Item est adjectum & ordinatum quod Episcopus Mindensis qui pro tempore fuerit ac ipsa ecclesia & dioecesis Mindensis in parte prelibati castri ad eandem ecclesiam & diocesim Mindensem pertinentem edificare poterit licite de lapidibus & lignis prout utilitati ecclesie & dioecesi Mindensi viderit expedire. In cujus rei testimonium nos Engelbertus Episcopus & nos Prepositus Decanus & Capitulum ecclesie Osnaburgensis predicti sigilla nostra presentibus duximus apponen-

ponenda. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo quarto decimo in crastino beati *Matthie* Apostoli. (25. Febr.)

XLII.

SUPER CAPELLA S. MAGNI.

Godefridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris noticiam rei geste, noveritis quod *Hermannus de Wyntbem* civis Mindensis pia devoçione ductus capellam de novo fundatam in claustro nostro Majoris Ecclesie dotavit cum suis bonis videlicet cum curia in *Bulch* & quatuor mansis ad ipsam pertinentibus quos a *Bodone* milite dicto *Ouch Lodowico* fratre suo *Jobanne Lodovico* & *Bodone* filijs dicti *Bodonis* militis sua pecunia comparavit scilicet quinquaginta marcis Bremensis Argenti & cum uno manio sito apud predictam curiam in *Bulch* quem sua pecunia comparavit scilicet duodecim marcis Bremensis argenti & fertone * ab *Ottone* milite & *Ludolpho* filio suo dictis *Trepel*, preterea vicarij & alij de altaribus beneficiati in ecclesia nostra Majori ortum unum situm in *Bastorpe* quem comparaverunt de elemosinis *Geroldi* quondam *Decani* & *Jobannis de Hegerbusen* quondam civis Mindensis applicuerunt eidem cappelle ut in anniversario *Gberoldi* vicarijs & beneficiatis nostre ecclesie undecim solidi ministrentur, in anniversario

Johan-

* Fertio quarta pars marcz.

Johannis ministrantur tredecim solidi, triginta sacerdotibus scilicet duobus sacerdotibus vicarijs in choro sacerdoti altaris sancti *Johannis Evangeliste* sancte *Anne* sancte *Marie* altaris antiqui, sancte *Marie* altaris novi sancti *Laurencij* sancte *Katherine* sanctorum *Johannis & Pauli* sancti *Michaelis* sanctorum *Cosme & Damiani*, omnium sanctorum sacerdotibus altarium & sacerdoti altaris sancte crucis dabit duplicem portionem, In ecclesia sancti *Martini* dabit duobus vicarijs sacerdotibus in choro sacerdoti sancti *Nicolai* & sacerdoti capelle sancti *Bartholomei* & capellano sancti *Spiritus* in foro. Item quatuor sacerdotibus apud Ecclesiam sancte *Marie* si ibi fuerint, Item duobus sacerdotibus ecclesie sancti *Johannis Evangeliste*, Item plebano sancti *Symeonis* Item sancti *Georgij* sancti *Johannis Baptiste* & leproforum Capellanis, quos denarios capellanus dicte nove capelle institutus a decano qui pro tempore fuerint colliget & in predictis anniversarijs ministrabit, & si aliquid residuum fuerit idem capellanus pro labore suo poterit retinere, capellanus etiam qui pro tempore fuerit omnibus diebus privatis missam debet legere pro defunctis, in festivis vero diebus Dominicis & feriatis leget missam prout dies festus requirit, In omni missa leget collectam *Deus in cujus miseratione* &c. Idem etiam capellanus Decano obedientiam faciet chorum frequentabit cantet & leget suo tempore sicut alij, missam vero leget diebus singulis infra primam nisi infirmitas vel necessitas excuset eundem, Et nos *Godefridus* Episcopus de consensu Capituli nostri omnia premissa ratificamus

Tom. X.

E

&

& tenore presencium confirmamus proprietatem omnium bonorum premissorum & predicti orti donantes capelle sepedicte. In cujus rei testimonium nostrum & capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo quinto decimo in Cathedra sancti Petri.

18. Jan.

XLIII.

ORDINATIO FACTA INTER EPISCOPUM ET COMMUNITATES DE WUNSTORP SUPER CASTRO ET OPIDO WUNSTORP.

Godefridus Dei gratia Episcopus Ecclesie Mindensis & Johannes senior ac Ludolphus junior Comites de *Wunstorpe* ad noticiam presencium & certitudinem futurorum post graves inimicitias super castro & oppido *Wunstorpe* inter nos orta facta est compositio sub hac forma, in primis castrum in *Wunstorpe* destruetur nec ab aliquo nostrum reedificari debet nisi noster eque consensus accesserit utrobique, preterea nos Episcopus antedictus consensus ut ipsi comites predicti de novo castrum edificent in loco qui *Borstelde* dicitur ab ipsis & eorum heredibus possidendum, & nos comites antedicti vici versa consensus ut Dominus noster Episcopus & sui successores castrum in *Boclo* quiete possideant ipsoque jure perpetuo libere perfruantur, consentimus etiam & presentibus consentimus

mus ut idem Dominus Episcopus & ipsius successores pro edificijs sibi necessarijs lapides in monte qui *Tidenberch* dicitur scindi vel cedi faciant & deducant quantum & quotiens eis fuerit oportunum ac etiam ut omnes qui se in munitione *Bocklo* receperint ad manendum ligna sibi necessaria obtineant in silveris & silva quod vulgariter dicitur *echt-wort* in der holtmarke nec non etiam pasturam & pascua pro suis pecoribus habeant cum nostra penitus voluntate, sicut eorum cuilibet opus erit, ceterum inter nos utrobique de oppido *Wunstorpe* & ejus juribus ac proventibus est taliter ordinatum, quod formam compositionis antique inter quondam venerabilem Dominum *Ludolphum* Episcopum & Ecclesiam Mindensem ex una & nos *Johannem* Comitem predictum ac nostros successores ex parte altera conscriptam & tribus sigillis videlicet ipsius Domini Episcopi *Ludolphi* & nostri *Johannis* Comitis ac oppidanorum *Wunstorpensium* communitam cujus narratio in ipsis litteris compositionis ita incipit: *Post graves inimicitias super castro & oppido Wunstorpe inter nos ortas mediante nobili viro Comite Ottone de Welpa facta est compositio & cetera, & ante datam taliter terminatur: In cujus rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillis Dominorum nostrorum predictorum presentibus est appensum.* Datum &c. juxta omnem sui tenorem preter articulos hic premissos inviolabiliter tenebimur observare ita quod si dubium aliquod inter nos ortum fuerit specialis a nobis recursus haberi debet literas ad easdem, igitur ad observatio-

nem inviolabilem articulorum omnium premissorum & forme compositionis antique litterarum scilicet predictarum nos videlicet Episcopus & Comites prenominati firmiter nos in invicem astrinximus corporali prestito juramento & sigillis nostris presentibus appositis in testimonium super eo, nos vero consules & oppidani Wunstorpenfes hujusmodi concordie congaudendo premissis omnibus consentibus & omnia que ad nos pertinent, observabimus & fideliter faciemus quandocunque fuerimus requisiti. In cujus rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillis Dominorum nostrorum predictorum presentibus est appensum. Datum & actum *Wunstorpe* presentibus *Johanne de Alten Thiderico dicto Holtgravio, Herberdo de Mandeslo & Ludolpbo de Golttere* militibus *Johanne & Everbardo* dietis *Rumestotteln* famulis aliisque pluribus fide dignis nostris ministerialibus & vassallis anno Domini Millesimo tricentesimo septimo decimo in *Crastino omnium sanctorum.* (2. Nov.)

XLIV.

QUOD OBEDIENCIARIII ANNONAM DABUNT INFRA FESTA MARTINI ET THOME.

Nos *Bruningbus* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis considerantes quod Obedienciarij ecclesie nostre qui panem prebendalem statutis ad hoc temporibus ex consuetudine juramento vallata ratio-

rationabili & prescripta nobis ministrare consueverunt vel saltem aliqui ex eisdem novis advenientibus frugibus fructibusque proventuum suorum perceptis annonam suam distrahunt consumunt & expendunt & etiam aliqui eorundem debitis gravati creditoribus suis exsolvunt ad alleviandam sarcinam debitorum propter ea que dicta sunt ministracionem panis prebendalis in certis temporibus contingit impediri sepiissime vel differri matura deliberatione prehabita de communi consensu & unanimi voluntate salubre remedium contra hujusmodi impedimentum seu dilationem panis nostri prebendalis decrevimus adhibere ordinantes & inviolabiliter statuentes ut singulis annis quilibet obediencarius annonam de qua per circulum anni certis & statutis ad hoc temporibus panem prebendam ministrare debet infra festum *Martini* & festum beati *Thome* apostoli ad claustrum nostrum & ad locum ad hoc deputatum integraliter & absque diminutione adduci faciat, ita quidem quod in pane nostro prebendali nullus deputatis ad hoc temporibus sit defectus, & ut statutum hujusmodi inviolabiliter observetur, pena illud vallare decrevimus inferius annotata videlicet quod quicumque obediencarius in adductione annone sue in termino prenotato ut dictum est fuerit negligens, & remissus sit inobediens ipso facto & a prebende sue fructibus sit suspensus, nullam gratiam habiturus nisi capitulo de premissis plenarie satisfiat, & ut hoc statutum nostrum perpetuis temporibus duraturum debitum in suo vigore sortiatur effectum,

petimus vos Reverendum Patrem ac Dñum nostrum *Godefridum* Episcopum ut illud dignemini confirmare, & Nos *Godefridus* Mindensis Episcopus statutum hujusmodi sicut provide factum est auctoritate nostra ordinaria in nomine Domini confirmamus & sigillum nostrum una cum capituli nostri sigillo presenti scripto apponi fecimus super eo. Datum anno Domini Millesimo tricentissimo decimo septimo Kalendis Junij.

26. Maji.

XLV.

FACULTAS REDIMENDI BONA AD ALTARE BEATI PETRI

G*odefridus* Dei gratia Mindensis ecclesie Episcopus universis presentia visuris salutem in Domino, noverint universi quod nos de consensu Capituli nostri permisimus ut Capellanus altaris *Petri & Pauli* apostolorum in medio ecclesie nostre de novo constructi bona nostra laicis obligata de manu laycali redimat & ad altare suum applicet videlicet, curiam unam prope *Hille* dictam *Vorewerch* decimam in *Broke* & medietatem decime in *Mettelagbe* cum omnibus suis juribus & pertinentijs fructusque percipiat quousque per nos vel successores nostros eadam bona recuperari valeant pro quadraginta sex marcis Bremensis argenti. In cujus rei testimonium nostrum ac Capituli nostri
sigilla

sgilla presentibus sunt appensa. Datum anno Dñi
Millesimo tricentesimo decimo septimo nonis Julij.
7. Jul.

XLVI.

SUPER DIMIDIO MANSO DEPUTATO AD DORMITORIUM.

Bernhardus Prepositus *Bruningus* Decanus totum-
que *Mindensis* Ecclesie Capitulum omnibus
presens scriptum visuris seu auditoris salutem in
omnium salutari. Noverint universi quod nos ver-
bo viri sapientis quo dicitur fiducia magna est co-
ram summo Deo elemosina omnibus qui faciunt
eam feliciter edocti quemdam dimidium mansum
ad nostram Preposituram pertinentem sed jam du-
dum a laicis jure feudali possessum a *Raynbarde*
Stephani suisque coheredibus nostris & quorum-
dam *Dominorum* *Cristi* fidelium sumptibus & ex-
pensis recuperatum & libere expeditum pauperi-
bus scholaribus in dormitorio scholarium dormien-
tibus chorumque frequentantibus de unanimi con-
sensu & bona voluntate ob reverentiam Dei & ad
honorem Ecclesie nostre donavimus & tenore pre-
sentium assignavimus perpetuo possidendum, ut
predicti scholares de proventibus qui inde prove-
niunt defectum quem plerumque in elemosinis no-
stris paciuntur, aliquo modo suppleant & eo uberius
reflectionem recipiant corporalem, & ut in Eccle-
sia nostra per dictorum Scholarium frequentiam

divinè laudis organa augeantur, statuimus etiã & inviolabiliter ordinamus, quod quicumque ad tam pium opus elemosinam suam predictis scolari-
bus prout Dominus inspiraverit decreverint elar-
giri, preter divinam remunerationem eorum me-
moriam in anniversarijs suis in vigilijs & missa ani-
marum & oblatione & candela perpetuo peragatur,
quam oblationem & candelam provisor predicto-
rum Scholarium ad hoc per capitulum deputatus
de proventibus predictorum Scholarum procura-
bit. In cujus rei testimonium Prepositi & Capituli
nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum
Minde anno Domini Millesimo tricentesimo deci-
mo octavo in die *Agapiti* martiris.

18. Aug.

XLVII.

SUPER UNO MANSO APUD RODENBEKE.

Nos *Bernhardus* Prepositus Ecclesie Mindensis te-
nere presencium publice protestamur quod
cum discretus vir *Wilhelmus* presbiter vicarius ec-
clesie nostre Mindensis zelo devocionis accensus
quendam mansum apud *Rodenbeke* situm ad nostram
Preposituram pertinentem sed a laycis jam dudum
jure pheodali possessam a *Wernero de Hasle* suisque
heredibus ad usum ecclesiasticum in ipsa nostra
majori ecclesia ad libitum sue voluntatis perpetuo

con-6

convertendum suis sumptibus & expensis compassasset, accesserunt ad nos honorabiles . . . Viri Dñus *Bruningus* Decanus & Capitulum cum presbitero ipso attentius deprecantes ut consensum nostrum una cum ipsis ad hoc adhibere dignaremur ut predictus mansus juxta pium ejusdem propositum *Wilbelmi* in eadem nostra ecclesia ad usum ecclesiasticum applicetur, nos eorum pijs petitionibus inclinati consensu etiam Capituli accedente predictum mansum ad quodcunque altare vel ad quodcunque Dei ministerium idem *Wilhelmus* ad presens vel in futuro in predicta ecclesia habere decreverit damus ad perpetuo possidendum cum omni juris integritate tenore presencium assignamus, & ne imposterum super premissis scrupulosa questio valeat suberiri nostrum ac Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum *Minde* Anno Dñi Millesimo tricentesimo decimo octavo in *Crastino Laurencij* martiris. (11. Aug.)

XLVIII.

FACULTAS REDIMENDI BONA WYGRAVII.

Godefridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presens scriptum inspecturis salutem in omni salutari. Noverint universi quod vacantibus nostre Ecclesie quibusdam mansis & bonis ad Officium *Wichgravij* pertinentibus & per venerabilem Patrem Dominum *Ludolfum* Episcopum

pum nostrum predecessorem laicis pro debitis ab ipso & suis predecessoribus iusta ut speramus, necessitate contractis emptionis titulo assignatis & etiam aliquibus mansorum predictorum pignore obligatis dedimus Capitulo nostro facultatem ut mansos & bona huiusmodi de manu laycali recuperaret nomine nostro in quantum iura permetterent modis & motibus quibus posset reservata nobis nichilominus facultate recuperandi mansos & bona huiusmodi a Capitulo nostro pro eadem pecunie quantitate quam pro eisdem bonis recuperandis se diceret probabiliter expendisse, verum quia propter incurfus & oppressiones malignantium Nobilium vasallorum & Ministerialium Nos & nostram Ecclesiam minus iuste impugnantium bona nostra pro defensione Ecclesie nostre laycis vendere vel obligare nos oportuit evidenti necessitate gravissime nos urgente de salubri discretorum virorum consilio ne nota alienationis a quoquam notari possemus sex mansos ad predictum Officium Wychgravij pertinentes & in Campo extra muros Mindenses sitos, quos predictum Capitulum a laycis recuperatos haecenus quiete & pacifice possedit in ipsum Capitulum receptis ab eodem trecentis & viginti marcis Brementis Argenti cum omni juris integritate transtulimus & tenore presencium transferimus ab eodem Capitulo perpetuo possidendos nichil nobis juris in eisdem vel nostris successoribus reservantes, in cuius rei testimonium nostrum & Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo decimo nono Nonis Junij. (5. ~~Junij~~)

XLIX.

QUOD NON NISI IN CANONICALI
ECCLESIA SCHOLE HABEANTUR.

Pb. Dei gratia sancte, Colonienſis Eccleſie Archi-
epiſcopus Univerſis Eccleſiaſtici ordinis fra-
tribus Prepoſitis videlicet Decanis Abbatibus ſi-
ve Abbatiffis Canonicis monachis preſbiteris ſeu
quibuslibet inferioribus in Epiſcopatu Mindenſi
conſtitutis ſalutem in Domino & paternam dilectio-
nem. Multimoda & fide digna relatione didici-
mus rationabilem atque laudabilem conſuetudinem
ab antiquis patrum temporibus in Epiſcopatu Min-
denſi pro jure obſervatam hanc ſcilicet ut nulli
prorſus perſone Majori ſive minori liceat Scholas
aliquas vel aliquod conventiculum puerorum litte-
ris inſtruendorum in aliquo loco niſi in eo ubi Ca-
nonicalis habetur Eccleſia tenere, quod provida
ſagacitate ſtatutum fuiſſe patet ut videlicet puero-
rum miniſterio chori & tocius Eccleſie honor &
ſervicium ampliaretur, nunc autem pravam & huic
bone conſuetudini & ſcripto juri contrariam audivi-
mus emerſiſſe audaciam quod plurimi in partibus illis
in quibuslibet locis pueros ſibi coadunare & Scolam
uſurpare preſumunt, quod quia contra rationem
& juſtitiam agere probantur omnino prohibemus ne
quis ulterius hoc facere preſumat ſub diſtinctione
anathematis interdiciamus. Si quis autem temera-
rio auſu in hoc pertinax inventus fuerit, graviter
ſe puniendum noverit.

L.

QUOD PER DIMIDIUM MILLIARE A
MYNDA NULLA PROPRIETAS DIMIT-
TATUR.

Nos Capitulum Ecclesie Mindensis attendentes quod propter incurfus malignantium ac predonum & raptorum invasiones nostra ecclesia multiplicibus est attrita molestijs ac injurijs laceffita utpote bona nobis & ecclesie nostre attinentia per nostram Mindensem diocesim ubilibet sita rapinis & incendijs & incurfibus malignantium devastata sunt adeo & turbata quod eorum fructibus & proventibus libere gaudere non possumus ullo modo mature deliberatione prehabita ac de unanimi consensu salubre consilium duximus iniendum ordinantes ac inviolabiliter statuantes ut proprietatem omnium bonorum mansorum & agrorum & proventuum quorumcunque infra dimidium miliare circa civitatem Mindensem contentorum quocumque jure a nostra ecclesia possideantur a possessoribus eorundem nullo umquam tempore extra nostram Majorem ecclesiam Mindensem dimittamus vel consensum ad hoc adhibeamus ut ab ecclesia nostra alienetur vel quomodolibet distrahatur ut si forte possessores bonorum predictorum eis carere vel ea vendere decreverint facilius ad emendum ea nobis aditus acquiratur ut detrimentum quod in bonis nostris remotis patimur recuperare valeamus aequaliter in vicinis Datum & Actum Anno Dñi Millesimo tricentesimo decimo nono idus Januarij.

13. Jan.

LI.

LI.

SUPER CERTIS PECUNIIS IN EMAN-
CIPATIONE CANONICORUM EX-
PONENDIS.

Nos Capitulum Ecclesie Mindensis diligenti con-
sideratione didicimus & oculata fide compe-
rimus quod Scholares nostre Ecclesie non secundum
Canonicorum nostrorum ad Canonicatum & pre-
bendam ingressum puerili levitate indueti pro li-
bito suæ voluntatis unum de nostris concanonicis
de novo ad Canonicatum electis tempore electioni
eorum deputato hætenus in Episcopum elegerunt,
exactionantes nichilominus quosdam concanonicos
nostros ad eorum episcopatum non electos, ut eis
in electione hujusmodi parcerent illa vice pecu-
niam etiam eis ab Episcopis hujusmodi electis pre-
textu procurationis datam pueriliter & inutiliter
expenderunt, Nos igitur matura deliberatione pre-
habita ordinandum duximus & inviolabiliter sta-
tuendum quod predicti scholares nostre ecclesie ex
nunc & in antea aliquem de nostris Concanonicis
de novo ad Canonicatum electis secundum ingres-
sum ad Canonicatum in Episcopum eligere debe-
bunt, electusque octo marcas Bremensis Argenti
& non aliud ratione electionis de se facte tenebitur
ministrare, quarum quatuor marcas Scholares, ut
eorum ludus potius valeat, quam pereat, perci-
pient & cum eis ordinare & disponere poterunt
quicquid ipsis videbitur expedire. Due vero mar-
ce ad sacrarium nostrum cedent pro ornamentis
eccle-

ecclesie ampliandis & due marce ad dormitorium Scholarium pro perpetuis proventibus ipsis Scholaribus choro nostro deservientibus acquirendis, ut sic quod hætenus pueriliter & inutiliter expensum est, ad usus utiles & apud Deum & homines laudabiles utiliter convertatur, quatuor etiam marcas predictas ad sacrarium & dormitorium deputatas unus de collegio nostro sive Canonicus sive vicarius, quem ad hoc decreverimus deputandum, recipiet ac fideliter reservabit quousque ad ea que tacta sunt convertere decreverimus tempore opportuno. Datum & Actum Anno Dñi Millesimo tricentesimo decimo nono. Idus Januarij.

13. Jan.

LII.

SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI PERTINENTE AD DORMI- TORIUM.

Godefridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presens scriptum visuris salutem in omnium saluari. noverint universi quod nos recepta libera resignatione dimidij mansi in campo Mindensi siti a quadam vidua dicta *Eyleke* filiisque suis *Ludolpho Johanne & Hermann*o dictis *Schodebusch* quem idem a nobis partim & partim a Preposito Majori hætenus jure tenuerant pheodali ob reverenciam sancti *Petri* Principis Apostolorum Sanctique *Gorgonij* Martiris Scholaribus in dormitorio

torlo nostre ecclesie dormientibus & choro nostro in divinis cultibus fervientibus proprietatem ejusdem dimidij mansi de consensu Domini *Bernhardi* Prepositi specialiter & totius nostri Capituli generaliter voluntate unanimi accedente applicamus perpetuo possidendum ut per eosdem Scholares in nostra Ecclesia divine laudis organa augeantur. In cujus rei testimonium nostrum predicti Prepositi & Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo decimo nono feria quinta post *Reminiscere*. (3. Martij.)

LIII.

SUPER DIMIDIO MANSO IN CAMPO MYNDENSI DEPUTATO AD DORMI- TORIUM.

Godefridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presens scriptum visuris salutem in omnium salutari. Noverint Universi quod cum *Johannes de Lubbeke* Ecclesie nostre Mindensis Canonicus Archidiaconus in *Pattenbusen* dimidium mansum in Campo Mindensi extra valvam sancti *Symeonis* situm de quibusdam fratribus carnalibus videlicet *Ludolpho Johanne & Hermanno Schodebusch* dictis Zelo devocionis accensus sua pecunia comparasset volens eandem applicare ad dormitorium Ecclesie nostre Majoris ut Scholares de dormitorio choro nostro deservientes possent eo uberius de
ejus-

ejusdem' dimidij mansi fructibus famulari petivit a nobis humiliter ut proprietatem ejusdem dimidij mansi una cum capitulo nostro predictis Scholaribus donare & ascribere dignaremur, nos justis suis petitionibus inclinati memorati dimidij mansi proprietatem accedente Capituli nostri consensu predictis Scholaribus de dormitorio damus & tenore presentium possidendum perpetuo assignamus. In cujus rei testimonium nostrum ac Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo in die *viti* Martiris.

15. Junij.

LIV.

SUPER CERTIS LITONIBUS.

Ego *Ludolphus* de *Goltern* miles & mei veri heredes recognoscimus in hijs Scriptis quod in hominibus morantibus in parochia *Leveste* qui pertinent ad obedientiam in *Gherboldeffen* ad defendendum michi deputatis ab honorabili viro Domino *Johanne* dicto *Schell* Cantore *Mindensi* nil juris michi nec meis heredibus ascribo, sed quandiu de dicti Dñi *Johannis* fuerit voluntate ut ipsis defen-
fabo

- *Lito*, litus, lidus, ledus idem significant, nempe servum glæbæ adscriptum. Glossæ interlineares Legis *salicæ*: *Litus*, *fiscalinus* vel *sanctuaris*, id est, qui in publicis, privatis aut Ecclesiarum fisci seu prædijs degit.

sabo. In cujus testimonium sigillum meum pro me
& meis heredibus presentibus est appensum. Da-
tum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo in
vigilia *Thome* Apostoli.

20. Dec.

LV.

SUPER DIMIDIO MANSO.

Gotfridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episco-
pus omnibus presens scriptum visuris salutem
in Domino. Noverint universi quod recepta libe-
ra resignatione dimidij mansi in campo Mindensi
extra valvam sancte *Marie* siti a *Brunone* de *Ryno*
Cive Mindensi suisque fratribus ac justis heredibus
eorundem eundem dimidium mansum de consensu
Capituli nostri cum proprietate ac omni juris inte-
gritate dormitorio majoris ecclesie nostre donamus
ac perpetuo possidendum tenore presentium assi-
gnamus ut Scholares inibi dormientes choro nostro
uberius deserviant ac Domino fidelius famulentur.
In cujus rei testimonium nostrum ac Capituli nostri
figilla presentibus sunt appensa. Datum anno
Domini Millesimo tricentesimo vicesimo nonas fe-
bruarij.

5. Febr.

LVI.

QUOD PREPOSITUS POTEST HABERE
 RE PREBENDAM CUM SUIS,
 ANNEXIS.

Nos *Hinricus* Prepositus *Bruningus* Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis considerantes quod propter incursum malignantium & predonum invasions continuas bona ad Preposituram Capitulum & Ecclesiam nostram pertinencia rapinis & incendijs devastant & quasi ad nichilum rediguntur propter quod timendum est ut ob defectum temporalium divine laudis organa plus minui quod tamen absit, oporteat quam augeri, & maxime cum Prepositos qui pro tempore fuerint per se vel per suos jura Prepositure propterea que tacta sunt plerumque tueri non valentes, de Prepositura cedere contigerit, de solo corpore prebende non valeant sustentari. Nos matura deliberatione prehabita hac constitutione perpetuo valitura statuimus & inviolabiliter ordinamus ut quicumque ex nunc & in antea in Ecclesia nostra in Prepositum eligitur eo jure quo aliquis Canonicorum in consolationibus decimis obediencijs rebusque alijs que ex Capitulo nostro provenire poterant, si quas tempore sue electionis habet vel in futuro juxta ingressum & Canonicatum & prebendam habiturus est cum omni juris integritate Prepositura non obstante plenissime possideat, ut eo commodius Prepositure presit ac prebendas eo uberius valeat ministrare & si eum de prepositura cedere contigerit quocumque casu veniente eo melius

lius valeat sustentari. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo primo die *Tiburtij & Valeriani* martirum.

14. Apr.

LVII.

SUPER UNO MANSO ANTE VALVAM BEATE VIRGINIS DEPUTATO AD FESTUM CORPORIS CHRISTI &c.

In nomine Domini amen. Nos *Godefridus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus tenore presencium protestando quod cum bone memorie Magister *Jacobus* olim ipsius majoris Ecclesie nostre Cantor & *Wilhelmus* frater ejus ibidem vicarius pie devotionis affectu in festo Corporis Christi ob ejusdem Sacramenti reverentiam & ipsius festi observantiam amplio-rem in eadem Ecclesia consolationem perpetuam facere decrevissent, sed interveniente morte id aliquamdiu manserit neglectum, ne tamen talis devotio frustraretur in ipsius negligentie supplementum discreti viri *Bruno* frater predicatorum & *Brun* ipsorum consanguineus vicarij ecclesie memorate a nobis mansum unum ante valvam sancte *Marie* situm ex obitu *Ludolphi Phaleken* nobis vacantem pro sexaginta marcis Bremensis argenti in utilitatem Ecclesie nostre conversis ad consolationem predictam legitime comparaverunt, quem mansum cum omni juris integritate ob evidentem necessitatem nostram de

consensu Capituli nostri eisdem vendidimus sub conditionibus infra scriptis videlicet quod ipsi eundem mansum vite sue temporibus libere possidebunt, sed in festo prefato XXII. solidos denariorum Mindensium dividendorum, ut sequitur, ministrabunt. Distributio talis erit, inter Dominos Canonicos tunc presentes novem solidi equaliter dividuntur & totidem inter omnes vicarios tam veteres quam novos Campanarios ut cum campanis majoribus solemniter vespas prepulsent & in horis alijs debitis dabitur unus solidus Scholaribus, unus solidus Camerarijs sex denarij Reſtori Scholarum & succentori sex denarij Cantanti in organo quatuor denarij & octo denarij pro lumine quod exuri totaliter permittetur, Defunctis autem predictis *Brunonibus* duo sacerdotes vicarij Majoris & primi altarium provifores eisdem succedent in administratione predictae consolationis qui annonam a dicto manso tempore messis collectam usque ad ascensionem Domini fideliter conservabunt, quam tunc vendent & uterque eorum tres solidos recipiet pro sua sollicitudine & labore, ac deinde in festo sepedicto quod cum solemnitate magna servabitur, sicut in constitutione apostolica continetur, personis premissis videlicet Campanarijs Scholaribus Camerarijs Magistro succentori Cantanti in organo & ad lumen dabuntur quatuor solidi ut superius est expressum, residuum vero totum sive multum fuerit sive parum pro medietate inter Dominos Canonicos presentes & pro medietate inter omnes vicarios equaliter dividetur, ut autem hec

rata

rata maneat in eternum Nos G. Episcopus antedictus presens scriptum super hoc editum sigilli nostri munimine fecimus roborari. Et nos Prepositus Decanus & Capitulum supradicti premiffis consensum benivolum adhibentes sigillum nostrum etiam apposuimus in robur perpetue formitatis. Actum & Datum *Minde* anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo secundo duodecima Kalendas septembris. (21. Aug.)

LVIII.

SUPER DIMIDIA MARCA DANDA PER PLEBANUM IN DUSHORN DE UNA CURIA IBIDEM.

Nos *Gotfridus* Dei gratia Episcopus *Heinricus de Lippia* Prepositus *Bruningus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis omnibus in perpetuum recognoscimus tenore presencium publice protestantes, quod discretus vir *Johannes* plebanus in *Dusborne* cum pleno nostro consensu ac bona voluntate curiam quandam sitam in *Dusborn* cum confinio sue dotis a parte aquilonari cum quadam ibidem casa ab *Alberto* famulo dicto *Procestinge* & a suis veris heredibus legaliter seu jure hereditario emit sibi & suis successoribus in dicta ecclesia perpetuo possidendam, que quidem curia & casa cum earum attinentijs a nostra Prepositura secundum jus pheodale cadere deberent, tamen bonam intentionem dicti *Johannis* quam in hac emptione

ad retributorem omnium bonorum habet, animadvertentes, omne jus quod nos in dicta curia casa agris seu earum attinentijs haectenus habuimus accedente specialiter consensu Prepositi nostri & omnium quorum consensus requirendus fuerat in memoratum *Johannem* suam ecclesiam & successores suos transfundimus plenarie & ex toto dantes dictorum bonorum proprietatem hac tamen conditione adjecta quod sui successores qui pro tempore fuerint de predictis bonis dabunt nostro Capitulo anno quolibet in die anniversario obitus dicti *Johannis* post mortem dimidiam marcam Bremensis argenti ad consolationem que inter Canonicos nostros est tantum qui divinis interfuerint dividenda ut ejus memoria celebrius & devotius peragatur, & si prefatum *Johannem* locum suum permutare resignare sive alio modo dimittere contigerit nichilominus sepedicta curia que est libera ab omni onere advocatie & qualibet servitute cum omnibus sibi appendencijs vijs invijs pascuis nemoribus & universis juribus sibi quo ad vixerit remanebit, si vero sui successores dicte ecclesie in Dushorne retores pretaxatam pecuniam dare renuerent aut in die anniversario sui obitus post mortem non darent quolibet anno infra mensem dabunt duplicatam pecuniam, quodsi negligenter supersederent vel dare nollent rationabilem causam eos excusantem non pretendentes, ex tunc locatio sive provisio sepedictorum bonorum ad nostrum capitulum libere devolvetur & nostri domini memoriam sepedicti *Johannis* sacerdotis in suo anniversario die
obi-

obitus de dictis bonis peragere non cessabunt. Item memoratus *Albertus* & sui veri heredes censum & annuam pensionem de suis curijs quas a Prepositura nostra detinent nostro Preposito qui pro tempore fuerit, dabunt annis singulis integraliter & ex toto ac si jam dicta bona minime vendidisset, prout in littera eorum super solutione census & annue pensionis edita quam vidimus lucide satis liquet. In cujus rei testimonium nostra sigilla presentibus sunt appensa. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo secundo, ipso die beati *Matthie* apostoli. (24. Febr.)

LIX.

SUPER ALTERO DIMIDIO MANSO.

In nomine Domine amen. Nos *Godefridus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus tenore presentium protestando quod ex capituli nostri beneplacito & consensu quosdam agros in campo Mindensi sitos ex obitu *Ludolphi Phalilien* nobis vacantes videlicet mansum unum cum dimidio pro nonaginta marcis Bremensis argenti in utilitatem ecclesie nostre conversis cum omni juris integritate *Conrado de Haddenbos* ejusdem ecclesie vicario & *Johanni* Dominorum Camerario dicto de *Elffede* vendidimus pleno jure qui emptores pro devotionis affectu dictos agros in ipsius ecclesie nostre majoris usum convertere decreverunt sub con-

ditionibus infra scriptis videlicet quod idem *Jo-*
hannes vel successor ejus quicumque ad fornacis mi-
 nisterium institutus dictos agros nomine capituli
 possidens jam dicto *Conrado* vicario quamdiu vixe-
 rit in festo Penthecostes unam marcam Mindensem
 annis singulis erogabit & deinde in festo beate *Marg-*
arete virginis ut idem festum tam in primis quam
 secundis vesperis ac horis alijs consuetis & in missa
 eum sequentia in organis & pulsatione majorum cam-
 panarum solemniter peragatur triginta tres solidos
 in choro distribuendos prout sequitur annuatim tene-
 bitur ministrare, distributio talis erit, decem octo so-
 lidi inter dominos Canonicos qui eidem festo presen-
 tialiter interfuerint, equaliter dividuntur inter vi-
 carios undecim solidi succentori sex denarii dabun-
 tur, rectori Scholarium sex denarii Camerarijs &
 Campanarijs solidus & Scholaribus solidus ut ipsi
 cum magnis campanis adjuvent pulsare cantanti in
 organis denarii quatuor pro cereo octo denarii qui
 exuri totaliter permittetur, Item octava sancte
Marie Magdalene solemnitate simili peragetur &
 tunc de dictorum agrorum fructibus per dictum
 Camerarium omnino fiet distributio coequalis
 quemadmodum est premissum, adjectum est pre-
 terea quod si ille Camerarius seu administrator pre-
 fatam distributionem negligeret terminis assignatis
 celerarius ejusdem ecclesie pro distributione pre-
 habita facienda quomodocunque poterit sub peri-
 culo neglectoris pecuniam mutuo procurabit, si
 vero prefatus Camerarius esset omnino negligens
 in premissis ex tunc Decanus & Capitulum de di-
 ctis

Etis agris prout oportet ordinabunt ita quod premissa distributio semper fiat in utroque termino supradicto omni negligentia pretermissa, est etiam adjectum quod supradictus Conradus de marca sibi danda dummodo in ipsa maneat ecclesia juxta suum beneplacitum poterit ordinare, ut autem hec perpetuo maneant inconvulsa Nos Episcopus antedictus presens scriptum vide confectum sigilli nostri munimine fecimus roborari, Et nos Prepositus Decanus & Capitulum supradictum premissis consensum benivolum adhibentes sigillum nostrum etiam apposuimus in robur perpetue firmitatis. Actum & Datum *Minde* Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo secundo duodecima Kalendas Septembris.

21. Aug.

LX.

QUOD BONA INTUITU ECCLESIE ACQUISITA MANEANT APUD EAN- DEM &c.

Godefridus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus in Christo dilectis clericis nostre civitatis & dioecesis salutem in Domino. Licet universi & maximi divinis obsequijs deputati primo loco teneantur obnoxij a quibus noscuntur beneficia recepisse, nonnulli tamen clerici nostre Civitatis & dioc. beneficia a sancta matre ecclesia perceperunt minime attendentes res quas possident pretermis-

non sine vicio ingratitude ecclesijs quarum intuitu ad ipsas res hujusmodi devenerunt indiscrete largiuntur donant & quandoque disponendas committunt in ultima voluntate in grave salutis sue dispendium & contra canonicas sanctiones, Nos volentes ut tenemur subditorum periculis & ingratitude vicio modis quibus possumus obviare districte precipiendo mandamus ut nullus clericus nostre civitatis vel dioc. bona aut res quascunque per ipsum intuitu sui beneficij acquisitas donet aut leget ecclesijs sive monasterijs aut personis quibuscunque nisi quatenus a sacris canonibus est permiffum, executores vero ultimarum voluntatum seu manufideles qui ab ipsis clericis discedentibus fuerint deputati statim corpore tradito ecclesiastice sepulture omnia bona que reliquit defunctus nec non debita legata ac donata per ipsum diligenter sub testimonio trium personarum Ecclesiasticarum conscribant inventarium sub sigillis ipsorum testium ordinent & rationem faciant infra mensem coram officiali nostro de bonis debitis & alijs supradictis, nec non de testamento ac universis relictis & inventis de consilio nostri officialis ordinent & disponant alioquin de executione seu manufidelitate eisdem commissa se sub pena suspensionis ab officio & beneficio late sententie in hijs scriptis nullatenus intromittant, sed officialis noster vel quibus hoc specialiter commiserimus vices eorum suppleant in hac parte ut autem clericorum mores & habitus in melius refoventur, in virtute sancte obedientie mandamus quatenus clerici nostre civitatis & dioc: tonsuram habeant

& —

& habitum deferant ipforum ordini congruentes, abstrahant se etiam a negociacionibus turpi lucro feneratione impignoratione bonorum immobilium fructibus minime computatis in sortem & usura que propter avariciam sunt idolorum servitus multorum animas exquisitis fraudibus execrantes a tabernis & cohabitacione manifesta . . Scituri pro certo quod si in hijs aliquos culpabiles invenerimus eos castigatione debita corrigemus secundum quod est in sacris canonibus diffinitum.

LXI.

SUPER CERTA PENSIONE PERTINENTE CHORALIBUS.

In nomine Domini Amen. Nos *Henricus* Prepositus *Bruningus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis notum esse cupimus universis quibus exhibitum fuerit presens scriptum quod *Conradus de Haddenbusen* vicarius noster perpetuus nostro accedente consensu de pensione unius marce Mindensis quam habet in agris quos ipse una cum *Johanne de Elfede* comparavit chori Scholaribus viginti solidos post obitum suum legavit & contulit sub hac forma quod in festorum quolibet subscriptorum videlicet *Pasche Penthecostes* in *Assumpcione beate Marie* & in *Nativitate Domini* semper quinque solidos percipient, ne tunc mendicent sed potius inde consolacionem habeant aliqualem, res duos vero quatuor solidos in ejusdem *Conradi*

Auuu-

Anniversario dividunt inter se vicarij tunc presentes, in quo anniversario dicti Scholares unum lumen de octo denarijs & oblationem tanti ipsi *Conrado* pro suis meritis exsolvere tenebuntur, quam pensionem ipsorum conservator agrorum terminis jam predictis bona fide tenebitur erogare, & si quisquam hoc pium opus immutare presumpserit, divine subiaceat ultioni. In quorum testimonium & perpetuam firmitatem sigillo nostro presentes litteras super hoc editas fecimus roborari. Actum & Datum decima Kalendas Aprilis Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo tertio. (23. Martij.)

LXII.

SUPER ADVOCATIA IN HARENBERGE ET ALIIS REDDITIBUS PER EPISCOPUM REDIMENDIS.

Noverint universi presentium inspectores, quod cum Rdūs Pater & Dñus Dñus *Godefridus* Episcopus ecclesie Mindensis mihi *Hartmanno de Luthbusen* famulo & uxori mee meisque veris heredibus ac *Hermanno* filio fratris mei advocatiam Officij sui in *Horenberghe* cum omnibus suis attinentijs ac cum ceteris redditibus quos quidam famulus dictus *Persyck* ab ipso Domino Episcopo & suo capitulo habuerat obligatos & etiam unius fertonis redditus Bremensis Argenti in *Rechten* pro triginta maris Bremensis argenti titulo pignoris oblige-

obligaverit prout in suis litteris plenius apparet, Ego *Hartmannus* predictus pro me uxore mea hereditibus meis & *Hartmanno* fratrueli meo supradictis promitto per presentes quod quocumque idem Dominus vel successor suus uni vel alteri nostrum predictam pecuniam solverit ipsi Dño Episcopo aut ejus successor qui fuerit pro tempore advocatiam & alios redditus supradictos cum litteris capituli Mindensis libere reddemus integraliter in toto obstaculo quolibet non obstante. In cujus rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum. Datum Anno Dñi Millesimo tricentesimo vicesimo tercio feria secunda ebdomade paschalis.
28. Martij.

LXIII.

DE DECIMA SUPER QUINQUE MAN- SOS DECANATUS. &c.

Nos G. Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis universis presentia visuris tam presentibus quam futuris notum esse cupimus quod constitutus coram nobis *Johannes* filius *Raynoldi* dicti de *Honstrate* clericus Mindensis sanus mente & corpore volens saluti anime sue & parentum suorum utiliter providere in remissionem peccaminum sui & suorum nobis decimam super quinque mansos Decanatus se extendentem super curiam Grauen extra valvam sancte *Marie* sitam post decessum suum donavit liberaliter & legavit usu fructum tamen
di-

dicte decime integraliter de nostro beneplacito quoad vixerit sibi retinendo, cujus etiam decime proprietatem Prepositus Ecclesie nostre nobis contulit sicut in instrumentis super hoc nobis datis plenius continetur, prefatus vero *Johannes* donationem suam observari & haberi decrevit in hunc modum quod possessor decime prefate solvat tria talenta nomine pensionis annis singulis de eadem in anniversario *Raynoldi* patris *Johannis* predicti scilicet ipso die *Luciani* Martiris detur unum talentum & inter presentes dividatur in hunc modum, quod Canonicis presentibus duodecim solidi vicariis sex solidi ad candelam & oblationem, sedecim denarii Camerarijs & Custodibus octo denarii tribuantur & similiter in Anniversario *Albeydis* uxoris *Raynoldi* antedicti matris *Johannis* supradicti videlicet ipso die *Felicis* confessoris & consequenter in Anniversario *Johannis* sepedicti postquam decesserit tempore suo, reliqua duo talenta partialiter distribuuntur & equaliter modo prenarrato quorum memoriam in libro ad hoc deputato volumus registrari & debitis officijs peragere sicuti de fratribus nostris fieri hactenus est consuetum. In cujus rei evidentiam & perpetuam firmitatem sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Et Ego *Johannes* dictus de *Honstrate* clericus prenomminatus premissa esse recognosco & ea in singulis articulis observare promitto & intendo nec in aliquo in perpetuum contra ea facere vel venire sigillum meum una cum sigillo Capituli in testimonium presentibus apponendo, Datum Dominica quacanta-

cantatur *Reminiscere* Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quarto. (11. Martij.)

LXIV.

ORDINATIO INTER COMITEM W. ET EPISCOPUM.

In nomine Domini Amen. Universis presentes litteras inspecturis seu auditoris nos *Johannes* Dei Gratia de *Rodben* & in *Wunstorpe* Comes cupimus esse notum, quod nos directum dominium sive proprietatem duorum mansorum cum curia una ipsis mansis annexa sitorum in campis ville *Lymbere* prope *Honover* Mindensis Dioc: spontanea & libera voluntate ac matura deliberatione prehabita una cum consensu omnium nostrorum verorum heredum & fidelium nostrorum Vasallorum cum omnibus eorum mansorum pertinentijs utilitatibus libertatibus immunitatibus ac juribus quibuscunque quomodolibet nobis competentibus donavimus & tenore presencium donamus Reverendo in Christo Patri ac Domino Dño Mindensi Episcopo sueque Mindensi Ecclesie vice permutationis videlicet pro proprietate duorum mansorum *Edyngerode* sitorum religiosi viri Abbati & Conventui monasterij novalis sancte *Marie* quod vulgariter *Betzingerode* dicitur Cisterc. Ord. *Hildesemenf.* dioc. dimissa nec non possessionem ejusdem dominij seu proprietatis ipsis Episcopo & Ecclesie tradidimus & in hijs scriptis tradimus transferen-

tes

tes in eosdem Episcopum & Ecclesiam Mindensem omne jus quod in predictis mansis in parte vel in toto habuimus cum proprietate eorundem perpetuis temporibus quiete & pacifice possidendum, renuntiantes insuper omni juri & omnibus utilitatibus nobis & heredibus nostris in predictis mansis competentibus vel competituris & omnibus beneficijs juris Canonici & civilis quorum nullum volumus nobis aut heredibus vel successoribus nostris contra premissa vel aliquod premissorum aliquatenus suffragari. In quorum omnium perpetuam firmitatem presentem litteram inde conscriptam & sigillo nostro munitam predictis Episcopo & Ecclesie Mindensi dedimus in testimonium & Cautelam. Testes hujus rei sunt *Hugo de Golteren* miles *Thidericus de Lestere* dictus *Scolt* & *Johannes de Berchusen* famuli & alij quam plures fide digni. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo vicesimo quinto in die *Jacobi* Apostoli. (25. Jul.)

LXV.

SUPER QUADAM DECIMA APPLICATA AD DECANATUM.

Henricus Dei gratia Prepositus Ecclesie Mindensis omnibus hoc scriptum visuris seu audituris salutem & rei geste cognoscere veritatem. Quod nos mera ac libera voluntate proprietatem decime de quinque mansis cum dimidio pertinentibus ad Decanatum Ecclesie nostre predicto

extra valvam sancte *Marie* & apud *Brulonem* fitis quam *Johannes* dictus de alta platea a nobis detinet & ipsam Capitulo nostro post vite sue tempora pacifice possidendam contulit dedimus assignavimus tradidimus damus assignamus & tradimus per presentes Decano & Capitulo Ecclesie nostre *Mindensis* antedictę ipsius Capituli interveniente consensu. In cujus rei evidenciam sigillum nostrum una cum sigillo Capituli nostri presentibus duximus apponendum. Datum Anno Domini Millesimo trecentesimo vicesimo sexto in die beati *Bonifacij* Martiris & sociorum ejus. (5. Junij.)

LXVI.

SUPER DECIMA IN JUTSEN PERTINENTE
THESAURARIO AD LUMINARIA.

In nomine sanctę & individue Trinitatis. *Sirwardus* Dei gratia *Mindensis* Episcopus, Scire dignetur fidelium nostrorum tam futurorum quam presentium industria quam pia devotione & quam provida circumspectione a Venerandis antecessoribus nostris fuerit constitutum ut de fisco & camera Episcopi non solum luminaria in diversis solempnitatibus sed & cuncta utensilia ad cultum & decorem monasterij nostri necessaria cum omni cautela provideri debuisset, sed quoniam peccatis exigentibus quidam predecessores nostri circa curam Ecclesie minus solliciti omnia fere que ad fiscum &

cameram pertinebant militibus in beneficium distribuerant, nos timore Dei & amore Ecclesie ac-
centi decimam in *Jutsen* que absolute & absque ul-
lius persone contradictione in nostrum cesserat jus
ad Custodiam deputavimus ea videlicet ratione ut
de illa Custos Ecclesie & luminaria in omnibus fe-
stivitatibus & in purificatione singulis Canonicis
candelam dimidie libre & pueris canonicis & tri-
bus curie nostre Officiatis Camerario Cellerario &
provisorii tribus fertonibus ponderatam & funes &
restes ad vela suspendenda & campanas trahendas
& ferramenta ad campanas & seras & oblates ad
sacrificium & impensas ad vestes sacerdotales &
Leviticis abluendas procurare deberet, cetera om-
nia sicut antiquitus statutum fuerat ad curiam E-
piscopi pertinerent, & ne ista nostre devotionis in-
stitutio ullo unquam tempore cessari aut irritari
valeat, banno nostro firmavimus, testibus idoneis
tam fratribus nostris quam militibus & ministris
corroboravimus carte nostre & sigilli nostri im-
pressionem signavimus. Hec sunt nomina testium
Heinricus Prepositus *Wino* Prepositus sancti *Mar-*
tini Hermannus presbiter *Luitbertus* presbiter *Rem-*
bertus presbiter *Sicco* Dyaconus *Godeboldus* Dyaco-
nus *Conradus* Dyaconus *Tbidericus* Dyaconus *Rod-*
bertus Dyaconus *Sifritbus* subdyaconus *Monwercus*
subdyaconus *Walderus* subdyaconus *Arnoldus* subdy-
aconus *Conradus* subdyaconus *Hildeboldus* Decanus
sancti *Martini Thietmarus* presbiter *Hermannus* pres-
biter *Adelberus* Dyaconus *Lantfritbus* Dyaconus *Ad-*
belhardus dyaconus, milites Ecclesie *Widekindus* ad-

vocatus filius ejus *Florencius Suitbardus Adolfus Thidericus Egilbertus Bardo Lambertus*, Ministri Ecclesie *Luidolfus* filius ejus *Luidolfus Poppo Vastmarus Eyo* filius ejus *Bernbardus Alsuuardus Bruno Raymarus Fritbericus Rado Wolframus Theodericus.*

LXVII.

DB TRIBUS SOLIDIS ARCHIDIACONO
IN APPELDERN DANDIS PER MONASTE-
RIUM IN QVERNKERKE DE CAPELLA
IN BISPERODE.

Nos *Woltherus* Prepositus *Erengardis* Priorissa totusque conventus sanctimoniam Ecclesie in *Oernkerken* presentibus recognoscimus protestantes quod ratione capelle in *Byschepingero*de nobis incorporate obligamus nos & promittimus tres solidos Mindensium denariorum Archidyacono in *Apeldern* qui pro tempore fuerit quovis anno in festo sancti *Michaelis* Archangeli perpetuis temporibus persolvendos dantes eidem Archidyacono & Capitulo nostri Conventus communitum evidens in testimonium super eo. Anno ab Incarnatione Domini Millesimo trecentesimo vicesimo nono In vigilia beati *Andree* Apostoli. (29. Nov.)

LXVIII.

SUPER INCORPORATIONE ECCLE-
SIARUM LINDEN ET LIMBERN FACTA
MONASTERIO IN INSULA PROPE
HONOVERE.

Ludewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus hoc scriptum visuris salutem in eo qui est omnium vera salus. Noverint universi tam presentes quam futuri presentium inspectores, quod nos Prepositi Decani Capituli nostre Mindensis & *Johannis de Lubbeke* Archidyaconi in *Pattenbusen* pleno accedente consensu evidente necessitate & utilitate monasterij infra scripti diligenter consideratis ecclesias parochiales in *Linden* & in *Lymbere* monasterio sanctimonialium in *Insula* prope *Honover* cujus quidem Ecclesie in *Linden* jus patronatus de manu laycali cum alterius Ecclesie jure patronatus virtute permutationis comparavit interveniente nostro & predictorum voluntate scitu & consensu, & alterius Ecclesie in *Lymbere* jus patronatus ad ipsum monasterium pertinebat, incorporamus unimus & concedimus per presentes perpetuis temporibus possidendas ita videlicet quod hujusmodi Ecclesijs per Capellanos ipsius monasterij temporales deserviat in Officijs Divinorum quod cura ipsius nullatenus negligatur, qui capellani seu vicarij curam animarum ab ipso Archidyacono in *Pattenbusen* qui pro tempore fuerit recipient ipsiusque mandata fideliter exequantur & ipsum Archidyaconum seu ipsius nuncios speciales
cum

cum ipsarum Ecclesiarum parochialium loca visita-
re decreverint recipient condecenter & circa ipsum
vel ipsos facient secundum quod hætenus fieri est
consuetum. Insuper est adjectum, quod Preposi-
tus & conventus Monasterij predicti Archidyacono
in *Pattenbusen* predicto in festo beati *Michaelis* sin-
gulis annis in civitate Mindensi marcæ Breme-
sem nomine synodaliū ministrabunt & sic idem
Archidyaconus in vita vel in morte tam in Prepo-
situm quam Capellanum seu vicarios Ecclesiarum
predictarum nichil sibi juris ratione synodaliū
vendicabit & alia singula onera que ratione eccle-
siarum debentur, idem Prepositus & Conventus fi-
deliter supportabunt. In quorum omnium premis-
sorum testimonium & consensum nos *Lodewicus* Dei
gratia Episcopus Prepositus Decanus Capitulum &
Johannes de Lubbecke Archidyaconus predicti sigil-
la nostra presentibus duximus apponenda. Et nos
Prepositus Priorissa totusque conventus monasterij in
Werderen nostra sigilla apposuimus huic scripto in
testimonium premissoꝝ. Datum Anno Domi-
ni Millesimo trecentesimo vicesimo nono feria
quarta post *judica*. (12. Apr.)

LXIX.

UPPE DE UPLECHTEDEN PROVENDE.

U niversis presentem paginam inspecturis Nos
Prepositus Decanus totumque Capitulum Ec-
clesie Mindensis indemnitatibus Ecclesie nostre

predictæ que frequenter propter negligentiam defectum & desidiã illorum qui fructus prebendarum fratrum & Canonicorum absentium proprie dictos *Uppelegede provende* colligere debebant & collectos ad usus Capituli reservare grandia dispendia patiebatur occurrere desiderabiliter affectantes ordinavimus & presentibus ordinamus ut duo Canonici per Capitulum nostrum fide digni assumantur qui sacrosanctis Evangelijs tactis jurabunt quod fideliter fructus prebendarum Canonice absentium & etiam presentium proprie dictos *Uppelegede provende* colligent bona fide & quicquid collegerint simul vel successive ad cistam duabus clavibus claudendam positam ad armarium ponent & ibidem conservent nichilque de eisdem prebendis vel cista recipient Capitulo nostro irrequisito & ipsius expresso non accedente consensu nisi forte circa duodecim solidos Mindenses utilitate vel necessitate Capituli nostri considerata pro negotijs Capituli nostri aut pro nuncijs alicubi transmittendis, si autem alijs ex officio Collectio fructuum ut premittitur prebendarum competierit & colligere voluerint, illi manebunt colligent & conservent modo & forma prout superius est expressum, preterea ordinamus ut si aliquis Canonicus quicumque fuerit qui residenciam solitus sit facere personalem vel personaliter vellet residere sed propter metum corporis & rerum non auderet residenciam facere personalem dum modo coram nobis metum protestetur & juramento confirmaret vel per procuratorem si metus celeriter superveniret,

niret, ipsi fructus prebende & distributiones cotidiane in quibuscunque rebus consistant, sicut alijs Canonicis, qui divinis Officijs in nostra ecclesia affuerint, tribuantur, preterea cum nonnulli Canonici qui prebendas statutis temporibus administrare tenentur sub spe remissionis ipsis faciende temporibus ut premittitur non ministrant & inobedientes efficiuntur, ut autem hujusmodi futuris periculis in quantum possibile est obviatur, ordinamus ut quicumque propter detentionem prebende & ipsius administrationem non factam sed imposterum faciendam inobediens factus fuerit seu fieret, nullatenus ad obedientiam admittatur nisi primo & ante omnia de omnibus retentis satisfecerit integraliter & ex toto & prebendam retentam administraverit universam nulla remissione ipsi facta seu facienda seu etiam protestatione se adjuvante, quam ante in obedientiam secundum consuetudinem ecclesie fieri volumus penitus profutura, Insuper decrevimus ut *quicumque de Canonicis nostris per Scholares ad ludos pueriles exercendos in Episcopum secundum ordinem tamen & gradum fuerit assumptus*, * ille inquam Canonicus preter id quod Scholaribus ad ludos premissos prebetur quatuor marcas Bremenses, duas ad armarium nostrum & reliquas duas ad dormitorium Scholarium usque ad Crastinum Epiphanie Domini immediate subsequenti solvet expedite, quod si ipse Canonicus negligens fuerit vel remissus quod absit, ex tunc inobediens

G 4

* vide Dissertationem cl. D. Dürr: De Episcopo puerorum. confer numerum CXXVI.

obediens fit ipso facto, nec ad obedientiam aliquatenus admittatur nisi satisfecerit primo integraliter & in toto. Item si duo in discordia ad prebendam unam electi fuerint vel quovis alio modo duo super ea litigaverint ille assumetur per Scholares ad iudos ipsorum, qui in possessione prebende fuerit, & adversarius postmodum assumetur si similiter adeptus fuerit possessionem, & ut hujusmodi statuta & ordinationes debitum sortiantur effectum perpetuo valiture petimus vos Reverendum Patrem ac Dominum nostrum Lodewicum Episcopum ut premissa dignemini confirmare, Est Nos *Lodewicus* Dei Gratia Mindensis Ecclesie Episcopus statuta & ordinationes hujusmodi auctoritate nostra ordinaria in nomine Domini confirmamus & sigillum nostrum una cum Capituli nostri sigillo presenti scripto apponi fecimus in evidentiam premissorum. Datum & Actum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo in crastino beati *Thome* Apostoli.

22. Dec.

LXX.

SUPER JURE PATR. ECCLESIE IN
 BASSE UNITE MONASTERIO BEATE
 VIRGINIS.

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus Omnibus ad quos presens scriptum pervenerit & quorum interest seu quomodolibet interesse poterit in futurum salutem & sinceram in Domino

mino caritatem, Cum ea que nonnunquam salubri pensato proposito utiliter disponuntur ex supervenientibus nec precogitatis causis gravem & noxium inducunt effectum & sic cum melius perspicitur, revocantur, cumque dudum retroactis temporibus quondam Venerabilis in Christo Pater *Godfridus* pie rec: Mindensis Episcopus predecessor noster devotis supplicationibus Abbatisse Priorisse & Conventus Monasterij sanctimonialium *lacus sancte Marie* nostre dioc: ad quod quidem monasterium jus patronatus parochialis Ecclesie in *Basse* pertinuit pleno jure, pia consideratione favorabiliter inclinatus predictam Ecclesiam in *Basse* eidem monasterio univerit incorporaverit seu donaverit consensu Capituli accedente, nunc que ex hijs que tempore hujusmodi unionis incorporationis seu donationis previderi non poterant inter personas monasterij Archidyaconum loci ex interpositis pactis conditionibus ut frequenter lites ac discordie habeantur, nos debita consideratione adhibita quod in hoc actum est quamvis tunc provide videlicet unionem incorporationem seu donacionem predictae ecclesie in omnibus suis pactis condicionibus cum consensu totius nostri capituli nec non honorabilis viri *Volmari* Prepositi sancti *Johannis* loci Archidyaconi ac etiam Prepositi Abbatisse & Conventus monasterij memorati tenore presentium solvimus & penitus revocamus ac omnia in statum pristinum reducendo ut Abbatissis que pro tempore fuerint jus patronatus dicte ecclesie remaneat & de ea quociens vacaverit cum consensu prepositi presentan-

do disponent sicut antea extitit observatum & Archidyaconi qui pro tempore fuerint infra septa curie monasterij sic quidem ut septa hujusmodi per fluxum & rivulum circulum rivuli currentis prope & extra domum hospitem curie memorate & prout nunc currit idem rivulus distinguantur, suam jurisdictionem nullatenus interponant tanquam jurisdictione hujusmodi ad Nos ordinarie pertinente Archidyaconis vero qui pro tempore fuerit in villa seu ecclesia in *Basse* sua jurisdictione in omnibus salva permaneat prout ad eos hactenus pertinebat. In quorum omnium evidens testimonium sigilla nostrum videlicet ac Capituli Mindensis nec non *Vochmari* Archidyaconi Abbatisse ac Conventus *lacus sancte Marie* predictorum presentibus sunt appensa. Actum & Datum Minde Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo primo ipso die beati *Marci* Ewangeliste.

25. Apr.

LXXI.

STATUTUM SUPER CELLERARIO.

Prepositus Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis omnibus presens statutum visuris & audituris salutem & notitiam subscriptorum. Ne deinceps sicut hactenus ex negligentia vel absentia periculosa Cellerariorum, qui pro tempore aliquando fuerunt, Capitulum nostrum Mindense gravia & multiplicia pericula in suarum sustineat.

stineat distributione prebendarum matura deliberatione prehabita unanimique Consensu omnium nostrum nec non Reverendi in Christo Patris ac Domini nostri Domini *Lodowici* Episcopi nostri beneplacito & assensu ad id accedentibus inviolabiliter & perpetuo duximus statuendum ut ex nunc Celeraria ipsa penes Capitulum nostrum permaneat, ita videlicet, quod superior in gradu Canonicus post Prepositum & Decanum gradatim descendendo usque ad inferiorem Canonicum majorem tamen prebendam habentem ad annum unum si voluerit dictam Celerariam acceptare poterit & habere, qui postquam acceptaverit, residentiam faciat personalem, ut ultra duas septimanas sine Canonicorum licentia aliquando non sit absens, alioquin ex tunc in optione sit ipsius capituli pro residuo tempore illius anni Celerariam committere cui velit. Qualibet etiam feria secunda proxime precedente diem beati Jacobi Apostoli jurare tenebitur Capitulo nostro se per annum hujusmodi fratrum Canonicorum prebendas debere fideliter ministrare. Ceterum si quisquam Canonicorum forte nollet se de Celleraria ipsa intromittere illa vice anno ad ipsum ut premittitur legitime devoluto, inferior ipso quoad gradum & introitum se si voluerit intromittat, ut sic decursis gradibus inferioribus singulariter & finitis denuo fiat reinceptio a superioribus Canonicis juxta fermam & modum superius prenotatos. Actum Ordinum, & statutum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo primo ipso die beati *Bartholomei* Apostoli

stoli sub sigillo nostro majori cui & nos *Lodewicus* Dei gratia Episcopus in signum nostre confirmationis & assensus sigillum nostrum recognoscimus appendisse. (24. Aug.)

LXXII.

QUOD OBEDIENCIARIUS DE GHER-
BOLDESEN HABET UNUM PLAUSTRUM
FRUMENTORUM DE DECIMA IN HEM-
MEN.

Omnibus innotescat, quod nos Johannes Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis ordinavimus ex nunc in perpetuum Obedientiarium in *Gherboldisen* qui pro tempore fuerit Decimam *Heveren* habere debere in recompensam dimidij plaustrati filiginis & totidem ordeï quod dare consueverat Capitulum ipsi Obedientiario de decima prelibata ita videlicet quod idem Obedientiarius de decima hujusmodi duas marcas Mindensium denariorum in *Craftino* beati *Martini* annis singulis futuris temporibus nostro Capitulo ministrabit, quod si non faceret ipsam decimam ipso facto juxta constitutionem nostri Capituli circa bona communia hactenus habitam perdidisset. In cujus rei testimonium sigillum nostri Capituli ad causas presentibus duximus appendendum. Datum ipso die festo *Ascensionis* Domini nostri *Jhesu* Christi Anno ejusdem Millesimo tricentesimo trioesimo secundo.
28. Maji.

LXXIII.

LXXIII.

UPER INCORPORATIONE ECCLE-
IE IN DILINGEN FACTA MONASTERIO
EVERN DE QUO ARCHIDIACONUS IN
LUBBECK ANNUATIM HABEBIT. VI.
SOLIDOS OSNABURGENSES.

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episco-
pus omnibus presens scriptum visuris salutem
in Domino sempiternam & perpetuam memoriam
rei geste. Ne ea que aguntur in tempore simul
labantur cum tempore expedit ut scripturis per-
hennentur, hinc est quod dilecti nobis in Christo
Prepositus Abbatissa & Conventus Monasterij san-
ctimonialium in *Leveren* nostre dioc: nobis humi-
liter supplicarunt ut pietatis divineque remunera-
tionis intuitu necessitatibus & utilitatibus ipsorum
consideratis Ecclesiam baptismalem in *Dilingen*
cujus jus patronatus ad eosdem Prepositum Abba-
tissam & Conventum dinoscitur pertinere ipsis &
suo monasterio incorporare & pleno jure assigna-
re dignaremur perpetuo possidendam presertim
cum eadem Ecclesia in vicino monasterij ejusdem
sit adeo situata, quod per capellanum seu capel-
lanos in administratione sacramentorum Ecclesia-
sticorum & alijs ad curam animarum incumbenti-
bus possit salubriter gubernari. Nos igitur atten-
dentes quod ex debito nostre pastoralis dignitatis
Officio ecclesijs & monasterijs nostre jurisdictioni
subjectis tenemur in suis necessitatibus & utilitati-
bus consilio & auxilio suffragari supplicationi seu
peti-

petitioni nobis facte annuentes de maturo consilio honorabilium virorum Prepositi Decani & Capituli nostre Ecclesie Mindensis nec non discreti viri *Lodewici* Archidyaconi in *Lubbecke* in quo Archidyaconatu predicta Ecclesia sita est consensu & voluntate benivola accedente Ecclesiam in *Dilinghen* predictam Preposito Abbatisse & Conventui in *Leoveren* memoratis auctoritate ordinaria incorporamus ac pleno jure damus possidendam perpetuo tenore presencium assignamus ita videlicet quod ipsius monasterij antedicti qui pro tempore fuerit capellanum ipsius monasterij ad jam dictam Ecclesiam regendani Archidyacono in *Lubbecke* cum primo vacaverit presentabit, cui idem Archidyaconus curam animarum pure committet ut in administrationibus Ecclesiasticorum sacramentorum & in alijs que ad curam animarum incumbentibus ecclesia predicta fideliter & salubriter gubernetur, quem quidem presentatum idem Prepositus remove poterit & alium presentare quociens & quando sibi visum fuerit expedire modo & forma superius annotatis & quicquid de dicta Ecclesia derivari contingerit ad refectorium & expensas dictarum sanctimonialium cedet & omnino convertatur ut eo magis ipsis propter necessitatem suorum victualium extra monasterium evagandi materia subtrahatur. Insuper omne jus nobis ratione Pontificalis Officij tam in subsidio moderato petendo tam in alijs intuitu dicte Ecclesie debitum nobis & Ecclesie nostre reservamus jure Archidyaconi similiter per omnia salvo permanente eo dumtaxat excepto quod

quod Synodalia a Capellano ut premittitur institu-
to decedente non recipiat, nec aliquatenus de hijs
se intromittat, sed in recompensam eorum sex
solidos Osnaburgensis monete a Preposito mona-
sterio & conventu predictis singulis annis in Syno-
do nostra Episcopali post festum beati *Michaelis*
post decessum Domini *Johannis* plebani ibidem
vel pacifica possessione per ipsos ut premittitur
adepta idem Archidyaconus recipiet expedite, de-
cedente vero Domino Johanne pro nunc pleba-
no idem Archidyaconus ab eò Synodalia recipiet
secundum consuetudinem haectenus observatum ut
sic Archidyaconatui in *Lubbeke* pro nunc & futu-
ris temporibus debite caveatur, per hoc autem
que premissa sunt nichil novi juris in Prepositum
in *Leveren* & suum monasterium Archidyaconus in
Lubbeke vendicabit. In quorum omnium testimo-
nium & consensus nos *Lodewicus* Dei gratia Epi-
scopus Prepositus Decanus & Capitulum Ecclesie
Mindensis & *Lodewicus* Archidyaconus in *Lubbeke*
predictus sigilla nostra apposimus huic scripto.
Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tri-
cesimo quinto septima die mensis Marcij Datum sep-
tima die mensis Marcii. Et nos Prepositus Abba-
tissa & Conventus Monasterij in *Leveren* predicti
nostra sigilla in premissorum evidenciam duximus
presentibus apponenda. Datum ut supra.

LXXIV.

SUPER ECCLESIA IN LUDERSEN IM-
PIGNORATA MONASTERIO IN LUCKA.

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus Prepositus Decanus totumque ejusdem Ecclesie Capitulum Universis Christi fidelibus ad quos pervenerit ad perpetuam rei memoriam presens scriptum. Noscant tam presentes quam posterius quod nos bona voluntate & unanimi consensu attendentes onera necessitates & commoda que religiosi viri Dñus Abbas & Conventus monasterij in *Lucka* Ordinis Cisterciensis & nostre diocesis studio hospitalitatis nec non a malignorum hominum eosdem injuste impetencium incurfibus indefinenter perferunt & sustinent ita ut idem monasterium sic annalibus quam varie destitutum proventibus & revera ejusdem annui redditus quam plurimum diminuti, igitur ne occasione hujusmodi gravaminum regularis disciplina que haectenus ibidem viguit tepescat, sed semper in spiritualibus proficiens suscipiat incrementum ad evidentem utilitatem reddituumque sic diminutorum defectus supplendos ac onera predicti monasterij supportanda sufficienti deliberatione prehabita accedente nobis consensu *Lippoldi de Godenstede* Archidyacono in *Pattenbusen* concanonici nostri ecclesiam in *Ludersen*. In qua idem Abbas & Conventus dicti monasterij jus patronatus habere dinoscuntur cum omnibus sui fructibus redditibus proventibus juribus possessionibus nec non obventionibus ad
ipsam

ipsam spectantibus ipsis donavimus & incorporavimus ac presentibus donamus & incorporamus perpetuis postquam vacaverit, temporibus possidendam ita videlicet quod ipsa Ecclesia per aliquem clericum secularem idoneum per Abbatem institutum regatur in divinis qui Capellanus ab Archidyacono in *Pattenbusen* recipiet curam animarum & in parochialibus ministrabit ecclesiastica sacramenta eundem clericum etiam Abbas qui pro tempore fuerit amovere poterit & alium instituere & destituere quotiens sibi visum fuerit expedire, insuper omne jus nobis ratione pontificalis Officij tam in subsidio moderato petendo quam in alijs intuitu dicte ecclesie debitum ecclesie nostre reservamus jure Archidyaconi similiter in omnibus remanente, salvo dumtaxat eo excepto, quod Synodalia a Capellano instituto decedente recipere non debent, In quorum synodaliū recompensam due marce Bremenses in festo beati *Michaelis* annis singulis Archidyacono, qui pro tempore fuerit, Minde dabuntur per Abbatem & Conventum de ecclesia supradicta. In horum testimonium sigilla nostra una cum sigillis Archidyaconi supradicti presentibus sunt appensa. Et Nos Abbas & Conventus in *Lucka* prefati de beneficijs premissis nobis gratiose impensis Dominis nostris Episcopo & Capitulo predictis gratiarum actiones devote referentes pre-narrata vera & sic ordinata recognoscimus & ea in singulis articulis fideliter observare perpetuo promittimus sigillum ecclesie nostre una cum sigillis Dominorum nostrorum prescriptorum in recogni-

tionem premifforum apponentes. Actum incorporatum & datum sub Anno Domini Millefimo tricentefimo tricesimo quinto in die beati *Martini* Episcopi. (11. Nov.)

LXXV.

STATUTUM SUPER RESIDENCIA TAM VICARIORUM QUAM CANONICORUM.

In nomine sancte & individue Trinitatis Amen. Universis & singulis quorum interest vel intererit quomodolibet in futurum presencium tenore innotescat, quod olim predecessores nostri circa divini cultus augmentum & ne beneficia debitis defraudentur obsequijs vigilantibus circumspeditione ac congruis remedijs per eorum ordinationes & statuta providere volentes in quodam Capitulo generali statuerunt & ordinaverunt hujusmodi sub tenore: In nomine Domini Amen. Noverrint universi quod nos &c. &c. * Cum igitur prefatum tam sanctum quam salubre statutum peccatis forsitan exigentibus propter diversas aliarum occupationum turbines haftenus usquequaque non extitit observatum ac ex negligentia de consuetudine videatur abolitum, properandumque sit ut a negligentiae sompno solliciti excitati vigilijs eosque qui circa observationem ejusdem minus se exhibent ut tenentur ad id congruis remedijs dirigamus,

* vide Statutum: *Super Residencia vicariorum*, numero CXXI. quod h c ex integro insertum est.

mus, Nos igitur *Johannes de Bordeslo* senior Capituli *Germanus de Wend* Prepositus Hamelenſis *Hermannus Schofeker* in *Lo* *Johannes de Northeim* in *Pattensen*, Archidiaconi, *Bodo de Hefensen* Prepositus Ecclesie ſancti *Johannis Mindensis* *Albertus Weygewinb* Theſaurarius, *Hardewicus Groperdorpp* Cantor *Martinus de Alten* *Bartoldus Bokenouwe* *Rodolpbus de Horſt* *Hermannus Schwartzewolt* & *Albertus de Letbelen* canonici totumque Capitulum Ecclesie predictę in loco Capitulari Generale Capitulum hac die infra ſcripta celebrantes ac representantes capitulariter congregati presentis ſtatuti redivivo ſuffragio in quantum abolitum videtur, renovare ac in viridi obſervantia obſervare cupientes eandem ordinationem ſive ſtatutum approbamus & innovamus ac de novo ſi opus fuerit conſtitutione in perpetuum valitura ſtatuímus & ordinamus in omnibus ſuis clauſulis & Capitulis presentium ſub tenore volentes ut quo ad illos qui tempore executionis ejusdem in dicta Ecclesia Mindenſi fiende quos predictum ſtatutum ſive ordinatio tangit in Civitate Mindenſi presentes ac residentes fuerint a die executionis ejusdem in antea plenum & firmum robur recipiat & vigorem, quoad abſentes autem predeceſſorum noſtrorum veſtigijs inherendo volumus & ordinamus quod illi videlicet qui infra diocēſin & Provinciam Colonienſem & locis vicinis fuerint uſque ad feſtum Palmarum proximum, alij autem qui in Romana Curia & locis remotis degunt & morantur infra ſex meſes a die dictę executionis ſe ad dictam noſtram Eccle-

siam transferre & residenciam facere secundum formam & tenorem dicte ordinationis & statuti subpenis inibi contentis teneantur & debebunt, & ut prefatum statutum & omnia & singula premissa omnium & singulorum quorum interest noticiam verisimiliter perveniant presentes litteras horum seriem continentes in dicte nostra Ecclesia publicari volumus & valvis ejus affigi faciemus, ut proinde contenta in eisdem cunctis & presertim quorum interest, fiant manifesta. In quorum omnium robur & testimonium perpetuum sigillum nostrum majus presentibus duximus apponendum. Datum & Actum Minde in loco nostro Capitulari predicto sub Anno a Nativitate Dñi Millesimo quadringentesimo tricesimo quinto Indictione decima tertia die lune proxima post Dominicam primam in adventu Domini* qua Capitulum Generale in dicte nostra Ecclesia fuit & est solitum celebrari, Pontificatus Domini *Eugenij* Pape quarti Anno quinto. Et nos *Wulbrandus* Dei gratia predictæ Mindensis Ecclesie Episcopus oblata nobis super hoc Canonicorum & Capituli supradictorum petitione eorumque statutorum & ordinationum salubrium & necessariorum predictorum approbationi & innovationi utilibus favorabiliter annuentes statuta & ordinationes ipsorumque approbationes & innovationes predicta & predictas rata & grata ratas & gratas perpetuo habentes eaque & eas auctoritate nostra ordinaria ex certa scientia ratificamus approbamus & confirmamus & in signum nostri pleni consensus ad
pre-

* 28. Nov.

predicta ac nostre ratificationis approbationis & confirmacionis nostre Vicariatus sigillum una cum appensione sigilli Majoris Ecclesie & Capituli supradictorum presentibus duximus appendendum. Datum & Actum Anno indictione die & Pontificatus quibus supra.

LXXVI.

SUPER DUABUS CANDELIS HABENDIS IN FESTO CORPORIS CHRISTI ANTE ALTARE MAJUS.

Lodewicus Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus universis presens scriptum intuentibus notum facimus & publice protestamur, quod cum vir discretus *Bruno de Stennesborne* presbiter & Rector Capelle sancti *Nicolai* in Ecclesia nostra zelo devocionis accensus cupiat ad majorem reverenciam corporis Christi exhibendam bona quedam videlicet unam curiam cum casa una ad dictam curiam pertinente in *Stennesborne* sitas cum omnibus suis juribus pertinentijs pratis pascuis silvis cespitibus ac universis proventibus ad dicta bona spectantibus a *Hinrico & Ghiselberto* suis fratribus eorundemque veris heredibus justo emptionis titulo comparare de quibus dicti fratres sui ministeriales nostri fuerunt & de bonis hujusmodi velit idem presbiter facere perpetuo duarum marcarum redditus annuam pensionem sic videlicet quod pro hijs marcis duabus triginta libre vel circa emantur de

cera de quibus duo cerei fiant modo quo fieri poterunt meliori qui singulis annis in festo corporis Christi ponantur ante altare summum ubi tunc exponitur corpus Christi coram quo in primis vesperis accendantur ut luceant & demum in Completorio & in matutinis, in horarum qualibet & in missa diei seu ipsius festi subsequenti ardeant quo usque semper quolibet dictarum horarum singulariter sit completa, in summa etiam missa per octavam dicti festi ipsi cerei similiter accendantur, pro hujusmodi vero reverencia ut premittitur peragenda & ad preces nostri capituli in hac parte proprietatem dictorum bonorum cum omni juris integritate quod nobis vel successoribus nostris possit quomodolibet remanere dicto nostro Capitulo donamus presentibus & perpetuo relaxamus. In quorum omnium premissorum testimonium evidens sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo sexto in vigilia *Walburgis*.

30. Apr.

LXXVII.

SUPER MINISTRANDIS PREBENDIS.

In nomine Domini Amen. *Lodewicus* Dei Gratia Episcopus & Capitulum Mindensis Ecclesie ad perpetuam rei memoriam. Olim predecessores nostri videntes redditus Prepositure esse nimis tenues & exiles quatuor villicationes videlicet in

Bel-

Beldersen Ufflen Vulbeke & in Dúdenbusen quas quidem villicationes de manu laycali redimerunt, magna pecunie quantitate eidem Prepositure applicuerunt conditionaliter ut Prepositi qui pro tempore forent propter augmentum reddituum suorum omni occasione postposita deberent Canonicis Vicarijs & Officiatis prebendas suas statutis terminis integraliter ministrare, verum quia Prepositi qui fuerunt pro tempore hoc non semel sed sepius facere neglexerunt, seditiones & tractatus odiosi multociens sunt exorte, nos communi consensu & deliberatione volentes tali morbo remedium adhibere, hac constitutione perpetuo valitura sanximus ut quicumque dehinc Prepositi electi fuerint qui prebendas statutis terminis non ministraverint, mœneri debeant a Decano & Celerario ut infra tres menses a die monitionis eis facte illud emendent sic videlicet quod amministrationem plenariam faciant de retentis alioquin ipso jure & facto per constitutionem presentem sint Prepositura privati, & si de hoc contendere voluerint, incurrant excommunicationis sententiam ipso facto addentes quodsi forsitan duo Prepositi in discordia eligantur, nullus ipsorum de Prepositura intrmittere se debet, quod si contra hoc facere presumpserint, similiter si quid juris habuit, ipso facto amittat, & simili modo si de hoc contendere voluerint sententiam excommunicationis incurrat, sed lite inter ipsos electos pendente collectio fructuum & prebendarum ministratio apud Capitulum remanebit & si contingat villicationes in *Dungberden in Ecker*

sten & in *Halen* quocumque casu ad collationem Prepositi devenire simul vel figillatim illas non conferat alicui alteri villico nisi consensu & consilio Capituli mediante & quicquid sibi in pecunia seu quacumque re alia pro infeodatione tunc villicationum hujusmodi alicui facienda derivari contingerit, ex hijs dabit partem dimidiam capitulo memorato, bona etiam Prepositure sine Scitu & voluntate Capituli nullatenus obligabit vel alienabit quoquo modo, sed alienata pro posse suo recuperabit, Prepositus quoque qui electus fuerit Preposituram ipsam nullatenus permutare poterit vel debet seu permutacionem cum quocumque facere attemptabit nisi omnium & singulorum Canonicorum consensu habito vel obtento, & postquam Prepositus electus & confirmatus fuerit presens statutum jurabit quoad omnes suos articulos se inviolabiliter servaturum, volumus insuper quod novi canonici tempore emancipationis sue presens statutum jurant cum alijs statutis se inviolabiliter servaturos, & nos *Bruningus* Decanus *Johannes Schele* Cantor *Johannes de Lubbeke* *Ecgbericus Posch* Archidiaconus in *Osen* *Justacius de Slon* Archidiaconus in *Lon* *Borchardus Posch* Prepositus sancti *Martini Everbardus de Waldegbe* Thesaurarius *Johannes Andree* *Hinricus Griph volmarus de Alten* Prepositus sancti *Johannis*, *Johannes Posch* Archidiaconus in *Reme* *Leonardus de villa Gerbhardus de Schowenborch*, *Lippoldus de Godenstede* Archidiaconus in *Pattenbusen* *Lodewicus de Waldegge* & *Johannes de Ghesmele* Canonici dicte *Mindensis* Ecclesie presens statutum in
 omni-

omnibus suis clausulis tactis sacrosanctis Ewangelij juravimus perpetuo constanter & fideliter observare, cui & nos *Lodewicus* Episcopus in signum confirmationis per nos facte sigillum nostrum minus quia majore caremus una cum sigillis Capituli predicti nec non Domini *Bruningi* Prepositi presentibus duximus apponendum. Et nos capitulum seu persone capitulares prescripte & *Bruningus* Prepositus quia omnes & singulos prelibatos nos jurasse recognoscimus, sigilla nostra presentibus etiam duximus apponenda. Datum actum & statutum anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo septimo in crastino martirum *Abdon & Sennen* beatorum.

31. Jul.

LXXVIII.

RENUNCIACIO QUEDAM MONASTERII DE LUCKA.

Nos frater *Bernhardus* dictus Abbas totusque conventus monasterij in *Lucka* recognoscimus tenore presencium publice protestando quod ob beneficia nobis per Reverendum in Christo Patrem & Dñum Dñum *Lodewicum* Mindensem Episcopum in appropriatione bonorum & decimarum nobis tempore suo facienda in recompensationem dampnorum nobis in guerris suis seu alias haftenus illatorum impensa renuntiamus omnibus actionibus & impetitionibus sique nobis contra eundem Dñum Episcopum vel ipsius successores seu ecclesiam

H 5

ipius

ipsius occasione dampnorum & injuriarum hujusmodi competere seu competere possent in futurum nec ipsos per nos seu interpositas personas super eisdem impetere debemus de jure vel de facto condicionibus & articulis in littera a Domino Dño Episcopo nobis data contentis in suo robore duraturis, questione tamen super incastellatione castri *Stotelborgb* dumtaxat excepta & suspensa. In hujus rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo septimo ipso die beati *Luce* Evangeliste. (18. Oct.)

LXXIX.

PERMUTATIO QUORUNDAM AGRO- RUM FACTA INTER RECTOREM COSME ET DAMIANI ET SCOLARES IN DORMITORIO.

Nos G. Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis presentibus protestamur, quod permutationem factam per *Ricserum* Rectorem altaris beatorum *Cosme & Damiani* Martyrum in Ecclesia nostra cum septem pecijs terre aratorie videlicet quatuor in *Galschvoelde* duabus retro hospitale leproforum & una apud *Olderastede* sitis pertinentibus ad ipsum altare ex una parte pro quibusdam agris pertinentibus Scolaribus dormitorij in loco qui dicitur *Grotemerseh* in simul sitis prope alios agros etiam ad dictum altare pertinentes parte ex altera
pro-

propter convenienciam dictarum parcium nostro ac prefati *Rycseri* consensu ad hoc adhibito admittimus & presentibus admittimus perpetue duraturam. Datum sub sigillo nostro quo utimur ad causas in testimonium super eo. Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo nono in crastino beatorum *Crispini & Crispiniani* martirum.

26. Oct.

LXXX.

SUPER QUINQUE MARCIS CUM DIMIDIA DANDIS PER MONASTERIUM WALSRODE.

Nos Prepositus Priorissa totusque conventus sanctimonialium in *Walsrode* Mindensis Diocesis recognoscimus publice in hijs scriptis quod ab honorabilibus viris Dñis Preposito Decano totoque Capitulo Ecclesie Mindensis litteram infra scriptam de verbo ad verbum recepimus, que sic incipit - - In nomine sancte & individue Trinitatis Dei gratia *Bruningbus* majoris Ecclesie Mindensis Prepositus universis Christi fidelibus salutem in Domino fructuosam & rei geste noticiam. Ne ea que in tempore ordinantur una cum decursu temporis labantur, necesse est ut litterarum & testium munimine perhennentur, noscant igitur tam posteri quam presentes quod de maturo consilio & unanimi voluntate atque voluntaria unanimitate honorabilium virorum Domini *Gberardi* Decani & totius
Min-

Mindensis Ecclesie predictae Capituli omnia bona
 & singula ad Officium in *Provestingben* spectantia
 ubicunque locorum sita que *Albertus de provestingben*
gen & *Domina Elizabeth* ejus uxor in denarijs de
 eimis majoribus & minutis & censu melle & qui-
 buslibet rebus alijs a nostris predecessoribus & a
 nobis hæcenus in pædo tenuerunt & quiete possi-
 dent & pacifice possiderunt Venerandis & religio-
 sis personis Preposito Priorisse totique Monasterij
 in *Walsrode* conventui & eis in omni succedentibus
 cum omni fructu jure pædo & proprietate pure
 propter Deum nec non propter augmentum & am-
 pliorem certitudinem reddituum proventuum ex bo-
 nis eisdem donamus & perpetuo possidenda libe-
 raliter in hijs litteris erogamus tali nichilominus
 conditione quod Prepositus & Conventus prefati
 monasterij in *Walsrode* qui pro tempore fuerint
 censum consuetum & debitum videlicet quinque
 marcas cum dimidia Bremensis argenti annis sin-
 gulis infra festa assumptionis videlicet & nativita-
 tis beate virginis Capitulo Mindensi vice nostra &
 aliorum Prepositorum nobis in perpetuum succe-
 dentium in Civitate Mindensi pagabunt integrali-
 ter & persolvent, quam pecuniam nobis aut suc-
 cessoribus nostris Capitulum ipsum in supplemen-
 tum denariorum quos nos vel successores nostri in
 festo Michaelis quolibet anno dare tenebimus de-
 falcabit & decomputabit. In hujusmodi ordina-
 tionis & donationis evidens & inviolabile testimo-
 nium nostrum sigillum quo in Prepositura utimur
 presentibus duximus apponendum. Et nos Gbe-

rar-

Borchardus Decanus prescriptus & capitulum antedictum
 cause ordinationi & donationi rationabiliter facte
 consentientes & in nomine Domini annuentes no-
 strum sigillum una cum sigillo Domini *Bruningbi*
 nunc nostri Prepositi prenominati has literas feci-
 mus communiri, presentes fuerunt Domini *Johan-
 nes Cantor Jobannes de Lubbeke, Eggbericus Posch*
*Archidyaconus in Osen Justacius de Slon Archidya-
 conus in Lo Borchardus Posch* Prepositus sancti *Mar-
 tini Jobannes Andree Henricus Gripp Volcmarus de*
Alten Prepositus sancti *Jobannis Jobannes Post* Ar-
 chidyaconus in *Reme Leonardus Lippoldus de God-
 denstede* Archidyaconus in *Pattenbusen, Wedekyn-
 dus de Monte & Johannes* predictae majoris ecclesie
 canonici Dominus *Wedekindus de Monte* nobilis ad-
 vocatus *Jobannes Decanus & Hinricus de Holtbus*
 sancti *Martini* Canonici & plures alij ad hoc roga-
 ti specialiter fide digni. Datum & actum anno Do-
 mini Millesimo tricentesimo tricesimo octavo ter-
 cio nonas nonembris in premissa recognitionis &
 omnium prescriptorum sigilla nostra apposuimus &
 recognoscimus nos & ea omnia & singula observanda
 & firmiter nos teneri ac presentibus perpetuo obli-
 gari Capitulo memorato. Actum & Datum anno
 Domini Millesimo tricentesimo tricesimo nono in
 octava *Jobannis Evangeliste*.

3. Jan.

LXXXI.

CONCORDIA INTER EPISCOPUM ET
COMITEM DE WELPA SUPER WELPE.

C*onradus*, Dei gratia Comes de Welepa omnibus hoc scriptum inspecturis salutem in vero saluari. Ad noticiam tam futurorum quam presentium pervenire volumus, quod venerabilis Dominus noster *Wylthelmus* Mindensis Episcopus & nos in hanc formam convenimus quod si contingeret quod absit nos ipsum de Castro *Welpa* amovere vel excludere, ipsum Castrum & omnia bona que jure pheodali ab Ecclesia Mindensi tenemus Ecclesie & Episcopo vacabunt, si vero Episcopus nos vel homines nostros a predicto Castro amoverit vel excluderit bona Episcopalia *Aleden Lon Sulegen Smalenvoorden* jure pheodali tenebimus usufructum terre & provincie & sepedictum Castrum commo- do habebimus sicut condictum & conscriptum fuerat ab Episcopo *Conrado* pie memorie & a ministerialibus Ecclesie & nostris, Compromissimus nichilominus quod cum comite de *Hoya Henrico* non componemus nisi satisfactum fuerit Domino nostro in jure vel amicitia de querimonia quam habet contra eundem Comitem de *Hoya* nec treugas nisi gaudeat eisdem Dominus noster sepedictus Episcopus, ut autem hoc factum nostrum inconvulsam permaneat scripto & sigilli nostri appensione communimus. Testes autem hujus rei sunt *Bodo* Prepositus sancti *Johannis Evangeliste*, *Wernerus* Prepositus sancti *Martini Bruno* Cantor Mindensis *Hermannus*

Iannus Comes de Eversten Theodericus & Bernardus de Lon Conradus & Lippoldus de Mandesle Roloffus de Depbolte Hermannus de Haddenbusen Thibericus Scolbot Wyllebelmus Span & alij quam plures. Datum Minde Anno Millesimo ducentesimo tricesimo nono decima nona Kal. february.

14. Jan.

LXXXII.

CONFEDERATIO CONTRA CANONICUM VERDENSEM &c.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus & Capitulum Ecclesie ejusdem in hijs scriptis publice recognoscimus protestando quod ad invicem nos constrinximus fide nostra data mutuo hinc & inde quod in prosecutione juris nostri firmiter commanere debemus contra *Bartholdum* dictum *Grucsfot* Canonicum adhuc Verdensensem ne aliquo modo resurgat vel restituatur ab aliquo minus juste ad Canonicatum & prebendam in Ecclesia nostra quam etiam fraudulenter aliquando obtinuerat quibus per nos *Lodewicum* Episcopum predictum ex causis legitimis propter ipsius crimina & defectus quibus fuerat irretitus sententialiter privatus exstitit juris ordine observato, expensas vero pro defensione juris nostri fiendas seu faciendas sic decrevimus limitandas, quod nos *Lodewicus* Episcopus partem unam Capitulum secundum & Canonici inferiores in Gradu a persona Dñi *Hinrici*

rici Gripp exclusive subsequentes computando partem terciam equaliter cum necesse fuerit dare & contribuere tenebimur expedite ac super eo per Decanum vel superiorem canonicum fuerimus requisiti quod sub sigillis nostris Episcopi & Capituli duximus protestandum, quibus nos etiam inferiores predicti ad omnia & singula premissa facienda contentamur & decrevimus in premissis obligatos. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo nono in vigilia beati *Mathei* apostoli & Evangeliste. (20. Sept.)

LXXXIII.

OBLIGATIO CUJUSDAM CURIE CLAUSTRALIS. *

Universis & singulis presentes visuris & auditoris Nos *Volkmarus* de *Alten* Prepositus Ecclesie sancti *Johannis* Mindensis recognoscimus publice protestantes, quod curiam Domini *Johannis* de *Lubbeke* bone memorie videlicet terciam a dormitorio Dominorum nostrorum inclusive computando, ad partem septentrionalem comparavimus pro annua pensione quinque marcarum Bremensis argenti mindensis ponderis adjectis condicionibus infra scriptis videlicet, reservata nobis aut successoribus nostris vel eandem curiam ex parte nostri habentibus potestate quod eandem pecunie summam in quatuor festivitibus videlicet *Martini*
Epi-

* Vid. Subsidior. Dipl. Tom. IV. pag. 64.

Episcopi, Purificationis beate Marie, Walburgis vir-
ginis ac Nativitatis sancti Jobannis Baptiste imme-
diatè subsequētibz tenebimur provisorii dormito-
riarii qui est pro tempore ad manus eorundem
scholarium dare & persolvere in quolibet tempore
festorum predictorum quinque fertones Bremensis
argenti superius enumeratis in parata pecunia om-
nibus exceptionibus juris vel facti nobis competen-
tibus rejectis & evulsis aut totam pecuniam pensio-
nis primo termino vel secundo dabimus predicto
provisori ad manus supra dictorum scholarium ex-
pedite; adjectum est etiam quodsi predictam pen-
sionem quinque marcarum partim vel divisim sive in
toto vel in parte exemere decreverimus, ex tunc
in bonis competentibus sepe fatam pensionem quin-
que marcarum sine aliqua contradictione compa-
remus, si vero predicta curia incendio vel alio ca-
su devastata fuerit eandem pensionem quinque mar-
carum nos vel successores nostri prefato provisorii
ad usus scholarium sepe supra nominatorum per-
solvere tenebitur sicut prius. In cujus rei testimo-
nium sigillum nostrum presentibus duximus appo-
nendum & ut omnia supradicta inconvulsa & per-
petuo incommutabiliter permaneant, presentem
etiam paginam munimine sigilli nostri Capituli ad
Causas duximus roborandam. Et nos Capitulum
Ecclesie Mindensis ad rogatum Dñi Volcmari Pre-
positi sancti Jobannis supradicti sigillum nostrum
ad causas presentibus duximus apponendum. Da-
tum Anno Domini millesimo tricentesimo qua-
Tom. X. I dragesi-

dragesimo, feria tertia proxima ante festum beate *Margarete* Virginis. (11. Jul.)

LXXXIV.

SUPER QUATUOR MANSIS IN ER- VESSEN.

Nos *Bruningbus* Prepositus *Gberardus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus & tenore presencium publice protestamur, quod receptis quatuor mansis in campo *Erveffen* nobis ab honorabili viro Dño *Lippoldo* de *Godenstede* Concanonico nostro traditis per eundem a quodam *Wedekindo* de *Indagine* cive Mindensi bone memorie emptis eidem Domino *Lyppoldo* in recompensam eorumdem mansorum tria plaustrata tripertite & legalis annone eque divisim videlicet filiginis ordeï & Avene in Civitate Mindensi singulis annis quoad vixerit & eo anno quo diem beati *Jacobi* Apostoli supervixerit infra festa beatorum *Michaelis* & *Martini* Episcopi tenebimur ministrare, eo vero defuncto de omnibus fructibus & proventibus de dictis mansis provenienti- bus quatuordecim candelas cereas ante imagines Apostolorum in Ambone factas in festis videlicet *Natalis Epiphanie Domini Pasce Ascensionis Penthecostes Corporis Christi Gorgonij* martiris in quatuor festivitatibus gloriose Virginis duodecim Apostolorum atque omnium Sanctorum ponendas & infra *Te Deum* & Laudes matutinales ac summas
missas

missas ardendas debemus comparare, medietas vero residui de predictis fructibus candelis comparatis in anniversario ejusdem Domini *Lippoldi* dum ipsum decedere contigerit in memoriam ipsius & parentum suorum inter Canonicos in divinis presentes equaliter dividetur candela & oblatione de sedecim denarijs Scholaribus solido Camerarijs & Custodibus solido primitus exsolutis, reliqua vero dimidietas in anniversario Venerabilis in Christo Patris ac Domini Dñi *Lodewici* Episcopi nostri dum ipsum mori contigerit simili modo ut premittitur, dispensetur, preterea est adjectum quodsi presatum Dominum *Lippoldum* predicto Domino nostro Episcopo premori contingeret ex tunc sabbato proximo post festum beati *Michaelis* commemoratio gloriose virginis in vesperis matutinis missis & alijs horis solempniter in organis prout in septuagesima singulis annis vivente Episcopo peragetur, dimidietatem proventuum predictorum ut predictum est totaliter disponendo, eodem vero Episcopo nostro defuncto dimidietas hujusmodi proventuum in anniversarium ipsius ut predictum transferetur. In premissorum omnium testimonium & certitudinem ampliolem sigillum nostrum quo utimur ad causas una cum sigillo prefati Domini *Lippoldi* presentibus duximus apponendum. Et Nos *Lippoldus* de *Gódenstede* antedictus predicta omnia & singula sic ordinata fore recognoscentes in Majorem evidentiam sigillum nostrum apponi fecimus huic scripto, Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo qua-

dragesimo secundo in profesto beati *Martini* Episcopi. (10. Nov.)

LXXXV.

SUPER ECCLESIA IN HULSEDE INCORPORATA MONASTERIO IN EGESTORPE.

In nomine Domini Amen. *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus omnibus presentia visuris seu auditoris salutem in Domino sempiternam. Officij nostri debitum exigit, ut subditorum nostrorum commodo & profectui jurgi sollicitudinis studio intendamus, sane cum honorabilis vir *Borchardus* dictus *Pofcb* Prepositus Ecclesie *S. Martini* Mindensis nostre Ecclesie Canonicus salutis anime sue quo ad statum vite future sagaciter providere desiderans dilectarum in Christo filiarum Priorisse & Conventus novelle plantacionis monasterij Sanctimonialium in *Esgestorpe* ordinis sancti *Benedicti* nostre Dioc: inopie & penurie oculo compassionis condescendens in quantum in eo est a strenuis viris *Jordano Borchardo Henrico & Johanne de Heylbeke* famulis patris & avunculis suis ac eorum veris heredibus impetravit jus patronatus Ecclesie parochialis in *Hulsede* dicte Dioc: prout ad ipsos pertinuit & ab antiquo ad eorum progenitores pertinebat donari & transferri ad monasterium memoratum cum fundo ejus dotali pleno jure possessionis & proprietatis ad perpetuam memoriam

moriam ipsorum in dicto monasterio peragendam nichil juris in jure patronatus dicte Ecclesie ipsi sibi & suis heredibus penitus reservantes, sed puro divine remunerationis intuitu renuntiantes omni juri, quod ipsis & eorum heredibus in dicta Ecclesia & jure patronatus competebat vel competere poterat quomodolibet in futurum, Nos igitur ut beneficia Ecclesiastica de manu laycali eripiantur & ad ecclesias & ad personas Ecclesiasticas transferantur, donationem ecclesie & juris patronatus translationem monasterio in *Esekestorpp* prefato taliter factam ratificamus approbamus & presentis scripti patrocinio in nomine Domini auctoritate ordinaria confirmamus Preterea contractui permutationis quam facere disposuerunt honorabilis vir Archidiaconus in *Osen* de jure patronatus Ecclesie parochialis in *Hemerynge* ad ipsum pertinente nec non Priorissa & conventus monasterij in *Esekestorpe* de jure patronatus ecclesie in *Hulsede* ad ipsos ut predictur titulo donationis ex certis rationabilibus causis ad hoc nos moventibus a partibus utrisque nobis expositis de bona voluntate pleno & expresso consensu honorabilium Virorum Prepositi Decani & Capituli Ecclesie nostre & Archidiaconorum ambarum Ecclesiarum & omnium quorum consensus ad id in hijs intervenire debuit & requiri nostram interponendam duximus auctoritatem beneplacitum & consensum transferentes jura patronatus dictarum Ecclesiarum parochialium videlicet Ecclesie in *Hulsede* ad Archidiaconum in *Osen* & Ecclesie in *Hemeringe* ad monasterium in *Esekestorpe*

predictum in nomine Domini per presentes & de-
 cernentes Ecclesiam in *Hulfede* quociens & quando-
 cumque ipsam vacare contingeret ad collationem seu
 presentationem Archidyaconi in *Ofen* pro tempore
 existentis debere perpetuo pertinere jure tamen
 Archidyaconi in *Apelbera* videlicet Cantoris Eccle-
 sie nostre sub cujus jurisdictione dicta Ecclesia in
Hulfede sita esse dinoscitur in ea salvo per omnia
 remanente, Ecclesiam vero parochialem in *Hem-
 ringe* cum jure patronatus & fundo dotali & ejus
 juribus redditibus obventionibus & pertinencijs
 universis penurie dicti monasterij & ancillarum
 Christi inibi Domino famulantium que de faculta-
 tibus suis actu habitis nullo modo sine scandalo
 poterunt sustentari ex animo condolentes ipsi mo-
 nasterio unimus & incorporamus pleno jure pos-
 sessionis & proprietatis consilio & consensu dicti
 Capituli nostri ex mera liberalitate in honorem om-
 nipotentis Dei ejusque Genitricis *Mariæ* Virginis
 gloriose statuentes & nichilominus graciosè con-
 cedentes ut provisor dicti monasterij in Divinis seu
 Prepositus eidem preficiendus, si forsan successu
 temporis ad pinguiorem fortunam devenerint,
 quod per Prepositum regi possint, dictam Ecclesi-
 am in *Hemeringen* per se seu per alium qui curam
 animarum ab Archidyacono recipiet regere & offi-
 ciare & redditus & proventus ac obventiones tam
 in temporalibus quam spiritualibus de eadem Ec-
 clesia quantum ad jura parochialia cedentes pro
 sustentatione monialium & personarum dicti mona-
 sterij convertere & earum valeat usibus applicare,
 sal.

salvis tamen nobis nostris successoribus Archidya-
 cono loci & Ecclesie nostre juribus Episcopalibus
 ac Archidyaconalibus de jure consuetudine vel
 statuto competentibus in dicta ecclesia Hemerin-
 gen, in omnibus ea dumtaxat excepto quod ad
 solutionem exuviarum que synodalia dicuntur
 que a clericis curatis decedentibus per Archidya-
 conum recipi consueverunt ratione Ecclesie in *He-
 meringe* nullatenus teneantur, in quorum quidem
 exuviarum & synodalium recompensam ne Archi-
 dyaconus loci ex hujusmodi incorporatione dispen-
 dium patiatur, constituimus eidem pro recognitio-
 ne census quatuor solidos Mindensis monete infra
 octavam beati *Michaelis* per provisorum dicti mo-
 nasterij solvi debere nomine perpetue pensionis.
 In quorum omnium testimonium Nos *Lodowicus*
 Dei gratia Episcopus antedictus sigillum nostrum
 una cum sigillis capituli Ecclesie nostre Cantoris
 Archidyaconi & conventus monasterij in *Esekestorpe*
 predictorum presentibus est appensum, Et nos Pre-
 positus Decanus & Capitulum *Johannes Schele* Can-
 tor *Ecgbericus* dictus *Pofch* Archidiaconus in *Ofen*
 Ecclesie Mindensis predictae Provisor Priorissa &
 Conventus Monasterij in *Esekestorpe* prefati sigilla
 nostra in premissorum omnium & consensus nostri
 evidens testimonium apponi fecimus huic scripto.
 Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo qua-
 dragesimo tercio undecima Kalendas Maij.

24. Apr.

LXXXVI.

SUPER EANDEM ECCLESIAM IN
HULSEDE.

Nos *Jordanus* de *Heylbeke* *Borchardus* *Henricus* & *Johannes* fratres ejusdem cognominis dicti de *Heylbeke* famuli recognoscimus quod ob reverenciam & honorem Dei omnipotentis & gloriose virginis ejusdem Genitricis *Marie* ad requisitionem & instanciam honorabilis viri *Borchardi* dicti *Posch* Prepositi Ecclesie sancti *Martini* *Mindensis* patruī & avunculi nostri dilecti jus patronatus Ecclesie parochialis in *Hulsede* quod ad nos ex successione hereditaria ad progenitores nostros ab antiquo pertinebat religiosi personis Priorisse & Conventui monasterij sanctimonialium in *Efkesdorpe* noviter fundati pleno jure possessionis & proprietatis cum fundo dotali de consensu uxoris mee *Jordani* filij mei *Johannis* & heredum nostrorum Venerabilis in Christo Patris & Domini Dñi *Ludowici* *Mindensis* Ecclesie Episcopi & omnium aliorum quorum concessus merito fuerat requirendus vera perfecta & in perpetuum valitura donatione donamus & transferimus ex mera liberalitate matura deliberatione prehabita ex certa scientia omnium nostrum per presentes nichil juris nobis aut heredibus nostris in jure patronatus dictæ Ecclesie penitus reservantes, renunciamus igitur & cedimus omni actioni impetitioni exceptioni doli mali fraudis circumventionis & omnis juris Ecclesiastici vel civilis beneficio quo nos aut nostri heredes se juvare contra dona-

donationem seu translationem juris patronatus premissi possent imposterum seu quomodolibet suffragari, hujusmodi vero donationis translationis renunciationis & cessionis testes sunt nobilis vir Dominus *Adolphus Comes Holtzatie & in Schatzenborch, Johannes Posch* canonicus Ecclesie Mindensis & Archidyaconus in *Reme Johannes de Wydhen* Vicarius Mindensis & *Bartoldus de Hus* famulus, in quorum omnium premissorum testimonium sigilla nostra pro nobis & heredibus nostris presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadregesimo tercio feria tertia infra octavas Pasche. 15. Apr.

LXXXVII.

SUPER DUOBUS MANSIS.

Nos *Lodewicus* Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus recognoscimus per presentes, quod nos cum consensu nostri Capituli Mindensis proprietatem duorum mansorum in *Grauenampe & Lencampe* sitorum quos Dñus *Borchardus* dictus *Posch* Prepositus ecclesie sancti *Martini* Mindensis prima vice a *Hinrico & Justacio* fratribus dictis de *Smeringen* eorumque heredibus civibus nostris Mindensibus qui dictos mansos a strenuo milite *Herberto* filio *Herbordi* militis de *Mandeslo* in feodali titulo id est vulgariter dicto *Manstat* hætenus tenuerunt & etiam secunda vice ab eodem *Herberto* qui quidem *Herbertus* a nobis eosdem mansos

antea jure feodi id est in *Manstat* habuit in dotem ad altare in abside sive parte aquilonari intra superiorem & sibi propinquam exedras sive fenestras dicte ecclesie sancti *Martini* de nostro & ejusdem ecclesie Decani & Capituli beneplacito & consensu noviter constructum in laudem & honorem omnipotentis Dei ejusque gloriose matris *Marie* cum adjutorio aliarum trium personarum *Johannis* dicti *Hiddcken* sacerdotis *Arnoldi* de *Sullede* & *Albarydis* uxoris eis emptionis titulo legitime comparavit dicti Domini *Borchardi* justis precibus & honestis inclinati libere contulimus & conferimus per presentes, dicto altari tradendo eam quitam & absolutam ab omni onere servitutis & in presentiarum predictos mansos cum omni jure & utilitate sibi assignamus & appropriamus pure & simpliciter propter Deum tali modo & forma quod quotienscunque dictum altare vacare contigerit, ex tunc dicte ecclesie sancti *Martini* Prepositus qui pro tempore fuerit excepto solo Domino *Borchardo* predicto qui quoad vixerit in quocumque statu positus fuerit de dicto altari disponere poterit ad sue libitum voluntatis ratione Prepositure dicte ecclesie Sancti *Martini* cui dicti altaris jus patronatus post dicti Domini *Borchardi* mortem incorporamus in hijs scriptis de consensu quorum intererat perpetue duraturum illud uni digno & actualiter sacerdoti seu qui se infra annum provisionis sibi facte tempore numerandum faciat ad sacerdotium promoveri & resideat personaliter in eodem conferat infra juris terminum canonice providendo idemque

Alta-

Altarista seu Assisus * Decano aut ejus vices tenenti secundum dicte ecclesie sancti Martini consuetudinem hæctenus observatam obedientiam prestabit & ad ampliandum divinum cultum quem semper augeri affectamus chorum dicte ecclesie frequentabit & unam missam prout dictus Dominus *Borchardus* fundator ordinaverit, hora tamen Decano & Capitulo dicte ecclesie apta nisi legitime fuerit impeditus quod sue conscientie relinquatur celebrabit & se de prebendis oblationibus & alijs spectantibus de antiqua consuetudine ad superiores quatuor Canonicos ibidem curatos sicut nec ceteri inibi vicarij immiscere debebunt quocumque colore quesito in dictorum quatuor prejudicium nullatenus intromittet & sic iste Vicarius jure aliorum vicariorum censebitur & gaudebit exceptis duntaxat distributionibus ante hujusmodi altaris institutionem primitus ordinatis & inter antiquiores tantummodo dividendis. In quorum omnium testimonium nostrum & dictorum Capitulorum nostre & sancti *Martini* ecclesiarum nec non dicti Dñi *Borchardi Pofch* sigilla presentibus sunt appensa. Ceterum nos Prepositi Decani & Capitula Ecclesiarum predictarum sigilla nostra apponi fecimus huic scripto in premissorum omnium evidens testimonium & consensus. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quarto feria sexta infra Assumptionem ejusdem *Marie* Virginis gloriose. (20. Aug.)

LXXXVIII.

* ab abside ita dictus.

LXXXVIII.

SUPER EMANCIPATIONE CANONICORUM.

In nomine Domini Amen. ad universorum quorum interest tam presentium quam futurorum noticiam Nos Dei gratia Prepositus Decanus & Capitulum & singuli Canonici Ecclesie Mindensis cupimus pervenire, quod Ecclesie nostre utilitati & ejus felicibus incrementis quoad statum ipsius ut nunc se habentis prout nobis est possibili intendentes matura deliberatione prehabita juris peritorum communicato consilio & Reverendi in Christo Patris ac Domini nostri Dñi *Lodowici* Episcopi approbatione pariter & consensu accedentibus consuetudines antiquas licitas honestas & haecenus pacifice observatas pro honore commodo & profectu Ecclesie nostre & personarum Domino famulantium in eadem introductas conservare & ampliare, inutiles vero que tam Ecclesie quam personis gravamen & dispendium inducunt & per abusum invaluerant abrogare & in melius commutare cupientes modum & formam circa Canonicos in dicta Ecclesia emancipandos huc usque a longis retro actis temporibus de consuetudine observatas tamquam rationi consonas approbantes eandem consuetudinem & formam specificandam declarandam ac innovandam duximus & singulorum auribus lucidius inculcare, & ne per oblivionem seniorum Canonicorum nostrorum aut propter eorum decessum experientiam plenam de hijs habentium minoribus & successo-

successoribus nostris occultetur, eam in scriptis redactam ut ad eam recursus habeatur in Archivis Ecclesie recondi decrevimus & reponi ut in formali dubitantibus tocius ambiguitatis materia amputetur. Est igitur in dicta nostra Ecclesia de consuetudine taliter observatum, quod dum Canonicus Ecclesie nostre emancipari desiderat, Decanum aut ejus locum tenentem accedere debet ut ipsum ad emancipandum admittat humiliter petiturus, cui de fratrum consilio & consensu per Decanum vel alium superiorem ejus locum tenentem Capituli nomine prefigetur terminus Capitularis competens ad explendum actum memoratum prout utrobique parti emancipande & emancipantibus videbitur expedire, quo termino adveniente de mane hora capituli per Scolasticum vel ejus vices tunc tenentem Decano & Capitulo presentabitur & inquiratur de litterature sufficientia de idoneitate persone & habilitate ejus ad emancipationis actum legitime subeundum & de alijs circumstantijs oportunis, ex tunc per Decanum vel alium superiorem tunc locum Decani tenentem in loco claustrali ad hoc ut moris est debite locabitur seu reponetur ibidem die ac nocte continuis usque ad horam Capituli diei immediate subsequenti permanens nec a claustro interim recessurus, qui tunc eadem hora primo prostratus emancipabitur sive a primis scolis eripietur per Decanum aut per superiorem aliquem ut est dictum, & eodem contextu & hora deferetur eidem juramentum & jurabit statuta consuetudines licitas honestas antiquas

tiquas approbatas Ecclesie Mindensis hætenus pacifice observatas se inviolabiliter servaturum & quod secreta Capituli non prodat & cetera prout usus consuetudinis longeve inolevit, quo factò ad secundas scolas restituetur, in quibus secundum antiquam Ecclesie consuetudinem in divinis officijs perseverabit & officium ad ipsum ratione gradus & ordinis secundarum scolarum pertinens exercebit tam in capitulo quam in choro residentiam personaliter per unius integri anni circulum ibidem facturus continuam sine spe alicujus gratie de remissione illius anni seu partis ejus sive quomodolibet faciende, non obstante quodsi forte aliquis vel aliqui Canonici post ipsum ante hujus anni circulum elapsum per emancipationem similem ad secundas scolas restituerentur, quod adhuc nichilominus propter eruditionem & informationem sibi faciendam de ordine Cantu & divino officio de ritu juribus consuetudinibus, constitutionibus juratis alijsque in Domo Domini personis ecclesiasticis & ecclesie necessarijs residere per annum integrum teneatur, etiam si ipsum juxta consuetudinem Ecclesie a secundis scolis eripi oporteret, quam consuetudinem modum & formam rationabilem & juri consonam reputantes eam approbamus volentes ut de cetero in dicta Ecclesia nostra sub juramento firmiter observetur, sed quia alia consuetudo de servicio per Canonicos sic emancipatos tempore emancipationis dudum observata videlicet quod talis Canonicus expensas graves & omnino inutiles nec eccle-

leſie aut perſone emancipate fructuoſas circa ef-
 ſenatam multitudinem hoſpitem quos ad prandium
 mquam convivas invitare conſueverat propter
 iſod multis debitorum oneribus gravabatur ita
 iſod vide ſue temporibus vix vel nunquam de
 bitorum gravamine abſolvere ſe potuit in pe-
 ria degendo perſeveranter & jugiter remanebat.
 m etiam quia commeaſiones ebrietates que in
 libus convivijſ per vulgares & multitudinem
 vitatam exerceri ſolet quaſi frequenter ſcurri-
 as indevocio & ſchandalum in populo fuſcita-
 r, que omnino perſonis eccleſiaſticis & earum
 nt converſacionibus inimica & juri contraria, ab-
 ſus hujus quos pocius corruptelas quam conſuetu-
 nes reputamus revocare abrogare & in melius
 mmutare cupientes tam pro perſonarum quam
 cleſie commodo & profectu de conſenſu om-
 um noſtrum, nec non Reverendi in Chriſto Pa-
 is & Domini noſtri Epifcopi circa premiſſa om-
 a approbacione connivencia & conſenſu vide-
 ret ut canonicus emancipatus a tam gravibus
 penſis inutilibus relevetur & mitius cum eo
 ratur cum moderamine infra ſcripto ordinan-
 um & cum maturitate debita duximus ſtatu-
 um quod ad armarium Eccleſie noſtre pro emen-
 tione comporatione & augmento ornatus Eccle-
 e quinque marcas denariorum Minde legalium
 bonorum & ad fabricam Eccleſie totidem mar-
 is & ad ſtructuram & reparaciones & emendas
 diſiciorum clauſtri duas marcas dictorum de-
 ariorum proviſoribus ad hujus officia depu-
 tis ſeu deputandis ante ereptionem ipſius

Canonici de carcere in parata pecunia expedire
 & solvere teneatur. Item cuilibet Canonico-
 rum in dicta nostra Ecclesia emancipato presenti seu
 etiam absenti qui residere personaliter solitus fue-
 rit duos solidos *Minde* legalium denariorum Episco-
 po Preposito & Decano cuilibet eorum talium de-
 nariorum duplicem portionem, canonicis nondum
 emancipatis cuilibet unum solidum vicariisque
 Rectori Scholarum Succentori rectori fabrice Recto-
 ribus capellarum sanctorum *Johannis Baptiste* fo-
 rensis & *Georgij* martiris Camerarijs Campanarijs
 scolari legenti regulam & regenti organa in Ec-
 clesia nostra similiter unum solidum eorum cuili-
 bet. Item scholaribus Dormitorialibus & Chora-
 libus simul duos solidos, preterea subcentori &
 Magistro Scholarum occasione scholarum pro precio
 eidem debito & solvi consueto cuilibet sex solidos
 Mindensium denariorum. Item cuilibet Duorum
 Camerariorum unam marcam denariorum Min-
 densium vel septem ulnas panni equalis valoris
 ad minus quod tam ipsis Camerarijs dari poterit
 secundum honestatem & qualitatem persone eman-
 cipate si voluerit pro sue libitu voluntatis. Item
 scolaribus choralibus in Dormitorio duodecim so-
 lidos denariorum Mindensium ministrabit. Prete-
 rea servitium quod Capitulo singulis Canonicis
 prelati & Vicarijs emancipationis tempore in pro-
 curatione expensarum facturus est taliter duxi-
 mus moderandum videlicet quod idem Canonicus
 cum sua familia Camerarijs tum & Campanarijs
 in claustris seu refectorio se procurabit & reficiet,
 nec

nec extraneos quosque five clericos aut laycos ultra decem personas sibi associare vel assumere ad convescendum non poterit nec debet, precipue siquidem Reverendo Domino nostro Episcopo pro tempore existenti sex sextaria vini tam in absencia quam in presencia, sed fercula sicut alijs Prelatis dummodo in loco Emancipationis tempore presens existat idem Canonicus ministrabit. Item cuilibet Canonicorum presenti & etiam absenti dummodo personalem residentiam solitus sit facere ut est dictum duobus sextarijs vini sani & bibilis quod pro denarijs redimi non poterit nec debet & quatuor semellis recentibus & legalibus & quatuor ferculis scilicet pro primo duos pullos mature etatis bene coctos & conditos speciebus aromaticis. Item pro assatura duos pullos assos consimiles prioribus aut in alia assatura equalis valoris, alia duo fercula intermedia honesta & recentia decocta quorum unum erit de ferinis si bono modo haberi poterit, alioquin utraque de carnibus recentibus bene coctis fervire tenebitur & ad eorum hospitia destinare. Quod quidem servitium Preposito Decano & alijs Prelatis videlicet Cantori Thesaurario & Scolastico nec non sanctorum Martini Johannis & Hamelensis Ecclesiarum Prepositis si presentes extiterint aut residere consueverint in vino semellis & ferculis dabit seu serviet ob prelacionis reverentiam duplicatum Vicarijs vero Rectori scholarum Subcentori, Rectori seu Custodi fabrice Rectoibus capellarum sanctorum *Johannis Baptiste* forensis & *Georgij* Martiris regenti regulam & organa

regenti & eorum cuilibet dimidium sextarium vini cum duabus semellis tria fercula pro primo unum pullum coctum pro assatura, unum pullum assum & unum ferculum intermedium de coctis carnibus recentibus vel ferinis valoris ut superius est expressum. Si vero contingeret in cibis quadragesimalibus servitium emancipationis fieri debere, ex tunc quatuor fercula talis emancipatus in Esotibus & alijs piscibus adultis & bonis in valore servitio in carnibus facturo equipollentia in prescripto numero Canonicis Prelatis Vicarijs & alijs ut predicatur ministrabit. Volumus etiam ut premissa statuta & ordinaciones a Canonicis in antea emancipandis tempore emancipationis sue inter alia statuta & consuetudines jurentur & unacum eisdem comprehendantur sub juramento predicto. Nos igitur *Lodowicus* Dei gratia Episcopus Mindensis ut hujusmodi prescripta in suo vigore perpetuo permaneant & debitum sortiantur effectum omnia & singula predicta in omni sui forma & modo ex certa scientia auctoritate ordinaria in nomine Domini approbamus ratificamus & confirmamus, sigillumque nostrum quo utimur una cum Capituli nostri sigillo presenti scripto apponi fecimus in evidenciam premissorum. Acta sunt hec Anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo quinto, quinta Kalendas Martij. * Preterea nichilominus Canonici tempore electionis provisionis seu collationis sibi facte de Canonicatu & prebenda denarios vini secundum antiquam & approbatam consuetudinem

linem ac retroactis temporibus observatam, videlicet unicuique Canonorum nostrorum emancipatio duos solidos, Episcopo Preposito & Decano cuiuslibet eorum duplicem portionem Canonico non emancipato vicarijs Magistro subcentori Magistro fabrice Camerarijs companarijs, scolari legenti regulam ac regenti organa cuiuslibet eorum unum solidum scolaribus in dormitorio duos solidos Canonicis sanctorum *Martini & Iohannis* eorumque vicarijs & Magistris Camerario sancti *Martini* Diaconibus *S. Marie* plebanis & Capellanis ibidem Restricti psalterij Rectoribus Ecclesie & Capellarum sanctorum *Symeonis* sancti *Iohannis Baptiste* forensis *Georgij Martiris Sancti Spiritus & Nicolai* cuiuslibet eorum unum solidum, Abbatisse *S. Marie* Decanis sanctorum *Martini & Iohannis* cuiuslibet duos solidos, Campanarijs Ecclesiarum predictarum cuiuslibet duos solidos Campanarijs Ecclesiarum predictarum cuiuslibet sex denarios *Minde* legalium ministrabunt. Actum Approbatum & Datum ut supra.

LXXXIX.

SUPER FESTUM BEATORUM SOPHIE VIRG. THEODORI CONF. FELICIANI ET CHRISTOFERI SERVANDUM.

Ludewicus * Dei gratia Mindensis Ecclesie Episcopus dilectis sibi in Christo Abbatibus Abbatissis

K 2

- * Ludovicus Episcopus filius Ottonis Ducis de Lüneborg qui an. M. CCCXLV, regimais vigesimo secundo fati functus est.

batiffis Prepositis Decanis ac Ecclesiarum & Capellarum Rectoribus Universis & eorum vices gerentibus per nostram Dioecesin constitutis salutem in Domino. Cum in Ecclesia nostra Cathedrali quatuor corpora integraliter beatorum videlicet *Feliciani* & *Carpofori* Martirum *Theodori* Confessoris & *Sophie* Virginis requiescant volentes & desiderabiliter affectantes sanctorum hujusmodi natalicia annua sive festa que hactenus alicubi fuerant minus nota per amplius futuris temporibus perpetuis notificari ac specialiter venerari, de Consensu & pio indueti nostri Capituli in hac parte duximus statuendum, quod festum beate *Sophie* virginis quod primitus nunc occurret die scilicet tertia post festum beati *Egidij* Abbatis computando inclusive cum novem lectionibus in Matutinis laudibus & in missarum solempnijs cum officio de una Virgine assumpto. Festum vero beati *Theodori* Confessoris, quod deinde die tertia post festum beati *Lamberti* Episcopi & Martiris peragetur similiter cum novem lectionibus in matutino & in missa officio de uno confessore assumpto. Festum etiam beati *Feliciani* Martiris, quod ex tunc in crastino octave diei beati *Martini* peragetur etiam cum novem lectionibus in matutino & in missa similiter officio de uno Martire assumpto, sed & festum beati *Carpofori* Martiris quod quarta die post festum beati *Nicolai* occurret cum novem lectionibus in Matutinis & in Missa Officio de Martiribus propter festum beati *Habundi* Martiris tunc coincidens assumptis cum dictorum festorum nichilominus vesper-

spertinis officijs precedentibus & subsequenter in Ecclesijs vestris annis singulis & ut premittitur futuris perpetuo temporibus solempniter peragantur, Vobis igitur & cuilibet vestrum sub debito obedientie districtè precipiendo mandantes, quatenus diebus Dominicis quibuscunque festa sanctorum hujusmodi precedentibus parochianis & subditis vestris intimare curetis obsequio divino in natalitijs sanctorum predictorum devotius interesse eorum memoriam venerantes in terris ut pro ipsis intercedere dignentur in celis, vosque sacerdotes parochialium Ecclesiarum & Capellarum Universi in Martirologijs librorum vestrorum festa seu natalitia sanctorum predictorum distinctè & expedite suis diebus ut prefertur annotetis Vobisque vice Archidiaconis mandantes ut supra, ut copiam mandati seu statuti presentis in quibuslibet Archidiaconatibus habeatis.

XC.

SUPER QUEMDAM ORTUM IN BRULONE DEPUTATUM AD VINA.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo tricentesimo quadragesimo octavo indictione prima mensis Maij die penultima hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini Dñi *Clementis* Divina Providentia Pape sexti Anno sexto constitutus in judicio coram Nobis *Wedekindo* Commissario honorabilis viri Dñi

Henrici Grypp Prepositi ecclesie Sancti *Martini* Mindensis & Notario ac testibus infra scriptis discretus Vir *Wernerus* dictus *Schyne* civis Mindensis recognoscens se & suos legitimos heredes justo vendicionis titulo vendidisse discretis viris *Ludolpho* dicto *Hals* & *Ludolpho* de *Stemwede* perpetuis in Ecclesia Mindensi vicarijs quendam ortum situm in *Brulone* pro quinque marcis Mindensibus perpetue possidendum, ita tamen quod ipse *Wernerus* & sui heredes de eodem ortu pensionem annuam octo solidorum cum sex denarijs Mindensibus duobus terminis infra scriptis videlicet quatuor solidos infra pasche & alios quatuor solidos cum sex denarijs sancti *Mychaelis* octavas annis singulis pro vino & oblatis quinque altaribus ad conficiendum sacramentum Corporis & sanguinis Domini nostri *Jhesu* Christi comparandis dabunt & solvere tenebuntur, quodsi forte *Wernerus* & sui heredes predicti negligentes in solucione hujusmodi annue pensionis extiterint terminis in premissis, ex tunc predictus ortus eisdem vicarijs vacabit libere & solute nec amplius quicquam juris *Wernerus* & sui heredes predicti in eodem ortu ipsis obtinebunt seu vendicabunt. In premissorum testimonia presens publicum instrumentum per *Johannem Groue* de *Stemordia* publicum Imperiali auctoritate Notarium infra scriptum scribi & publicari mandavimus & sigilli munimine predicti Dñi *Henrici Grypp* Prepositi fecimus roborari. Acta sunt hec in Ambitu juxta refectorium ecclesie Mindensis predictae presentibus discretis viris *Johanne de Wyden*, *Johan-*

ne de Ryntheln Brunone Dychmayger perpetuis vicarijs in dicta Ecclesia Mindensi *Johanne Camerario* Dominorum ejusdem Mindensis ecclesie ac alijs testibus fide dignis rogatis ad premissa sub anno indictione mense die & hora & Pontificatu quibus supra.

Et Ego *Johannes Grotte de Stervordia* clericus Monasteriensis diocesis &c. &c.

XCI.

STATUTUM SUPER UNIONE CAPITULI.

In nomine Domini amen. Nos Dei gratia Prepositus Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis attendentes quod inter plurima discrimina & incommoda que de effrenata multitudine impetrancium in ecclesia nostra & earum diversitate nunc ad minores vel medias nunc ad majores jam dudum invaluerant jura reverentje & obsequia a nobilibus militaribus & alijs viris legalibus & fide dignis, qui Ecclesie servire consilij & auxilijs poterant & prodesse impendi consueta penitus subtrahuntur ex eo quod eorum filijs nepotibus & amicis benefacere non possumus, nec ad prebendas & alia beneficia promovere revera, quia ob recommendationem qua Dominus Papa circa personas & statum impetrancium seducitur, persone plerumque presciantur inutiles & ignoti, unde Ecclesia honoribus & juribus suis in Spiritualibus & tem-

poralibus destituitur & succumbit, super quibus si Dominus Papa plenius & sanius informaretur, presumitur quod in prejudicium Ecclesiarum talia & tanta nullatenus attemperaret, nunc vero de die in diem insurgunt de modo impetrandi alie prejudiciales ecclesijs & obnoxie novitates, videlicet quod ad quorundam exploratorum per terras evagantium suggestiones inducitur ymmo verius seducitur Dominus Papa ad reservandum prebendas dignitates & alia beneficia personarum vivencium & beneficia sua Canonice possidencium quorundam etiam inhabilitates crimina & defectus non zelo correctionis aut caritatis eidem licet falso denuntiant non querendo que Dei sunt sed ipsos, que sicut & lucra turpia que exinde obsequuntur, dum alios ad impetrandum huiusmodi beneficia inducunt, suis dolosis persuasionibus informant, Zifaniam in Ecclesijs servire debuerant, seminando, quarum novitatum unam nunc de facto in eadem Ecclesia nostra percepimus processisse. Quidam enim *Ludolphus de Horne* Preposituram Ecclesie sancti *Martini* & alia beneficia que honorabilis vir Dominus *Borchardus Posch* persona legalis honesta & devota Canonico ingressu adeptus quamdiu viveret possidebat, dicitur tamquam reservata per sedem apostolicam impetrasse, quam quidem Preposituram Ecclesie sancti *Martini* honorabilis vir Dominus *Hinricus Gripp* per electionem Canonicam assecutus & alia beneficia ipsius Dñi *Borchardi* scilicet prebendam & supplementa prebendarum hij quibus in Ecclesia nostra per directum gradus & ordinis
sui

sui ascensum juxta consuetudines & statuta Capituli antiqua approbata & hactenus pacifice observata & juramentis confirmata debebantur & alij inferiores supplementa per superiores dimissa quilibet juxta gradum & ordinem suum adepti sunt, & ea per quinquennium de reservatione nichil scientes pacifice possiderunt, ex quibus Ecclesie nostre & personis confusio & error irreparabilis oritur, ordo juratus confunditur, gradus immutatur, rancor & invidie fomes perjuriam & animarum pericula suscitantur non solum in presenti casu verum in similibus quoad personas alias de quibus mens suspicatur perplexitates & graviora succedere disturbia. formidantur, cupientes igitur hijs sinistris eventibus oportunis remedijs in quantum nobis est possibile, obviare, de communi & concordanti consensu pari voto & consilio matura deliberatione inter nos prehabita pro conservatione jurium rerum & honorum Consuetudinum Ecclesie nostre & juramentorum nostrorum salvatione non in modum conspirationis aut alicujus alterius illicite factionis contra apostolicam sedem a cujus obedientia recedere non intendimus sed eidem prout de jure tenemur in omnibus licitis & honestis humiliter obedire arbitramur, condidimus & presentibus ordinamus videlicet, quod si personam sic impetran-tem per se vel alios litteras & processus suos executorias publicare contingat, visis per nos perlectis & habitis copijs eorundem hij quos negotium principaliter tangere videbitur juxta juris peritorum consilia super certis gravaminibus appellatio-

nes interponere infra competentes terminos non tardabunt & de prosecutione appellationum & causarum defensione capitulo cavebunt, quibus capitulum & omnes & singuli de capitulo conjunctim vel divisim prout expedit adhibebunt & assistent consilij auxiliis & favore & nunc in presenti casu Dñus *Hinricus Gripp* ratione Prepositure dicte Ecclesie sancti *Martini* quamdiu Prepositure prefuerit & deinde ejus successor etiam partem de propria bursa, alias vero duas partes pro conservacione juriscitius capituli circa supplementa que per ascensum quis assequitur sive gradum quos ab hoc immutari contingeret & confundi mutue & fraterne caritatis affectu expensarum nunc & imposterum emergentium in Romana curia & extra de prebendis absentium facere sponponderunt etiam si imposterum contra nostros concanonicos nunc in Capitulo existentes contingeret quod absit aliquid in casu simili attemptari, videlicet quod prebendas dignitates personatus officia sive beneficia alia per reservationem Pape impetrarentur ab aliquo, ex tunc dignitates que vel per electionem Capitulum paratus officia vel beneficia alia que per provisionem Dñi nostri Episcopi nunc vel in antea existentis quos assecutus fuerit defendet si voluerit is cujus tunc intererat Proprijs expensis, Et illi capitulum & omnes Capitulares adhibebunt, supplementa vero videlicet obediencias decimas bona communia & Consolationes ex quorum impetratione gradus & ordo confunditur, Capitulum pro conservacione juris Capituli defendet communibus

expensis que recipientur ex bursa a portionibus
 absentium ut est dictum. Idem fiet, si quis pre-
 bendam cum dignitate personatu officio aut alio
 supplemento impetraverit vacaturis ita quod pre-
 bendas majores sic vel simpliciter impetratas is qui
 superior in gradu inter minores cui auctoritate
 Capitulo major tunc debetur, extiterit cum alijs in
 minoribus constitutis defendet eandem facietque
 tertiam partem expensarum, is vero cui tunc de
 minori providebitur faciet duas partes & appella-
 tiones interponet hij quorum intererit illa vice, &
 si talis impetrans ad majorem criminofus aut alias
 defectuosus vel de jure reprehendendus fuerit sibi
 adversarius suscitabitur, qui expensas faciet ut est
 dictum. si tamen persona legalis fuerit & idonea
 ac Ecclesie necessitas vel utilitas talem admitti
 requireret & suaderet non tamen ad majorem sed
 ad minorem admittetur ita quod jam in minoribus
 constituti vel qui majores tenent & eas sub prote-
 stacionibus acceptarunt ac litem & resistenciam
 presumunt ab impetrantibus sibi verisimiliter im-
 minere suis juribus non priventur nec in gradibus
 retardentur, in qua minori si tunc impetrans con-
 tentari recusaret, ex tunc huic adversarius in for-
 ma suscitabitur antescripta, Preterea nullus no-
 strum Consilia adversarijs contraria prestabit clam
 vel palam promociones auxilia & favores sub ob-
 testatione fidei & honoris nec compositionem spe-
 cialem inibit cum eodem nisi de Capituli benepla-
 cito & consensu, preterea si quod absit in quem-
 cunque eventum in causis seu casibus premissis ad-
 ver-

versarijs forsan triumphantibus sic quod defension-
 nes legitime & ulterior resistentia non restaret,
 nec evasiones aut subterfugia aliqua superessent
 aut principales quorum inter erit causas principa-
 liter defendere forent in prosecutione defensionis
 desides aut remissi condempnationem in expensas
 & refusionem fieri requireret perceptorum ex tunc
 idem principalis qui hujusmodi dignitatum pre-
 bendarum & supplementorum redditus & fructus
 perceperant & alii in supplementis alijs inferiori-
 bus eos succedentes qui fructus & commoda ex ta-
 li defensione supportarunt proprijs sumptibus &
 expensis Capitulum & alios ad quorum usus pro-
 ventus hujusmodi non devenerant exonerabunt &
 ab hujusmodi condempnatis & refundendis cum
 dampnis & interesse que exinde incurrere contin-
 get eosdem totaliter relevabunt, ut autem pre-
 missa omnia & singula a nobis communiter & di-
 visim firmiter observentur, presens scriptum inde
 confectum sigilli nostri munimine fecimus roborari.
 Datum anno Domini Millesimo trecentesimo
 quadragesimo nono nona mensis januarij.

Extat quidem hoc statutum in Catalogo Præpositorum
 &c. Miadensium pag. 33. numero V. sed mu-
 tilum.

XCII.

SUPER CURIAM WYGREVEN EMP-
TAM PER CAPITULUM.

Nos *Gerhardus* Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Episcopus notum facimus universis & presentibus publice protestamur, quod cum census judeorum Civitatis Mindensis per predecessores nostros civibus ibidem pro quadam pecunie summa obligatus tanto tempore retentus ab eisdem fuisset quod omnia jura nobis in eisdem competencia quasi alienata ab ecclesia sunt & ab imperio a quo in pheidō descendunt reputabantur perpetuo & distracta, nos juxta Capituli & aliorum juratorum nostrorum consilia hujusmodi alienata ad possessionem ecclesie & ad jus & proprietatem imperij cui fidelitatis omagio astringimur in quantum nobis est possibile revocare cupientes & subsidium redemptionis prefati census & juris ecclesie restaurationem recepimus a dicto capitulo quadraginta marcas denariorum Osnaburgensium legalium nobis ab ipso numeratas traditas & solutas & in eosdem usus notabiliter conversas pro quibus eisdem Dominis Preposito Decano & Capitulo de ipsorum & aliorum fidelium Ecclesie nostre concordī & communi voluntate consilio pleno & expresso consensu fundum minus utilem in meliores & magis utiles fructus Ecclesie commutando curiam nostram dictam Wichgreuenhoff in civitate Mindensi predicta situatam cum suis redditibus juribus & obventionibus prout ad nos & ecclesiam nostram

nostram pertinere dinoscitur pleno jure possessionis & proprietatis & ejus utile dominium justo & absoluto venditionis titulo vendidimus & nichilominus vendimus & ex certa scientia ad ipsum capitulum transferimus in hijs scriptis, locationes si quas in area ejusdem curie vel in aliqua ejus pectia fecerint sub censu annuo perpetuo vel ad tempus per nos & successores nostros in quemcunque eventum ratas atque gratas locatarijs earumdem seu conductoribus servaturas, renuntiantes ex nunc omni juris Canonici vel civilis actioni vel exceptioni doli mali fraudis circumventionis que nobis aut successoribus nostris contra premissa possent imposterum quomodolibet suffragari. In cujus rei testimonium nostrum & dicti Capituli nostri sigilla presentibus sunt appensa. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo nono in octava Assumptionis beate *Mariæ* Virginis.
22. Aug.

XCIII.

SUPER CURIA WIGRAVII.

Nos Dei gratia Prepositus Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus quod mera liberalitate concessimus dedimus & per presentes concedimus atque damus R^{do} in Christo Patri ac Domino D^{no} nostro *Gherardo* Episcopo & suis successoribus ut curiam Wychgravij in civitate Mindensi sitam & per ipsum pro quadraginta marcis
in

in usus necessarios suos & Ecclesie conversis nobis venditam pro eadem summa pecunie reemere valeant quando volent & ex tunc solucione ejusdem summe pecunie nobis facta dictam curiam cum omni juris integritate ipsis restituere absque difficultate tenebimur & libere resignare ita tamen quod ijdem Dñus noster & sui successores locationes per nos in eadem curia vel ejus aree partibus pro annua pensione factas perpetuo ad tempus vel ad firmam ratas servare nostris locatarijs seu conductoribus teneantur quod nos Dei gratia *Gberardus* Episcopus antedictus pro nobis & nostris successoribus de dictorum Prepositi Decani & capituli voluntate & consensu sigilli nostri minoris munimine roboratis presentibus arbitramur. In quorum omnium testimonium nostrum sigillum unita cum sigillo minori Rdi in Christo Patris & Dñi nostri *Gberardi* Episcopi sepedicti duximus presentibus apponendum, Datum anno Domini Millesimo tricentesimo quadragesimo nono in octavo Assumptionis beate *Marie* Virginis.

22. Aug.

XCIV.

SUPER DUOBUS ANNIS GRATIE.

Gerhardus Dei Gratia Episcopus Wedekindus Prepositus Decanus totumque Mindensis Ecclesie Capitulum omnibus hoc scriptum intuentibus
pre-

• Vid. Subsidiar. Diplom. Tom. V. pag. 72.

presentibus & futuris hanc constitutionem perpetue memorie commendare. Inter curas & sollicitudines fidelis anime suam cupientis operari salutem, hec non minima esse videtur jugiter & cum intentione debita cogitare qualiter peccatis per penitentiam debitam emendatis per debitorum solutionem creditori cuilibet satisfiat & sic anima decedentis cum fiducia suo reddi valeat creatori. Hinc est, quod cum fere a septuaginta annis citra per statutum quoddam in nostra Ecclesia Mindensi non sine matura deliberatione salubriter editum paucis vero annis abolitum per abusum saltem quoad unum annum provisum fuerit decedentibus ab hoc mundo, ut ipsorum creditoribus satisfaceret competenter, nos antiquorum tam salubria vestigia sectari volentes ac perpendentes multos canonicos debitorum onere nimium pregravatos & formidantes propter exilitatem prebendarum posse fortius aggravari nec debere irreprehensibilem judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana deliberatione provida requisito consensu prelatorum & Canonicorum omnium & obtento, statutum predictum innovavimus & statuimus innovando, quod si Prepositus siue Decanus vel quicumque Prelatus Archidiaconus aut in quocumque beneficio siue officio nostre Ecclesie constitutus aut etiam simplex Canonicus ab hac luce decefferit, ab obitus sui die duos annos habeat Gratie in quibus omnes fructus redditus siue proventus quos habuerat siue de prebenda siue de prelacione Archidiaconatu obediencia consolacione decima bonis com.

muni-

munibus officio vel beneficio qualicunque colligan-
 tur & conferventur ab hijs quibus decedens com-
 miferit ad defuncti debita perfolvenda, & ut sue
 familie de laboribus & servicijs impensis satisfiat &
 quicquid ad exequias pertinet inde fiat, poterit
 quoque decedens elemosinas inde dare pauperibus
 & omnia facere vel fieri mandare que ad salutem
 pertinent animarum salva in premissis constitutio-
 ne Domini *Johannis* Pape vicesimi secundi super
 hoc edita, que incipit: *suscepti regiminis*, prela-
 tionis eciam officia vel beneficia qualiacunque que
 de manu tenentur Episcopi qui pro tempore fuerit
 sub ordinatione hujusmodi statuti volumus com-
 prehendi, ita quod Episcopus nichil in prejudi-
 cium presentis constitutionis faciet aut disponet de
 eisdem, si vero prelatus vel Canonicus aliquis de-
 cesserit intestatus, ex nunc se de rebus suis aut
 proventibus, quos dum vixit, obtinuit, se nulla-
 tenus intromittet, sed capitulum ordinabit de re-
 bus & proventibus antedictis, quod pro anima
 decedentis pietatis officium suaserit ordinandum.
 Ordinavimus insuper & statuimus firmiter ob-
 servandum a nobis presentibus & posteris ut
 postquam aliqui in ecclesia nostra Mindenfi de-
 inceps recepti seu electi fuerint in Canonicos &
 in fratres presens statutum inter alia statuta eccle-
 sie se jurent perpetuo servaturos. Ut igitur hec
 ordinatio seu presens statutum perpetuam obtineat
 roboris firmitatem, presentem litteram statutum
 ipsum continentem sigillis nostris & Ecclesie feci-
 mus communiri. Datum anno Dñi Millesimo

tricentesimo quadragesimo nono in crastino beati *Andree* Apostoli quod fuit secunda die mensis Decembris.

XCV.

SUPER DUABUS MARCIS AD CHORUM MINISTRANDIS DE CURIA CLAUSTRALI.

Nos *Symon* spectabilis viri *Adolfi* comitis de *Schouwenborgb* filius Canonicus Ecclesie *Mindensis* recognoscimus & presentibus protestamur quod pensionem duarum marcarum *Denariorum Mindensium & Offenbrugge* legalium ministrandam Dominis Canonicis & vicarijs Ecclesie nostre cujus medietas inter Dominos Canonicos & alia inter vicarios presentes in Divinis distribuetur tamen prius hijs deductis que *Camerarijs Campanarijs organiste & pro candela & oblatione* in singulis terminis more solito expendentur unam in anniversario discreti viri quondam *Johannis de Widen* Vicarij & Rectoris capelle sancte *Anne* qui die *Gereonis & sociorum* ejus peragetur & aliam in festo *Symonis & Jude* Apostolorum ad solemnisandum in choro & organis in eodem & ad procurandum, insuper ultra duas marcas predictas duos cereos honestos de decem & octo libris cere infra actionem & elevationem hostie salutaris singulis diebus Dominicis & festivis ambos, ferialibus vero diebus & profestis uno tantum eorum incendendo & annis singulis tribus terminis videlicet ante
pasche

pasche Gorgonij & Natalis Domini festa sub eadem dimensione renovandos de curia claustrali prope curiam religiosorum virorum Dominorum Abbatibus & monasterij de *Lucka* ordinis Cisterciensis prope murum civitatis Mindensis versus *Wesere* fluvium continuum & de medietate unius orti cujus alia medietas ad vicarios pertinet prope vicum quod dicitur de domibus piscatorum ad pagum *Brul* versus paludem situati per inhabitatorem & possessorem curie antedictae perpetue expedienda, que quidem curia & medietas orti per honorabiles viros Dominos Prepositum Decanum & Capitulum Ecclesie nostre ad instantiam dicti Domini *Johannis de Wyden* in nos cum suo onere commodo & honore translate existunt gratiose. Nos igitur possessione eorundem cum gratiarum actione recepta spondemus & nichilominus presentibus arbitramur nos velle & debere curiam eandem sub eisdem jure & emunitate manutenere & possidere prout alie curie claustrales a Dominis Canonicis in eadem Ecclesia possidentur & pensionem duarum marcarum antedictam solvere & cereos procurare & renovare terminis suis prout premittitur curia de eadem, ad que omnia & singula nos presentibus obligamus ita quod pro negligentia & defectu solutionis pensionis & cereorum procurationis nos aut successores nostri ejusdem curie possessores argui & ad solutionem compelli possimus ab hijs quorum interest censura qua convenit & sub penis debitis circa talia in Capitulo fieri consuetis distriktius coherceri. In cujus rei testimonium no-

strum & dicti capituli nostri ad causas sigilla presentibus litteris sunt appensa. Et nos Dei gratia Prepositus Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis in signum nostre translationis consensus ratihabitionis & circa omnia premissa intervenientis intuitu obsequiorum nobis & Ecclesie nostre per Dominum *Johannem de Widen* Vicarium & Provisorem Fabricie Ecclesie nostre sollicitum & fidelem multipliciter impensorum & occasione cujusdam debiti pecuniarij videlicet triginta marcarum per quondam Dñum *Borchardum Posch* Canonicum nostrum & Prepositum Ecclesie sancti Martini in eadem curia constituti & medietatis orti antedicti ipsius Domini Johannis propria pecunia comparati donatoris & in testamento suorum ad usus prefatos legatorum sigillum Capituli nostri quo ad causas utimur, duximus presentibus litteris apponendum. Datum & Actum sub Anno Domini Millesimo tricentesimo quinquagesimo, Crastino *Bristij*.

14. Nov.

XCVI.

SUPER DUOBUS MANSIS IMPIGNORATIS CAPITULO S. MARTINI

Nos *Hermannus Vincke* Decanus totumque Capitulum ecclesie sancti Martini Mindensis omnibus presentia visuris seu auditoris cupimus innotesci & in hijs scriptis lucide protestamur, quod duos mansos nobis ad opus altaris novi in ecclesia

no-

nostra construendi nomine dotis per venerabiles vi-
 ros Dominos Prepositum Decanum & Capitulum
 Ecclesie Mindensis assignatos & deputatos quos ip-
 sis sine molestia & reclamatione alijs tamen bonis
 in dotem dicti altaris per ipsos comparatis secun-
 dum tenorem carte & nostro scitu & voluntate su-
 per hoc conscripte ac dictae Ecclesie Mindensis pen-
 dente sigillo sigillate liberos dimittere volumus &
 debemus & ad hoc nos & ecclesie nostre canonicos
 presentes & futuros efficaciter obligamus, tenor
 vero carte talis est: - Nos *Wedekindus* Prepositus
Albertus Decanus totumque Capitulum Ecclesie
 Mindensis omnibus hoc scriptum intuentibus cupi-
 mus notum esse, quod urgente nos & ecclesiam no-
 stram necessitate maxima & inevitabili videlicet af-
 fectione Castrum *Bocla* quod obligatum olim per di-
 ctam Ecclesiam nostram in angustia magnificis
 Principibus & potentibus Dominis *Ottoni* & *Wilhel-*
mo Ducibus de *Brunswich* & in *Luneborch* aliena-
 tioni perpetue ex certis indicijs & presumptioni-
 bus subjacere perspeximus in enormem dictae no-
 stre ecclesie ac diocesis lesionem ad recuperationem
 Castrum prefati recepimus in pecunia numerata ab
 honorabili viro Dño *Hermanno Vinken* Decano Es-
 clesie sancti Martini Mindensis centum marcas de-
 nariorum osnaburgensium legalium eidem Decano
 ad opus ecclesie sue videlicet altaris novi in parte
 australi ejusdem ecclesie construendi per *Hin-*
ricum de Stocbusen Civem Mindensem dotis nomine
 ad honorem Dei cum devotione debita presentatas
 qua quidem pecunia suffragante Castrum prefatum;

Deo annuente recuperavimus a principibus memoratis, Verum quia dictus Decanus tante necessitati nostre & ecclesie compatiens dimissis possessionibus & redditibus quos cum dicta pecunia in dotem altaris hujusmodi comparari ceperat contractum inchoatum ob amorem nostrum rescindens sponte dictas centum marcas nobis tradidit ad usum qui premittitur exponendas, Nos tantis beneficijs vicem reddere dignum & rationabile estimantes omnes fructus duorum mansorum quorum alterum dimidium quondam Dñus *Henricus de Holtbuse*n in campis extra valvam sancti *Symeonis* civitatis *Mindensis* & dimidiam quondam dictus *cecus Johannes* in campis extra valvam vaccarum ejusdem civitatis sitorum ab ecclesia nostra habuerunt cum potestate institutionis & destitutionis seu locationis eorundem mansorum altari prefato nondum constructo & ad opus ejusdem altaris prefato Decano & Capitulo sancti *Martini* assignavimus & presentialiter assignamus dimittimus & deputamus vice dotis constituende obtinendos & integraliter percipiendos tamdiu duntaxat quo usque bona congrua infra unius miliaris spatium ultra tamen dimidij a Civitate *Mindensi* sita centum marcas *Osnaburgenses* estimatione communi valentia libera & expedita comparavimus sumptibus nostris proprijs & expensis dicteque ecclesie sancti *Martini* tradiderimus in dotem altaris predicti perpetue permanfuram, quo facto nos mansos duos predictos resumere poterimus sine alicujus molestia & fructus exinde de cetero provenientes usibus pri-
stinis

finis deputare ymmo eo ipso debebunt nostro Capitulo quolibet impedimento cessante pertinere, dictorum etiam mansorum quamdiu apud ecclesiam sancti *Martini* modo quo premititur permanferint, eis warandiam facere debebimus si necesse fuerit, nec super fructibus ejdem perceptis vel percipiendis ante recuperationem vel post altarisam vel eum qui nomine altaris ipsos receperit aut ecclesiam sancti *Martini* directe vel indirecte per nos vel alium impetere debebimus contractum presentem impugnando aliquoaliter & ad hoc nos & ecclesie nostre Canonicos presentes & futuros efficaciter & legitime obligamus. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Actum & Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quinquagesimo secundo decima die mensis Aprilis, in quorum omnium testimonium & robur sigillum ecclesie nostre apponendum duximus huic Scripto. Actum & Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quinquagesimo secundo duodecima die mensis Aprilis.

Statutum de anno 1353. super articulis sede vacante servandis &c. legitur in Catalogo Praepositorum Mindensium &c. pag. 23. num. IV. anno 1752. Mindæ impresso.

XCVII.

SUPER OBEDIENCIA ABBATIS DE INSULA.

Ego *Rudolphus* Abbas monasterij in *Insula* prope muros civitatis *Mindensis* ordinis sancti *Benedicti* presentis publice recognosco Venerabili in Christo Patri ac Domino Dño meo gratioso Dño *Theoderico* *Mindensis* Ecclesie Episcopo in hijs scriptis bona fide promitto, quod sibi in antea fidelis ero in quibuscunque volens suis omnibus & singulis monitis preceptis & mandatis licitis honestis & iustis contra quoscunque benivole obedire sibi suis & Ecclesie sue *Mindensi* in causis negocijs & actibus omnibus & singulis quantum iustum & rationabile fuerit sub pena promisse fidei firmiter adherendo. Datum *Minde* Anno Domini Milleesimo tricentesimo quinquagesimo quarto feria quarta ante festum *palmarum* meo sub sigillo.

2. Apr.

XCVIII.

ORTUS DATUS SCOLARIBUS IN DORMITORIO.

Nos *Volmarus de Alten* Prepositus Ecclesie sancti *Johannis* *Mindensis* omnibus hoc presens scriptum intuentibus cupimus fore notum, quod de plena voluntate unanimique consensu Venerabilium Dominorum *Wedekindi* Prepositi *Alberti* De-

Decani totiusque Capituli Ecclesie Mindensis iusto vendicionis titulo vendidimus & in presenti littera vendimus Dño *Servatio de Warberch* Cantori ecclesie predictae ejusque in Cantoria Successoribus ad manus & utilitatem pauperum Clericorum Dormitorialium ibidemque & ipsis Dormitorialibus ortum nostrum situm extra & versus valvam que dicitur Codor, Civitatis Mindensis prefate inter ortos Dñi *Johannis* dicti *Wode* quem nunc *Hinricus de Monichusen* villicationis nomine colit & fructificat cum suis attinentijs & septis universis debitis & consuetis per eosdem Cantorem tanquam proviforem ipsorum dormitorialium & ad manus eorum & per ipsos dormitoriales perpetuis temporibus libere & sine omni onere possidendum pro una marca Bremēnsi annue pensionis de Curia nostra in emunitate ecclesie Mindensis quam nunc in habitamus sita eisdem Dormitorialibus olim debita nobis quitata & remissa, cujus quidem orti proprietatem dicti venerabiles viri Domini Prepositus Decanus & Capitulum prefati nobis sponte donaverunt & liberaliter contulerunt mittentes eosdem cantorem ad manus eorundem dormitorialium & ipsos dormitoriales qui pro tempore per ipsum Cantorem constituti fuerint in veram plenam & pacificam possessionem ejusdem orti promittimusque eisdem ipsis facere veram & indubitam Warandiam & de eviçtione teneri quando ubi & quotiens eis fuerit oportunum & per eosdem vel ipsorum aliquem fuerimus requisiti. In quorum omnium testimonium presentem litteram ipsis nostro sigillo

unacum sigillo majori Capituli Mindensis predicti dedimus communitam. Et nos *Wedekindus* Prepositus *Albertus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis predictae in signum nostri consensus & testimonium omnium premissorum nostri Capituli sigillum majus ad supplicationem dicti Dñi Prepositi & divine remunerationis intuitu recognoscimus appensum huic carte. Datum & Actum in Mindensi Ecclesia ante majus altare Anno Dñi Millesimo tricesimo quinquagesimo sexto ipso die beate *Lucie* que fuit tertia decima dies mensis Decembris.

XCIX.

SUPER DECEM ET OCTO ORTIS EXTRA VALVAM KODOR DEPUTATIS AD LUMEN NOCTURNALE ANTE IMAGINEM BEATE VIRGINIS VERSUS SEPTENTRIONEM.

Gherbardus de Schowenborch Thesaurarius & Rdl in Christo Patris & Domini nostri *Theodoric* Mindensis Ecclesie Episcopi in spiritualibus & temporalibus Vicarius Generalis universis presentia visuris & auditoris & presertim quorum interest cupimus innotescere & ad perpetuam rei geste memoriam presentibus lucide protestamur quod constituti propter hoc coram nobis firmato ad hoc iudicio *Wychboldus* dictus *Schullere* famulus *Leneke* ipsius uxor, *Albertus*, *Johannes Bertramms* *Albeydis* *Leneke* & *Hillegundis* liberi ipsorum conjugum decem &

& octo ortos solventes annuatim quinque marcas cum dimidia & duos solidos Minden: denar. *Minde* legalium extra portam que vulgariter dicitur Codor Civitatis Mindensis sitos, quos pro nunc colunt & fructificant conjunctim & divisim *Rodolphus Van Marteslo* pro quatuor solidis *Reynerus Plate* septem solidor. *Elizabeth Barckhus* trium solid., & VI. den. uxor *Hermanni de Hille* trium solid. & sex den. *Hinric. Ule* quatuor solid. *Hermannus Lüttekeman* trium solid. & sex den. *Herbordus Gwine* trium solid. & sex den. *Otto sutor* trium solid. & sex den. *Hilboldus Handewignich* septem solid. *Johannes* per totum trium solid. & VI. denar. *Albaydis Bodekorsche* trium solid. & VI. den. dicta *Herekesche* vidua trium solid. & sex den. *Arnoldus Cugert* septem solid. *Achillis* septem solid. *Hermannus Hygbe* trium Solid. & sex den. *Hinricus van Eversten* septem solid. *Rycharthus van den Marteslo* undecim solid. & sex den. *Conradus Smed* duodecim fol. *Johannes Berchusen* septem fol. *Conradus Vogbet* septem fol. *Wycboldus Schullere* trium fol. & sex, den. dictus *Ronckese* septem fol. *Johannes Rodenbeke* octo fol. & *Mecbtildis Rothersche* trium fol. & sex den. Mindens. legalium *Minde* pensione annua singulis annis danda ipso die beati *Dyonisij* & sociorum ejus de eisdem ortis matura interveniente deliberatione sponte libere publice & meliori quo potuerunt modo in manibus nostris & ad manus dicti Domini Episcopi dimiserunt resignaverunt & omni juri sibi competenti renuntiaverunt nichil juris nichil proprietatis aut possessionis sibi vel posteris

steris suis in dictis bonis quomodolibet reservando pro centum marcis Osnaburg. denariorum Mind legalium predictis conjugibus & liberis pro bonis hujusmodi totaliter in numerata pecunia per testamentarios & manu fideles Dñi *Leonardi de villa* quondam Canonici Mindensis Ecclesie traditis & solutis solventes & promittentes dicti conjuges pro se & suis heredibus presentibus & futuris justam & veram warandiam prestare & facere de dictis bonis seu ortis omnibus quorum interest vel intererit ubi quando & quociens expediens fuerit & opportunum & super hoc fuerint requisiti. Nos vero divinum cultum in quantum in nobis est augere cupientes predictorum bonorum dimissionem resignationem & renuntiationem per pillium quem in manibus nostris tenuimus habentes a dicto Dño nostro Episcopo ad hoc mandatum recepimus debitis intervenientibus consuetudinibus & solemnitatibus & recepta de manu laycali ad spirituales & pios usus pro memorijs *Godifridi de Wategge* olim Episcopi Mindensis & ejusdem Dñi *Leonardi* in ipsa ecclesia peragendis & ad opus luminis nocturnalis perpetui ante imaginem beate *Marie* virginis sculptam extra januam ejusdem ecclesie tendentem ad septentrionalem partem singulis & continuis noctibus ponendi & ardendi secundum quod lumina nocturnalina in eadem ecclesia ponere & ardere est consuetum accedente ad hoc consensu Capituli Mindensis pleno jure perpetuo transtulimus assignavimus deputavimus & appropriavimus Canonicis & vicarijs alijsque in dicta Ecclesia officia habentibus

ibus prout a manufidelibus & Testamentarijs ipsius Dñi *Leonardi* in fructibus colligendis & portio-
 nibus distribuendis fuerit ordinandum translatione
 assignatione deputatione & appropriatione in per-
 petuum valituris. In quorum omnium evidens testi-
 monium sigillum nostri vicariatus presentibus est ap-
 pensum. Actum *Minde* in Curia fratrum Predi-
 catorum presentibus honorabilibus & discretis vi-
 cis Dominis *Olvrico de Alden Johanne Rottorpe Al-*
berto de Werne Seghebando de Tune Canonicis *Jo-*
hanne Vylteri Johanne Ambrosij perpetuis Vicarijs
 ejusdem *Mindensis* Ecclesie, *Everbardo Sanderi* cle-
 rico *Mindensi* publico Notario *Heymanno Cruse*
Rotbgero Rubauere Civibus *Mindensibus* ac alijs fi-
 de dignis testibus ad premissa. Et nos *Wedekin-*
us de Monte Prepositus *Albertus* Decanus & Capi-
 tulum Ecclesie *Mindensis* premissa omnia de nostro
 iure consensu & voluntate per Dominum *Gberar-*
thum vicarium predicta facta & celebrata protesta-
 mur & sigillum nostrum in nostri consensus testi-
 monium presentibus similiter est appensum. Da-
 tum Anno Domini Millesimo tricentesimo quin-
 quagesimo septimo tertia die mensis Maij.

C.

**SUPER UNA CURIA CLAUSTRALI
 PROPE REFECTORIUM &c.**

Ad perpetuam rei geste memoriam. Nos *We-*
dekindus de Monte Prepositus Decanus & Ca-
 pitu-

pitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus & ad indubitatum presentium & futurorum noticiam deducimus publice per presentes, quod honorabilis vir Dominus *Hinricus Gripp* Prepositus Ecclesie sancti *Martini* Mindensis curiam suam claustralem in civitate nostre Ecclesie prope refectorium nostrum situatam vendidit & justo venditionis titulo assignavit honorabili viro *Dño Alberto de Werne* Archidiacono in *Lubbeke* nostro Concanonico pro quādraginta quinque marcis Osnabrugensium denariorum legalium in numerata & legali pecunia sibi jam traditis & solutis & pro trium marcarum & duorum solidorum Osnaburg: den: pro tempore Minde legalium ut subscribitur per ipsum seu ipsius curie possessorem post mortem ipsius Domini Prepositi in terminis inferius Annotatis singulis annis perpetuo exsolvendorum possidendam ita videlicet quod ipse seu ipsius in dicta curia successor vel successores annis singulis in crastino beati *Benedicti* pro memoria patris & matris ejusdem Domini Prepositi in nostra Ecclesia more solito devote peragenda unam marcam exsolvet aut exsolvent in hunc modum dividendam videlicet quatuordecim solidi inter Canonicos & octo solidi currentis monete inter vicarios presentes dividuntur, sedecim denarij ad candelam & oblationem & residui octo denarij Camerarijs & Campanarijs equaliter dividuntur. Idem etiam curie possessor vel possessores secundam marcam in Anniversario ipsius Prepositi postquam volente Deo de medio fuerit sublatus in nostra Ecclesia ut supra peragendo & eodem

dem modo distribuendo exsolvet seu exsolvent ut in Anniversario sui Patris & matris superius est notatum. Terciam vero marcam pro infra scriptis festivitibus in nostra Ecclesia solempniter in organis & cum sequentijs peragendis singulis annis persolvat aut persolvent in hunc modum, videlicet dimidiam marcam in Octava beati *Johannis Evangeliste* post Nativitatem, de quo novem solidi inter canonicos in dicta octava presentes equaliter dividuntur, octo denarij ad Candelam, sex denarij ut vespere prime & secunde Completoria & Missa solempniter compulsentur, decem denarij calcantibus quatuor denarij cantanti in organis & octo denarij duobus Cantoribus in dicta Ecclesia tribuentur. Residuam vero dimidiam marcam pro festo beate *Agnæ* in nostra ecclesia ut supra singulis annis peragendo & eodem modo distribuendo exsolvet aut exsolvent indilate, duos vero solidos *Osnab. den:* pro quinque cereis qui cum hujusmodi pecunia comparari possunt, exponet seu exponet eosque alternatim in quinque festivitibus gloriose Dei Genitricis Virginis *Marie* videlicet Conceptionis, Nativitatis, Annuntiationis, purificationis & Assumptionis in Choro nostre Ecclesie coram ymagine ipsius inferiori ante pulpitem ponat & ad finem concremari continue permittat ac permittant in honorem *Marie* Virginis benedicte. In quorum omnium perpetuum testimonium & robur sigillum nostrum quo ad causas utimur ad instantiam predictam partium presentem contractum consentientium & approbatum apponi fecimus huic scrip-

scripto: Et Nos *Heinricus Gripp* Prepositus Ecclesie sancti *Martini* Mindensis predictus presentem contractum in omni sui forma & modo ut supra scribitur, ratificamus approbamus & per nos ita celebratum publice recognoscimus & in ipsius perpetuam evidenciam presens scriptum etiam nostro sigillo duximus roborandum. Et nos *Albertus de Werne* Archidiaconus in *Lubbeke* prenotatus in signum & evidens testimonium & perpetuum robor predicti contractus per nos ut supra scribitur in omni modo & forma celebrati & contracti sigillum nostrum presentibus verisimiliter decrevimus apponendum. Actum & Datum Anno Domini Millesimo quinquagesimo nono Octo decima die mensis *Marcij*.

CI.

QUOD EPISCOPUS SIBI UNUM POST HABERE CANONICUM CUI FRUCTUS PREBENDE DABUNTUR. *

Nos *Gberardus* Dei gratia Episcopus Ecclesie Mindensis tenore presencium lucide protestamur, quod licet duos Canonicos de Capitulo ejusdem Ecclesie nostre in nostros Capellanos & servitores receperimus quibus in absentia eorum redditus & fructus prebendarum suarum dabantur, tamen cum dicto Capitulo ex certis & legitimis cau-

* Canonicus hic a latere dicitur, cum sit in perpetuis Episcopi (Ecclesie) negotiis, &c.

causis taliter concordavimus, quod de cetero dumtaxat unum de Canonicis dicte Ecclesie in nostrum servitorem assumemus, cui quamdiu in nostro latere & nostro servicio fuerit, redditus & fructus prebende sue dari debebunt, prout jus permittit, illo autem se a nostro servicio absentante fructus & redditus prebende sue colligentur & servabuntur per Capitulum predictum sicut de prebendis Canonicorum absentium dicte Ecclesie nostre fieri est consuetum. nec in premissis importunis precibus memoratum capitulum ultra premissa aliquo modo volumus fatigare. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus litteris est appensum. Datum *Minde* anno Domini Millesimo tricentesimo sexagesimo quarto in profesto beatorum apostolorum *Philippi & Jacobi*. (30. Apr.)

CII.

DE CURIA SITA CIRCA CAPELLAM S. JOHANNIS.

Nos *Otto de Monte* Mindensis Ecclesie Canonicus tenore presencium publice recognoscimus & protestamur, quod Venerabilibus & discretis viris Dñis Decano totique capitulo & vicarijs ejusdem Mindensis Ecclesie vendidimus redditus viginti quatuor solidorum denariorum levium *Minde* legalium de curia habitationis nostre situata circa Ecclesiam seu capellam sancti *Johannis* in emunitate

te Ecclesie Mindensis pretacte per nos aut inhabitatorem ejusdem curie singulis annis in festo beati *Michaelis* Archangeli realiter & expedite per solventes pro decem & octo marcis denariorum Osburgensium nobis a prefatis Dñis Decano & Capitulo ac Vicarijs traditis & persolutis perpetui temporibus possidendos ad peragendum memoriam Domini *Conrado* quondam Rectoris capelle sancti *Georgij* in emunitate dicte Mindensis ecclesie situate qui eandem summam pecunie in testamento a usus Dominorum Decani & Capituli ac Vicariorum predictorum donando legavit & assignavit predictorum autem reddituum distributio hoc modo servetur, ad candelam & oblationem sexdecim denarij Camerarijs quatuor den: campanarijs quatuor den: ac Scholaribus unus solidus ministrantur. reliquum vero quod superfuerit inter canonicos & vicarios qui pro tunc divinis interfuerint equaliter dividetur. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum apposuimus huic scripto sub anno Domini Millesimo tricesimo sexagesimo quarto in vigilia beati *Laurentij* Martiris. * Et nos Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis predictae ex mera liberalitate nullo pacto seu conditione preveniente concessimus gratiam Dño *Otoni de Monte* Canonico nostro predicto seu illi qui eandem curiam habuerit seu inhabitaverit quod predictos viginti quatuor solidorum redditus quolibet anno infra festa nativitatis & Epiphanie Domini reemere possunt pro summa pecunie antedicta. In cujus rei testimonium sigillum nostrum quo utimur ad cau-

* 9. Aug.

fas

fas presentibus duximus opponendum. Datum anno & die quo supra.

CIII.

SUPER MINISTRANDIS PREBENDIS PER PREPOSITUM.*

In nomine Domini amen. Nos Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis. Cum eaque olim a predecessoribus nostris ordinata laudabiliter inveniuntur, aliquando perfunctorie observantur propter eminentem necessitatem que Ecclesie nostre incumbit ad presens, ex eo quod fructus prebendarum nostrarum per Prepositos qui fuerunt pro tempore non sunt statutis temporibus ministrati & ex remissione Decani & Cellerarij quod dictos Prepositos aliquando monere pro solucione dictorum fructuum per plures annos minime curaverunt, ideo de consensu venerabilis viri Domini Wedekindi de Monte dicte nostre Ecclesie Prepositi convenimus unanimiter arbitrati sumus & arbitramur in hijs scriptis, quod singulis in antea annis Prepositus qui est & qui pro tempore fuerit

M 2

bis

- * Præpositi omnia Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum bona olim administrabant & suum cuique Canonico vel in communi vel vita communi dissoluta in particulari porrigebant. Falsa exinde opinio exorta est, quod omnia harum ecclesiarum bona ad Præpositos pertinuerint. vide infra numerum CXXIV.

bis in anno videlicet feria secunda proxima post Dominicam qua cantatur *Quasi modo geniti* vel proxima die sequenti, si dicta monicio omiſſa fuerit, quod abſit, & die octava beati Michaelis vel die proxima ſequenti, ſi, ut premittitur omiſſum fuerit, moneri debet pro ſolutione fructuum prebendarum noſtrarum obtentorum a Decano & Cellerario prout in ſtatuto ſuper hoc conſeſto latius continetur, & ipſam monicionem fieri volumus ipſo Prepoſito preſente & perſonaliter apprehenſo & invento, alias ſi abſens fuerit aut in civitate Mindenſi reperiri non poſſit in Eccleſia Mindenſi vel curia Prepoſiture adeo publice & notorie, quod hujusmodi monicio ad eundem Dñm Prepoſitum valeat verifiſimiliter pervenire, ſi vero Decanus & Cellerarius ambo ſeu alter eorum abeſſent vel abeſſet aut aliqua impotentia juris vel facti quomodolibet impedirentur aut impediretur aut aliquo impedimento tenerentur aut teneretur, tunc duo ſeniores de Capitulo reſidentes monicionem hujusmodi faciant a Capitulo irrequiſiti, ſi vero Decanus ſolus abeſſet vel non exiſtente Decano Cellerarius monebit cum ſuperiore & Decanus abſente Cellerario vel non exiſtente ſimili modo monebit cum ſuperiore quovis queſito colore ſemoto, & quod nullus propter hoc de Civitate Mindenſi recedat, ceterum ſi predicti ſeniores vel alius eorum propter invaletudinem vel aliam quamcunque impotentiam excuſabilem, quam intimare debet ſuo ſucceſſori in gradu proximori reſidenti vel intimare facere & ſe ſub jura-

mento

mento quod Ecclesie prestiterunt vel prestitit excusare, ex tunc unus aut duo prout opus fuerit semper proximiores in gradu & residentes gradatim & successive usque ad inferiorem inclusive impotentiam aliorum adimplebunt & monicionem facere debent, & hujusmodi monicio robur & effectum habere debebit, ac si a Decano & Cellerario esset legitima facta nec intendimus statuto super monitione de quo premittitur confecto cujus tenor talis est: In nomine Domini Amen. *Lodewicus Dei gratia Episcopus* * &c. &c. *desinit*: Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo septimo in crastino martirum Abdon & Sennen beatorum. — per hoc in nullo derogare, sed hoc propter premissam necessitatem adicere & salubre fore credimus per juramenta Ecclesie nostre prestita & sibi esse profutura propter quod volumus quod quilibet Prepositus recipiendus aut quilibet Canonicus emancipandus de novo hanc nostram arbitrationem juret cum alijs statutis inviolabiliter observare, alias ad Preposituram vel ad emancipationem minime admittantur. In cujus rei testimonium sigillum nostrum majus huic ordinationi duximus apponendum. Et nos *Wedekindus de Monte* Prepositus dicte Ecclesie Mindensis hujusmodi ordinationem collaudamus & ratificamus ac gratam & ratam habere volumus, in ipsius robur & testimonium presentem etiam litteram nostro sigillo iussimus communiri. Datum actum & statutum an-

M 3

no

* Vide statutum sub rubro: *Super ministrandis prebendis.*

no Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo octavo in Crastino beati *Eustachii & sociorum* ejus. (21. Sept.)

CIV.

SUPER ANNUA PENSIONE A PRE- POSITO MONASTERII IN WENNING- GESSEN.

Hermannus Prepositus Monasterij in *Wenninghes-*
sen Ordinis *Augustini* in *Elecke* baken Priorissa
Elizabeth de Megbedevelde Albaydis Holtgreovesche
moniales totusque conventus sanctimonialium mo-
nasterij supradicti Mind. dioc. universis presentes
litteras visuris seu audituris cupimus innotesci,
quod unanimi consensu & matura deliberacione
prehabita a venerabilibus viris Dominis nostris
Wedekindo Preposito *Frederico* Decano & Capitulo
Ecclesie Mindensis recepimus in emphiteosin & ju-
re emphiteotico possidendum quatuor mansos &
unam casam situatam in *Stedere* in parochia *Gher-*
dene cum omnibus suis pertinentijs quos juste
emptionis titulo comparavimus & liberavimus ab
Arnoldo de Belbers villico moranti in *Gherdene* &
ejus veris heredibus qui olim dictos mansos & ca-
sam cum suis pertinencijs a bone memorie Dño
Hinrico de Lippia Preposito dicte ecclesie in emphi-
teosin tenuerunt & habuerunt ita quod singulis an-
nis infra festum *Michaelis Martini* Episcopi predi-
cto Domino *Wedekindo* Preposito & suis pro tem-
pore

pore successoribus perpetuo qui pro tempore fuerint decem Witschepel siliginis & triginta modios Closterschepel avene & tres porcos quorum quilibet valebit dimidium fertonem honoverensium denariorum & unam pernam que vulgariter dicitur enbake & quinque solidos Mindensium denariorum in civitate Mindensi pagabimus & exsolvemus libere & expedite ad quod nos & successores nostros obligavimus & obligamus per presentes & pomitimus fideliter observari. In cujus rei evidens testimonium presentem litteram nostris sigillis fecimus communiri. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo sexagesimo nono ipso die *Petri & Pauli* apostolorum. (29. Jun.)

CV.

SUPER QUADAM AREA IN CURIA
WIGGRAVII.

Ego *Wernerus de Lerbeke* civis Mindensis mei ac *Raynekini & Albaydis* natorum meorum nomine recognosco publice presentibus protestando quod ego predictorum nomine locavi a Venerabilibus viris Dominis *Friderico* Dume Decano & Capitulo Ecclesie Mindensis quandam aream in curia *Wichgravij* inter curias sive areas mei *Weneri & Otrici Havereuber* dictorum Dominorum & Capituli Camerarij situatam & ad dictos Dominos & Capitulum pertinentem ad mee & cujuslibet natorum

meorum vite tempora, ita videlicet quod ego & per consequens *Raynekinus & Albaydis* predicti predicto capitulo de predicta area quatuor solidos Osnaburgensium denariorum *Minde* legalium infra festa sanctorum *Michaelis* Archangeli & *Martini* Episcopi singulis annis pro certa annua pensione ministrabimus anno presente dumtaxat excepto meque & dictis *Raynekinus & Albeyde* defunctis dicta area cum omni structura sive edificio ad dictum capitulum libere revertetur. In quorum omnium testimonium sigillum meum pro me & dictis uatis meis presentibus duxi apponendum. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo in *decalatione* beati *Johannis Baptista*.

29. Aug.

CVI.

SUPER III. MARCIS DANDIS DE TERTIA CURIA A DORMITORIO.

Nos *Johannes de Haynborch* Canonicus Ecclesie Mindensis *Johannes* dictus *Bremerer* rector parochialis ecclesie in *Neudorpe* Mindens. Dioc. & *Johannes de Alten* perpetuus Vicarius in dicta Mindensi Ecclesia testamentarij Domini *Volcmari de Alten* Prepositi sancti *Johannis* & Canonici predictae majoris ecclesie Mindensis pie defuncti notum facimus universis presens scriptum visuris seu auditis quod nos matura deliberatione prehabita de expresso etiam consensu & voluntate testamentario-

tariorum nostrorum curiam habitationis quondam
ejusdem Dñi *Volcmari* que secundum ordinem ter-
tia est a dormitorio Canonicorum cum omni juris
integritate honorabili viro Domino *Ludovico de*
Cersne Canonico diète Ecclesie Mindensis juste ven-
ditionis titulo vendidimus pro nonaginta marcis de-
nariorum Osnaburgensium bonorum & Minde le-
galium, de quibus nos dicimus & reputamus pro
contentis & pro annuis redditibus quatuor mar-
charum Bremensis argenti & ponderis Mindensis
de eadem curia in omnem eventum sive ipsa curia
maneat salva sive quod absit edificia ejus per in-
cendium seu per alium quemcunque eventum seu
casum destruantur seu ipsa curia devastetur, can-
tori seu provisorio Scholarium dormitorialium su-
pradiète majoris ecclesie Mindensis ad usus ipso-
rum Scholarium in quatuor festivitibus infra scri-
ptis dandarum singulis annis & solvendarum in
hunc modum videlicet quod idem Dominus *Ludo-*
wicus vel alter nomine suo dictam habens curiam
predictos quatuor marcharum redditus eque divi-
sim in hijs quatuor festivitibus videlicet *Martini*
unam marcham, Purificationis beate *Marie* Virgi-
nis unam marcham *Walburgis* unam marcham & na-
tivitatis beati *Johannis Baptiste* unam marcham ipsis
cantori seu provisorio dictorum Scholarium ad usum
iporum expedite in omnem eventum sub pondere
Mindensi competenti annuatim dabit & persolvat
omni occasione & dilatione procul motis, hanc ta-
men eidem *Ludewico* indulgimus gratiam specialem
videlicet quod ipse vel quicumque dictam habens

curiam nomine suo prelibatos redditus quatuor marcharum conjunctim & in toto pro quinquaginta sex marcis Bremensis argenti & ponderis Mindensis aut divisim singulas marchas dictorum reddituum pro quatuordecim marcis dicti argenti & ponderis in parato & prompto exponendis a predicto Cantore seu provifore ad usum ipsorum Scholarium dormitorialium reemendi liberam habebit facultatem. In quorum omnium testimonium presentes litteras seu presens publicum instrumentum per *Johannem* notarium publicum subscriptum subscribi & publicari rogavimus & sigillorum nostrorum fecimus appensione communiri. Actum & Datum *Minde* in curia habitationis honorabilis viri Domini *Johannis de Haynborch* Scolastici ecclesie Mindensis anno a nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo secundo, indictione decima mensis novembris die decima nona hora vesperorum vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* anno secundo presentibus honorabilibus & discretis viris Dñis *Echardo Oldendorpp* Preposito *Johanne de Haynborch* Scolastico *Ludberto Westfal* Cantore *Ludolfo de Horne* Preposito sancti *Martini Gherardo de Monte* Archidyacono in *Ofen* Canonicis Ecclesie Mindensis *Borchardo de Helbeke* *Hermannno de Segelborst* *Raymaro Waygewind*, *Johanne Kemerer* perpetuis vicarijs in eadem Mindensi ecclesia *Hermannno Murekingb* *Conrado Westrenvelt* clericis *Richelmo Oldendorpp* Oppidano in *Gotingen* *Raynero Petri* Camerario Dominorum
de

de Capitulo majoris ecclesie Mindensis *Rodolfo de Harne & Johanne Vylteri* laicis Moguntinensis Colonienfis Mindensis diocesium testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et nos capitulum Ecclesie Mindensis ad petitionem prefatorum testamentariorum presentes litteras sive prefens publicum instrumentum sigillo nostro quo utimur ad causas in majus testimonium & evidentiam pleniorum omnium premissorum duimus roborandum Datum anno, die quibus supra.

Et Ego *Johannes Hoklene* clericus Mindensis publicus sacra Imperiali auctoritate notarius quia premissis recognitioni venditioni omnibusque alijs & singulis supradictis dum sic ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominatis testibus prefens interfui eaque sic fieri vidi & audivi ideoque ad petitionem & rogatum predictorum testamentariorum presentes litteras una cum appensione sigillorum eorundem testamentariorum subscripsi publicavi & in hanc publicam formam redegi signoque meo solito & consueto signavi per venerabilem virum Dñum *Ludbertum Westfal* Cantorem supradictum legitime etiam rogatus & requisitus in testimonium omnium premissorum.

CVII.

 INSTRUMENTUM QUITACIONIS
 PROUT IN LITTERA.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo tricentesimo septuagesimo tertio indictione undecima mensis Martij die decima octava hora sexta vel quasi pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Gregorij* Divina providentia Pape *undecimi* Anno tertio in mei notarij publici & testium subscriptorum presentia propter hoc personaliter constituti discreti viri Dñi *Arnoldus Bruchtorpp Detbardus de Letbelen Johannes Ambrosij* Scholasticus *Hinricus Hoffleger & Lubbertus Westfal* Canonici ecclesie sancti *Martini* Mindensis & *Hinricus de Stocbusen* alias dictus *Swinesbootb* rector altaris sancti *Thome* Apostoli in eadem ecclesia deliberate sponte & ex certa sua scientia confessi fuerunt & in veritate publice recognoverunt pro se & capitulo dicte ecclesie sibi plene & integre satisfactum fuisse & esse per honorabilem virum Dominum *Johannem de Rottorpe* Archidyaconum in Lo in Majori ecclesia Mindensi nomine & ex parte Venerabilium virorum Dominorum Decani & Capituli ejusdem ecclesie Majoris de Centum marcis denariorum *Osnaburgensium* ad opus ecclesie sancti *Martini* predicate & ad dotem dicti altaris Sancti *Thome* per quondam *Hinricum de Stocbusen* civem Mindensem olim ut dicebatur deputatis ac dictis Dominis Decano & Capitulo Majoris pro utilitate sue ecclesie traditis
 &

& concessis, pro quibus tunc ipsi Decano & Capitulo sancti *Martini* predictis assignarunt & deputarunt vice dotis constituende duos mansos in campo civitatis Mindensis sitos ad ipsos & eorum ecclesiam pertinentes habendos & tenendos quo usque eos recuperarent quos ex nunc ipsi cum & pro dicta pecunia ab eisdem Dominis Canonicis & capitulo sancti *Martini* & Rectore prefati altaris recuperabant usibus pristinis deputando, de quibus quidem centum marcis sibi per ipsum Dominum *Johannem* dicto nomine traditis numeratis ac realiter & integre persolutis se prefati Domini Canonici & Rector nomine antedicto pro bene pagatis tenuerunt & contentis eosdemque Dominos Johannem Decanum & Capitulum Majoris sepedicte de centum dictis marcis quitaverunt liberaverunt penitus & absolverunt, de quibus prelibatus Dominus Johannes pecijt sibi nomine quo supra per me notarium infra scriptum unum vel plura fieri publica instrumenta. Acta sunt in Ecclesia sancti *Martini* predicta ante altare Sanctorum *Symonis & Jude* Apostolorum Anno Indictione mensè die hora & pontificatu quibus supra presentibus honorabilibus & discretis viris Domino *Ludolpho de Horne* Preposito ejusdem ecclesie sancti *Martini* *Johanne Hockelmen* *Gherardo* dicto *Panchart* *Gotfrido Clenen* clericis & *Gotshalco de Severinibus* layco Mindensis civitatis & diocesis testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindensis publicus apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius &c.

CVIII.

SUPER EMANCIPATIONE CANONICORUM.

In nomine Domini Amen. Ad univerforum Nos *Egbehardus* Prepositus totumque capitulum Ecclesie Mindensis tenore presencium deducimus notitiam, quod omnium nostrum quorum intererat accedente consensu unanimi pariter & assensu consideratis diligenti previa deliberatione considerandis ac servatis debite & legitime servandis statutum super emancipatione Canonicorum editum ex iustis & rationabilibus causis nos moventibus in nonnullis suis clausulis & articulis nunquam fructuosis & invalidis juxta cursum & qualitatem presentis temporis & statum nostre Ecclesie reformare emendare & in melius commutare, quedam etiam necessaria & utilia dicto statuto addere cupientes ordinavimus & emendando statuimus ad omnem crapulam & commestationis materiam amputandam, quod quicumque ex nunc & in antea in Canonicum nostre ecclesie electus, receptus aut quacumque auctoritate admissus fuerit, loco cibarium seu ferculorum nobis vicarijs alijs beneficiatis & Officiatis Ecclesie nostre juxta modum & tenorem dicti statuti hucusque dari consuetorum que per abusum tantum invaluerunt & multiplicata sunt, quod ad eorum ministracionem vix quis commode sufficiebat, dabit, solvet & ministrabit emancipationis sue tempore antequam de carcere eripiatur certis provisoribus per nos ad hoc deputatis seu in antea

tea deputandis duodecim marcas puri argenti bo-
 ni & iusti ponderis Minde legalis aut eorum ve-
 rum valorem in bona & legali moneta tunc ibi-
 dem currente, pro qua quidem summa dicta fer-
 cula non poterant aliquo modo comparari, nam
 ultra ipsam late se extendunt, de quibus quidem
 duodecim marcis succentori, Regenti organa &
 Campanarijs qui continue & incessanter in divinis
 & alijs ecclesie deserviunt, quorum redditus
 adeo tenues & exiles existunt, quod de hijs ullo
 modo nequeunt sustentari, dabuntur due marce
 & inter eos equaliter dividuntur ut eo melius &
 commodius sua officia valeant exercere. relique
 vero decem marce ad armarium nostre ecclesie
 reponentur pro emendatione & augmentatione
 ornamentorum ecclesie quod majori parte diutur-
 nitate temporis & vetustate nimia consumptorum
 ac reparatione edificiorum que deua stata & destru-
 cta existunt & ruinam in locis quam plurimis
 paciuntur, aut ad alios usus ecclesie magna neces-
 sitate vel evidenti utilitate exigente id nobis vi-
 debitur faciendam. Ceterum quia non nulli Ca-
 nonici nostri emancipationem eorum retroactis
 temporibus plus debite distulerunt & quidam ex
 eis quadam levitate animi dicitur aut aliam forte
 moti antequam emancipari essent ad vota layca-
 lia inter alios emanantes dicitur ex causa Canonici-
 catus & prebendae ex causa permutationis seu
 alias in personas insufficientes & minus idoneas
 & ecclesie iniudice transierunt, propter quod
 ecclesia nostra plurima gravamina & dispendia

tam in divinis quam alijs debitis obsequijs ut plurimum passa est & pati imposterum verissimiliter plus timetur, nos hujusmodi periculosis dilacionibus fraudibus & dispendijs obviare volentes adjiciendo statuimus & ordinamus ut quicumque Canonicus in nostra ecclesia de cetero electus receptus seu admissus fuerit, infra annum a tempore sue electionis provisionis & receptionis pacificorum continue numerandum se emancipare facere debeat & teneatur juxta supradictorum & presentis statuti sive ordinationis modum continenciam & tenorem, nisi se cum per Capitulum seu majorem seu sanio rem partem ipsius ad unum vel ad duos annos primum annum immediate & continue sequentes fuerit ex certis causis dispensatum, quam potestatem nobis & nostris successoribus specialiter & expresse reservamus, nec interim antequam sic emancipatus fuerit, permutare poterit nec debeat, quodque hujusmodi ordinationem sive statutum una cum dicto priore statuto tempore sue receptionis & admissionis per se vel procuratorem suum & cum ad ecclesiam venerit personaliter jurabit se inviolabiliter servaturum. Volumus insuper & presentibus ordinamus quod Canonicis in nostra ecclesia jam receptis nondum emancipatis liceat & in optione sit eorum dictam Summam duodecim marcarum pro dictis ferculis ut premittitur solvere vel dicta fercula prout consuetum est hactenus fieri ministrare, per presentem vero ordinationem sive statutum nolumus nec intendimus predicto priori statuto in vino & in pecunijs nobis beneficiatis Officiatis seu quibus-

quibuscumque personis dandis in aliquo derogari, sed ipsum in ceteris suis clausulis & articulis per hoc potius approbare ratificare & confirmare ac in suo robore permanere. In quorum omnium evidens testimonium sigillum nostre ecclesie presentibus est appensum. Actum & Datum in loco Capitulati nostre ecclesie Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quarto die jovis mensis Januarij vicesima sexta.

CIX.

SUPER ORTUM IN BRULONE SITUM CUM ALIIS REDDITIBUS PERTINENTIBUS AD ALTARE BEATI PETRI.

Ne rei geste memoriam tollat oblivio nos Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis ad presentis etatis & future posteritatis presenti pagina deducimus noticiam, quod ortum quem dictus *Grotbe Johan* civis Mindensis ad presens possidet situm in brulone juxta ortum ad altare beate *Marie* Virginis Assumptionis pertinentem cum omni jure & proprietatis titulo nec non redditus annuales unius dimidie marce in domo *Gberardi* dicti *Redirgb* sartoris civis Mindensis pro nunc inhabitantis ante valvam *Wesere* situata pro certa pecuniarum quantitate Venerabilium virorum Dominorum *Johannis de Haym: orcb* & suorum fratrum nostrorum concanonicorum nec non Domini *Hermann: de Zelnichtorpe* nostri vicarij per nos emptos & com-

Tom. X.

N

paratos

paratos pro salute ipsorum animarum ad altare beati *Petri* in Ecclesia nostra Mindensi connectimus & coadunimus in hijs scriptis perpetue permanfuros juxta pium desiderium ipsis ab alto concessum in hac parte ita videlicet quod Rector dicti altaris pro nunc & qui pro tempore fuerit antedictos redditus tollet & levabit, Item unanimi nostrorum consensu omnium quorum interest vel interesse poterit quomodolibet in futurum statuimus & ordinamus per presentes, quod in Ecclesia aut infra ambitum Ecclesie nostre infra quatuor dies scilicet feria quarta feria quinta & feria sexta nec non sabbatho quando quatuor tempora erunt ante festum Nativitatis Domini nostri singulis annis per quatuor vicarios nostros Dyaconos & subdyaconos majori altari ministrantur, quatuor psalteria legentur & cum diligentia compleantur ita quod duo ipsorum scilicet dyaconi quilibet psalterium pro peccatis & negligencijs, duo vero subdyaconi quilibet psalterium singulis annis legat & compleat pro defunctis, quatuor vero psalterijs lectis & completis ut predicatur quilibet habebit solidum Mindensem aut sex denarios graves equivalentes quos Rector ante dicti altaris beati Petri eis ministrabit, & si quod absit ipsi negligentes fuerint vel aliquis ipsorum negligens fuerit in premissis in parte vel in toto, ex tunc pecunia per eos non deservita presbiteris missas pro peccatis & pro defunctis celebrare volentibus dividetur ita quod quilibet duos Lubicenses aut gravem denarium loco oblationis recipiat. Item volumus & ordinamus quod

ante-

Antedictus Rector altaris beati *Petri* de omnibus redditibus suis candelas sufficientes procurabit & singulis annis & noctibus a festo beati *Michaelis* incipiendo ad lucernam super altare beati *Petri* fixam ante pulsus prime campanae matutinalis ponat, que a tempore matutinali usque ad pulsus prime sufficienter ardere valeant usque ad festum pasche inclusive, Item si dicta lucerna in parte vel in toto fracta vel destructa fuerit sepedictus Rector quando & quotienscunque opportunum vel necesse fuerit omni occasione postposita suis expensis reparabit. In quorum omnium evidens testimonium nostrum sigillum majus duximus apponendum. Datum Anno Domini Millesimo tricentesimo quinto, ipso die beati *Lucie* virginis.

13. Dec.

CX.

ORDINATIO SUPER MINISTRANDIS PANIBUS PER CAMERARIUM ET PI- STOREM.

Gherardus Prepositus *Fridericus* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindeniis, Considerantes quod panis noster prebendalis propter defectum & negligenciam ministrorum & officiorum nostrorum nobis statutis diebus & temporibus, licet non nullas ordinationes jam dudum super hoc fecerimus, minimè ministratur, matura deliberatione prehabita de communi consensu & unanimi voluntate circa hoc salubre remedium decrevimus

N 2

adhi-

adhibere ordinantes & inviolabiter statuentes ut Camerarius noster qui nunc est & pro tempore fuerit habens & tenens clavem ad refectorium & annonam nostram prebendam aut quicumque alius per nos ad hoc pro tempore deputandus singulis mensibus videlicet de quatuor septimanis ad quatuor septimanas tantum de dicta annona nostra prebendali tam de tritico quam de filigine pistori nostro, qui dictum panem nostrum prebendam nunc pistat & pistabit pro tempore tradat & assignet quantum per mensem sive per quatuor septimanas sibi sufficiat tam pro majori & minori albo pane quam pro pane gracilis & grosse filiginis supradicto, ne idem pistor propter gelu nimium vel siccitatem aquarum aut impedimentum aliud interdum in molendo detrimentum aliquod paciatur & se propter hoc si panem hujusmodi debitis temporibus non pistaverit valeat excusare, idem vero pistor dictum panem recentem pistabit & tribus diebus in qualibet septimana ad refectorium nostrum ubi hujusmodi panis distributio fieri solet & consuevit ante pulsum primarum in Ecclesia nostra Mindensi apportabit videlicet qualibet feria tertia minorem album panem & qualibet quinta feria panem gracilis filiginis & qualibet die Dominica panem Grossi filiginis cum majori albo pane pro tota illa septimana, ita quod de dicta septimana de predicto pane nichil remaneat, sed in dictis tribus diebus quelibet septimana totaliter compleatur per camerarios nostros & alios officiatos in principio predicti pulsus pri-

marum & infra ipsum pulsum familiaribus & servitoribus nostris & alijs prebendarijs ministrandum & ut moris est distribuendum, si qui vero familiares & servitores nostri aut alij quicumque ibidem infra dictum pulsum presentes non fuerint aut durante dicta distributione non venerint, illis panis hujusmodi facta distributione dicta pro tunc non ministrabitur, sed ipsis reservabitur usque ad diem proximam qua similis distributio fiet, & ut statutum & ordinatio hujusmodi inviolabiliter observetur, pena illud vallare decrevimus infra scripta videlicet ut camerarius habens clavem ad dictum refectorium seu annonam nostram prebendam si in traditione & assignatione predictæ annone mensibus singulis ut prefertur dicto pistori facienda negligens fuerit seu remissus pane suo prebendali ratione officij sui sibi debito per unam septimanam totiens quotiens hujusmodi negligentiam commiserit careat & carere debeat per cellerarium nostrum qui pro tempore fuerit quam primum sibi de hujusmodi negligentia confiterit eundem Camerario subtrahendo & in usus ipsius Cellerarij aut alios usus de scitu tamen & consensu nostri Prepositi & Capituli convertendo, si vero pistori in pistando & dictum panem ad dictum refectorium dictis tribus diebus in qualibet septimana ante pulsum primarum ut premittitur apportando ac Camerarij nostri predicti in amministrando & distribuendo eundem panem dictis tribus diebus infra pulsum predictum prout ad ipsos & quemlibet ipsorum ratione officij sui id pertinet, negligentiam

tiam commiserint aut defectum, idem pistor per retentionem sui precij predicti, Camerarij & quilibet eorum per panis sui prebendalis subtractionem per Celerarium ipsum quam cito sibi de huiusmodi negligentia confiterit pro qualitate ipsius defectus & negligentie iuxta consilium tamen & ordinationem nostram puniantur, nisi justam excusationem habeant, quam coram nobis allegare debeant & probare, Volumus insuper & presentibus ordinamus ut Camerarij nostri & pistor qui nunc sunt & pro tempore fuerint presentem ordinationem & penam in eo contentam arbitrari teneantur & in ipsam debeant consentire. In cuius quidem statuti seu ordinationis nostre evidens testimonium sigillum nostri Capituli presentibus duximus appendendum. Datum & actum *Minde* in loco nostro Capitulari sub anno a nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto die penultima mensis Februarij Pontificatus Domini Gregorij Pape *Undecimi* anno quinto.

CXI.

SUPER DENARIIS CARNIUM PER PREPOSITUM ANNUATIM MINISTRANDIS.

Fredericus Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis ad universorum noticiam deducimus per presentes, quod nos super denarijs carni-um nobis ratione prebende nostre que vulgari elucatione *Viesch* prouende dicitur per Prepositum nostrum

nostrum per totum anni circulum dari & ministrari consuetis, super quorum quidem denariorum summa inter nos & prepositos nostros qui pro tempore fuerint & qui nunc est jam multis temporibus discordia & dubitatio aliquando vertebatur, ad hujusmodi discordie & dubitationis materiam inter nos removendam & totaliter amputandam convenimus & concordavimus cum venerabili viro Dño *Echardo Oldendorp* pro nunc Preposito nostro facta prius super hijs per nos cum dicto Preposito nostro & per ipsum nobiscum computatione & calculatione diligenti & fideli in summam videlicet centum & viginti marcarum Mindensium denariorum pro anno quolibet prout summam ipsam ex libris & registris antiquis tam ipsius Prepositi quam nostris & ecclesie nostre super 'ministratione hujusmodi prebende nostre editis & conscriptis invenimus contineri ordinantes & inviolabiliter statuentes prefati Dñi *Echarði* Prepositi nostri ac omnium nostrum unanimi voto & expresso consensu & assensu id accedente ut predicta summa videlicet centum & viginti marcarum inter nos ut premittitur super dictis denarijs concordata rata & firma ex nunc deinceps futuris perpetuis temporibus permaneat & per nos seu dictum Prepositum nostrum qui nunc est aut pro tempore fuerit nullatenus infringatur immutetur seu etiam impugnetur, ne altercatio & discordia super hijs de cetero vendicet sibi locum, Quodque prefatus Dñus *Echardus* Prepositus quamdiu dicte Prepositure prefuerit & sui in dicte Prepositura pro tempore successores eandem summam

videlicet centum & viginti marcarum dictorum denariorum annis singulis in duobus terminis medietatem scilicet sexaginta marcas in festo beati *Jacobi* apostoli & aliam medietatem scilicet sexaginta marcas dictorum denariorum in festo Epiphanie Domini tunc proxime subsequente pro toto illo anno sine omni contradictione & oppositione qualibet nobis aut Cellerario nostro qui pro tempore fuerit vel alteri ad hoc per nos deputando dare & ministrare debeat & teneatur nisi gratiam sive remissionem aliquam de dicta summa juxta qualitatem temporum & statum dicte Prepositure si forte quod absit in possessionibus adeo destrueretur & desolaretur aut fructus & redditus ipsius Prepositure in tantum diminuerentur quod ad summam ipsam pro tunc non sufficerent sibi decrevimus faciendam, quam quidem desolationem & destructionem ac fructuum & reddituum diminutionem idem Prepositus & sui pro tempore successores nobis poterunt per se vel alium seu alios intimare ut juxta hoc competens & rationabilis remissio pensata tamen fertilitate & sterilitate precedentium & subsequentium annorum per nos de summa predicta eis fiat, dummodo ipsi aut sui in culpa hujusmodi destructionis & desolationis ac fructuum diminutionis non fuerint sive causa de quo ante omnia se coram nobis legitime excusabunt, prefatus tamen Dominus *Echardus* Prepositus & sui pro tempore in dicta Prepositura successores gratiam sive remissionem aliquam ultra medietatem predictae summe centum & viginti marcarum pro toto anno scilicet ultra sexaginta

mar-

marcas hoc est ultra triginta marcas in quolibet termino predictorum terminorum anno quolibet per se vel alium seu alios quovis ingenio seu que sito colore petere non debent cum possessiones ac fructus & redditus ipsius Prepositure saltim predicta medietate scilicet sexaginta marcas anno quolibet sufficere videantur, que omnia & singula prout per nos provide & utiliter ordinata sunt & statuta & ut eo firmiter observentur prefatus Dominus *Echardus* Prepositus non seductus nec coactus nec circumventus sed deliberate & sponte facere tenere & complere & inviolabiliter observare & non contra facere dicere vel venire per se vel alium seu alios fide data promisit & convenit & ad sancta Dei Evangelia tactis per eum sacris scripturis juravit, sicque sui pro tempore in dicta Prepositura successores modo simili jurabunt & ad premissa observanda se efficaciter obligabunt, per statutum autem & ordinationem hujusmodi nolumus nec intendimus alijs statutis privilegij & ordinationibus predictae Ecclesie nostre & presertim super ministracione hujusmodi prebendarum nostrarum alias facta & edita in alijs in aliquo derogare. In cujus statuti & ordinationis evidens testimonium sigillum nostri capituli ex certa scientia presentibus est appensum. Et nos *Echardus* Prepositus supradictus quia presens statutum de expresso nostro consensu ordinatum recognoscimus nosque ad firmiorem ipsius observantiam bona fide corporali juramento ut prescribitur solempniter prestitio obligavimus, sigillum nostrum post sigillum dieti Ca-

pituli in evidens testimonium premifforum ex certa scientia presentibus est appensum. Datum & Actum Minde in loco nostro Capitulari sub anno a Nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo quinto die penultima mensis februaryj Pontificatus Domini *Gregorij* Pape *Undecimi* anno quinto.

CXII.

SUPER SIGILLO AD CONTRACTUS.

In nomine sancte & Individue Trinitatis amen. Nos *Echardus* Prepositus *Fridericus* Decanus *Johannes de Haymborch* Senior *Johannes de Rottorpe* *Otto de Monte* *Justacius de Slon* *Lodewicus de Cersne* *Lubertus Westfal* *Gherardus de Monte* & *Johannes de Speygelberge* Canonici Ecclesie Mindensis in loco nostro Capitulari propter hoc congregati & Capitulum ejusdem Ecclesie facientes & representantes ad perpetuam rei memoriam Universis & singulis presenciam visuris seu auditoris cupimus innotescere quod nos ex certis justis & rationabilibus causis matura deliberatione prehabita perpetuo statuimus & presentibus ordinamus quod omnes tractatus actus & contractus qui per nos seu coram nobis ex nunc in antea fient & celebrabuntur sigillandi, in quibus majoris sigilli nostre Ecclesie roboratio non requiritur, minori presenti nostro sigillo presentibus appenso quod hoc vocabulo scilicet minus sigillum Capitulum Ecclesie Mindensis insignitur, cujusque forma & descriptio inferius plenius

plenius annotata est sigillabuntur & muniuntur quibus omnibus absque ullo dubio stabitur & crederur sicut minori sigillo cujuslibet Cathedralis Ecclesie standum est pariter & credendum, quod siquidem sigillum per Decanum & Seniores Canonicum predictae nostrae Ecclesie pro tempore existentes custodietur & in quadam cista speciali seu clausura intra armarium nostrum per eos reponetur & duabus clavibus dissimilibus tamen per eosdem recludetur ita quod quicquid juxta decretum nostrum venerit sigillandum per ipsos simul aut eorum alterum alio impedito sigillabitur fideliter & sub juramento per eos de observandis statutis & consuetudinibus predictae nostrae Ecclesie Capitulo nostro pressito memorato, quod si forte Decanus pro tempore praesens non fuerit tunc duo Seniores Canonici pro tempore dicte nostrae Ecclesie idem sigillum juxta modum superscriptum custodient & servabunt, decernentes prout est irritum & inane quicquid antedem presentem sigillo presenti predicto sigillatum existit aut imposterum alio sigillo preter quam presenti forsitan sigillari contigerit ipsumque nullius volumus esse roboris vel momenti. In medio vero sigilli predicti scilicet oblongi sculpta est columnina sustinens tabernaculum fenestratum cum pinaculis desuper, in cujus dextra parte sculpta est ymago beati *Petri* Apostoli librum in dextera & clavem in sinistra manu bajulantis, in sinistra quoque ejus parte sculpta est effigies sancti *Gorgonij* martiris ensen evaginatum in dextra & clipeum cum armo crucis in sinistra manu continentis, in
infe-

inferiori parte ipsius sigilli sculptus est clipeus in quo apparent claves beati *Petri* in modum crucis campus vero seu planicies dicti sigilli ciffuras habet quadratas perforatas ad formam cribri. In circumferentia autem ejusdem sigilli legitur: *sigillum Capituli Ecclesie Mindensis nimum.* In quorum omnium & singulorum testimonium & certitudinem plenior presentes litteras exinde fieri fecimus & per *Albertum* Notarium infra scriptum subscribi & publicari mandavimus & predicti sigilli nostri appensione jussimus communiri. Datum & actum *Minde* in loco Capitulari predicto sub anno a nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo sexto Indictione quarta decima die vicesima octava mensis novembris hora quasi terciarum Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Gregorij* Divina providentia Pape *Undecimi* anno sexto presentibus discretis viris *Ludermanno Crusen* & *Raynekino Peter* Camerarijs nostris ac *Johanne Holloge* Cive Mindensi testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego *Albertus Westfal* clericus Mindensis publicus apostolica & Imperiali auctoritatibus notarius premissis omnibus & singulis dum ut premititur agerentur & fierent una cum prenomiatis testibus presens fui, eaque sic fieri vidi & audivi & de mandato & auctoritate Dominorum suprascriptorum in hanc publicam formam redegi, propria manu scripti signoque meo consueto quo utor auctoritate apostolica cum appensione predicti sigilli signavi requisitus in testimonium premissorum.

CXIII.

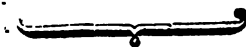
**SUPER UNA AREA SITUATA JUXTA
PLATEAM SANCTI JOHANNIS PERTI-
NENTE CONSOLATORI IN
HILLE.**

Universis & singulis ad quos presentes pervenerint Officialis curie Mindensis salutem & fidem presentibus adhibere. Ad Universitatis vestre noticiam deducimus per presentes quod constituti coram nobis personaliter discretus vir *Gberardus de Bucken* proconsul civitatis Mindensis confessus fuit & publice recognovit se recepisse in emphiteosin perpetuam a venerabili viro Dño *Ludolfo de Horne* Preposito sancti *Martini* Mindensis & Consolatori in *Hille* in Ecclesia Mindensi quandam aream ad dictam consolationem pertinentem juxta plateam sancti *Johannis* situatam prout in quadam patenti littera ipsius Dñi *Ludolfi* Consolatoris & Capituli Mindensis sigillis pendentibus sigillata plenius continetur cujus tenor talis est: Noverint universi quod nos *Ludolfus de Horne* Prepositus sancti *Martini* Mindensis & Consolator in *Hille* in Ecclesia Mindensi de voluntate & expresso consensu Venerabilium Dominorum virorum Dñorum *Eggerdi* Prepositi *Frederici* Decani totiusque capituli dicte Mindensis Ecclesie dedimus & in emphiteosin perpetuam assignavimus discreto viro *Gberardo de Bucken* proconsuli Civitatis Mindensis *Bertradi* ejus uxori eorumque liberis omnibus jam notis & ab ipsis conjunctim noscituris ab omnibus & quibuscunque heredi-

redibus a dictorum conjugum liberis imposterum descendentibus quandam aream ad dictam nostram consolationem pertinentem quam *Johannes de Alten & Hillegardis* soror sua a nobis hætenus in usufructu tenuerunt sitam in Civitate Mindensi prope plateam sancti *Johannis* pro annua pensione tredecim solidorum gravium denariorum Minde legalium nobis & nostris in dicta consolatione successoribus in festis *pascbe & Michaelis* eque divisim ministranda cum omnibus suis juribus emphiteotico jure perpetuo possidendam, si vero dictam aream cum suis edificijs & melioratione vendere voluerint hoc nobis vel successoribus nostris legitime intimabunt, & si emere voluerimus infra terminum a jure indultum ex tunc vendendi plenam habeant facultatem pensione premissa nobis vel nostris successoribus qui pro tempore fuerint semper salva. In cujus rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Et nos Prepositus Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis in signum nostri consensus & plenius robur premissorum sigillo nostro roboravimus presens scriptum sub anno Dñi Millesimo trecentesimo septuagesimo sexto in vigilia palmarum. In cujus rei testimonium sigillum nostri officialatus ad rogatum & petitionem ipsius *Gberardi* presentibus duximus apponendum. Datum anno Dñi Millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, In vigilia *Johannis Baptiste*. (23. Jun.)

CXIV.

SUPER BONIS COMMUNIBUS
DESERVIENDIS.

In nomine Domini amen. Nos *Johannes de Haym-*
borch senior Capituli Johannes de Rottorpe in Lo
Otto de Monte in Pattenbusen Archidyaconi Heinwi-
cius Rand Thesaurarius Justacius de Slon Lodowicus
de Cersne Prepositus Ecclesie sancti Johannis Min-
denfis Johannes de Haymborch junior Johannes de
Monte Prepositus Hamelensis Lubbertus Westfal Can-
tor Volcmarrus de Haymborch Gherardus de Monte in
Osen & Conradus de Solmis in Lubbeke Archidyaconi
Canonici Ecclesie Mindensis Capitulum Generale
ejusdem Ecclesie die presenti & infra scripta facien-
tes & representantes ad omnium quorum interest
seu intererit noticiam deducimus per presentes,
quod ad tollendum ambiguitatis dubia que super
distribucione seu divisione bonorum communium
inter nos sepius sunt exorta pensato quod secundum
varietates temporum expedit & crebrius interdum
facta hominum immutare, ideoque statutum super
bonis communibus olim editum innovare & immu-
tare ac in melius & clarius reformare cupientes de
communi nostro consensu & unanimi voluntate
omnium nostrum matura deliberatione prehabita
statuimus & ordinavimus ac presentibus in perpe-
tuum ordinamus quod omnia bona communia vide-
licet in annona & pecunia inter Canonicos nostre
Ecclesie majori prebenda prebendatos qui in per-
ceptione fuerint primo anno quod vulgari elocu-
cione

cione Koppftuar dicitur dumtaxat excepto qui ab octavis pasche usque ad Assumptionem beate *Marie* virginis inclusive presentes & continuo residentes fuerint annis singulis equaliter dividuntur ita tamen quod predicti sic residentes processionibus & missarum solemnijs infra scriptorum quatuor festorum scilicet *Johannis ante portam latinam Penthecosten Petri & Pauli* & predictae *Assumptionis beate Marie* teneantur & debeant personaliter interesse, quodque nullus de ipsis residentibus per tres septimanas continuas simul abesse poterit nec debet infra terminum prelibatum, quicumque enim per predictas tres septimanas integras simul absens fuerit, etiamsi processionibus & missis quatuor festorum eorundem presens interfuisset vel interfuerit nichil omnino de predictis bonis communibus percipiet sed ipsis eo anno carebit penitus & in toto, quicumque etiam dictorum residencium & quotienscunque in processionibus & missis cujuslibet festi dictorum quatuor festorum presentialiter & personaliter non interfuerit quarta parte predictorum bonorum illo anno provenientes pro qualibet vice hujusmodi sue absentie carere debet penitus & carebit proviso quidem quod *Colerarius* noster pro tempore de personis que hujusmodi bonorum portionem deservierint in toto vel in parte aut ea carere debuerint respectum habere debeat eosque & eorum quemlibet in qualibet vigilia beati *Thome* apostoli aut tempore distributionis sive divisionis istorum bonorum etiam per proprium juramentum si id ab eo petatur coram nobis & in

nostro

nostro Capitulo dicet & sigillatim referabit, cujus dicto standum decernimus pariter & credendum, si vero idem Celerarius de hijs ad plenum non recorderetur & noticiam non haberet ac de personis que hujusmodi portionem deservivissent vel non deservivissent dubium oriretur, ex tunc ille de quo hujusmodi extiterit dubium, suo medio juramento coram nobis & in nostro Capitulo prestito se predictam portionem in toto vel in parte juxta modum & formam superius expressatas deservivisse declarabit, quod quidem juramentum sibi nullatenus remitteretur. In quorum omnium & singulorum fidem & robur perpetuum presentes nostras litteras statutum nostrum hujusmodi in se continentes Majoris nostre Ecclesie sigilli munimine duximus roborandas. Acta fuerunt hec *Minde* in loco nostro Capitulari sub anno a Nativitate Dñi Millesimo tricentesimo septuagesimo septimo Indictione quinta decima die lune post primam Dominicam Adventus Domini qua in dicto loco nostrum Generale Capitulum fuit & est solitum observari. (30. Nov.)

CXV.

QUOD CLAVES PORTARUM CIVITATIS MYNDENSIS SPECTENT AD EPISCOPUM, ITA QUOD EPISCOPUS SIT IMMEDIATUS VERUS DOMINUS.

In nomine Domini Amen. Per presentis publici seriem instrumenti pateat universis quod anno a Nativitate ejusdem Millesimo tricentesimo septua-

gesimo septimo Indictione quinta decima Pontifi-
 catus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri
 Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* An-
 no septimo Serenissimus princeps & Dñus Dñus
Karolus Divina favente clementia Romanorum Im-
 perator semper Augustus & Bohemie Rex visitan-
 do certas terras & civitates cesaree sue Majestati
 & suo Imperio subjectas per Alamaniam constitu-
 tas & eas reformando reformandas magnifice per-
 transivit & inter alias die lune que fuit decima sexta
 dies mensis novembris anni jam dicti & hora quasi
 vesperarum ad Civitatem Mindensem applicuit
 cumque pontes Mindenses qui ducunt trans flumen
Wysere quasi attigisset occurrerunt sibi prout be-
 ne digne decuit Reverendus in Christo Pater & Do-
 minus Dñus *Wydekindus* Episcopus Prelati Canonici
 & totus clerus seculares & Religiosi cum pro-
 cessionibus solempnibus ymnos & laudes psallentes
 nec non proconsules & consules commune po-
 testas universitas & populus dicte Civitatis Min-
 densis etiam utriusque sexus homines reverenciam
 & honorem tanto principi facientes, quo quidem
 Domino *Karolo* Imperatore jam super dictos pon-
 tes pergente & quasi in medio eorumdem existente
 magne discretionis vir *Jobannes Bodendorpp* pro-
 consul Civitatis Mindensis antedicte nomine pro-
 consulum consulum communis potestatis universi-
 tatis & populi predictorum & pro eis tam conjun-
 ctim quam divisim claves portarum valvarum &
 munitionum dicte Civitatis Mindensis & ejus sub-
 urbiorum eidem Domino *Wydekindo* Episcopo
 Min-

Mindensi eorumdem proconsulum consulum communis Universitatis & populi vero mero & immediato Domino pro se & suis in futurum omnibus & singulis Episcopis Mindensibus successoribus recipienti in signum subjectionis eorum & recognitionem veri meri & immediati ejusdem Dñi Episcopi & successorum suorum pro tempore Dominij ad manus suas cum debita reverencia tradidit atque dedit & dimisit veluti debuit in eisdem ipseque Dominus *Wydekindus* Episcopus receptis per eum ut premittitur clavibus predictis easdem in signum veri & immediati Dominij & juste possessionis earumdem Civitatis & populi ac aliorum preteritorum aliquamdiu manu tenens gubernans & possidens prenominato Dño *Karolo* Imperatori benigne recipienti tanquam supremo Domino & Principi cum decenti reverencia in signum supremi Dominij tradidit atque dedit, unde memoratus Dñus Imperator claves hujusmodi cum benignitate recipiens ipsas cum omnibus earum juribus & gubernationibus proconsulibus consulibus populo & alijs supradictis presentibus intelligentibus videntibus laudantibus consentientibus & non contradicentibus sepefato Domino *Wydekindo* Mindensi Episcopo immediato Domino tam in spiritualibus quam in temporalibus Civitatis Mindensis proconsulum consulum universitatis & populi ac aliorum predictorum tenendas habendas & possidendas & ad disponendum de eis prout sibi placeret & videretur restituit contulit tradidit dedit & liberaliter assignavit, qui quidem Dominus *Wydekindus* Episcopus

pro se suorumque successorum nomine prelibatas
 claves de manibus tanti principis cum congruenti
 suscipiens reverencia & rursus paululum ad bene-
 placitum manu tenens & possidens eas predicto *Jo-*
hanni Bodendorpp proconsuli quibus supra nomini-
 bus cum debita etiam reverencia & in signum pre-
 dicti immediati dominij & subjectionis capienti tra-
 didit atque dedit earum custodiam atque gubernationem
 eidem *Johanni* nomine dicti *Dñi* Episcopi
 & suorum pro tempore successorum & ad beneplacitum
 & ad tempus de quibus ipsis Domino Episcopo
 & successoribus videbitur fideliter & utiliter faciendam
 committendo, de quibus omnibus & singulis premissis
 prefatus Dominus *Wydekindus* Episcopus pecijit sibi fieri
 per me notarium publicum infra scriptum unum vel plura
 publica instrumenta. Acta fuerunt hec Anno Indictione die
 mense hora Pontificatu & loco quibus supra presentibus
 Reverendo in Christo Patre *Dño Gherardo* Episcopo *Hil-*
desemensi nobili Domino *Alberto* Duce de *Luneborch*
 nec non venerabilibus & discretis viris *Ottone de*
Monte Lodewico de Cersne Canonicis *Mindsibus*
Ludemanno Crusen clerico & *Olvico Hanerber* layco
Mindsensi & aliorum plurimorum tam clericorum
 quam laycorum multitudine copiosa testibus ad premissa
 vocatis & rogatis.

Et Ego *Albertus Westfal* clericus *Mindsensis* publicus
 Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarius premissis
 omnibus & singulis dum ut premititur agerentur & fierent
 una cum prenomminatis
 testi-

testibus presens fui eaque sic fieri vidi & audivi & in hanc publicam formam redegi propria manu scripsi signoque meo solito signavi in fidem testimonium omnium premissorum.

CXVI.

SUPER UNA AREA IN DEM SUORE PERTINENTE CAPITULO SEU CONSO- LATORI * IN HILLE.

Ego *Johannes Gropere* Civis Mindensis tenore presencium recognosco quod venerabiles viri Dñi *Echardus* Prepositus *Fredericus* Decanus totumque capitulum Ecclesie Mindensis de consensu omnium quorum intererat quandam aream & domum ad ipsos pertinentem situatam in dem Suore juxta domum meam quam ad presens *Gerhardus* barbitonsor inhabitat michi *Johanni* & *Mechtildi* uxori mee legitime jure emphiteotico seu meliorationis titulo locarunt & assignarunt pro una marca cum dimidia gravium denariorum honorabili viro Dño *Ludolfo de Horne* Consolatori in *Hille* seu ipsius successori consolationem in *Hille* habenti singulis annis eque divisum in festivitatibus *pasche* & *Michaelis* indilate exsolvendum ad tempora vite nostre seu alterius nostrum libere possidendam, nobis vero defunctis seu cum domo & area predictis in prejudicium di-

O 3

ête

- * Consolationes vocantur refectiones diebus determinatis dandæ ex certis redditibus subministrandæ, quos redditus qui administrat, consolator audit.

De Ecclesie Mindensis aliquid sine consensu Capituli predicti disponentibus seu predictam pensionem annuam in terminis supra scriptis non solventibus dicta domus & area cum omnibus suis juribus pertinencijs universis ad Capitulum Ecclesie Mindensis predictum & ad Consolatorem in *Hille* pro tempore existentem absque aliqua contradictione libere devolventur. In quorum omnium testimonium sigillum meum pro me & uxore mea predicta presentibus est appensum. Datum & actum Anno Domini Millesimo trecentesimo septuagesimo septimo die septima mensis septembris.

CXVII.

SUPER CURIA ILLORUM VETSOT JUXTA CURIAM WIGGRAVIL.

Nos *Fredericus* Dume Decanus & Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus presentibus publice protestando quod omnis dissentio & controversia inter discretos viros Dominum *Johannem de Hervordia* vicarium altaris sancti *Laurentij* in nostra ecclesia ex una ac Dñum *Heluncum Vetsot* & *Adolphum Vetsot* ejus fratrem parte ex altera de & super quibusdam domo curia & area sitis in Civitate Mindensi juxta curiam *Wychgravij* quas iidem fratres inhabitant ad dictum altare spectantibus dudum orta taliter funditus est sopita, videlicet quod idem Dñus *Johannes* matura deliberatione prehabita de consensu nostro ipsis fratribus & eorum heredi-

redibus dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs suis locavit perpetuo habendas & possidendas sub conditionibus infra scriptis, ita videlicet quod iidem fratres & eorum heredes vel quicumque predictas domum curiam & aream habuerint vel possederint exinde pulsacionibus duarum majorum campanarum dicte nostre ecclesie preesse debent temporibus ad hoc statutis eorum proprijs sumptibus & expensis sine cura vel labore seu expensis vicarij predicti altaris pro tempore existentis, & quociens in hoc negligentes fuerint & culpabiles super hoc reperti & victi fuerint tociens ipsi rectori quatuor solidos gravium denariorum Minde legalium dabunt & exsolvent & nichilominus prefato Dño *Johanni* & successoribus suis in vicaria altaris antedicti perpetuis temporibus singulis annis sedecim solidos lev^s monete *Minde* currentis eque divisim scilicet octo infra quindenam post festum *pasche* & octo infra quindenam post festum beati *Michaelis* proximum sub pena dupli nomine annue pensionis dabunt & ministrabunt de domo curia & area memoratis, quodsi etiam hujusmodi domum curiam & aream cum suis edificijs & meliorationibus vendere decreverint hoc rectori predicti altaris pro tempore existenti & nobis prenuntiabunt & pro justo precio pro quo rite & legitime vendi potuerint omni dolo & fraude exclusis ad emendum primitus exhibebunt, quodsi idem rector aut nos vel nostrum seu etiam nostrorum vicariorum aliquis emere noluerit seu noluerimus super quo terminum ad delibera-

dum habebimus unius mensis ex tunc dicto mense elapso licite vendere poterunt cui vel quibus voluerint emptoribus tamen primitus notificatis & salvis oneribus campanarum pensione annua & condicionibus suprascriptis & nichilominus emptores hujusmodi dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs suis eisdem jure modo & condicionibus quibus ipsi venditores possiderant ac salvis oneribus & pensione annua predictis perpetuo & hereditarie libere possidebunt, si vero aliter quam prout predicatur vendite fuerint vendicio seu empcio ipsarum hujusmodi nullam habebit roboris firmitatem. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum majus presentibus est appensum. Datum anno Dñi Millesimo tricentesimo septuagesimo septimo feria quarta proxima post festum beati *Bonifacij* Episcopi & Martiris & sociorum ejus. 10. Junij.

CXVIII.

SUPER QUADAM HABITACIONE SPECTANTE AD ALTARE S. CRUCIS ET S. SPIRITUS.

Nos *Heinricus Ghiselere* proconsul *Johannes Bodendorp Justacius de Simeringen Rychardus de Holtbusen Ernestus Bodendorp Conradus de Kathebusen Hermannus Spreygel Hemericus Staynborch Wedekindus Nigri Heinricus Upperbecke Willekinus Kelp ac Conradus de Bucken* Consules civitatis Mindensis teno-

tenore presencium publice protestamur, quod constituti in nostra presenciam providi viri *Bernbardus Costede & Conradus Isnogel* Cives nostre civitatis Mindensis supradicte publice recognoscen-tes quod discretus vir Magister *Otto de Hamme* perpetuus Vicarius seu Rector altaris sancte *Crucis* in Ecclesia Mindensi predicta de consensu & voluntate Reverendorum & honorabilium virorum & Dominorum Prepositi Decani totiusque Capituli Ecclesie Mindensis predictae locavit ad viginti annos a festo Jacobi presentis anni continue computandos prefatis civibus videlicet *Bernbardo & Conrado* ipsorumque veris heredibus & successoribus de curte seu curia sua spectante ad dictum altare sancte *Crucis* quam idem Magister *Otto* inhabitat partem & partem unam sitam ad occidentem juxta rivum transeuntem per civitatem habentem in longitudine quadraginta pedes, in latitudine vero viginti pedes a dicto rivo versus orientem computandos continue pro annua pensione sex solidorum gravium denariorum *Minde* legalium & bonorum prefato Magistro *Ottoni* & suis in eadem Vicaria successoribus quolibet anno in festo pasche persolvendorum indilate, elapsis vero viginti annis supradictis quodocunque vicarius sancte *Crucis* qui pro tempore fuerit tale spacium & partem curie sue re- habere voluerit, ad ipsum libere revertetur cum sua longitudine & latitudine superius enarratis, structuras vero seu edificia si que per dictos *Bernbardum & Conradum* vel per eorum heredes & successores facta fuerint in spacio curie supradicte se-

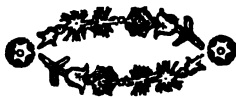
O 5

pedictus

predictus vicarius secundum exigentiam tunc tem-
 poris & valorem recompensabit & persolvat juxta
 assertionem quatuor proborum virorum quorum
 duo pro parte dicti vicarij eligantur, reliquos ve-
 ro duos eligant *Bernbardus & Conradus* vel eorum
 heredes suprascripti, si vero prefati quatuor hinc in-
 de per partes electi discordaverint vel taxum con-
 cordem pronuntiare potuerint vel noluerint infra
 mensem proximum cum per dictum vicarium fue-
 rint requisiti ex tunc dictorum edificiorum taxatio
 ad Dominos de Capitulo Ecclesie Mindensis predi-
 cte sit penitus devoluta & dicte partis prefatorum
 Dominorum taxationi & diffinitioni stabunt & con-
 corditer acquiescent. In quorum omnium testimo-
 nium premissorum majus sigillum nostre civitatis
 una cum sigillis predictorum civium presentibus
 duximus apponendum, Et nos *Bernbardus Costede*
 ac *Conradus Isnogel* cives Mindenses suprascripti in
 omnium predictorum recognitionem observanciam
 & evidenciam firmiorem pro nobis nostrisque he-
 redibus & successoribus sigilla nostra propria de
 nostro jussu & voluntate presentibus etiam sunt ap-
 pensa. Datum anno Domini Millesimo tricentesi-
 mo septuagesimo octavo sexta feria post *Jacobi*.

30. Julii.

CXIX.

SUPER UNA CURIA SITA APUD CURIAM WIGGRAVII &c.

In nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo tricentesimo septuagesimo octavo Indiétione prima mensis Maroij die vicesima nona hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Gregorij* divina providentia Pape *undecimi* anno octavo in mei notarij publici & testium infracriptorum presentia personaliter constituti honorabiles viri Domini *Johannes de Heymborch senior Johannes de Rottorpe Otto de Monte Ludowicus de Cersne Johannes de Heymborch junior Ludbertus Westfall Johannes de Monte Volmarus de Heymborch & Gerhardus de Monte* Canonici Ecclesie Mindensis in loco eorum capitulari capitulariter ut apparuit congregati & Capitulum pro tunc facientes & representantes exhibuerunt & tradiderunt discreto viro *Gotfrido Passeman* civi Mindensi presenti & recipienti pro se uxore sua suisque heredibus quandam patentem pergamenam litteram sigillo majori dicti capituli impendente sigillatam tenoris infra scripti, quam quidem litteram ijdem Domini Canonici petierunt transumi & in publicam formam redigi & sibi & dicto Capitulo super premissis per me notarium unum vel plura fieri publica instrumenta, tenor vero dicte littere sequitur de verbo ad verbum & est talis. -- Nos *Echardus* Prepositus totumque capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus in hijs scriptis publice protestando quod
con-

constitutis coram nobis discretis viris Dño *Helvico*
Veczot perpetuo vicario in Ecclesia nostra & *Adol-*
pho Veczot fratre Germano ejusdem *Helvici* pro se
 & suis heredibus ex una & *Gotfrido Passeman* Cive
 Mindensi pro se & *Wempen* uxore sua legitima suis-
 que heredibus parte ex altera iidem *Helvicus* & *Adol-*
phus pro se & eorum heredibus quibuscunque ex
 certa scientia & expresso nostro consensu vendide-
 runt concesserunt & assignaverunt juste venditionis
 titulo ipsis *Gotfrido Passeman* presenti ementi & re-
 cipienti & *Wempen* uxori sue & eorum veris here-
 dibus quasdam domum curiam & aream sitas in ci-
 vitate Mindensi juxta curiam *Wychgravij* ipsis
 Dño *Helvico* & *Adolfo* de consensu etiam honorabi-
 lis viri Domini *Friderici Dumen* nostri Decano at-
 que nostro a discreto viro Dño *Johanne de Her-
 vordia* vicario altaris sancti *Laurentij* in dicta nostra
 Ecclesia in emphiteosim seu titulo meliorationis
 traditas concessas & assignatas quas etiam dicti fra-
 tres eidem Domino *Johanni* & nobis juxta tenorem
 ejusdam nostre patentis littere sigillo majori eccle-
 sie nostre sigillate desuper confecte ipsius forma in
 omnibus observata ad emendum primitus exhibue-
 runt cum omnibus juribus & pertinentijs suis eo
 jure sicuti eas possiderant ac salvis oneribus cam-
 panarum pensione annua penisque & condicionibus
 in dicta littera expressatis, cujus tenor inferius de-
 scribetur perpetuo & libere habendas & possiden-
 das pro pretio videlicet triginta quinque marca-
 rum gravium denariorum bonorum & Minde-
 legalium transferentes in ipsos emptores omne jus
 quod

quod ipsis competijt seu competere poterat quo-
quo modo in domo curia & area prenotatis investien-
tesque eundem *Gotfridum* pro se & dicta sua uxore
suisque heredibus per predictae littere traditionem
ac se ipsos suosque heredes disvestientes presen-
tialiter de eisdem, poteruntque etiam dicti empto-
res & sui heredes eodem modo & sub eisdem con-
ditionibus quibus ipsi venditores potuerunt vende-
re alienare seu in alias personas transferre domum
curiam & aream antedictas cum universis pertinen-
tijs suis quibus voluerint, religiosis tamen & mili-
taribus ac alijs personis a jure prohibitis omnino
exceptis ac forma & modo supradictae littere de ex-
hibendo rectori altaris predicti & nobis ipsas pri-
mitus ad emendum in omnibus observatis, cujus
quidem littere tenor de verbo ad verbum sequitur
& est talis - Nos *Fredericus Dume* Decanus &
Capitulum Ecclesie Mindensis recognoscimus pre-
sentibus publice protestando quod omnis dissensio &
Controversia inter discretos viros Dominum *Johan-
nem de Hervordia* Vicarium altaris sancti *Laurentij* in
nostra ecclesia ex una ac Dñum *Helvicum Veczot* ac *A-
dolfum Veczot* ejus fratrem parte ex altera de & super
quibusdam domo curia & area sitis in Civitate Min-
densi juxta curiam *Wichgravij* quas ijdem fratres in-
habitabant ad dictum altare spectantibus dudum orta
taliter funditus est sopita videlicet quod idem Dñus
Johannes matura deliberatione prehabita de con-
sensu nostro ipsis fratribus & eorum heredibus di-
ctas domum curiam & aream cum omnibus juribus
& pertinentijs suis locavit perpetuo habendas &
possi-

possidendas sub conditionibus infra scriptis ita videlicet quod iidem fratres & eorum heredes vel quicumque predictas domum curiam & aream habuerit vel possederit exinde pulsationibus duarum majorum campanarum dicte nostre ecclesie præesse debent temporibus ad hoc statutis eorum proprijs sumptibus & expensis sine cura & labore seu expensis vicarij predicti altaris pro tempore existentis, & quociens in hoc negligentes fuerint & culpabiles super hoc reperti & victi fuerint, tociens ipsi Reçtori quatuor solidos gravium denariorum Minde legalium dabunt & exsolvent, & nichilominus prefato Domino Johanni & suis successoribus in vicaria altaris antedicti perpetuis temporibus singulis annis sedecim solidos levis monete *Minde* currentis eque divisim scilicet octo infra quindenam post festum *Pasche* & octo infra quindenam post festum beati *Michaelis* proximas sub pena dupli nomine annue pensionis dabunt & ministrabunt de domo curia & area memoratis, quod si etiam hujusmodi domum curiam & aream cum suis edificijs & meliorationibus vendere decreverint hoc reçtori predicti altaris pro tempore existenti & nobis preintimabunt & pro justo pretio pro quo rite & legitime vendi potuerint omni dolo & fraude exclusis ad emendum primitus exhibebunt, quod si idem reçtor aut nos vel nostrum seu etiam nostrorum vicariorum aliquis emere noluerit seu noluerimus super hoc terminum ad deliberandum habebimus unius mensis ex tunc dicto mense elapso vendere poterunt cui vel quibus voluerint, emptore

re tamen nobis primitus notificato & salvis oneribus campanarum pensione annua & Conditionibus supradictis & nichilominus emptores hujusmodi dictas domum curiam & aream cum omnibus juribus & pertinentijs suis eisdem jure modo & conditionibus quibus ipsi venditores possiderant ac salvis oneribus & pensione annua predictis perpetuo & hereditarie libere possidebunt, si vero aliter quam ut predicatur, vendite fuerint vendicio seu emptio ipsarum hujusmodi nullam habebit roboris firmitatem. In quorum omnium testimonium sigillum nostrum majus presentibus est appensum. Datum anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo septimo * feria quarta proxima post festum beati *Bonifacij* Episcopi & martiris & sociorum ejus, in premissorum vero testimonium nos Prepositus & capitulum supradicti presentes litteras sigillo majori ecclesie nostre duximus roborandas. Actum & datum Anno Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo octavo die vicesima mensis februarij. Acta sunt hec anno indictione mense die hora pontificatu & loco prenotatis presentibus discretis viris Dominis *Borchardo de Helbeke* & *Ottone de Hamme* perpetuis vicarijs *Ludemanno Crusen* Camerario Dominorum de Capitulo ecclesie Mindensis predictae testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego *Johannes* dictus *Kemerer* clericus Mindensis publicus Apostolica & Imperiali Auctoritatibus Notarius quia premissis omnibus & singulis
una

* 10. Junii.

una cum prenominatis testibus presens interfui ea-
que sic ut premittitur fieri vidi & audiui ideoque
supraſcriptam litteram de verbo ad verbum fide-
liter tránscripsi sive transumpſi & in hanc publi-
cam formam redegí ſignoque meo ſolito & conſue-
to ſignavi rogatus & requiſitus in teſtimonium om-
nium premiſſorum.

CXX.

SUPER DUOBUS LUMINARIBUS IN AMBITU SERVANDIS.

In nomine ſancte & Individue Trinitatis amen.
Nos *Wedekindus* Dei & Apoſtolice ſedis gratia
Epiſcopus *Eghardus* Prepoſitus *Fredericus* Decanus
totumque Capitulum Eccleſie Mindenſis ad perpetuam
rei memoriam univerſis & ſingulis Chriſti
fidelibus preſentium ſerie volumus declarari, quod
conſtitutus coram nobis devotus in Chriſto venerabilis
vir Dominus *Johannes de Haymborch* ſenior
presbiter concanonicus noſter animadvertens atten-
tius & commemorans quod cum nemo ſit in carne
poſitus qui poſſit terribilem extremi diem judicij
evitare in quo quiſque ante tribunal eterni judicis
exaetiſſimam redditurus rationem & recepturus
prout in corpore geſſit ſive bonum fuerit ſive ma-
lum, & quod ideo nos oportet diem illam tremen-
dam & amare calamitatis pijs operibus prevenire,
igitur cupiens de bonis ſuis Domino Duce ſic in
terris diſponere & ordinare ut exinde retribucio-
nem

nem adipisci mereatur in supernis, & ideo ex certa scientia maturaque prehabita deliberatione pro sue ac honorabilium *Johannis ac Volcmari de Heymberch* fratrum suorum Germanorum Concanonicorum nostrorum salute animarum de nostro & eorum pleno consensu ac voluntate sponte & libere dedit donavit tradidit transtulit cessit & concessit pura & irrevocabili donatione jugiter duratura in honorem & gloriam omnipotentis Dei & gloriose virginis *Marie* matris ejus qui est vera & eterna lux non sinens se sequentes in tenebris ambulare omniumque animarum fidelium defunctorum laudem ad dotandum & perpetuandum duo luminaria sive duas candelas nocturnales illuminandas & accendendas ac ad duas lucernas vitreas in ambitu predictæ nostre Ecclesie pendentes & existentes, ac per eundem Dominum *Johannem* seniore[m] factas constitutas & comparatas singulis annis in quolibet festo nativitatis beate virginis memorate incipiendo ac singulis integris & continuis noctibus usque ad quodlibet sequens festum pasche inclusive perpetuo ponendas & cremandas bona fructus redditus & proventus infra scriptos & designatos. Primo quidem dedit viginti quatuor solidos graves aut ipsorum plenum valorem, quos Magister fabricæ seu structurarius pro tempore predictæ nostre Mindensis Ecclesie ad predicta luminaria & candelas de quadam domo lapidea Minde prope portam *Wyfere*, & in fundo & area curie claustralis & habitationis predicti Domini Donatoris situata & per Donatorem ipsum ad predictam fabricam data &

donata perpetuo ministrabit juxta quarumdam literarum nostri Capituli super hoc editarum continenciam & tenorem. Item dedit quatuor solidos Mindensium denariorum *Minde* bonorum sive duos solidos graves aut ipsorum verum valorem quos quidam *Cristianus* dictus *Roggenbuck* Civis Mindensis aut sui heredes & successores pro tempore ad predicta luminaria & candelas de quadam parva domo etiam in dicte curie fundo & area situata & quam ipse civis jure hereditario tenet & possidet perpetuo dabit & persolvat, dabunt & persolvent. Item dedit tres solidos Mindensium denariorum aut decem & octo denarios graves *Minde* dativos seu valorem eorundem quos Dominus *Johannes de Alten* perpetuus vicarius in dicte nostra Ecclesia Mindensi *Hillegardis* & *Metbildis* moniales monasterij in *Esekestorpe* Mindensis Dioc. & *Hillegundis de Alten* ipsorum mater ad predicta luminaria & candelas hujusmodi perpetuas de quadam area cum ejus edificijs, quam nunc tenent & temporibus quibus advixerint, possidebunt in proprio fundo & solo predictae curie claustralis & versus Ecclesiam sancti *Johannis* Mindensem sita singulis annis quibus advixerint, dabunt & ministrabunt seu alter eorum ultimo supervivens dabit & ministrabit, ipsis vero Domino Johanne, Monialibus & matre predictis vita functis proxima dicte area eorum cum ejus jure & edificijs omnibus factis & fiendis aut construendis quemadmodum ipsi Dñus *Johannes* Moniales & mater eam & ea habent & possident ad campanarios pro tempore predictae nostre Ecclesie

sic & ad eorum Campanariatus officia devolvetur apud eos modo premissis in perpetuum permanens, quam quidem aream cum omnibus ejus edificijs factis & fiendis omnique sui juris integritate idem Dominus *Johannes* donator post devolutionem hujusmodi predictis Campanariatus Officijs ex tunc voluit & vult & nos decernimus per presentes incorporatam esse pariter & unitam, salvis tamen & reservatis annuis pensionibus predicto Domino *Johanni* Donatori & suis in dicta curia successoribus de singulis edificijs domibus & areis predictis perpetuo persolvendis, preterea ne premissa omnia & singula debito frustrentur effectu sed demum salubriter invalescant, duo Campanarij predictae nostre Ecclesie pro tempore existentes omnes & singulos fructus redditus & proventus hujusmodi de predictis Magistro fabricae domibus area & edificijs recolligent singulis annis suis temporibus & eos conservabunt ac de luminaribus seu candelis hujusmodi ponendis & cremandis ut predictum est, providebunt easque ministrabunt & secundum vires suas singulis noctibus infra predicta festa Nativitatis & pasche immediate post crepusculum aut ante pulsum campane Vigilarum appellate per quamlibet integram & totam noctem usque ad claram alteram diem cremandas ponent & accendent. Nos etenim *Wedekindus* Episcopus *Eghardus* Prepositus *Fredericus* Decanus totumque Capitulum pretaete Mindensis Ecclesie antedicti devotioni hujusmodi & salubri ordinationi favorabiliter annuentes premissaque omnia & singula rata grata & fir-

ma perpetuo habentes & ut ipsa perpetue firmitatis robur obtineant feliciterque & in evum permanent, ipsique Campanarij pro tempore degentes de ipsorum hujusmodi provisionibus ministracionibus & laboribus fructum reportent & habeant aliqualem hijs moti pijs & fructuosis operibus accedente ad hoc nostro & omnium quorum intererat & interest pleno consensu quosdam certos agros spacij duorum jugerum cum dimidio extra Civitatem Mindensem juxta Brulonem versus septentrionem prope arbusa Schipholt vulgariter nuncupata situatos a parte una, ab alijs vero partibus circumcirca cum nonnullis alijs agris ad Decanatum Mindensem pertinentibus confrontatos olim incultos nunc autem per sepedictum Dominum *Johannem* seniore[m] suosve famulos & de nostro consensu ac beneplacito cultos aratos & ad seminandum & fructificandum aptatos, qui inquam agri juxta communem modum agriculture duos modios cum dimidio siliginis Mindensis mensure vulgariter dictos Wytschepel pro se nunc capiunt spaciose predictis campanarijs pro tempore existentibus cum omni juris eorundem agrorum plenitudine damus concedimus & donatione perpetua presentibus assignamus, ipsosque agros cum dicta eorum juris plenitudine officijs Campanariatus dicte nostre Mindensis Ecclesie & ejus Campanarijs pro tempore perpetuo & plenarie unius & incorporamus per presentes. In quorum omnium & singulorum testimonium & robur perpetuum ac evidens nostri communis consensus ad premissa signum presentes

litte-

litteras nostri Episcopi & Capituli predictorum majoris sigillorum muniminibus duximus roborandas. Datum & actum *Minde* in loco nostro Capitulari nobis inibi capitulariter congregatis sub anno a Nativitate Dñi Millesimo tricentesimo septuagesimo nono die Lune post Dominicam qua cantatur *Invocavit me* &c. que dies tunc fuit ultima mensis Februarij.

CXXI.

SUPER RESIDENCIA VICARIORUM.

In nomine Domini Amen. Noverint universi quod nos *Johannes de Haynborch Senior* Capituli *Johannes Posch* in *Reme* *Johannes de Rattorpe* in *Lo* Archidyaconi *Symon de Monte* Prepositus Ecclesie *Verdensis* *Justacius de Slon* Decanus *Lodewicus de Cersne* Prepositus ecclesie sancti *Johannis Mindensis* *Johannes de Haynborch junior* *Lubbertus Westfal* Cantor, *Johannes de Monte* Prepositus *Hamelensis* *Volmarus de Haynborch* *Gherhardus de Monte* & *Conradus de Solmys* Canonici totumque capitulum Ecclesie *Mindensis* in loco nostro capitulari capitulariter congregati generale capitulum hac die presenti videlicet & infra scripta ut moris est annis singulis in nostra Ecclesia tenentes facientes & representantes considerantes & meditatione sollicita perpendentes ipsam nostram Ecclesiam propter quam plurimorum vicariorum, Altaristarum & beneficiatorum in ipsa Ecclesia qui ad persona-

lem residenciam tenentur frequentem & diutinam absentiam pernicioso divini cultus seu defectui subjacere quodque in ea de die in diem divine laudis decrescunt organa sacra festa eorumque festiva officia suis crebro destituuntur solemnitatibus ac ipsorum absentium beneficia debitis obsequijs defraudantur, cupientes igitur prout ad id tenemur utilitati & indemnitati nostre Ecclesie presertim quantum ad divini cultus augmentum & conservationem consulere & hujusmodi impedimentis & periculis prout nobis possibile fuerit obviare matura deliberatione prehabita de communi nostro consilio & assensu ac unanimi voluntate nec non Reverendi in Christo Patris & Dñi nostri Dñi *Wedekindi* Episcopi Mindensis & omnium quorum intererat pleno consensu & approbatione accedentibus statuimus & hac constitutione perpetuo valitura inviolabiliter ordinavimus ac presentibus ordinamus ut omnes & singuli ebdomadarij sive vicarij & altariſte in predicta nostra Ecclesia qui nunc sunt & pro tempore fuerint ex nunc in antea debitam & continuam in eadem nostra Ecclesia faciant & facere debeant residenciam personalem nec aliquibus ex eis abessendi detur licencia nisi causa studij sive peregrinationis aut infirmitatis vel nisi per eundem Dñum nostrum *Wedekindum* Episcopum vel dictum Capitulum in nostre Ecclesie negocijs ad aliquod tempus de quo Capitulo nostro juxta facti qualitatem & locorum distanciam videretur alicubi mitterentur & nec tunc nisi prestitis per eos ante omnia corporaliter juramentis quod hijs & non alijs de causis nec
in

in fraudem dicte residencie hujusmodi licenciam petant aliquatenus seu procurent, salva tamen capitulo nostro & retenta sibi ultra predicta plenaria potestate de dando & concedendo licentia abessendi predictis ebdomedarijs sive vicarijs & Altaristis semel & per unum mensẽm simul vel successive & dumtaxat in quolibet anno & hoc ex causis necessarijs & rationabilibus ipsis forsitan incumbentibus atque justis, & quod singulis mensibus per quatuor dies & non ultra etiam simul vel successive pro suis & beneficiorum suorum peragendis negotijs etiam non petita licentia se valeant absentare, exceptis infra scriptis diebus & alijs festivitibus solempnibus atque magnis, salvo etiam jure Decani nostri pro tempore existentis videlicet licentiandi ebdomadarios aut vicarios & altaristas semel in anno ad quindenam juxta consuetudinem in nostra Ecclesia hætenus observatam, si verò alicui dictorum Ebdomadariosum sive Vicariosum & Altaristarum adeo grandis & ardua causa fortassis immineret quod ulteriori & longiori licentia seu absentia ultra predictos terminos verisimiliter indigeret & id a nobis postularet ex tunc pensatis causis & rationibus ipsius petentis dari sibi per nos poterit abessendi licentia ad terminum de quo nobis videbitur longiorem, & tunc idem petens terciam partem omnium fructuum & reddituum vicarie sive beneficij quod in nostra Ecclesia obtinet cottidianis distributionibus dumtaxat exceptis vel ultra si forte ipsa tertia pars non sufficeret pro debita officiatione dicti sui beneficij ut interim divinis obsequijs

non fraudetur in manibus nostri Capituli & juxta extimationem & ordinationem ipsius antequam hujusmodi sibi detur licentia singulis annis quibus ultra terminos jam superius expressos absens fuerit dare & tradere debeat & teneatur, vel de dando & tradendo infra mensem a tempore dicte seu concessæ licentiæ prestare & facere predicto capitulo nostro sufficientem & idoneam cautionem alioquin hujusmodi licentia nullatenus sibi concedatur, absentibus vero ad presens illis videlicet qui intra provinciam Coloniensem & locis vicinis fuerint usque ad festum Palmarum proximum, alij autem in Romana curia & locis remotis degentibus ad sex menses a data presencium in antea computandum abessendi licentiam duximus concedendum sic tamen quod interim ad dictam nostram Ecclesiam veniant & residenciam faciant ut premittitur personalem, si quis autem contra hujusmodi nostram ordinationem & statutum venerit vel fecerit quoquo modo aut se aut dicta nostra Ecclesia preterquam in casibus superscriptis absentaverit sit inobediens ipso facto pro inobediente habeatur & teneatur ac ab omnibus evitetur nec ad obedienciam per nos seu nostrum aliquem quomodolibet admittatur seu recipiatur nisi data & soluta prius per eum dicta tercia parte fructuum dicti beneficij sui cujuslibet anni hujusmodi absencie sue vel ultra si ipsa tercia pars forte non sufficeret pro officiatione debita ipsius beneficij prout de absentibus & licentiam habentibus superius est expressum, & nichilominus contra eum ne de sua rebellione & malicia

commodum reportet & melioris conditionis obedientibus videatur juxta arbitrium & decretum nostrum attenda inobediencie & rebellionis sue qualitatē ad graviora per subtractionem fructuum & beneficij privationem vel alias mediante justitia procedetur. Insuper omnes & singuli Ebdomadarij sive vicarij & Altariste de cetero in nostra Ecclesia recipiendi & admittendi tempore sue receptionis & antequam installentur jurabunt predictam ordinationem & statutum & contenta in eis se inviolabiliter observaturos & quod bona omnia & singula mobilia & immobilia paramenta clenodia & ornamenta non impignorabunt nec ea quovis quesito colore perpetuo vel ad tempus alienabunt sed ea pro posse defendent & meliorabunt & cum diligentia custodient & fideliter conservabunt, ac insuper omnes & singuli ebdomadarij sive vicarij & altariste predicti presentes & futuri in manibus nostri capituli in singulis capitulis generalibus vel alias cum id ab eis peteretur si tunc forte absentes forent in nostra Ecclesia ut moris est celebrandis se per illius anni articulum absentes preterquam in casibus expressis & de nostra licentia non fuisse ac personalem se fecisse residentiam dicent & in virtute obediencie per eos prestite affirmabunt juxta nostre ordinationis & statuti hujusmodi continentiam & tenorem. Ceterum attendentes quod ipsa nostra Ecclesia propter plurimorum nostrorum concanonicorum crebram & assiduam absentiam aliaque varia eorum & ipsius Ecclesie negotia quibus eos vacare sepius oportet sa-

eris festorum diebus debitis solempnitatibus multifariam destituitur & fraudatur, unde matura deliberatione prehabita de supradictorum consilio, & assensu statuimus & constitutione perpetuo valitura ordinavimus & presentibus ordinamus ut quatuor beneficiati utpote duo ebdomadarij presbiteri & duo vicarij alijs dicte Ecclesie vicarijs in gradu superiores scilicet beate Katherine & sancti Laurencij martiris altarium in eadem nostra Ecclesia pro tempore existentes ex nunc deinceps omnibus & singulis diebus solempnibus & festivis & alijs quibuscunque uti & tamquam Canonici dicte nostre Ecclesie & cum eis ac pro eis & eorum quolibet in dicte nostra Ecclesia & extra ad ejusdem Ecclesie summum altare in divinis officijs processionibus & horis Canonicis celebrare legere & cantare possint & valeant libere & in evum, super quibus eis & eorum cuilibet presentibus damus plenam licenciam ac liberam & perpetuam concedimus potestatem, certis tamen & infra scriptis diebus videlicet *pasche Penthecosten Corporis Christi Assumptionis beate Marie virginis & Nativitatis Christi* quoad totum officium nec non Ascensionis, *Petri & Pauli, Gorgonij, Purificationis Palmarum & Parasceven* dumtaxat quoad missas & processiones exceptis & exclusis, quibus diebus predicti Canonici prout haectenus consuetum fuit & est in eisdem ministrabunt legent & cantabunt, quodque predicti Ebdomadarij & duo vicarij in processibus cappis ut Canonici induantur. Item quod Canonici omnes & singuli de cetero in eadem Ecclesia recipiendi tempore sue receptionis sive emancipationis

tionis jurent predictum statutum & omnia superius contenta observare, preterea ut premissa omnia & singula ad noticiam eorum omnium & singulorum quorum interest vel intererit verisimiliter perveniant, nec ipsi seu alter eorum de ipsis ignorantiam pretendere possint vel alligare, presentes nostri statuti litteras in dicta nostra Ecclesia Mindensi publicari fecimus & valvis ejusdem affigi mandavimus ut proinde contenta in dicto statuto cunctis & presertim hijs quorum interest vel intererit fiant manifesta. In quorum omnium robur & testimonium perpetuum sigillum nostrum majus presentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco nostro Capitulari predicto sub anno a Nativitate Domini Millesimo tricentesimo septuagesimo nono Indictione secunda die lune proxima post Dominicam qua cantatur *Invocavit me* &c. * qua capitulum generale in dicta nostra Ecclesia fuit & est solitum celebrari Pontificatus Domini *Urbani* Pape *sexti* anno primo. Et Nos *Wedekindus* Dei gratia predictae Mindensis Ecclesie Episcopus oblate nobis super hoc Canonorum & Capituli superscriptorum petitioni eorumque statutis & ordinationi tanquam utilibus salubribus necessarijs favorabiliter annuentes, statuta & ordinationes presentes & presenciam rata & grata ratas & gratas perpetuo habentes eas & ea auctoritate nostra ordinaria ex certa scientia ratificamus approbamus & confirmamus & in signum nostri pleni consensus ad predicta ac nostre ratificationis approbationis &

con-

* 28. Febr.

confirmationis sigillum nostrum majus una cum appenditione sigilli majoris Ecclesie & Capituli supradictorum presentibus duximus appendendum ejusque munimine perpetuo roborandum. Datum & Actum anno Indictione die & pontificatu quibus supra.

CXXII.

SUPER REDDITIBUS DUORUM MAN- SORUM IN CAMPO MYNDENSI DE- PUTATIS AD CERTA FESTA.

In Dei nomine amen. Nos Capitulum Ecclesie Mindensis ad perpetuam rei memoriam notum facimus universis quod nos Divinum cultum in nostra Ecclesia cedula animadversione crebescere & augeri cupientes matura deliberatione prehabita in Capitulo nostro generali statuimus & ordinavimus, ut omnes & singuli redditus & proventus qui ex duobus mansis cum dimidio per nos a quondam *Johanne Kelp* cive Mindensi emptis & comparatis in campo civitatis Mindensis sitis provenire poterunt festivitatum & temporibus infrascriptis inter Canonicos Ecclesie nostre qui processionibus cum fient & missarum solemnijs si divina fuerint, ut hujusmodi festivitates & tempora eo solemnius & devotius peragantur, si vero divina non fuerint qui tunc tempore cessationis Divinorum seu interdicti missis dumtaxat presentes fuerint

rint annis singulis ex nunc in antea perpetuis
 iris temporibus distribuatur ita videlicet quod
 esto beati *Gorgonij* nostri patroni una marca, in
 o beati *Feliciani* Martiris atque Pontificis due
 ce, in festo Purificacionis beate *Marie* Virginis
 marca, Residuum vero quod superfuerit ex
 ditibus & proventibus antedictis ex festo beati
rci Ewangeliste nec non tribus *diebus Rogatio-*
; antefestum ascensionis Domini singulis hujus-
 li festi & Rogationum diebus equalibus distribu-
 ibus sic ut premittitur distribuatur & dividan-
 prout de distributione premissorum in libro
 sentiarum & consolationum nostrarum posito
 choro Ecclesie nostre clarius continetur, Prete-
 constitutus coram nobis honorabilis vir Domi-
Johannes de Rottorpe Archidiaconus in *Lo-*
 ter Concanonicus pia devotione ductus & zelo
 atis affectus in honorem omnipotentis Dei &
 riose Virginis *Marie* matris ejus subscriptorum-
 sanctorum ac pro sue suorumque parentum sa-
 : animarum memoriale perhenne in nostra Eccle-
 facere desiderans de nostro pleno consensu &
 untate constituit dari ac ministrari deputavit
 no de curia sua propria claustrali sita in emu-
 te dicte Ecclesie nostre juxta curiam venerabi-
 viri Domini *Bernbardi de Schouwenborch* duas
 :cas, in festo beati *Feliciani* predicti. Item de
 ia sua sita in curia *Wichgravij* in Civitate *Min-*
 si sibi per nos causa meliorationis ad tempora
 sue assignata quam magnis laboribus & expen-
 ultra sexaginta marcas laudabiliter melioravit,
 duas

duas marcas in festo beati *Thimothæi* apostoli singulis annis perpetuis futuris temporibus post obitum ejusdem Domini *Johannis* inter Canonicos Ecclesie nostre qui predictorum festorum processionibus quando fient & missarum solemnijs si divina fuerint, alioquin missis duntaxat ut supradicitur presentes interfuerint, distribuendas, & si idem Dominus *Johannes* etiam in vita sua hujusmodi quatuor marcas de predictis curijs dare & ministrare voluerit seu decreverit hoc in ejus stabit arbitrio & voluntate. Item prefatus Dominus *Johannes* similiter de nostro consensu & assensu constituit & ordinavit dari & ministrari de quadam domo situata extra muros Mindenses prope domos piscatorum scilicet in Curia ad nos & Ecclesiam nostram spectante sibi per nos etiam pro melioratione ad tempora vite sue deputata, quam quidem curiam edificando domum eandem ac alias multipliciter melioravit unam marcam in predicto festo beati *Feliciani* singulis annis inter Canonicos & vicarios dicte nostre Ecclesie qui processionibus cum fient, missarumque sollempnijs seu missis secundum modum preactum presentes interfuerint dividendam & distribuendam, prout etiam distributio premisorum omnium & singulorum in libro presenciarum & consolacionum supradicto plenius continetur, quicquid vero predicta domus ultra ipsam marcam solvere poterit annuatim, illud totum residuum tollet & recipiet, quicumque rexerit & gubernaverit campanam orologij Ecclesie nostre pro laboribus suis ut eo diligentius eam respiciat atque regat,

regat, que omnia & singula premissa nos capitulum ratificamus & approbamus per presentes & in horum evidens testimonium sigillum Ecclesie nostre majus presentibus est appensum. Datum & actum in Capitulo nostro Generali anno a nativitate Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo feria secunda proxima post Dominicam quadragesimalem invocavit. (12. Febr.)

CXXIII.

SUPER CERTIS ORTIS CIRCA OPIDUM LUBBEK AD BENEFICIUM S. CRUCIS.

In nomine Domini amen. Wedekindus Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Episcopus ad universorum tenore presentium deducimus noticiam, quod commendabilis vir Dñus *Johannes de Rottorpe* Archidyaconus in *Lo* in nostra Ecclesia beneficio *Crucis* in *Hoclene* beneficiatus ad augmentum divini cultus juxta inspiratam sibi ab alto gratiam laudabiliter aspirans duarum marcharum Osnaburgensium denariorum perpetuos redditus per *Bernbardum de Lubbeke* armigerum de suorum heredum consensu pro quadraginta marcis eorundem denariorum ad usus ipsorum integraliter jam conversis in bonis suis in *Lubbeke* & in quibusdam ortis extra dictum opidum ad dictum beneficium crucis deputatos utpote in litteris desuper conscriptis & sigillatis evidencius continetur & duodecim marcas dictorum denariorum per Dñum *Conradum Voghel* canonicum *Wunstorpensem* apud
Abba-

Abbatem in *Lucka* pro comparandis ad dictum beneficium crucis redditibus depositas & curiam & domum prope capellam dicte sancte crucis situatam pro perpetuo dicte capelle capellano de nostro & nostri capituli consensu pariter & assensu apposuit & assignavit, sic quod hujusmodi capellani erunt ad observanciam duarum missarum videlicet quartis ferijs de beata *Maria* Virgine & sextis ferijs de sancta Cruce in dicta capella per se vel per alios singulis ebdomedis sub privatione dictorum reddituum & capellanie obligati eandemque capellam Domino *Conrado Voghel* prenominato ad Officiandum ut premittitur commisit temporibus sue vite, per hec tamen nolumus Rectoribus parochialis Ecclesie ibidem aliquod prejudicium generari. In quorum omnium evidens & perpetuum testimonium & robur premissorum sigillum nostrum una cum sigillis nostri Capituli & dicti Domini *Johannis de Rottorpe* presentibus est appensum. Et nos Decanus & capitulum Ecclesie Mindensis quia premissa omnia & singula de nostro consensu & assensu fore facta recognoscimus sigillum nostrum post sigillum Domini nostri Episcopi & cum sigillo Domini *Johannis* predicti presentibus est appensum, Et nos *Johannes de Rottorpe* prenomيناتus quia premissa omnia & singula sic ut prescribitur ordinavimus & fieri procuravimus sigillum nostrum post sigilla Dominorum nostrorum Episcopi Decani & Capituli presentibus est appensum. Actum & Datum anno Domini Millesimo tricentesimo octuagesimo mensis februarii die tertia decima.

CXXIV.

SEPARATIO PREPOSITURE MAJORIS.

In nomine Domini amen. *Wedekindus* Dei gratia
Episcopus Ecclesie Mindensis universis & singulis ad quos presentes pervenerint salutem in Domino cum noticia subscriptorum. Cum jam dudum inter venerabiles viros Dominos Prepositos dicte nostre Mindensis Ecclesie qui pro tempore successive fuerunt ex una ac Decanum & Capitulum Ecclesie ejusdem de & super amministrazione & solutione prebendarum ipsis Canonicis vicarijs & officiais ipsius Ecclesie dari & ministrari solitarum plures questiones diffenciones & contenciones multociens sint exorte, hinc est quod venerabilis vir Dominus *Symon de Monte* pro nunc Prepositus & *Johannes de Rottorpe* Decanus & totum capitulum ejusdem Ecclesie in loco Capitulari propter hoc specialiter & capitulariter more solito congregati volentes & cupientes super hujusmodi diffentionibus & contentionibus ac prebendarum amministrazione quantum in eis est sibi ipsis & Ecclesie sollicite providere ne Ecclesia ipsa ob defectum amministrationis hujusmodi debitis officijs careat & divinis obsequijs defraudetur vocatis vocandis & servatis in hijs de jure & consuetudine Ecclesie observandis de nostro consilio beneplacito & pleno consensu ac omnium quorum intererat unanimi voluntate priora statuta & ordinationes super hujusmodi amministratione edita emendando ac in melius juxta statum qualitatem & exigentiam pre-

sentis temporis commutando inter se pluribus tra-
 ctatibus capitularibus prehabitis convenerunt ordi-
 narunt & concorditer statuerunt statuto & ordina-
 tione perpetuo duraturis in hunc modum videlicet
 quod deinceps omnimoda & totalis amministratio
 gubernatio dispositio regimen & distributio pre-
 bendarum & quarumlibet prebendalium portio-
 num dicte Ecclesie ac omnium & singulorum bo-
 norum rerum & jurium quorumcunque predictae
 Prepositure ubicumque & in quibuscumque exi-
 stentium quibuscumque nominibus censeantur pre-
 sentium & futurorum cum omni eorum proprieta-
 te utili & directo dominio omni eo modo jure &
 forma quibus & prout hucusque ad Prepositum
 pertinuit & pertinere consuevit ad prefatum ca-
 pitulum solum & in solidum pertinebit & cum om-
 ni juris integritate apud ipsum perpetuo permane-
 bit, sic quod prefatum cap. secundum omnia &
 singula bona res & jura predicta ac omnes & sin-
 gulos fructus redditus & proventus obventiones &
 emolumenta & quecumque ex eis provenientes &
 provenientia a quibuscumque eos & ea debentibus
 petendi levandi exigendi recuperandi & distribuendi
 ac de eis & eorum quolibet ordinandi & dispo-
 nendi per se vel alium seu alios habebunt & habe-
 re debent ex nunc & in antea perpetuo plenam
 & liberam potestatem, nec idem Dominus *Symon*
 nunc Prepositus nec sui in dicta Prepositura impo-
 sterum pro tempore successores de cetero in eadem
 amministratione aut bonis rebus & juribus supra-
 dictis sibi unquam juris aut proprietatis aliquid
 ven-

vendicabunt seu aliquatenus usurpabunt nec se de eis aut eorum aliquo aliquatenus intromittent nec eos in hijs impediunt vel turbabunt neque premissorum occasione quicumque contra eos de jure vel de facto de cetero attemptabunt exceptis bonis rebus & juribus infra scriptis que idem Dominus *Symon* & quicumque pro tempore dicte Ecclesie Prepositus fuerit pro se & status sui sustentatione perpetuo retinebit. Primo enim habebit idem Prepositus & pro se retinebit omnia & singula bona redditus & proventus obventiones jura & emolumenta quecumque in villa *Nyefen* in quibuscumque consistentia excepta decima ibidem que cum decima minuta & omni utilitate & jure suo ad prefatum capitulum pertinebit, Item decimam in villa *Lerbeke* decimam in *Droze* prope *Pattenbusen*, decimam in *Hemmickbern* cum duabus curijs & casis ibidem redditus quoque & pensiones annuas officij in *Halen* curiam in *Wulbeke* cum agris suis ac porcis & alijs ex dicte curia dari consuetis excepta decima ejusdem curie ac singulis alijs juribus & pertinentijs ad officium in *Wulbeke* spectantibus & salva pensione quindecim solidorum gravium denariorum quos obedientiario in *Reme* in dicte ecclesia qui nunc est & pro tempore fuerit dabit de dicte curia annis singulis & persolvat vadum trans *Wisseram* vulgariter dictum war prope *Mundam* cum adjacente sibi insula & juribus suis, tres marcas gravium denariorum annis singulis in die beati *Gorgonij* de censu ortorum curiam Prepositure claustralem cum edificijs & proprietatibus suis ju-

risdictionem banni in *Sulghen* dicte Prepositure annexam cum decima in *Suaverden* ac ceteris juribus & pertinentijs suis fructus prebende sue in absentia etiam si alibi beneficiatus existat cotidianis tamen distributionibus exceptis omnes quoque honores libertates privilegia & preeminencias in choro capitulo processionibus & extra, sic tamen quod sub jurisdictione & obedientia Decani & Capituli prout haectenus est consuetum permanebit, beneficiorum etiam officiorum Collationes presentaciones & provisiones bonorum quoque infeudaciones & in emphiteosin concessionibus potuerint provenire prout & quem ad modum hec omnia & singula ad ipsum Prepositum ratione dicte Prepositure hucusque spectarunt & pertinuerunt spectant & pertinent de consuetudine vel de jure excepto officio pistoris de quo ipsum Capitulum sicut prius solum & in solidum & prout sibi expedire videbitur, ordinabit, exceptis etiam officijs sive villicationibus in *Dungerden* & in *Eckersten* que cum vacabunt qualitercumque alicui de novo idem Prepositus non concedet sed ipsa cum omnibus eorum juribus & pertinentijs ad dictum Capitulum pleno jure solum & in solidum devolventur & apud ipsum Capitulum perpetuo remanebunt nisi forte predictum capitulum ex evidenti necessitate vel utilitate predicta officia alicui seu aliquibus de novo decreverit concedenda, tunc vero medietatem omnium emolumentorum que ex hujusmodi concessione derivarentur & provenirent ipse Prepositus pro se & reliquam medietatem capitulum predictum equali distri-

distribuzione percipient & habebunt, insuper homines litones mancipia & servi ipsius Prepositure apud Prepositum & sub ejus defensione permanebunt de quibus solum debita & consueta servitia & Herwagia juxta eorum possibilitatem recipiet nec eos ultra hoc exactionabit indebite seu gravabit sed eosdem ac omnia & singula bona & jura quecumque dicte Prepositure & Capituli toto posse tuebitur & defendet, nec eos nec ea vendendo donando permutando obligando seu alias quomodolibet sine consensu & assensu capituli alienabit sed fideliter conservabit ac faciet & procurabit, quod bona agri & possessiones, ipsius Prepositure & Capituli per eosdem Colonos homines litones & servos colantur inhabitentur & fructificentur ut in cultoribus non deficiant seu culturis, ad ipsa tamen bona agros & possessiones absque Cellerario seu deputando ad hoc per Capitulum neminem instituet seu destituet, sed ipsorum institutio & destitutio que vulgariter bestettinge dicitur, ad ipsum Prepositum & Capitulum simul & communiter pertinebit, & in hijs idem Prepositus Cellerario aut deputando ad hoc per ipsum Capitulum cum expedierit & requisitus fuerit, assistenciam & fidelem promocionem faciet toto posse ut ipsa bona in cultoribus non deficiant ut premittitur seu culturis, & nichilominus de emolumentis que ex institucione & destitucione hujusmodi provenient seu derivabuntur ipse Prepositus tres partes dictumque Capitulum quartam partem recipient & habebunt, de ortis etiam aut alijs quicunque bonis de quibus dicto Capitulo debentur

pensiones seu redditus annui locando vendendo
 permutando obligando seu alicui in pheodum aut
 alias quomodolibet concedendo vel assignando seu
 alias qualitercunque sine cellerario aut deputando
 ad hoc per dictum Capitulum. Idem Prepositus
 non disponet preterea de premissis bonis rebus &
 juribus omnibus & singulis ad ipsum Prepositum
 ut premittitur pertinentibus, prefatus Prepositus
 providebit annis singulis more solito de cereo jux-
 ta sepulchrum Domini & cereo super altare sancti
Johannis Ewangeliste in dicta Ecclesia dum canta-
 tur *o sapientia*, ponendum, nec non condecanti ser-
 vitio mandati in cena Domini celebrandi scilicet in
 Asima vino servisa & alijs sufficienter & honeste
 ministrandis ac de lignis ad pirale sine carbonibus
 ad caminum consuetis temporibus igniendum ac eos
 & ea absque ullo defectu realiter ministrabit. In-
 super etiam idem Prepositus certis infra scriptis of-
 ficiatis in dicta Ecclesia videlicet Pincerne Majoris
 quinque vocis VIII & quatuor minoribus braxatori
 ortulano & lotrici providebit & prebendas eis de-
 bitas & solitas prout ad eum huc usque pertinuit &
 pertinet ministrabit ac ipsum Capitulum ab hujus-
 modi officiorum amministrazione si forte super ea
 impeteretur, totaliter relevabit, cetera vero omnia
 & singula onera prefatum capitulum in dicta Eccle-
 sia subportabit, que quidem omnia & singula su-
 pra scripta ac omnes & singulos articulos presen-
 tibus descriptos & contenta in eis prefatus Domi-
 nus *Symon* Prepositus pro se & successoribus suis
 ac *Johannes de Rottorpe* Decanus *Arnoldus Stekke*
Ju-

Justacius de Slon Decanus sancti *Johannis Lodewi-
cus de Cersne* Archidyaconus in *Lo Johannes de
Haymborch* Archidyaconus in *Reme Ludbertus West-
fal* Cantor *Volmarus de Haymborch Gberardus de
Monte* Archidyaconus in *Ofen Eggardus Oldendorp*
Prepositus sancti *Johannis & Jordanus de Callendorp*
Canonici diēte nostre Ecclesie propter hoc ut
premittitur capitulariter congregati & capitulum
pro tunc facientes & representantes pro se & eo-
rum successoribus scripturis sacrosanctis corporali-
ter manibus eorum tactis successive juraverunt ad
sancta Dei Evangelia & quilibet eorum juravit ra-
ta grata & firma habere & tenere & ipsa & quod-
libet ipsorum inviolabiliter observare & contra ea
vel eorum aliquod nunquam facere dicere vel ve-
nire de jure vel de facto sub omni juris & facti
renuntiatione circa hec necessaria pariter & caute-
la, statuentes nichilominus & ordinantes quod qui-
libet Prepositus & Canonici diēte Ecclesie de cete-
ro recipiendi vel admittendi presens statutum sive
ordinationem hujusmodi cum alijs statutis & con-
suetudinibus ejusdem Ecclesie antequam recipian-
tur seu admittantur se jurent inviolabiliter obser-
vare. Nos igitur *Wedekindus* Episcopus prefatus
statutum sive ordinationem hujusmodi de modo
consilio & assensu ut premittitur factam cum om-
nibus & singulis articulis in ea contentis & de scrip-
tis tanquam fructuosam utilem & necessariam au-
ctoritate nostra ordinaria in hijs scriptis ratifica-
mus approbamus auctorizamus & in Dei nomine
confirmamus.

In quorum omnium & singulorum premissorum testimonium nos *Wedekindus* Episcopus presentes literas statutum sive ordinationem hujusmodi in se continentes per Johannem Camerarij Notarium publicum infra scriptam de nostro prefatorumque Dominorum Prepositi & Capituli mandato in publicam formam redactas signatas & subscriptas sigillo nostro majori una cum predictorum Dominorum Symonis Prepositi & Capituli sigillorum appensionibus jussimus communiri. Et nos *Symon de Monte* Prepositus pro nobis & nostris successoribus sigilli nostri & Nos quoque Decanus & Capitulum suprascripti sigilli majoris predictae Ecclesie nostre Mindensis appensionibus in evidens robur & testimonium omnium & singulorum premissorum easdem presentes litteras duximus roborandas. Datum actum statutum & ordinatum in capitulo & loco Capitulari Ecclesie Mindensis predictae Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo octuagesimo primo Indictione quarta mensis septembris die tercia decima hora sexta vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Urbani* Divina Providentia Pape *sexti* Anno quarto presentibus discretis viris Dominis *Couardo de Wysbeke* *Johanne Warendorpp* perpetuis vicarijs in dicta Mindensi Ecclesia *Ludemanno Crusen* & *Raynero Petri* Camerarijs Dominorum de Capitulo ejusdem Ecclesie testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis.

Et Ego Johannes Camerarij clericus Mindensis publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius

tarius quia premissis statuto sive ordinationi ac alijs supradictis dum ut premittitur agerentur & fierent una cum prenominate testibus presens interfui eaque sic fieri vidi & audivi, ideoque de mandato & ex speciali commissione Rdi in Christo Patris Dñi *Wedekindi* Episcopi ac venerabilium virorum Dominorum *Symonis* Prepositi nec non Decani & Capituli prefatorum presentes litteras subscripsi publicavi & in hanc publicam formam redegi signoque meo solito & consueto una cum eorumdem Dominorum Episcopi Prepositi & Capituli sigillorum appensionibus signavi rogatus & requisitus etiam in testimonium omnium premissorum.

CXXV.

SUPER DUOBUS MANSIS DATIS CHORALIBUS.

Otto Dei & Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie Electus Confirmatus ad universorum noticiam deducimus per presentes, quod coram nobis ac venerabilibus viris Dominis Preposito Decano & Capitulo dicte nostre Mindensis Ecclesie constitutus providus & honestus vir *Ernestus Bodenderpp* proconsul Mindensis & ibidem de nostro beneplacito voluntate & consensu justo venditionis titulo sponte & libere vendidit predictis Dominis Preposito Decano & Capitulo ad manus usus & utilitatem dormitorij Ecclesie Mindensis & clericorum Choralium pro tempore in eodem de-

gentium stipulantibus & ementibus duos mansos fitos in Campis Marteslo prope Mindam quos idem Ernestus a nobis habuit pro sexaginta septem gravibus marcis *Byvoeldensium* denariorum *Minde* legalium eidem Ernesto integraliter persolutis traditis & numeratis cum omni eorum jure utilitate proprietate ac fructibus redditibus proventibus juribus & obventionibus universis sicuti quondam *Johannes Bodendorpp* ipsius *Ernesti* pater & ipse *Ernestus* eos hætenus habuerunt tenuerunt & possederunt transferens idem *Ernestus* vendens in eisdem Dominos ementes & ad manus predictas omne jus omnem utilitatem dominium & proprietatem quod & quas ipse vendens habuit & habere potuit mansis in eisdem, quibus inquam mansis eorumque fructibus redditibus proventibus juribus & obventionibus universis prefati Domini ementes sed ad utilitatem usum & manus predictas uti frui & gaudere ac de eis disponere poterunt & debebunt prout eis placuerit & visum fuerit expedire, salvis tamen nonnullis annuis pensionibus & redditibus scilicet duodecim modiis siliginis quatuor modiis ordeï tribus modiis cum dimidio avene uno porco pro tribus solidis & tribus solidis pro ove ac sedecim denarijs & tribus denarijs de predictis duobus mansis provenientiibus qui ad altare beati *Johannis Evangeliste* in eadem Mindensi Ecclesia & ejus pro tempore Rectorem perpetuo deputati sunt eidem rectori de eisdem dandis & in moneta tempore fundationis dicti altaris usuali ministrandis quibus per presentem vendicionem & empcionem aliquod

quod prejudicium nolumus nec intendimus generari, adjecto de prefatorum Dominorum ementium consensu & voluntate quod provisor clericorum dormitorij predicti qui pro tempore fuerit seu quilibet fructuum dictorum mansorum ad pretaetas manus collector seu distributor singulis annis infra festa beati *Michaelis* & omnium sanctorum prelibati altaris Rectori pro tempore existenti supra nominatos fructus & pecunias absque protractione dabit & ante omnia integraliter ministrabit, nos enim pie moti omne jus & dominium omnemque utilitatem & proprietatem quod & quas habuimus habemus seu habere poterimus in eisdem mansis sepelatis Dominis & ad easdem manus presentibus remittimus & usibus predicti dormitorij perpetuo donamus damus & appropriamus. In quorum omnium robur & testimonium sigillum nostrum una cum ipsorum Dominorum Prepositi Decani & Capituli nec non *Ernesti* sigillorum appensionibus presentibus est appensum. Et nos *Symon de Monte* Prepositus *Johannes de Rottorpe* Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis predictae in signum & recognitionem nostre emptionis hujusmodi ad predictas manus facte per quam annuis pensionibus ad predictum altare beati Johannis & ejus Rectorem pro tempore pertinentibus de quibus supra fit mentio prejudicare non intendimus nec debemus eidem Rectori pro tempore existenti infra prefatum terminum ut predictum est ministrandis, sigillum nostrum majus presentibus est appensum. Ego vero *Ernestus* predictus
pre-

presentibus publice recognosco me predictos duos
 mansos cum omnibus eorum juribus & pertinentijs
 ac fructibus redditibus proventibus utilitatibus
 dominio proprietatibus & obventionibus universis
 prout supra dictum est prefatis Dominis Prepo-
 sito Decano & Capitulo meo proprio & omnium he-
 redum & successorum nostrorum nomine & pro eis
 & pro supranominatis sexaginta septem marcis mi-
 chi integraliter & realiter persolutis traditis & nu-
 meratis sponte & libere justo vendicionis titulo
 realiter vendidisse, salvis tamen redditibus ad pre-
 dictum altare spectantibus & de mansis dandis su-
 pradictis cui per presentem meam vendicionem
 non intendo derogari & in premissorum omnium &
 singulorum testimonium sigillum meum proprium
 una cum appensione sigillorum Reverendi Patris
 Domini *Otonis* Electi prefati ac Venerabilium vi-
 rorum Dominorum Prepositi Decani & Capituli
 predictorum etiam presentibus & appensum. Da-
 tum & Actum *Minde* Anno Domini Millesimo tre-
 centesimo octuagesimo quinto ipso die beati *Calixti*
 Pape. (14. Oct.)

CXXVI.

SUPER CERTIS PECUNIIS PER CA- NONICOS EMANCIPANDOS DANDIS.

In nomine Domini amen. Nos Decanus & Capi-
 tulum Ecclesie *Mindensis* universis & singulis
 tam presentibus quam futuris salutem in omnium
 salva-

ſalvatore. Cum a nonnullis retro actis temporibus de ſtatuto & conſuetudine obſervatum fuerit, quod *quicumque de Canonicis noſtris per Scholares ad ludos pueriles exercendos in Episcopum ſecundum ordinem & gradum aſſumeretur*,* quatuor marcas graves quarum ſex ſolidi faciunt unum florenum videlicet duas ad armarium noſtrum & reliquas duas marcas ad dormitorium ſcholarium preter quatuor marcas pro vexillo ſerico in choreis ducendis & tripudijs exercendis comparando & quatuor conſimiles marcas quas pueris ad convivandum ſoluerat dare & expedire infra certum terminum teneretur, nos Decanus & Capitulum predicti quia per huiusmodi ludos & convivia multa mala & inhoneſta puta inebrietates turpia verba verbera vulnerationes mutilationes & ſcandala inter ipſos choriffantes ſcholares & laycos frequenter contingebant, volentes huiusmodi incommodis ceremonijs pocioribus obviare ac ſtatutum predictum quantum in nobis eſt quoad predictas abuſiones per appoſitionem congrui moderaminis in melius reformare, ideoque matura deliberatione prehabita accedente ad hoc omnium noſtrum quorum intererat pleno conſenſu nec non de ſcitu conſenſu ac voluntate Reverendi Patris Domini Ottonis ejuſdem Eccleſie noſtre Mindenſis Electi confirmati ſtatuímus & ordinamus, ut quilibet Canonicus Eccleſie noſtre jam receptus & ad miſſus infra annum a tempore datarum preſencium, recipiendus vero in antea & admittendus infra annum a tempore ſue receptionis vel

* Vid. ſupra numerum LXIX.

vel admissionis computandum predictas quatuor marcas scilicet duas ad armarium duas ad dormitorium prout prius constitutum fuerat dabit & exsolvet, alias autem octo marcas puta quatuor que pro comparatione & factura hujusmodi vexilli dabantur, nec non quatuor marcas pretacti valoris que ad hujusmodi ludos & convivia tribuebantur, idem ad utilitatem fabrice dicte nostre Ecclesie que cotidie pro sua reparatione magnis eget sumptibus Magistro ipsius fabrice infra eundem terminum ex nunc in antea dabit in florenis auri boni & justiponderis juxta estimationem prenarratam integraliter & persolvat quousque nos de premissis forte aliter duxerimus disponendum, quod quidem statutum presens quilibet Canonicus Ecclesie nostre predictae tempore receptionis vel admissionis sue inter alia ipsius Ecclesie nostre statuta jurabit ad sancta Dei Ewangelia se velle inviolabiliter observare. In quorum omnium robur & testimonium sigillum Ecclesie nostre minus quo utimur ad contractus una cum sigillo prefati Domini nostri Dñi Ottonis Electi Confirmati presentibus est appensum. Et nos Otto Dei & Apostolice sedis gratia dicte Mindensis Ecclesie Electus Confirmatus in signum nostri pleni Consensus ad premissa sigillum nostrum majus una cum dicto minori sigillo presentibus duximus appendendum. Datum & Actum in loco nostro Capitulari consueto in Generali nostro Capitulo Anno a Nativitate Dñi Millesimo tricentesimo nonagesimo secundo feria secunda proxima post festum beati *Andree* Apostolici gloriosi. (2. Dec.)

CXXVII.

QUOD QUEDAM STRUCTURA VER-
SUS S. JOHANNEM IN CURIA WIG-
GRAVII SIT ANNEXA CURIA
CANONICALIS.

Nos Decanus totumque Capitulum Ecclesie Mindensis notum facimus unversis, quod cum plures in Ecclesia nostra predicta sint Canonici & tam pauca curie Canonicales quod Canonici pro majori parte curias non habent & inhabitandum curiam Dñi *Wilkini Buschen* Concanonici nostri sitam in curia *Wichgravij*, quam quondam clericus *Hanerber* Camerarius noster dum vixit inhabitabat cum omnibus juribus edificijs & pertinentijs suis in curiam Canonicalem sive claustralem de ipsius Domini *Wilkin* consensu immutamus facimus & creamus quo ad omne jus omnemque libertatem quibus curie nostre claustrales seu Canonicales ab antiquo fuerunt & sunt hactenus libertate, ita quod idem Dominus *Wilkinus* & in ea successores sui predicta curia tamquam curie Canonicali dicte nostre ecclesie perpetuis temporibus uti frui possint libere & gaudere, proviso quod post obitum Dñi *Johannis de Holtorpe* etiam nostri Concanonici idem Dominus *Wilkinus* & in antea dicti successores sui Capitulo nostro singulis annis in festo beati *Michaelis* Archangeli dimidiam marcā *Bilveldensium* denariorum ministrabunt. In quorum testimonium sigillum Ecclesie nostre minus quo utimur ad contractus, presentibus est appensum.

Datum

Datum & Actum *Minde* in loco nostro Capitulari nobis ad hoc congregatis Capitulum facientibus & representantibus Anno Domini Millesimo tricesimo nonagesimo quarto in Crastino beati *Thome* Apostoli. (22. Dec.)

CXXVIII.

STATUTUM SUPER MUTATIONE FERCULORUM TEMPORE EMANCI- PATIONIS.

In nomine Domini Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos *Wilhelmus* Prepositus *Ludolphus* Decanus totumque capitulum Ecclesie *Mindensis* ad universonum tam presencium quam futurorum noticiam deducimus per presentes, quod quae plerumque multa ad commodum & utilitatem hominum statuuntur, quae tamen in abusum & noxium auditorum secundum varietates temporum vergere dubium non existit, propter quod interdum opus est, & expedit ea in melius ac uberiores usus immutare, hac itaque consideratione moti matura deliberatione prehabita de communi nostro Consilio & consensu ac unanimi voluntate nec non Reverendi in Christo Patris & Domini nostri *Dñi Ottonis* Electi Confirmati dicte Ecclesie *Mindensis* & omnium eorum quorum intererit pleno consensu & approbatione ad id accedentibus statutum super emancipatione Canonicorum Ecclesie nostre dudum editum & hucusque observatum ex iustis & ratio-

rationabilibus causis nos moventibus in nonnullis suis clausulis & articulis juxta cursum & qualitatem presentis temporis & statum ipsius Ecclesie nostre reformare emendare & in melius commutare quedam etiam necessaria & utilia dicto statuto addere cupientes statuimus & emendando ordinamus ut quicumque ex nunc in antea in Canonicum nostre Ecclesie sive ad minorem sive ad majorem prebendam recipitur aut quacumque auctoritate admittitur loco cibariorum seu ferculorum nobis ac vicarijs alijsque beneficiatis & officiatis ejusdem Ecclesie nostre juxta modum & tenorem dicti statuti hactenus dari & ministrari consuetorum & pro ipsis cibarijs dumtaxat emancipationis sue tempore & antequam de primis scolis recipiatur & ad secundas reponatur duodecim marcas argenti puri boni & justi ponderis Minde legalis aut earum verum valorem in bonis florenis aureis aut in bona & legali moneta tunc ibidem currente certis provisoribus per nos ad hoc deputatis seu in antea deputandis saltem ad armarium Ecclesie nostre in quadam capsula sive cista in qua prebende Canonicorum absentium ponuntur pro melioratione & augmentatione ornamentorum jam vetustate nimia & cotidianis usitationibus valde consumptorum & edificiorum Ecclesie nostre reparatione & reformatione aut pro alijs usibus necessarijs ejusdem ecclesie nostre reponendas & fideliter conservandas dabit solvet & ministrabit alijs dandis & ministrandis juxta tenorem dicti prioris statuti remanentibus salvis, quibus per presentem ordinationem sive hoc presens sta-

tutum nolumus nec intendimus in aliquo derogare. Ceterum quia nonnulli nostri Canonici eorum emancipationem retroactis temporibus in ejusdem ecclesie nostre detrimentum & dispendium plus debito distulerunt, nos volentes hujusmodi dilacionibus quantum possumus obviare, tenore presentium addendo statuimus & ordinamus ut quilibet Canonicus in nostra ecclesia de cetero ad majorem prebendam receptus seu admissus non emancipatus infra annum a tempore sue receptionis & admissionis continue numerandum se emancipari facere debeat & teneatur juxta supradicti prioris & presentis statuti sive ordinationis nostre modum continentiam & tenorem, nec interim antequam sic emancipatus fuerit dictos suos canonicatum & prebendam permutare poterit nec debeat nec ei per nos ad hoc licentia aliquatenus concedatur, recipiendi vero ad minores prebendas quamdiu in ipsis minoribus prebendis fuerint ad hoc propter exiguitatem reddituum ipsarum minorum prebendarum ascripti non existant. quodque quilibet Canonicus in nostra Ecclesia de cetero recipiendus seu admittendus tempore sue receptionis & admissionis jurabit ad sancta Dei Evangelia per se vel procuratorem suum hujusmodi ordinationem sive statutum una cum predicto priori statuto se velle & debere inviolabiliter observare. In quorum omnium robur & testimonium sigillum nostrum majus presentibus duximus appendendum. Datum & Actum *Minde* in loco nostro Capitulari consueto nobis inibi capitulariter congregatis. Sub Anno a Nativitate Dñi
Mille-

Millesimo tricentesimo nonagesimo septimo die lune proxima post festum beati *Andree* Apostoli que fuit tertia dies mensis Decembris qua Capitulum Generale in nostra Ecclesia fuit & est annis singulis solitum celebrari. Et nos *Otto* Dei & Apostolice sedis Gratia Electus predictæ Ecclesie Mindensis confirmatus presens statutum de consilio & assensu nostro per supradictos Dominos Prepositum Decanum & Capitulum ejusdem Ecclesie pro ejus utilitate & necessitate sic salubriter ut premittitur factum & ordinatum ac omnia & singula in eo contenta auctoritate nostra ordinaria ex certa scientia ratificamus approbamus & in Dei nomine confirmamus & in signum nostri pleni consensu ad predicta ac nostre ratificationis approbationis & confirmationis hujusmodi sigillum nostrum una cum appensione sigilli Majoris Ecclesie & Capituli supradictorum presentibus duximus appendendum ejusque munimine perpetuo roborandum. Datum & Actum Anno & die quibus supra.

CXXIX.

QUOD NON NISI CANONICUS EMAN- CIPATUS AD PERCEPTIONEM FRUC- TUUM DIGNITATUM ADMIT- TATUR.

In nomine sancte & individue Trinitatis Amen.
Ad universonum presentium & futurorum quo-
rum interest vel interesse poterit quomodolibet in

futurum, noticiam deduci volumus per presentes, Cum necessarium existat & congruum quod quanto graviora injuriose molestationis imminent pericula tanto salubrius & cautius de obviationis remedio provideatur & parum esse videatur statuta oondere nisi sint qui tueantur eadem. Hinc est quod nos *Johannes de Monichusen* Prepositus Major, *Ludolphus de Horne* Decanus, *Johannes de Rottorpe* Prepositus Hamelensis, *Justacius de Slon* Prepositus Ecclesie sancti Martini, *Jordanus de Callendorpe* Archidiaconus in *Osen*, *Gberardus de Bucken*, *Henningus de Bodendicke* Archidiaconus in *Lubbeke*, *Bernbardus de Warpe* Prepositus Ecclesie sancti Johannis, *Fredericus Bere Wibertus de Pattenfen* Archidiaconus in *Lo*, *Rodolphus de Bordeslo*, *Johannes de Bordeslo* Archidiaconus in *Reme*, *Bertoldus de Lyppe*, *Conradus de Slon* Cantor & *Johannes de Egkersten* pro nunc Capitulum Ecclesie Mindensis representantes & facientes, volentes in quantum in nobis est possibile futuris obviare periculis que ecclesie nostre in statu ruinosè periclitationis posite ac in spiritualibus & temporalibus miserabiliter, quod non sine cordis amaritudine referimus, destitute imminent & incumbunt, de consensu scientia & plena voluntate Reverendi in Christo Patris & Domini nostri Dñi *Otonis* ejusdem nostre ecclesie electi confirmati taliter duximus statuendum & ordinandum ordinatione in perpetuum valitura, quod nullus de cetero ad percipiendos & levandos fructus & redditus dignitatis personatus officij oblegij vel beneficij quod ex antiqua consuetudi-

tudine per Canonicum Ecclesie nostre Mindensis regi solet vel solebat admittatur vel admitti permittatur, nisi Canonicus prebendatus & emancipatus existat, sed hujusmodi fructus & redditus per Cellarium nostrum in communes usus Capituli nostri convertendos fideliter colligentur, quousque persona ipsa cui de jure debeantur, se faciat secundum statuta & consuetudines dicte ecclesie nostre emancipari. & si quis vel qui nos & nostrum aliquem vel aliquos propter presentem ordinationem vel ipsam ordinationem etiam a nobis hodie institutam, in qua cavetur, ne de cetero aliquis nisi Doctor & Licentiatus in jure Canonico vel civili & sacre Theologie vel Medicine facultatis Magister vel Licentiatus existat, & de nobili vel ab utroque parente de militari genere & thoro legitimo fuerit procreatus in nostre ecclesie Canonicum recipiatur, vel ad prebendam dignitatem personatum officium oblegium vel beneficium quod ex antiqua consuetudine per canonicum ecclesie membrum regi solet vel solebat quoquomodo admittatur seu permittatur admitti gravare molestare vexare & perturbare in judicio vel extra dicto vel facto & alias qualitercunque machinatus fuerit vel machinati fuerint attemptaverit vel attemptaverint, nos omnes unanimi voto nullo discrepante ipsi vel ipsis hujusmodi gravamen molestacionem vexacionem & perturbationem inferenti machinanti vel attemptanti & inferentibus machinantibus vel attemptantibus omnibus timore odio rancore amore & favore postpositis constanter opponemus & causam vel causas

si que propter hujusmodi statuta & ordinationes
 movebuntur communibus sumptibus & expensis ca-
 pituli defensabimus, si vero aliquis vel aliqui se-
 cundum prefatas ordinationes admissibilis vel ad-
 missibiles qui prebendam dignitatem personatum,
 oblegium vel officium in futurum adeptus fuerit
 vel adepti fuerint auctoritate quacumque vel aliquis
 vel aliqui nostrum qui jam actu prebendam dignita-
 tem personatum oblegium vel officium possidemus &
 retinemus a quacumque vel quibuscumque persona
 vel personis secundum easdem ordinationes non
 admissibili vel admissibilibus occasione hujusmodi
 prebende dignitatis personatus oblegij vel officij ve-
 xabitur vel molestabitur, vexabuntur vel molesta-
 buntur, & ipsum vel ipsos propter hoc appellare vel
 appellari & aliter se judicialiter defendere contigerit,
 nos omnes hujusmodi appellanti vel appellantibus
 appellato vel appellatis & aliter se defendenti vel
 defendentibus judicialiter adherebimus, ipsamque
 causam hujusmodi appellationis vel defensionis sine
 fraude & dolo modis omnibus quibus poterimus
 defensabimus, Capitulo vero nostro tertiam par-
 tem & appellanti vel appellantibus appellato vel
 appellatis & aliter se judicialiter defendenti vel de-
 fendentibus duas partes justarum expensarum li-
 tium & causarum stilo & more Romane curie ta-
 xandarum ac juramento appellantis vel appellan-
 tium appellati vel appellatorum confirmandarum
 facientibus. Nolumus tamen per hujusmodi ordi-
 nationes Canonicis jam emancipatis quoad affec-
 tionem prebendarum dignitatum personatum
 oble-

oblegiorum officiorum vel beneficiorum predicto-
rum prejudicium aliquod generari. volumus etiam
& presenti statuto ordinamus quod nullus Canoni-
cus pro nunc in Capitulo existens vel imposterum
emancipandus ad jus prebende & capituli admitta-
tur nisi cum alijs statutis & consuetudinibus obser-
vandis prout nos omnes juravimus ad sancta Dei
Evangelia manualiter tacta juret presens statutum
& articulos in eo comprehensos se velle & debere
inviolabiliter observare. Nos vero Otto Dei &
Apostolice sedis gratia Mindensis Ecclesie electus
confirmatus pro utilitate & commodo ecclesie no-
stre predictae matura deliberatione prehabita pre-
sens statutum per Capitulum & Canonicos ejusdem
ecclesie in perpetuum observandum approbamus
ratificamus & confirmamus per presentes nostrum-
que sigillum in signum perpetue firmitatis presen-
ti statuto unacum appensione sigilli majoris dicti
Capituli nostri duximus appendendum. Datum &
Actum in loco nostro Capitulari ubi propter hoc
capitulariter congregati fueramus, sub anno Do-
mini Millesimo quadringentesimo quarto feria se-
cunda post Dominicam qua cantatur *Invocavit*.
quando Capitulum Generale in dicta nostra Eccle-
sia fieri solitum est & consuetum.

17. Febr.

CXXX.

STATUTUM QUOD CANONICUS
EMANCIPANDUS PRO EXPENSIS SI
VULT POTEST LXX FLOR.
DARE.

In nomine Domini Amen. Cum consuetudinis
abusve longevi, si veritatis ac rationis amictio
sunt fulsi non sit vilis auctoritas, mala autem
consuetudo non nimis quam perniciofa corruptela
sit vitanda, & quo magis veritas prevaleat radici-
tus extirpanda, Nos igitur *Hardevicus Groper-*
dorpp Prepositus *Hermannus de Wend* Decanus *Jo-*
hannes de Bordeslo senior, *Hermannus Sebofeker*
Archidiaconus in *Lon* *Johannes de Northem* Archi-
diaconus in *Pattensen* *Bartoldus Bokenouwe* Archi-
diaconus in *Lubbecke* *Rodolphus de Horst* Preposi-
tus sancti *Johannis Albertus Weygewind* thesaura-
rius, *Didericus Summeren* *Rambertus Kerfenbrock*
Henricus Tribbe *Hermannus Gogreue* Cantor *Her-*
mannus Frencken Archidiaconus in *Ofen* *Albertus*
Leihelen *Florencius de Tzerfen* & *Gereacus de Olden-*
borch Canonici totum capitulum Ecclesie Minden-
sis representantes & propterea capitulariter con-
gregati statuta & consuetudines antiquas licitas ra-
tionabiles & honestas pro honore commodo & pro-
fectu Ecclesie & personarum ejusdem introductas
& haecenus observatas conservare, inutiles vero
que tam Ecclesie quam personis gravamen dispen-
dium ac periculum animarum inducunt & per ab-
usum invaluerant abrogare & in melius in quan-
tum

tum nobis ab alto permittitur reformare cupientes presertim circa modum & formam ac expensas emancipationum novorum Canonicorum in dicta nostra Ecclesia hucusque a longis retroactis temporibus observata, unde statuta & consuetudines desuper laudabiliter edita & observata & observatas salvis modificationibus infra scriptis in omnibus & per omnia tamquam rationabilia & rationabiles ratificamus & approbamus presencium sub tenore, Verumtamen in dicta nostra Ecclesia a quam pluribus annis extitit observatum quod canonicus tempore sue emancipationis graves inutiles sumptus & expensas tam in vino prelati Canonicis vicarijs & diversis alijs tam in Ecclesia quam extra eandem constitutis in magna quantitate persolvendo quam etiam in diversis commestationibus cum multitudine diversarum personarum quas ad prandia tamquam convivas invitare consueverant necnon pecunijs Canonicis & vicarijs tempore emancipationis ac prandiorum hujusmodi exsolvendis, que cum alijs incumbentibus eisdem ad tantam summam ascendebant, quod interdum vix reperiebantur idonei qui prebendas dicte Ecclesie nostre acceptare ac hujusmodi onera subire vellent atque possent, propter quod interdum minus idoneos recipi oportebat in predicta nostre Ecclesie non modicum detrimentum, tum etiam quia ex commestationibus hujusmodi ebrietates & alia honestati clericali contraria & scandala plurima comperta sunt provenire, ymmo quod pessimum est illicite pactiones sapere videntur Symoniam, abusus igitur

tur hujusmodi quos potius corruptelas reputamus, abrogare & in melius quantum valemus commutare cupientes ita ut tam personis hujusmodi emancipandis magis fiat tollerabile, peccati & inique pactionis materia restringatur & abusus hujusmodi in pietatis opus commutetur presenti ordinatione statuimus & ordinamus ut Canonici in futurum emancipandi loco vini prandiorum nec non pecuniarum tempore Commessionum hujusmodi juxta abusum hujusmodi huc usque persolutorum, septuaginta florenos Renens. pro comparatione ac reparatione paramentorum capparum ac aliorum ornamentorum quibus ipsa Ecclesia permaxime destituta dinoscitur, capitulo nostro seu ad hoc per capitulum deputando antequam de primis scolis sive carceribus eripiatur realiter solvere teneatur, omnibus alijs & singulis statutis & consuetudinibus de & super premissis hucusque observatis presertim statuto de servicio puerorum nec non de duodecim marcis argenti puri ac alijs ad fabricam & armarium nec non pro familiaribus & ministris Ecclesie persolvendis in suo robore duraturis donec & quousque desuper per Capitulum melius & utilius fuerit ordinatum. In quorum omnium robur sigillum nostrum majus duximus appendendum. Datum Anno Domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto in profesto beati *Barnabe* Apostoli.

10. Junii.

CXXXI.

QUOD MEDIETAS TESTAMENTA-
RIORUM ERIT DE CAPITULO.

In nomine sancte & individue Trinitatis Amen.
Nos *Hermannus de Wend* Decanus *Bartoldus Bokenouwe* Archidiaconus in *Lo*, *Rodolphus de Horst* prepositus sancti *Johannis*, *Albertus Weygewind* thesaurarius, *Theodericus Summeren Reinbertus Pladdisse* Archidyaconus in *Reme*, *Heinricus de Slon Albertus de Wechelen* Archidyaconus in *Pattenbusen*, *Hermannus Gogreve* Cantor, *Florentius de Tzeisen* Prepositus sancti *Martini* & *Gherlacus de Oldenborch* Canonici totumque Capitulum Ecclesie *Mindensis* universis & singulis quorum interest vel quos infrascriptum tangit negotium seu tangere poterit quomodolibet in futurum. Cum secundum *Canonicas* sanctiones in officijs caritatis primo loco illis teneamur obnoxij, a quibus beneficium nos cognovimus recepisse, e contra tamen quidam cum ab ecclesijs suis multa beneficia perceperunt bona per ipsos quesita in alios transferre presumunt, sane licet dudum a predecessoribus nostris ut necessitatibus *Canonicorum* decedentium ac salutis animarum eorum debite provisionis studio confuleretur, salubriter fuerit institutum, quod ipsi *Canonici* decedentes pro ipsorum debitis exfolvendis, exequijs faciendis, servitoribus remunerandis, elemosinis dandis ac alijs que ad animarum salutem pertinent debite exequendis post ipsorum obitum per duos annos suorum percipiant fructus
bene-

beneficiorum, quodque ipse decedens tam de di-
 ctis quam de alijs per ipsum derelictis maxime ad
 usus predictos condere valeat testamentum & testa-
 mentarios sive executores testamenti facere & po-
 nere pro libito sue voluntatis. Verum licet per
 hujusmodi ordinationem sive statutum dum saltem
 provisus & fidelibus hujusmodi executio committi-
 tur dictis defunctis sufficienter appareat provisum,
 ecclesiamque tamen a qua defunctum beneficia re-
 cepisse constat, quandoque preterire contingit con-
 tra canonicas ut premittitur sanctiones, nos igitur
 volentes in quantum nobis ex alto permittitur per
 appositionem congrue moderationis prefate ordi-
 nationi talem adhibere cautelam, ut ex ea perso-
 nis proveniat commodum & ecclesie in jure suo
 non immineat detrimentum, hoc igitur in perpetuum
 valitura ordinatione presentium tenore statuimus
 & ordinamus, quod quicumque Canonico-
 rum nostrorum juxta premissam ordinationem tes-
 tari vel testamentum facere voluerit ad minus
 medietatem testamentariorum sive testamenti exe-
 cutorum ponere & in instrumento publico sive li-
 teris patentibus manu propria testatoris conscriptis
 vel saltem signatis designare & exprimere teneatur
 ex nostris Mindenensibus canonicis emancipatis, alio-
 quin intestatus decessisse senciatur, si quis autem
 horum onus subire recusaverit, alius in locum per
 Capitulum surrogetur, poterunt autem Concano-
 nicis nostris sic institutis vicarios ecclesie nostre
 seu extraneos clericos vel laycos adjungere impari
 numero aut minori. Insuper volumus & ordina-
 mus

mus quod testamentarius sive testamentarij postquam Canonicus nature debitum persolverit teneatur sive teneantur infra mensem a die obitus mandatum suum presentare coram Decano vel seniore in absentia Decani & Capitulo ecclesie nostre predictae ac ibidem ostendere & producere testamentum & instrumentum sive litteras executionis sive commissae ut prefertur & etiam inventarium manu propria defuncti sive aliena de & super universis derelictis conscriptum vel subscriptum suoque sigillo munitum vel si per testatorem hujusmodi inventarium non fuerit conscriptum vel non plene confectum testamentarij una cum notario Capituli, si ipsi poterint, alias cum alio Notario a Decano vel Seniore deputando plene conscribant, quod si premissa per testamentarios infra tempus memoratum ut premittitur peracta facta sive completa non fuerint, ex tunc executio ipso facto ad Capitulum devolvatur, Deinde prefati testamentarij suum officium fideliter exequendo ea que ad exequias pertinent decenter peragant creditoribus ac servitoribus competenter satisfaciant, elemosinas moderatas distribuant & aliaque ad salutem anime ipsius defuncti pertinent legitime exequantur secundum premissa ordinationis formam & tenorem, verum quia exceptis casibus in premissa ordinatione provide expressis clericis regulariter de jure non permittitur ut bona saltem intuitu ecclesie acquisita eorum ecclesijs omissis in alios transferre presumant, proinde volumus & ordinamus, ut si quid ultra quam premissa onera supportanda sufficiat per Canon-

nonicum fuerit derelictum si per ipsum Canonicum
 decedentem alias rite ad hoc ordinatum non fue-
 rit per ipsos testamentarios in utilitatem Ecclesie
 nostre secundum Deum & conscientias suas conver-
 tendo disponatur istis tamen modo & conditione ad-
 jectis ut quotiens de hujusmodi derelictis cotidia-
 nas distributiones pro memorijs sive festis peragen-
 dis institui contingat, hujusmodi distributionem
 due partes ad minus canonicis cedent memoratis.
 Preterea postquam anni gratie prout premissum est
 fuerint elapsi, prefati testamentarij coram Decano
 sive seniori in absentia ejus & capitulo comparere
 infra mensem teneantur administrationis sue con-
 dignam reddituri rationem. ut autem hec ordina-
 tio eo fidelius & inviolabilius observetur tenore
 presentium hanc novam ordinationem omnium no-
 strorum predictorum juramentis confirmamus. vo-
 lumus etiam quod quilibet Canonicus assumendus
 hanc sue emancipationis tempore ordinationem inter
 alia statuta ecclesie nostre predictae jurare teneatur.
 In quorum robur & testimonium pretaetam constitu-
 tionem fecimus nostri sigilli majoris munimine fir-
 mari. Datum Anno Domini Millesimo quadrin-
 gesimo quinquagesimo die prima mensis Decem-
 bris in Capitulo generali pro tunc juxta laudabi-
 lem morem nostre Ecclesie celebrato.

CXXXII.

CONFIRMATIO QUORUNDAM
STATUTORUM.

Nicolaus Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex super univas Ecclesias obtinens principatum, ea presertim que pro felici statu & regimine Cathedralium Ecclesiarum ac in eis divino famulatu perpetuo mancipatis personis ex quibus decus ac honor earundem propagatur, provide statuta, ordinata & edita fuere ut illibata persistant & a futuris litium eventibus tuciores reddantur approbat & confirmat, nec non circa personarum hujusmodi receptionem in eisdem statuit & decernit aliaque facit prout rerum & temporum qualitate pensata id conspicit in Domino salubriter expedire. Sane pro parte dilectorum filiorum Prepositi Decani & Capituli Ecclesie Mindensis nobis nuper exhibita peticio continebat, quod ipsi dudum provide considerantes dictam Ecclesiam ob guerrarum turbines incendia inimicitias capitales exactiones tallias & alias injurias quibus ipsa Ecclesia afflicta fuerat & affligebatur, & propterea adeo & taliter in bonorum & jurium suorum distractione conquisitam & discussam fore quod ipsi illius fructibus redditibus & proventibus gaudere nequiverant & nisi de utilibus personis in canonicos inibi recipiendis & ad prebendas dignitates personatus & officia ipsius ecclesie admittendis que scientiarum facultatibus & suorum consanguineorum potentia & assistentia

stentia in hujusmodi bonis recuperandis & conser-
vandis eidem ecclesie provideretur, dicta Ecclesia
tenderet totaliter ad ruinam, & a gravibus debito-
rum oneribus quibus oppressa erat incendijs exactio-
nibus & injurijs predictis liberari non posset matura
desuper inter se deliberatione prehabita omniumque
ad id accedente consensu nec non voluntate dilecti
filij Alberti Electi Mindensis perpetuo statuerunt
& ordinarunt corporali per eos de observando eo-
dem prestito juramento videlicet quod ex tunc in
antea ipsi & eorum successores nullum in Canoni-
cum ad prebendam & dignitatem personatum offi-
cium vel beneficium quod ex antiqua consuetudine
per Canonicum dicte Ecclesie obtineri consuevit,
recipere teneantur nisi in altero jurium Doctor seu
in Theologya Magister aut de nobili vel ex utro-
que parente de militari genere & legitimo thoro
procreatus foret & quod talis esset cum quinta ma-
nu consimilium militarium ostenderet & compro-
baret Canonicis dicte Ecclesie tunc emancipatis ex-
ceptis, quodque nullus ad percipiendos vel levand-
os fructus redditus & proventus prebendarum
dignitatum personatum officiorum & beneficio-
rum predictorum admitteretur nisi Canonicus pre-
bendatus & emancipatus secundum dicte Ecclesie
consuetudinem foret & recipiendi de cetero ad Ca-
pitulum corporale super dictis statuto ordinatione
& constitutione prestaret juramentum, contradi-
ctores quoque in hoc ab eis segregarentur, quod-
que statutum ordinationem & constitutionem hu-
jusmodi prefatus Electus auctoritate ordinaria ap-
pro-

probavit ratificavit & confirmavit aliaque fecit prout in quibusdam ipsorum Electi Prepositi Decani & Capituli auctenticis litteris eorum sigillis munitis & sigillatis quarum tenorem in Cancellaria nostra diligenter inspici & presentibus inferi fecimus, plenius continetur, Quare pro parte Prepositi Decani & Capituli predictorum nobis fuit humiliter supplicatum ut statuto ordinationi & constitutioni prefatis pro illorum subsistentia firmiori robur apostolice confirmationis adjiceremus, ac eis in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationi inclinati statutum ordinationem & constitutionem predicta ac quecunque inde secuta rata habentes & grata ea omnia auctoritate Apostolica & ex certa scientia confirmamus & presentis Scripti patrocinio communimus suppletes omnes & singulos defectus si qui intervenerint in eisdem, & nihilominus ad abundantem cautelam auctoritate & cautela similibus perpetua & irrefragabili constitutione sanctimus statuimus & ordinamus, quod nullus deinceps apostolica vel ordinaria aut alia quavis auctoritate vel vigore seu pretextu quarumcunque gratiarum expectatarum facultatum nominationum sive litterarum Apostolicarum Apostolice sedis vel Legatorum ejus ac processuum desuper habitorum seu quarumcunque collationum provisionum dispositionum aut reservationum Apostolicarum sub quibusvis verborum formis & cum tali aut si aliqui super provisionibus sibi faciendis de canonicatibus & prebendis ac dignitatibus per-

sonalibus vel officijs ipsius Ecclesie ac hujusmodi vel alijs beneficijs ecclesiasticis in illis partibus specialibus vel generales dicte sedis vel Legatorum ejus litteras impetrarint & alijs derogatorijs ac favorabilibus clausulis etiam motu proprio quibuscumque personis pro tempore quomodolibet concessarum vel concedendarum ad aliquos ex Canonicatibus & prebendis dignitatibus personalibus administrationibus vel officijs & beneficijs predictis seu ipsius ecclesie etiam si illa ex quavis causa per cessum vel decessum etiam si ex causa permutationis seu dimissionem aut alias qualitercunque ejusdem sedis dispositioni specialiter reservari fuerint quomodolibet recipi vel admitti possit nisi in altero jurium Doctor vel in Theologia Magister aut de nobili vel saltim ex utroque parente de militari genere & alias ut prefertur procreatus existat & de eo quod talis sit per quintam manum seu alia legitima documenta ante receptionem seu admissionem suas fidem facere teneatur, decernentes Electum Prepositum Decanum & Capitulum predictos & pro tempore existentem Mindensem Episcopum & quem libet ex eis obtentu litterarum hujusmodi ad alicujus inibi receptionem seu admissionem minime teneri nec ad id a quoquam quavis auctoritate compelli posse, nec non omnes processus ac excommunicationum suspensionum & interdicti sententias censuras ecclesiasticas atque penas quas earumdem litterarum pretextu vel alias quacumque auctoritate contra Episcopum Electum Prepositum Decanum & Capitulum ac Ecclesiam prefatam sive singulares

gulares ex ipso Capitulo personas in dictorum statuti ordinationis & constitutionis derogationem per quoscumque haberi vel promulgari nec non totum id & quicquid secus fieri contigerit nullius penitus existere firmitatis, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ceterisque contrarijs quibuscumque. Tenor vero litterarum hujusmodi sequitur & est talis: In nomine sancte & individue Trinitatis Amen. Nos Hardewicus Prepositus Hermannus Decanus &c. &c. * Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis communitationis suppletionis constitutionis sanctionis statuti ordinationi & decreti infringere vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Rome apud sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominice Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, nonis Martij Pontificatus nostri anno quarto. (7. Martii.)

CXXXIII.

BULLA EXECUTORIA PRIORIS CONFIRMATIONIS.

N*icolaus* Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Osnaburgensis & sancti *Martini* Mindensis Decanis ac sanctorum *Johannis & Dyonisij* Her-

S 2

vor-

* Statutum vide in libello: Verzeichniss derer Mindenschen Dompröbste &c. pag. 41. numero VII.

vordenſis Padeburnenſis Dioc. Prepoſito Eccleſiarum ſalutem & Apoſtolicam bēdictionem. Hodie pro ſalubri ſtatu Eccleſie Mindenſis & illius occaſione litteras noſtras conceſſimus in hec verba: *Nicolaus* Episcopuſ ſervuſ ſervorum Dei &c. * Noſ igitur cupientes ut littere ſtatutum & ordinatio & conſtitutio predicta firmiter obſerventur dictique Episcopuſ Electuſ Prepoſituſ Decanuſ & Capituluſ ſuper hijs impoſterum minime moleſtentur, Diſcretioni veſtre per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus voſ vel duo aut unuſ veſtrum per voſ vel aliuſ ſeu alioſ faciatiſ litteras ſtatutum ordinationem & conſtitutionem hujusmodi in omnibuſ & per omnia perpetuiſ futuriſ temporibuſ auctoritate noſtra firmiter & inviolabiliter obſervari, non permittentem Episcopuſ Electuſ Prepoſituſ Decanuſ & Capituluſ prefatoſ ſeu aliquem ex eiſ ſuper premiſſiſ vel eorum occaſione quomodolibet impediri ſeu etiam moleſtari, non obſtantibuſ omnibuſ illiſ, que in dictiſ litteriſ volumuſ non obſtare, nec non conſtitutionibuſ & litteriſ apoſtolicis quibuſviſ perſoniſ pro tempore conceſſiſ ceteriſque contrarijſ quibuſcumque ſeu ſi aliquibuſ communiter vel diviſim a ſede apoſtolica ſit indultum, quod interdicti ſuſpendi vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facienteſ plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, contradicteſ per cenſuram

Eccle-

- * Litteræ immediate præcedenteſ ſub rubro: Confirmatio quorundam ſtatutorum, inſerteſ ſunt integre.

Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum *Rome* apud sanctum *Petrum* Anno Incarnationis Dominice Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, nonis Martij Pontificatus nostri anno quarto. (7. Martii.)

CXXXIV.

STATUTUM QUOD NON NISI NOBILES ET MILITARES EX UTROQUE PARENTE AD PREBENDAS PRESENTENTUR &c.

Ad universorum noticiam quorum interest intererit aut interesse poterit quomodolibet in futurum deduci volumus per presentes. Cum plerumque ex malignantium insultibus Ecclesia Mindensis per varia incommoda multipliciter, perturbetur, que tam laicis pariter & hostibus insurgentibus quotidie devastatur, hinc est quod nos *Daniel Berner* Prepositus *Hinricus de Querheim senior* *Theodericus de Landesberge* *Antonius de Heyneborch* *Rabado de Horst* *Johannes de Quernheim de beveren* *Jasparus de Barckbusenn* *Johannes de Quernheim de beke* *Hermannus Monicke* *Martinus de Mandelslo* *Johannes Tribbe* *Rodolphus Hoigelke* *Ludolphus Hake* *Bruno de Stridborst* *Heynemannus de Mandelslo* *Johannes de Mandelslo* *Theodericus de Wynthem* Canonici Ecclesie Mindensis predictae Volentes ut sancte matris Ecclesie filij nostris necessitatibus occurrere ac hujusmodi expoficionibus & perieulis de con-

filio & assensu Reverendi in Christo Patris & Domini Dñi *Heinrici* Dei & Apostolice sedis gratia Episcopi Mindensis quantum possumus predecessorum nostrorum vestigijs inherentes per salubria statuta obviare priora statuta lucidius explanare & in melius reformare, sane varias dissensiones in novis canonicis eligendis sepe subortas precludendo dudum statutum fuit in priori nostro Capitulo Generali, quod Canonici majori prebenda prebendati & emancipati secundum Gradum & turnum videlicet a seniori usque ad infimum gradatim de bonis ad prebendam vacantem presentare & nominare personam abilem & legalem secundum antiqua statuta & laudabiles consuetudines hæctenus inviolabiliter observatas, sic quod ex utroque parente de nobili aut militari genere & legitimo thoro existat procreatus quod ex quarta manu militarium medio eorum juramento ostendet qui cum suis amicis & potentibus nostram Ecclesiam de incurribus predonum raptorum incendiariorum defensare possit, huic statuto nichil detrahendo sed magis ipsum corroborando statuimus constitutione perpetuo valitura, quod nemo deinceps de Canonicis saltem majori prebenda prebendatis & emancipatis ad quem ex ordine facultas nominandi & presentandi deveniet aliam personam quam ut premissum nominet & presentet, quod si secus a quoquam fieret, non admittetur sed talis transgressor cadet a jure presentandi & nominandi ac ipso facto inobediens a choro & perceptione fructuum prebende sit suspensus donec de contemptu condignam emendam fecerit,

fecerit, & subsequens in gradu alium abilem & ydoneum nominet & presentet ut premissum est. Simili modo observari volumus, si canonicatum & prebendam vacare contigerit per liberam resignationem seu permutationem ut est prescriptum, ceterum quia sepe ob singulare lucrum aut favorem amicorum nostre Ecclesie bona terrarum Dominis seu consanguineis & alijs vasallis ac laicis pacto nonnunquam interveniendo conceduntur ad tempus vel ad vitam, quibus habitis prophanis eorum usibus & exquisitis medijs ea sibi usurpare presumunt prout nostris temporibus pro dolor multipliciter est compertum, igitur statuimus & ordinamus modo predicto, quod in antea omnia & singula bona ad nos & nostram Ecclesiam communiter & divisim spectantia nullo modo ad castra seu municiones terrarum Dominis, vasallis & laicis ad tempus vel ad vitam trademus seu assignemus, sed alienata toto posse recuperabimus nisi evidenti utilitate Ecclesie nostre. matura deliberatione prehabita de communi omnium pleno & expresso consensu hoc fuerit admissum, quod si secus quis subordinare pretenderit seu fecerit, sit inobediens ipso facto donec ea cum dampnis & interesse condigna emenda prehabita totaliter recuperaverit. Et nos *Hinricus* Dei gratia Episcopus Mindensis evidenti necessitate Ecclesie nostre perpensa omnes & singulos articulos in hujusmodi statuto & ordinatione contentos una cum dictis Dominis Preposito seniore & Canonicis de eorum omnimoda voluntate unanimi consensu statuimus & ordinamus in perpetuum

valituros auctoritateque nostra ordinaria ratificavimus approbavimus & confirmavimus prout tenore presentium ratificamus approbamus & confirmamus Dei nomine & pro nobis & successoribus nostris sigillorum nostrorum appensione fecimus communiri. Datum & Actum in solito nostro loco Capitulari sub anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo die vero lune quinta mensis Marcij.

CXXXV.

EXECUTORIA PRÆCEDENTIS STATUTI: QUOD NON NISI MILITARES AUT DOCTORES AD PRÆBENDAS ADMITTANTUR.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Decano ecclesie sancte crucis Hildesemensis salutem & Apostolicam benedictionem. Rationi congruit & convenit honestati ut ea que Romani Pontificis gratia processerunt licet ejus superveniente obitu littere apostolice confecte non fuerint super illis suum consequantur effectum, dum siquidem pro parte dilectorum filiorum Prepositi Decani & Capituli Ecclesie Mindensis fel. rec. Innocentio PP. septimo predecessori nostro exposito quod ipsi dudum provide attendentes quod eadem ecclesia que que ab olim consueverat in spiritualibus refflorere ac in temporalibus habundare propter raptorum & predonum invasiones insultus
spolia

Spolia rapinas villarum & domorum incendia & alias enormes lesiones que partes illas multipliciter affixerant in eisdem spiritualibus & temporalibus adeo graviter decreverat quod nisi persone utiles scilicet generum nobilitate conspicue aut saltem litterarum scientia predite de cetero ad Canonatus & prebendas ac dignitates personatus vel officia ipsius ecclesie vacantia pro tempore admitterentur que ne similia invasiones insultus spolia rapine ac incendia deinceps fierent sanis eorum consiljs obviare ac prudenter & potenter resistere possent ipsa ecclesia verisimiliter relinqueretur deserta nec non funditus collaberetur, ac quod multis super premissis deliberationibus per ipsos Prepositum Decanum & capitulum capitulariter prehabitis tandem unanimiter & concorderiter statuerant & ordinaverant quod de cetero nullus in canonicum dicte ecclesie recipi & ad prebendam aut dignitatem vel personatum seu officium ipsius ecclesie admitti deberet sive possit quoquo modo nisi in sacra Theologia vel Medicina Magister aut Doctor vel Licentiatius in jure Canonico vel civili aut de nobili vel saltem militari genere aut legitimo matrimonio procreatus existeret, quodque deinde quondam Otto electus Mindensis mature considerans hujusmodi statutum & ordinationem ipsi ecclesie admodum necessaria & utilia fore ea auctoritate ordinaria duxerant confirmanda & pro parte dictorum Prepositi Decani & Capituli eidem predecessori humiliter supplicato ut statuto ordinationi & confirmationi predictis pro uberiori eorum fulcimento

robur apostolice confirmationis adjicere de speciali gratia dignaretur prefatus predecessor hujusmodi supplicationibus annuens voluit & concessit videlicet octavo Idus julij Pontificatus sui anno primo certo judici dari in mandatis ut si esset ita statutum ordinationem & confirmationem predicta auctoritate apostolica confirmaret ac etiam suppleret omnes defectus si qui intervenissent forsitan in eisdem ac decerneret irritas & inanes quascumque excommunicationis suspensionis & interdicti sententias seu censuras si quas contra premissa contingeret promulgari, Constitutionibus apostolicis & alijs contrarijs non obstantibus quibuscunque, ne autem pro eo quod super voluntate & concessione prefatis littere Apostolice predicti predecessoris superveniente obitu confecte non fuerunt predicti Prepositus Decanus & Capitulum earumdem voluntatis & concessionis frustrantur effectu volentes & auctoritate Apostolica decernentes quod voluntas & concessio predictae ipsius predecessoris a dicta die videlicet octavo idus julij perinde suum consequantur effectum ac si super eis dicti predecessoris littere sub ipsius diei data confecte fuissent prout superius enarratur, quodque presentes littere ad probandum plene voluntatem & concessionem predictas predecessoris ejusdem ubique sufficiant nec ad id probationis alterius adminiculum requiratur, discretioni tue per Apostolica scripta mandamus quatenus si est ita voluntatem & concessionem predictas predecessoris ejusdem prout superius continetur in omnibus & per omnia eadem apostolica aucto-

uctoritate exequi non retardes. Datum *Rome*
apud sanctum Petrum quarta decima Kalendas ja-
nuarij Pontificatus nostri anno primo.

19. Dec.

CXXXVI.

ARCHIDIACONATUS SPIRENSIS EPI-
SCOPATUS, SUB EPISCOPO MATHIA
DE RAMUNG.*

PRAEPOSITURAE
ECCLESIAE MAJORIS.**

Sedes

* Erat Episcopus ab anno 1464 — 1478.

** Dioceses Episcoporum Germaniae in Archidiaconatus dividebantur juxta pagorum limites. Discrepantia ubi animadvertitur, parochiarum permutatio seu in vicinam diocesin jurisdictionis translatio per specialia pacta sive exemptiones intervernerit necessum est.

Præpositi Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum officium Archidiaconale plerumque obibant. Confer. Diocesis *Moguntina* in Archidiaconatus distincta Tom. I. II. & III. Subsidia Diplomatica Tom. V. pag. 345 sq. Diocesis *Spirensis* hujus asserti nostri testis est, nam Præpositus Ecclesiae Majoris sive Cathedralis Decanatus rurales *Weissenburgensem*, *Herzheimensem*, in *Bergzabern*, *Wilerensem* sub *Rippurg*, & in *Bubel*.

Præpositus Ecclesiae collegiatæ Sanctorum *Germani* & *Mauritij* Decanatus *Coppenheimensem*, *Durlacensem*, & in *Graben*.

Præpositus Ecclesiae Collegiatæ sancti *Guidonis* Decanatus *Bruchsaliensem*, *Brettheimensem*, *Marbachensem*, in *Pforzheim* & in *Bunigheim*.

Præ-

S e d e s

Deconatus Ruralis *Weissenburgensis*. (1)

Plebana Eccles. S. *Joannis in Weissenburg*. (2)

Qua-

Præpositus Ecclesiæ collegiatæ Sanctissimæ *Trinitatis* Decanatus in *Wila*, in *Grieningen* & in *Vabingen* cum Pastorijs, plebanijs, capellanijs aliisque beneficijs in eisdem sitis cura sua etque vigilantia moderabantur, totamque diœcesin, quivis in suo tractu, perlustrabant.

Ordinationes Archidiaconi Majoris in Synodis ab an. M.CCCLXXXVIII. ad MCCCXCVI. celebratis pro Decanis, Camerarijs, parochialium Ecclesiarum Rectoribus, plebanis, vice plebanis, Primissarijs Altaristis, Capellanis, presbiteris curatis & non curatis, clericis aliisque beneficiatis in- & extra civitatem *Spirensis* per Præposituram suam sibi subjectis emanatas in extenso subjicimus.

- (1) Sedes hæc ab oppido *Weissenburg* dicta. Ut oppidum hoc ab alijs hujus nominis distingueretur, vocatur *Cron-Weissenburg* a corona, quæ candela-bri vices in Ecclesia Collegiata sustinet & a fundatore Dagoberto II. donata creditur. Sunt, qui coronam hodieum conspicuam *Dagobertina* argenteæ inauratæ, cujus circumferentia XXIV. pedum est putant substitutam. *Carolus V.* insignibus Ecclesiæ *Weissenburgensis* speciali diplomate coronam An. M.DXXXIX. inseruit. Oppidum ad *Vogesi* radices, cujus colles fere totam circumdant, & ad amnem *Luteram* quæ id perluit nuper, nunc alluit, in boreali *Vasgovia* extremitate situm præstantioribus *Alfatia* Civitatibus annumerari meretur. Schöpfflin Tom. II. *Alfatia* Illustratæ pag. 387 sq.
- (2) Parochialis hæc Abbatia S. *Petri*, de qua in nota sub numero 4, ab Episcopo *Spirensi* jam an. MCCCXXXIV.

Quatuor stipendia in eadem Parochia.

Plebana Eccles. S. *Michaelis* in *Weissenburg*. (3)

Unum Beneficium in dicta Parochia.

2. Beneficia in Hospitali in *Weissenb.*

15. Beneficia sive Caplaniæ seculares in Monasterio S. *Petri* in *Weissenburg*. (4)

Monasterium S. *Petri* ordinis sancti *Benedicti* in *Weissenburg*.

Collegium sancti *Stephani* in quo Præpositura cum

11. præbendis Canonicalibus & 15. Vicariis. (5)

Domus

MCCXXXIV. ea lege conjuncta fuit, ut sacerdotem idoneum curam animarum habentem aleret ibidem.

(3) In plebana S. *Michaelis* utri & in antedicta S. *Joannis* Abbatia S. *Petri* jus patronatus exercuit eidem tandem ut ista fuit unita.

(4) Monasterium S. *Petri* Benedictinæ familiæ fuit Seculi VII. opus, Ejusdem Abbas principis Imperij dignitate ornatus. *Clemens VII.* ex Abbate & monachis Præpositum Decanum Custodem ac XI. Canonicos Anno MDXXIV. creavit. *Rudigeri* postremi Abbatis, primique Præpositi An. MDXLV. demortui successor *Philippus a Flersheim* Episcopus *Spirensis* a *Carolo V.* & *Paulo III.* obtinuit, ut Præpositura cum Episcopatu *Spirensi* in perpetuum jungeretur. De reformatione hujus Abbatiz in collegiatam conversæ plura vide apud *Trithemium* in Chronico *Hirsaugiensi* Tom. II. pag. 469. 472. 541. &c. 544. confer. *Schöpfflini* *Alsatia Diplomatica* num. 113. 148. sq. 698. &c.

(5) Ante mutationem Abbatiz Collegiata quoque in colle extra muros a S. *Stephano* proto-martyre nuncupato substitit, quæ a *Luitardo* Abbate sec.

XI.

- Dómus fratrum hospitalis S. *Mariæ* de *Jerusalem*
Theutonicorum cum Capella. (6)
Monasterium Ordinis Minorum. (7)
Monasterium Ordin. Prædicatorum. (8)
Monasterium Ord. sancti *Augustini* Eremit. (9)
Capella S. Mauritii Cisterciens. pertinens ad Mona-
sterium *Otterberg*. (10)

Capella

- XI. suam originem duxit, tumultu rusticorum an.
MDXXV. omnino everfa.
- (6) Teutonici Ordinis Præceptoris vulgo *Cammer*
Commenthurey nuper de novo extructa non ordi-
narium Præceptorem habet sed ab ipsa Magistri
ordinis Camera administratur.
- (7) An. MCCCLXXII. inauguratum. *Herzog*. *Chron.*
Alfat. lib. X. pag. 201. Pro recollectis *Capucini*
An. MDCLXXXVI. recepti sunt.
- (8) a *Franckensteinis* aliisque nobilibus anno
MCCLXXXVIII. fundatum. *Annales Colm.* ad
hunc annum habent: *Dedicata fuit in Wissen-*
burck area fratrum Prædicatorum.
- (9) *Schöpfflinus* l. c. ex Codice Ms. in Monasterio
Augustin. *Friburgi Helvet.* hæc attulit: *Anno Do-*
mini MCCLXXIX. quarto Non. Dec. recepta est
domus nostra Wissenburgenfis & prima missa di-
cta per Jo. Messerer sub Rev. Dom. Friderico de
Hollandia Spirensi Episcopo qui Anno MCCLXXX
proxima Dominica post Dionysij consecravit tria
altaria & ceterium accedente consensu ven.
Dom. Abbatis Edelini Ecclesiam S. Petri Wissenbur-
gensem tunc gloriosissimi gubernantis.
- (10) De hoc monasterio vid. *Tom. I. Act. Acad.*
Theodoro-Palat. pag. 59. ubi Litteræ foundationis
occurrunt. *Diccc. Mog.* in *Archidiaconatus* *distin-*
cta *Tom. I.* pag. 325 & 332. *Gallia Christiana* *Tom.*
V. Gudenus *Tom. II.* pag. 746. *Tom. III.* pag. 184.

Capella fratrum hospitalis S. Joannis de Jerusalem
dicta zu den Eychen cum Capella. (11)

Plebana in *Rechtenbach*. (12)

Primissaria in *Rechtenbach*.

Rectoria in *Rode*. (13)

Primissaria *ibidem*.

Plebana in *Keffenach*. (14)

Plebana in *Hinnspach*.

Plebana in *Kleburg*.

Primissarius *ibidem*.

Plebana in *Steinseltz*.

Primissaria *ibidem*.

Plebana in *Rytseltz*. (15)

Primissaria *ibidem*.

Plebana in *Altstat*.

Due Caplanizæ *ibidem*.

Capla-

(11) Capella hæc ad quercus zu den Aichen dicta
teste *Herzogio* jam seculo XVI. perijt. Sita fuit
extra urbem versus *Altstadium*. Unde curia Præ-
ceptoris in Urbe *Eichhof* dicebatur. *Herzog*, lib.
X. pag. 205.

(12) Ibi *Weissenburgensis* Abbas juris dicendi pote-
statem a *Leiningensibus* Dynastiæ *Gutenbergensis*
olim possessoribus sibi ereptam conquestus est.
Schöpfflin l. c. p. 190.

(13) Notat sæpeditus cl. *Schöpfflinus*: l. c. pag. 187.
Rott in chartis legitur *Rode* - - ibi Episcopus *Spi-
rensis* tanquam Præpositus *Weissenburgensis* sculte-
ti munus confert, annumeratur hæc vicus *Munda-
to* inferiori.

(14) Confer. Acta Academ. Theod. Palat. Tom. III.
pag. 255.

(15) Vicus ordini Teutonico paret haud procul *Weis-
senburg* cis *Luteram* situs.

- Caplania in Capella S. *Remigii*.
 Caplania in Capella Leprosorum.
 Pastoria in *Otterbach*.
 Caplania Capellæ *Clofsberg*.
 Caplania Capellæ in *Hafftel*.
 Stipendium nondum confirmatum in eadem.
 Pastoria in *Schlettenbach*.
 Pastoria in *Dörrenbach*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania Capellæ in *Celbron*.
 Plebania in *Bellenborn*.
 Plebania in *Steinfeld*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania Capellæ in *Otterbach*.
 Pastoria in *Scheide*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Salmbach*.
 Plebania in *Lauterbach*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Scheibenbard*.
 Pastoria in *Moderen*.
 Item Caplania Capellæ in *Moderen*.
 Pastoria in *Munchhausen*.
 Plebania in *Strundweiler*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplaniæ Capellæ in *Driegenbach*.
 Plebania in *Sebach*.
 Plebania in *Schleithal*.
 Primiffaria ibidem.
Neubourg,—*Rodderen*,—*Schweneburg* Parochiæ. (16

Deca-

(16) *Varia de hisce vicis affert Schöpfflinus l. c.*

Decaniatus *Herxheimensis*. (17)Pastoria in *Tban*.

Primissaria ibidem.

Caplania S. *Nicolai* ibidem.Caplania S. *Catharinae* ibidem.Caplania S. *Antonii* ibidem.Caplania Capellæ in *Bruchweiler*.Plebana in *Gospersweiler*.Primissaria ibidem & huic Primissariæ sunt annexæ Capella in *Sultzfeld* & Capella *Silvestris*.Plebana in *Waldrobrbach*.In *Anweiler* (18) quodlibet Altare suum habet beneficium.

Plebana.

Altare Beatæ Virginis.

Altare S. *Catharinae*.Altare S. *Trinitatis*.Altare S. *Crucis*.Altare S. *Nicolai*.Altare in *Ossario*.Altare in *Hospitali*.Pastoria in *Hauenstein*.

Ple-

(17) De *Hergisesheim* hodie *Herxheim* loco pagi *Spirigowe* in Cod. Laurisheim. Vol. II. num. 2161. occurrente vid. Act. Theodor. Palatina Tom. III. pag. 245. 274. Sedis hujus parochiæ aliæque beneficia &c. maximam partem sita sunt inter *Queicham* *Clingam* & *Otteram* rivulos.

(18) Civitas formæ quadratæ quam dividit *Queicha*. Plura lege in Oratione de *Anvilla* Joannis *Philippi* *Crollii* *Biponti* An, MDCCLII. recitata.

Plebania in *Wylgartzwyfen*. (19)

Primiffaria in *Wylgartzwyfen*.

Pastoria in *Wernersberg*.

Plebania in *Schwanden*.

Plebania in *Weydenthal*.

Caplania Capellæ in *Reintale*.

Pastoria in *Queichbainbach*.

Pastoria in *Albersweiler*.

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Artzheim*.

Caplania Capellæ in *Rainsbach*.

Caplania Capellæ *Servilingen*.

Pastoria in *Mühlbaufen*. (20)

In Oppido *Landau*. (21)

Monasterium Steigentium Ord. S. *Augustini* Canonicorum regularium cui est incorporata Ecclesia Parochialis ibidem. (22)

Bene-

(19) In chartis antiquioribus audit *Willigartlawisa*.

Vide etiam Crollii orig. Bipont. part. II. pag. 106.

(20) *Mulinhuson* olim. confer. Acta Theod. Palat.

Tom. III. pag. 246.

(21) *Landavia* in pago *Spirensi* & inferiori *Vasgovia* quatuor a *Rheno leucis* *Weissenburgum* inter & *Spiram* sita ab obsidionibus notissima est. Notitias de hoc oppido antiquissimas lege in *Schöpfflini* *Alfatia* Dipl. num. 663. 693. 745. &c.

(22) Ecclesia hæc Prioratus Fratrum *Steygensium* Ord. S. *Augustini* fuit a *Steygenſi* Episcopatſ *Argentinenſis* prioratu *Tabernas* poſtea translato dependens & ab *Emichone* *Leiningæ* *Comite* An. *MCCLXXVI*. fundatus, cui *Adolfus* Imp. parochialem *Queichhemii* Eccleſiam cum redditibus ejus

Anno

- Beneficium ad altare S. *Wilbelmi*.
 Beneficium ad altare S. *Eberhardi*.
 Caplania Capellæ S. *Justini*.
 2. Caplaniæ Capellæ S. *Catharinæ*.
 Caplania Capellæ Domus Leproforum.
 Duæ Caplaniæ in Hospitali.
 Monasterium Ord. S. *Augustini* Eremit. (23)
 Plebania in *Queichbeim*. (24)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania *Utzingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania ibidem.
 Plebania in *Merlbeim*.
 Plebania in *Offenbach*. (25)

T 2

Pri-

Anno MCCXCIV. donavit. Monachi tum Landavia Queichhemium indeque deinceps Landaviam iterum translati sunt. Sixtus IV. An. MCCCCLXXXIII. Monasterium in collegiatam convertit. Plebaniam capitule junctam Leo X. Papa An. MDXVII. confirmavit. Inscriptio turris Ecclesiæ eam Anno MCCCXLIX ædificatam prodit. Schöpfflinus l. c. pag. 397. De monasterio Steigenfi vide Schöpfflini *Alfatæ Diplomaticæ* num. 586. 761. 818.

(23) Monasterium Augustiniorum ante *Steigenfes* ibidem extitisse constans traditio est. Nobilem feminam Cusam de *Hobenstatt* illud circa an. MCC. extruxit æcta Cœnobitarum produunt. Schöpfflin l. & pag. cit.

(24) Vid. not. 22.

(25) Ubi Hugo miles dictus *Havenere* bona sua quæcunque Monasterio *Uterina* vallis An. MCCLX. tradidit. confer. quoque *Sublid. Dip^l*, Tom. V. pag. 280. 287.

- Primiffaria ibidem.
 Caplania Capellæ Beat. Virginis ibidem.
 Capella S. *Ciriaci* ibid. sine Beneficio.
 Plebana in *Ottersheim*. (26)
 Primiffaria ibidem.
 Primiffaria in *Knytelsheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Bellheim*. (27)
 Primiffaria ibidem.
 Caplania Capellæ S. *Ciriaci* ibidem.
 Plebania in *Rielzheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Capella S. *Dietberi* ibid. sine Beneficio.
 Pastoria in *Rheinzabern*. (28)
 Plebania in *Lammersheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Pfritze*.
 Plebania in *Fockgrimm*.
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Werden*.

Pasto-

- (26) In charta foundationis Monasterii *Hertensis* Ord. S. *Augustini* An. MCIII. factæ scribitur *Otmeresheim*.
 (27) In charta modo citata *Bellenheim* legitur. eam vide Tom. II. Act. Acad. Theodor. Pal. pag. 70.
 (28) In priscis monumentis simpliciter *Zabern* lat. Tebernæ vocatur. Tabernas has Itinerarium Antonini & Tabula Theodos. notant. Quadraginta ministeriales cum publica Ecclesia *Rynzabern* curtiles cum ædificijs & viginti hubas *Carolus M. Clingenfis* monasterio alias *Blidenfeld* nominato donasse scribitur in Diplomate Ludovici Pii interpolata. Schöpflin l. c. p. 173.

- Pastoria in *Hagenbach*. (29)
 Primiffaria ibidem.
 Caplania beat. Virg. in *Hagenbach*.
 Plebania in *Berg*.
 Plebania *Kandel*. (30)
 Primiffaria ibidem.
 Caplania S. *Catharinae* ibidem.
 Novum Altare ibidem.
 Capella S. *Stephani* ibid. sine benef.
 Pastoria in *Myndfelt*. (31)
 Primiffaria ibidem.
 Caplania ibidem.
 Plebania *Freckenfeld*. (32)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Winden*. (33)

T 3

Pri-

- (29) De oppido *Hagenbach* conf. Schöpfflin l. c. pag. 179. Acta Theod. Pal. Tom. III. pag. 250.
 (30) a longitudine sua quæ semi leucæ spatium implet frequentius *Langen-Kandel* dicitur.
 (31) Henricus III. Imp. decimam in loco *Mundevelt* (*Minfeld*) dicto cum capella *Fricchenvelt* aliisque villis illuc pertinentibus Abbatiz *Selsens* An. MLI. donavit. Ecclesiam ipsam loci *Sixtus IV.* Papa huic Abbatiz subjecit An. MCCCCLXXX. Schöpfflin l. c. pag. 190.
 (32) Donationem bonorum hic & *Minfelde* per *Eunonem* quendam Comitem Ecclesiz *Spirensis* factam Otto II. Imp. An. DCCCCLXXXII. confirmavit. Gall. Christiana Tom. V. pag. 720. Capellam loci ab *Henrico III.* *Selsens* monasterio attributam paulo ante dictum. n. 31.
 (33) De hoc loco vide litteras *Otonis Ebersteinti* & *Symonis Gemini* pontis pro monasterio *Hertens* Au.

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Rode*. *

Primiffaria ibidem.

Caplania ibidem.

Plebania in *Drusweiler*.

Plebania in Capell.

Plebania in *Clingen*. (34) *

In *Bergzabern*. (35)

Plebania.

Primiffaria.

Beneficium ad Altare S. *Joannis*.

Beneficium ad Altare S. *Crucis*.

Beneficium Altaris S. *Erasmii*.

Beneficium Altaris *Simonis & Judæ*.

Caplania Capellæ S. *Georgii*.

Plebania in *Birckenberd*. (36)

Pleba-

An. MCCLXX datas. Act. Theodor. Pal. Tom. II.
pag. 77. & pag. 41 sq.

* Barbelroth in chartis vocatur *Rode*. vid. Subfid.
Dipl. Tom. V. pag. 327. sq.

(34) Ab hoc loco Monasterium *Blidenveld* parum
inde distans haud dubie *Clingenmünster* deinceps
vocatum est.

(35) Tabernæ montanæ ad *Vogesi* radices a *Weissen-
burgo* quatuor. a *Landavia* sex millibus passuum
distant suosque ad Romanorum referunt natales.
Schöpfflinus Tom. I. Alfat. Illustr. pag. 236. Conf.
etiam Tom. II. pag. 185.

(36) Vicus *Birckenbert* cis *Queicham* situs est. Hic
cum alijs eo spectantibus *Walramus* Comes de
Sponheim post *Anselmum* de *Barbelstein* an. 1345.

in

- Plebana in *Bleisweiler*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Gleiffenzell*. (37)
Primiffaria ibidem.
Caplania beatæ Virgin. ibidem.
Monasterium Ord. S. *Benedicti* in *Clingenmünster*, &
Abbatia ibidem. (38)
Beneficium altaris S. *Catbar*. ibidem.
Beneficium altaris S. *Wendelini* ibidem.
Caplania S. *Nicolai* ibidem.
Caplania S. *Mariæ Magdalene* ibidem.
Plebana in *Hügelnheim*. (39)
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Gecklingen*. (40)
Primiffaria ibidem.

T 4

Ca-

in feudum accepit, quod ad *Badenses* Marchiones atque *Veldentia* Comites *Sponbeimensium* hæredes an. 1439. tranſiuit. Act. Theodor. pal. Tom. II. pag. 14.

- (37) Abbatia *Clingenmünster* consentiente *Fridericus* de *Ochsenstein* anno 1494 & 1495. dimidiam partem vicorum *Gleiffenzell*, *Göcklingen*, *Hügelnheim*, *Insheim*, *Ingenheim* &c. de quibus infra, Episcopo *Spirensi* vendidit.
- (38) Abbatia *Clinga* vulgo *Clingenmunster* (vid. supra num. 34.) a *Dagoberto* Rege fundata & Ecclesie *Moguntinensi* attitulata est. Ejus jura *Henricus* Rom. Rex anno 1080. confirmavit hancque foundationem *Dagobertinam* *Adelbertus* I. Archiep. *Mog.* An. 1115 innovavit ac declaravit. de *Gudenus* Tom. I. pag. 25 & 42.
- (39) Vide notam 37.
- (40) Vide notam modo cit.

Caplania S. *Pansbaleonis* ibidem.
 Plebania in *Waldbambach*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Lensweiler*.
 Primiffaria ibidem.
 Duæ Caplaniæ in Capella in *Kaltenbromm*.
 Stipendium non confirmatum in eadem.
 Caplania Capellæ rubij montis.
 Plebania in *Efcbach*.
 Plebania in *Ulvesheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Mornitzheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Wolmsheim*. (41)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Insheim*. (42)
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Impffingen*. (43)
 Plebania in *Herxheim*.
 Primiffaria.
 Beneficium altaris omnium Sanctorum.
 Beneficium altaris S. *Johannis*.
 Beneficium altaris S. *Nicolai*.
 Beneficium altaris Beatæ Virginis.
 Plebania in *Rohrbach*.

Pri-

(41) Vid. Acta Th. Pal. Tom. III. pag. 241.

(42) Dicitur in Necrologio *Spirensi Enschichsheim* & *Enschesheim* in *Emichonis Comitis Leiningensis* litteris foundationis monasterii *Steigenfium* in *Landau* (vid. not. 22.) *Enfigsheim*.

(43) In mox citato necrologio; *Emphelingen*.

Primiffaria.
Beneficium altaris S. *Joannis*.
Beneficium altaris S. *Nicolai*.
Beneficium altaris S. *Leonbardi*.
Plebana in *Bellikeim*. (44)
Pimiffaria ibidem.
Beneficium altaris S. *Stephani*.
Caplania S. *Joannis* ibidem.
Capella in Appenhoven sine Beneficio.
Caplania Capellæ in *Mühlboven*.
Plebana in *Ingenbeim*. (45)
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Steinweiler*. (46)
Primiffaria ibidem.
Caplania Capellæ S. *Udalrici* ibidem.
Caplania Capellæ in *Erlendach*.

T 5

Ple-

(44) Inter *Queich* & *Clingbach* vicus hodie *Bellheim*.

(45) *Ingenbeim* vid. supra not. 37.

(46) An. 992. Otto III. prædium *Steinwillare* in pago *Spirichgouue* in Comitatu *Wolframi* Comitatus *Salsensi* in *Alfatia* monasterio largitus est. Curtem *Steinwilre* in pago *Spirigowi* in Comitatu *Spirensis* Episcopi *Joannes* Episcopus Ecclesiæ suæ Majoris fratribus contulit an. 1100. Ecclesiam ad *Steinwilri* Otto II. Imperator *Spirensis* Ecclesiæ confirmavit an. 982. locus situs est inter *Clingam* & *Otteram*. Vid. Schöpffini *Alfatia* Dipl. part. I. num. CLXIII. & CLXIX. nec non chartam *Joannis* Episcopi *Spirensis* de fundatione Abbatix *Sunneshaim* de an. MC. in Actis Th. Pal. Tom. III. pag. 277.

Plebania in *Heyna*. (47)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Hatzenbübl*.
 Primiffaria ibidem.

Sedes

Decanatus *Wiler* (48) sub *Rippurg*.

Plebania in *Kanskirchen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Godramstein*. (49)
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Pastoria in *Nufsdorff*. (50)
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Caplania ibidem.

Ple-

- (47) Inter *Luteram* & *Queicham* occurrunt *Heyna* olim *Heinich*, *Hatzenbübl* & *Herxheim* alias *Herigsheim*.
- (48) *Wilre* hodie *Weyer*. An. IX. *Karoli* Regis *Alrat* & uxor ejus secundina mansum unum in pago *Spirensi* in villa, quæ dicitur *Wilere*, ubi basilica sita est, & in *Hochstater* marca quatuor jurnales S. *Nazario* contulerunt. Cod. Dipl. *Laurisheim*. Tom. II. num. 2167.
- (49) *Godramstein* alias *Godmarstein*. unde in Actis *Academ. Pal.* Tom. II. pag. 9. bene nuncupata hæc villa dicitur a *Godmari* cujusdam rupe vel domo munita. Locus hic a monumentis Romanis famigeratus est, occurrit etiam in traditionibus *Laurishamensibus* sub *Pipino* Rege. l. c. num. 2163. vid. *Sublid. Dipl.* Tom. V. pag. 340.
- (50) Recensetur in litteris concambii *Spirensis* an. 957. & 960. *Henricus* III. Imp. an. 1046. Ecclesiæ *Spirensi* prædia largitus est in *Nufsdorf* &c. in Comitatu *Hugonis* comitis sita.

Plebana in *Dammheim*. (51)
Pastoria in *Bornheim*. (52)
Primiffaria ibidem.
Pastoria in *Effingen superiori*. (53)
Pastoria in *Effingen inferiori*.
Duæ Primiffariæ ibidem.
Pastoria in *Zeiskam*. (54)
Duæ Primiffariæ in *Zeiskam*.
Pastoria in *Hobenstatt* (55) inferiori.
Primiffaria ibidem.
Pastoria in *Hobenstatt superiori*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Lustatt* (56) superiori.
Duæ Primiffariæ ibidem.
Una Caplania ibidem.
Pastoria in *Lustat inferiori*.

Pri-

- (51) *Dammheim* in Necrologio Ecclesiæ Majoris *Spirensis* sec. XIII. scribitur *Dameheim*, memoratur in chartis an. 957. & 960.
- (52) *Bornheim* idem ac *Brunheim*, vide Act. Theod. Pal. Tom. III. p. 243.
- (53) *Effingen*, *Oeffingon* in *Godefridi* Episcopi cum *Rudolfo* viro Nobili concambio an. 957. *Ossinga* in pleniore ejusdem concambii repetitione an. 960.
- (54) *Zezzincheim* in traditionibus *Laureshamensibus* ævi Caroliægici vocatur. l. c. num. 2112 sq. confer. etiam Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 308.
- (55) *Hohunstatt* comparet an. VIII. *Caroli* Regis. Cod. Laurish. Tom. II. numero 2099.
- (56) *Lustat* in Codice Dipl. *Lauresham*, vol. II. num. 2093 sq. sub *Carolo M.* Rege vocatur *Lustatheim* & *Lustheim*. Besseli chron. Gotwic. pag. 781.

Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Weingarten*. (57)
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Schwegenbeim* (58)
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Freyfpach*.
 Vicarius investitus perpetuus ibidem.
 Plebania in *Freyemersbeim*. (59)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Fischlingen* minori. (60)
 Pastoria in *Fischlingen* majori.
 Primiffaria ibidem.

Ple-

- (57) In modo allegatis traditionibus *Lauresb.* num. 2111. *Wingartheim*, In notitia hubatum pagi *Spirensis* scribitur *Wingarten*. vol. III. pag. 184. Subf. Dipl. Tom. V. pag. 265. *Wiengarda* loc. cit. pag. 281. & 283.
- (58) Occurrit in charta *Henrici* IV. paternæ donationis foresti *Luzbard* confirmatoria de an. MLXIII. sub nomine *Suuehengbeim*. In *Sucuichenheim* octoginta jugera *Godefridus* Episc. *Spir.* a monasterio uterinæ vallis recepit contra capellam & decimam in *Uterrdal*. An. 1164. Acta Theod. Pal. Acad. Tom. III. pag. 242.
- (59) In Cod. *Lauresb.* Vol. II. num. 2165. Donatio *Hugonis* in pago *Spirensi* in *Frimarsheimer* marca Anno III. *Karoli* Regis recensetur.
- (60) *Fischelingen* in *Laureshamensibus* sub *Carolo Magno*. Vol. II. num. 2105 sq. in Concambio bonorum inter *Godefridum* Episcopum *Spir.* & *Rudolfum* virum nobilem. An. DCCCCLX. Acta Theod. Pal. Tom. II. pag. 267. *Vifcelingen* in Subsid. Diplom. Tom. V. pag. 299. sq. 303.

Plebana una in inferiori & superiori *Edesheim*, (61)
quanquam duæ sint incorporatæ Pastoriæ.

Duæ Primiffariæ ibidem.

Pastoria in *Waltzheim*. (62)

Perpetuus Vicarius ibidem.

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Roschbach*. (63)

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Knæringen*.

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Bechingen*. (64)

Primiffaria ibidem.

Pasto-

(61) 'Traditiones *Laureshamenses* Vol. II. num. 2168. scribunt *Ottinsheim*, charta concambii An. DCCCCLVII & DCCCCLX. *Otinesheim*. Bene autem observat Cl. *Lameyus* in Descriptione pagi *Spirensis* læpissime nominato Tom. III. Act. Theod. Pal. inserta: Ex *Otinsheim* veteri prodiisse *Oedesheim* seculo XV. nunc *Edesheim* uti ex *Ottinheim* pagi *Lobodunensis* *Edighemium* prognatum est.

(62) Anno primo *Karoli* Regis nempe An. DCCLXIX. *Marcolf* in pago *Spirensi* in *Walabesheimer* marca agrum S. *Nazario* tradidit. Trad. *Lauresh.* vol. II. num. 2157.

(63) l. mox cit. idem *Marcolf* in *Rosbacher* marca pratum tradidit. hodie compellatur *Roschbach*.

(64) Sub die V. nonas Maji Anno XVI. *Pipini* Regis *Maginolt* unum mansum in *Buchinheimer* marca in pago *Spirensi*. Anno præcedente autem *Trudlinus* cum Conjuge sua *Rathslat* suas proprietates in *Bochinheim* S. *Nazario* obtulerunt. Trad. *Lauresh.* vol. II. num. 2123 & 2163. hodie locus hic dicitur *Böchingen*, olim promiscue *Bucchingetm* *Buckinheim* *Bochingin* & *Buckingen*.

Pastoria in *Gleisweiler*. (65)
 Plebania in *Bolenwiler*.
 Duæ Primissariæ ibidem.
 Pastoria in *Wiler*. (66)
 Tres Primissariæ ibidem.
 Una Caplania ibidem.
 Pastoria ad S. *Martinum*.
 Duæ Primissariæ ibidem.
 Caplania in Castro *Krobsberg*.
 Plebania in *Maykamm*. (67)
 Primissaria ibidem.
 Pastoria in *Diedesfeld*. (68)
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Edikofen*.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Kirrweiler*.
 Duæ Primissariæ ibidem.
 Una Caplania ibidem.
 Una Caplania in *Oberkirrweiler*.
 Pastoria in *Duttweiler*.
 Vicarius investitus ibidem.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Speyerdorff*. (69)

Pri-

(65) *Gleisweiler*. tempore *Henrici II*. Regis *Glizenwilere*.

(66) Vid. supra num. 48.

(67) In Necrol. *Spir*. seculi XIII: *Meinkemere*.

(68) *Diedesfeld* in tabulis *Spirensibus Dutinsvelt*.

(69) *Otto M*. sancto *Mauritio* in *Magdeburg* dedit
 in pago *Spirichgeuye* in Comitatu *Gerungi* Comitatis

omne

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Lachen*. (70)

Duæ Primiffariæ ibidem.

Nota: quod Pastoria incorporata in *Speyerdorff* & Pastoria in *Lachen* non incorporata, unum habent perpetuum Vicarium.

Pastoria in *Gummersheim*. (71)

Primiffaria.

Plebania in *Bebingen*.

Pastoria in *Heynsfeld*.

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Fischbach*.

Plebania in *Bergalben*.

Plebania in *Hoffstätten*.

Plebania in *Rab*.

Primiffaria ibidem.

Stipendium ibidem.

Plebania in *Geinsheim*. (72)

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Altdorff*.

Duæ Caplaniæ ibidem.

Ple-

omne prædium quod *Conradus* & *Eberhardus* fratres in villa dicta *Spiordorff* habere visi sunt. an. MCCCCLXVI. Scheid. Origin. Guelf. Tom. IV. pag. 279.

(70) *Lachen* in Concambio not. 60. allegato *Lacha* vocatur.

(71) *Gummaresheim* apud Schannat in Tradit. Fuldenf. num. 167. circa an. DCCC. occurrit.

(72) In Traditionibus Laurisham. vol. II. num. 210r *Gunzinheim* dicitur alias *Gynsbaim*.

- Plebania in *Duttenhofen*. (73)
 Plebania in *Heiligenstein*. (74)
 Primissaria in *Berghausen*.
 Plebania in *Franckweiler*. (75)
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Sibeltingen*.
 Stipendium ibidem.
 Plebania in *Deyrenbach*.
 Duæ Primissariæ ibidem.
 Primissaria in *Westheim*.
 Duæ Caplaniæ in Capella in *Lingenfeld Filia Westen*. *
 Plebania in *Venningen*. (76)
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Hambach*. (77)

Duæ

- (73) An. MCLIX. *Guntberus* Episcopus sex horreas seu Grangias, unum apud *S. Leonem*, secundum in *Luzheim* tertium in *Kezs*, quartum in *Odterstat*, quintum in *Marreheim* & sextum apud *Dittenboun* Abbatix *Mulbrunensi* donavit.
- (74) An. MCCLXVIII. Sanctimonialia in ponte salutis (*Heylsbrück*. vid. infra num. 79.) accedente *Henrici* Episcopi *Spirensis* consensu curiam suam in *Berghusen* sitam apud *Spiram* Mag. *Conrado* præbendario Ecclesiæ *Spirensis* vendiderunt sex denariorum censu salvo, singulis annis curiæ in *Heiligenstein*, quæ vocatur *Huphoff*, præstando.
- (75) In Necrologio *Spirensi Franckenwilre*.
 * Vid. Subsidia Diplom. Tom. V. pag. 292.
- (76) *Veninga. Weningen* in concambio num. 60. memorato.
- (77) Alias *Hagenbach*. confer. etiam Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 340.

1æ Primissariæ ibidem.

ebania in *Hartbausen*.

iplania in *Heinbofen*.

Monasterium Ordinis Cisterciensium utrinivallis
dictum *Euserstable*. (78)

Cœnobium Sanctimonialium Ordinis Cisterciensium
in *Heylsbruck*. (79)

causa Professarum in *Kanskyrchen*.

Sedes

Decanatus in *Bubel*. (80)

Ple-

(78) *Uterina Vallis, Utersthal & Eusersthal*
Monasterium cognominabatur cui vicus Bipontino
Ducatus & *Queicha fontibus Sibeldingensi* valle
propinquior hujus nominis paruit; huic *Rabodo*
Spirensis Episcopus cum *Hartmanno* Comite de
Lobedenburc & *Ottone* Comite de *Alreheim* Ger-
manis suis fundum suum *Uterina vallis*, An. MCL.
donavit, An. MDLX monasterii bona ad *Palatina-*
tum devenere. vide etiam Subsidia Diplom. Tom.
V. pag. 273. in MS. hæc annotata leguntur:
villa in *Wintzingen* pertinet ad cœnobium *Euse-*
sthal Ordinis *Cisterc.* in *Ammania Neustadiensis*
ditionis *Palatina*. An. MDIV. Dux *Alexander* Bi-
pontinus ingentem pecuniæ summam a monasterio
extorsit. Reditus habet: pecuniæ 230 fl. filigi-
nis 74 maldra. speltæ 28 maldra. olei 51. libras.
anferes 16. capones 38. gallinas 3.

(79) De hoc Cœnobio vide Subsidia Dipl. Tom. V.
pag. 276. 310. 326.

(80) An. XII. *Karoli* Regis *Teuthard* & uxor ejus
Rathsuind unam vineam in pago *Spirensi* in *Hoch-*
torpber marca & in *Bubilo* (hodie *Böhl*) S. *Naza-*
rio contradiderunt. In litteris *Frideric* Comitis
de

Tom. X.

U

- Plebana in *Otterstatt*. (81)
 Pastoria in *Walsbeim*. (82)
 Plebana in nova Curia. (83)
 Plebana in *Altrippe*. (84)
 Plebana in *Reingenbeim*.
 Primiffaria ibidem.

Pasto-

de *Leiningen* an. 1249 datis locus hic vocatur *Bubelin*. vid. Codic. Lauresham. Tom. II. num. 2084.

- (81) An. MXX. *Waltherus* Episcopus Spirensis *Sahsoni* cuidam & *Geila* conjugii ejus *Hobam* legitimam in *Odderstaterumarcha* contra alia bona accepta adscripsit.
- (82) *Walabeshaim* in traditione *Acbutonis* Fuldenfis circa an. DCCC. In Necrologio Spirensi fec. XIII. *Walbisbeim*.
- (83) *Nova curia*. alias *Medenbeim*, *Medemenbeim*, *Mettemenbeim*. An. MCXCIII *Henricus* VI. Imperator Concambium Monasterium Weissenburgense inter & Hemeroden. super prædio in *Metzenbeim* & *Rechholz* nec non vinea apud *Einkirch* factum confirmavit. Huic & aliis hujus loci chartis inscriptum est: nunc *nova Curia* oder *Neubossen*. Vid. Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 259.
- (84) An. DCCLXIII. *Pipinus* Rex Abbatiz *Prumiensis* cellam juris sui in *Altrepio* hod. *Altrip*. super fluvium Rheni in pago Spirensi constructam in honorem S. *Medardi* cum villis & appendiciis suis donavit. Calmet hist. de Lorraine Tom. II. probat. col. 102. Honthemius Hist. Trev. Dipl. Tom. I. pag. 209. ex Martene Collect. Ampl. Tom. I. pag. 187. Ludovici Regis concessionem Ecclesie de Neccrauvia Monasterio Prumiensi an. DCCCLXVIII factam refert, in qua *Altrepia* occurrit.

- Pastoria** in *Maudach*. (85)
Vicaria ibidem perpetua.
Plebana in *Mutterstatt*. (86)
Primissaria ibidem.
Plebana in *Danstatt*. (87)
Primissaria ibidem.
Caplania S. *Stephani* ibidem.
Caplania in *Schaurbeim*, quæ est filia *Dann-*
stadt. (88)

U 2

Pri-

- (85) In Tradit. *Laresham*. Voll. II. num. 366 &c. 389 & 423. *Mudach*, *Mutbach*, *Mutaba*, *Madacheim* scribitur.
- (86) Traditiones modo nominatæ num. 2027 sq. & 2257. *Muderstatb*, *Muterstat*, *Mutberstutb* & *Mutberstatt* promiscue referunt. Concambium inter Abbatem *Prumiensem* & cœnobium in *Himerod* super villa *Hillensbeim* & curte in *Muderstat* de an. MCXCV. lege in Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 262. Anno MCCXXVI. Monasterium in *Clingenmunster* censum IV. unciarum de manso in *Mutterstatt* Ecclesiæ *Spirensi* vendidit. Subsid. cit. pag. 273.
- (87) Anno primo *Karoli* Regis *Erkenbertus* donavit ad S. *Nazarium* in pago *Spirensi* in *Danistat* (*Danstat*) unum mansum cum casa desuper & omni ædificio super posito & quidquid ad ipsum mansum pertinet in pratis, silvis &c. Tradit. *Laresh*. Vol. II. num. 2156. *Eccard* rer. Franc. Orient. Tom. II. pag. 907. *Tatastat* in pago *Spirense* refert.
- (88) *Scurbeimer* marca in Tradit. *Laresh*. vol. II. a num 2128 usque ad 2138. in pago *Spirensi* recensetur.

Plebania in *Fusgenheim*. (89)

Primissaria ibidem.

Plebania in *Elerstatt*. (90)

Primissaria ibidem.

Plebania in *Fridelsheim*. (91)

Primissaria ibidem.

Caplania in *Gœnbeim* filia ad *Fridelsheim*. (92)

Plebania in *Rætersheim*. (93)

Pasto-

(89) *Fausgina* nominatur in proluxa Epistola Cæsarij *Heisterbacensis* quondam Abbatis *Prumiensis* ad *Fridericum* Abbatem ibidem, cui insertum est registrum proventuum, apud Honthemium in Hist. Trev. Dipl. Tom. I. pag. 661 sqq. ex Leibnizio Collectan. Etymolog. part. II. pag. 409. registrum extat.

(90) Anno XVI. *Karoli* Regis *Rubertus* & *Geilsuind* conjuges proprietates suas in *Alaridestuf* in pago *Spirensi* sancto *Nazario* contradiderunt. Anno IX *Ludowici* Imp. Donatio *Gerolfi* in eodem vico facta fuit & alia ab *Otgart* an. XXXIII. *Ludowici*. Trad. *Lauresh.* l. c. numero 2032 sqq.

(91) In cit. Tradd. n. 2073 sq. *Wacko* vineam mansos duos cum casa & pomerio &c. *Rubertus* sex jurnales *Folradus* & *Arnolfus* quidquid habuerunt in *Fridolfesheim* in pago *Spirensi* sancto *Nazario* donarunt.

(92) *Gininheim* in cit. Tradd. num. 2076 & in Tradd. *Fuldens.* Schannati num. 32. *Ginnanheim* compellatur.

(93) *Ratherisheim* in chartis *Spirensibus* de annis DCCCLVIII, DCCCCXLVI. vid. etiam litteras recognitionis a Monasterio *Limburgensi* an. M. CCXLIII. datas, quod universitas villæ *Reddersheim* jus habeat in silva monasterii ligna secandi. *Subsid.* Dipl. Tom. V. pag. 290.

- Pastoria in *Hochdorff*. (94)
Vicaria ibidem perpetua.
Primissaria in *Hochdorff*.
Caplania in *Affenheim* filia ad *Hochdorff*.
Plebana in *Meckenheim*. (95)
Primissaria ibidem.
Plebana in *Ruppersberg*.
Duæ Primissariæ ibidem.
Plebana in *Schifferstadt*. (96)
Primissaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebana in *Igelnheim*. (97)

U 3

Capla-

- (94) Anno VIII. *Karoli* Regis Kalendis Junii *Ada* vineam. Anno XII. *Teuthard* & *Rathswind* vineam. An. iterum VIII *Karoli* *Udalrich* & *Bilibild* in *Hochtorpher* marca unum hubam S. *Nazario* tradiderunt. Tradd. cit. num. 2084 sq.
- (95) Sub *Carolo M.* Rege *Gomofrid* unam *Hubesstatt* in pago *Spirensi* in *Macchenheim*, *Liubsuint* vineam in *Mackenheimer* marca S. *Nazario* dederunt. Tradit. cit. num. 2064 sq. An. MCCXIX. Monasterium *Hirsaugiense* Capitulo *Spirensi* IV. jugera vinearum in *Meckenheim* vendidit. An. MCCXXXVI. Monasterium *Divitis Augie* Capitulo *Spirensi* prædium & jus patronatus in *Meckenheim* donavit. Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 269. 283 sq.
- (96) An. DCCCLXXVII. *Otto* Dux nonam redituum fuorum in *Skeferstat* nec non flumen *Lancwata* usque ad publicam viam S. *Lamberto* donavit. *Schiverstat* in Diplomate *Henrici IV.* Imp. an. MCI. scribitur.
- (97) Anno MC. *Adelbeidis* *Ceizolfi* comitis filia nrvæ *Abbatix Sunnesheim* in pago *Elezengowe* in
Comi-

- Caplania S. *Aegidii* in *Langquit*. (98)
 Plebania in *Hafslach*. (99)
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Bübel*. (100)
 Vicaria perpetua ibidem.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Gimmeltingen*. (101)
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Königsbach*. (102)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Muspach*. (103)

In

Comitatu *Brunonis*, a patruo suo *Johanne* Episcopo *Spirensi* constructæ donavit *Ugulenheim* (*Igelheim*) in pago *Spirigowe* in Comitatu *Spirensis* Episcopi. integrum diploma habes in Act. Theod. Palat. Acad. Tom. III. pag. 277.

- (98) Haud procul ab *Igelheim* situm fuit *Langquit* a rivo *Langwata* in diplomate foundationis monasterii S. *Lamperti* an. DCCCCLXXVII. jam noto indubie dictum.
- (99) An. DCCCXXI. *Ludovicus* infans Rex Germaniæ juris sui in pago *Spirigowe* in comitatu *Wala-bonis* in villa *Hafelach* Abbatiz *Weissenburgensi* donavit.
- (100) Vid. supra num. 80.
- (101) *Gummeltingen* in necrologio *Spirensi* sæpius nominato.
- (102) *Cunigesbach* in necrologio antedicto.
- (103) Vicus prope *Neostadium* occurrit in traditione *Fuldensi* circa an. DCCC. Schannat Tradit. Fuld. num. 176.

In *Wachenheim*. (104)

Plebania.

Quatuor Primiffariæ.

3. Caplanix in Capella fratris *Ludovici*.
Caplania in Osthofen prope *Wachenheim*.

In *Durckheim*. (105)

Caplania.

Quatuor Primiffariæ.

3. Beneficia in hospitali.

Una Caplania in Capella.

Duæ Caplanix in Monasterio *Schönfeld*. (106)

U 4

Una

(104) An. XIV. *Pipini Regis Hautbaldus & Aba* conjuges in *Wackenheimer* marca in pago *Spirensi* vineam unam S. *Nazario* donarunt. Cod. *Lauresh.* vol. II. num. 2171. Præceptum *Prumiense* a *Ludovico pio* anno DCCCXXXI. datum *Wakkenheim* meminit. Item occurrit in feudo *Rudolphi* Comitis *Palatini* Castrum & villa *Wachenheim* sita prope *Duringheim* in *Spirckovia* apud *Honthemium* *Hist. Trev. Dipl. Tom. II. pag. 142.*

(105) *Thuringeheim* prope villam *Wachenheim* ut paulo ante memoravimus. *Duringheim* hodie *Durckheim*.

(106) De hoc loco MS. Monasterium *Schönfeld* non procul a *Türckheim*, destructum & in salinas conversum, monialium virginum fuit Ordinis S. *Benedicti*, a quo & quando fundatum sit, non constat. An. 1330 fundatum verosimiliter creditur, in præfectura *Neustadiensis*, Ditionis Comitum *Leiningensium* in *Hartenberg*, redditus *Limburgensi* Monasterio incorporati. Anno 1516 a *Ludovico Palatino Limburgo* traditum. (hinc *Trithemius Chron.*

- Una Caplania in Monast. *Seebach*. (107)
 2. Caplaniæ in monaster. *Lynpurg*. (108)
 Plebania in *Deydesheim*. (109)
 Tres Primiffariæ ibidem.
 Duæ Caplaniæ in *Nyderkirchen*.
 Caplania in Forst prope *Deydesheim*.
 Plebania in *Elbstein*.
 Primiffaria ibidem.

Ple-

Chron. Sponh. pag. 248. suis jam diebus defolatum scribit) Anno vero 1595. reditus a Palatino occupati.

- (107) Idem MS. Monasterium *Seebach* Monialium Virginum Ordinis S. *Benedicti*. Patronus fuit S. *Laurentius*. In præfectura *Neustadiana* (prope *Turckheim*) Comitum *Leiningensium* in *Hartenberg* Diocesi. *Spir*. Reditus comprehensi sub *Limburgensibus*. Anno 1593. a *Joanne Casmiro* comite *Palatino* occupatum. Abbatissa ultima fuit *Margreta a Nippenburg*. Conf. Subf. Dipl. T. IV. pag. 335.
- (108) De hac Abbatia vide Subfid. Diplom. Tom. V. pag. 290. An. MLXV. *Henricus IV*. Imp. litteris *Gaslaria* datis Abbatiam *Lintburck* in pago *Spirigowe* in Comitatu *Heinrici* Comitis cum villis *Plintheim* & *Walaſtede* Ecclesiæ *Spirensi* donavit. Vid. Subfid. Dipl. Tom. IV. pag. 322 sq.
- (109) Anno II. *Karoli* Regis *Milo* Venerabili *Gundelando* Abbati de monasterio *Laurisham* vendidit bona sua in pago *Spirensi* in *Didinisheimer* marca. Diploma *Ludovici* Inf. *Wormatiæ* an. DCCCCVI. datum habet *Titinesheim*. in donatione *Henrici IV*. regis ecclesiæ *Spirensi* facta an. 1057. *Ditinesheim* in pago *Spirigowe* in Comitatu *Hugonis* comitis ponitur.

Plebania in *Estell*.

Plebania in *Neidenfels*.

Plebania in *Weidenthale*.

Caplania in *Franckstein*.

Plebania in *Wyntzingen*.

Primiffaria ibidem.

Plebania ad S. *Lampertum*. (110).

Ecclesia Collegiata Beatæ Mariæ Virginis in nova Civitate in qua sunt 12. Canonicatus, & Prebendæ, & sedecim Vicariæ, & Plebania ibidem. (111)

U 5

Capla-

(110) *De Villa S. Lamperti* ubi quondam mon. celebre extitit vid. infra num. 115.

(111) In MS. cit. *Neustadiensis* Ecclesia collegiata. In nova civitate ad Colles Hartenses *Rudolphus Palatinus* Rheni S. R. I. Archidapifer & Dux Bavariz An. MCCCLIII. in obitu suo instituit hanc Ecclesiam fundari, quod factum per fratrem Dominum *Rupertum*. Reditus habet annuos: pecuniæ 2692 fl. vini 60. plaustra omas 8. filiginis 949. maldra. hordei 38. maldra. Speltæ 238. maldra. avenæ 93. maldra. pisorum 2 maldra. nucum $\frac{1}{2}$ maldr. anseres 112. capones 90. gallinas 2. olei 285. libras. ceræ 15. libras. occupata a Palatino an. MDLXVI. Cum anno MCCC. Ecclesia ad S. *Spiritum*, quæ *Heidelberga* est, in Collegiatam erigeretur *Bonifacius IX* concessit quod de numero sexdecim Canonicalium prebendarum dudum per quondam *Rupertum Ducem* patrum dicti Ducis instituto in Ecclesia beate *Mariæ* Opidi Nove Civitatis *Spirensis* Dioc. & in quibus canonicalibus prebendis dictus Dux jus obtinet patronatus quatuor Canonicales prebende extinguerentur & earum fructus redditus & proventus eidem Ecclesie sancti *Spiritus* in Collegiatam

Caplania in *Clausula montis* ibidem.

Caplania in Hospitali in *Branichweiler* prope novam Civitatem.

Monasteria.

Cænobium Sanctimonialium in *Schænsfeld* pene desolatatum. (112)

Cænobium Sanctimonialium in *Seebach*. (113)

Monasterium Ordinis S. *Benedicti* in *Lympurg*, & Abbatia ibidem. (114)

Cænobium Sanctimonialium Ordinis sancti *Dominici* ad sanctum *Lampertum*. (115)

tam erigende applicarentur & unirentur perpetuis futuris temporibus pro quatuor novis Canonice in eadem ecclesia sancti *Spiritus* instituendis, qui sint de numero Canonice quem ipse Dux proponit in eadem ecclesia institui facere &c. vid. Acta Acad. Theod. Palat. Tom. I. pag. 392. An. MCCCCXIII. varii redditus Ecclesie S. *Spiritus* applicati sunt Universitati. Acta cit. pag. 395.

(112) Vid. supra num. 106.

(113) Vid. supra num. 107.

(114) Vid. supra num. 108.

(115) Abbatia sancti *Lamperti* Virginum Monialium Ordinis S. *Dominici* (ab initio foundationis in loco *Gravenhausen* instituti sunt monachi Ordinis S. *Benedicti* sub regimine Abbatis. *Simonis* beschreibung der *Speyrischen* bischöffen exhibet litteras foundationis pag. 30 sq.) a Duce *Ottone* An. Christi DCCCCLXXVII. fundata An. MLXV. ab *Henrico* IV. *Spirensi* Ecclesie data. vid. Subsid. Dipl. Tom. IV. pag. 325. An. MDLI. a *Julio* III. PP. *Heidelbergensi* Academice applicata. Reditus habet annuos: pecunie 901. fl. vini 22. plaustra. Tritici

Tritici 13 maldra. filiginis 912. maldra. hordei 84 maldra. Speltæ 579. maldra. avenæ 406. maldra. pisorum $1\frac{1}{2}$ maldr. anseres 12. capones 78. gallinas 16. olei 194. libras. ab Anno MDLIII Palatini percepere reditus. Crollius in Actis Acad. Theod. Pal. Tom. III. pag. 421. annum foundationis hujus Abbatiz ponit ad an. 987. eo quod hic annus cum Indictione XV. conveniat & quod *Otto* Dux an. 977. liberos tam adultos, ut eorum consensum laudare posset, non habuerit. Per hæc asserta ingens onus probandi sibi imposuit D. Crollius, quod scilicet ea Diplomata genuina & autentica non sint, quorum anni Christi cum indictionibus non conveniant; quæ disconvenientia quam sæpissime vel ex inadvertentia vel scriptorum inscitia contingere potuit, quæ fidei quidquam Diplomati detrahatur. Vid. Schöpfflini *Allatia Diplomatica* part. I. pag. 132. 137. &c. &c. ne quid dicam de aliis collectionibus Diplomaticis. Cæterum anni nativitatis filiorum *Otonis* sunt demonstrandi; alias cum *Simonis* &c. annum foundationis prædicti monasterii nongentesimum septuagesimum septimum retinebimus.

Ex præmissis Ecclesiarum recensu amplitudinem Archidiaconatus Præpositi Ecclesiæ Majoris per pagum *Spirensis* diffusi facile perspiciamus. Situs autem est ex parte Rheni sinistra, versus orientem hoc ipsum flumen, versus Meridiem Episcopatum *Argentinsensem*, ad occidentem Episcopatum *Mentensem* & ad septentrionem Episcopatum *Wormatiensem* limites habens. Confer. Besselii prodrom. Chronici Gotwicensis pag. 778 ubi de Pago *Spirensi*. Tres alii Archidiaconatus ex altera parte Rheni per *Creichgoviam* ejusdemque pagos minores *Gardachgouue*, *Elfanzgouue*, *Anglachgouue*, *Enzingouue*, *Salzgouue*, *Ufgouue* & *Phunzingowe Zaberngouue* longe lateque excurrunt, ut examinanti patebit.

PRÆ-

PRAEPOSITURAE
ECCLESIAE SANCTORUM GERMANI (1)
ET MAURITII. (2)

Sedes

Decanatus Coppenheimensis. (3)

Plebana in *Bulach*. (4)

Primissaria ibidem.

Pastoria in *Forchbeim*.

Pastoria in *Mörsch*.

Vicarius perpetuus ibidem.

Primissaria in *Neuburg* (5) filiae *Mörsch*.

Primissaria in *Weyber*.

Pastoria in *Aue*.

Pastoria in *Durmersheim*.

Capla-

- (1) Collegiata sancti *Germani* extra civitatem *Spiren-*
sem primitus erecta initia sua refert ad *Dagobertum*
Francorum Regis ævum. Inter alias collegiatas
antiquissima est, ejusdemque Præpositus post illum
Majoris præcediam obtinet.
- (2) Ecclesia modo dicta a *S. Germano* nuncupata An-
no Domini MCCCCLXVIII. die tertia Januarii in
octava *S. Joannis Evangelista* sub Episcopo *Ma-*
thia de Ramung ad Ecclesiam parochialem *S. Mau-*
ritii intra urbem translata ab utroque sancto nunc
nomen habet.
- (3) *Cuppenheim* ad *Murgam* haud procul ab oppido
Baden.
- (4) De hoc aliisque locis sequentibus vide *Zeileri*
Topographiam *Suevix & Crufi* schwäbische Chron-
nick.
- (5) Hujus loci meminit *Schöpfflinus* in historia *Za-*
ringo-Badenfi Tom. VII. pag. 259.

Caplania in Capella Beatæ Mar. Virgin. in *Bückes-
beim.*

Plebania in *Butingen.*

Plebania in *Ettigheim.*

Pastoria in *Elchisheim.*

Vicarius ibidem.

Primiffaria in *Steinmauren.*

Plebania in *Rastatt.* (6)

Tres Caplaniæ ibidem.

Pastoria in *Bobel.*

Vicaria ibidem.

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Haweneberstein.*

Caplania in Castro *alten Eberstein.* (7)

Pastoria in *Coppenheim.*

3. Caplaniæ sive Primiffariæ ibidem.

Pastoria in *Rotenfels.*

Vicarius ibidem.

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Selbach.*

Plebania in *Gernspach.*

Quinque Caplaniæ ibidem.

Plebania in *Forbach.*

Plebania in *Loffenau.*

Plebania in *Michelbach.*

Pastoria in *Oberweyber.*

Pasto-

(6) Ecclesia ibidem parochialis S. *Alexandro* Papæ Martyri sacra in medio Civitatis ædificata ab Episcopo *Spirensi* nostris diebus ritu solenni inaugurata est.

(7) *Schöpffin* l. c. Tom. II. pag. 10.

- Pastoria in *Muckensturm*.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Malsche*. (8)
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Ettlingenweyber*.
 Plebania in *Vaelckersbach*.
 Plebania in *Burgbach*.
 Plebania in *Schellbronn*.
 Caplania in alba Dominarum. (9)
 Caplania in Ossario in *Bure*.
 Tres Caplanix in Castro *Baaden*.
 In Ecclesia Collegiata *Baaden*. (10)

Præ-

- (8) *Friderici & Rudolphi* fratrum March. *Bad.* litteras, quæ inter monasterium *Alba Dominorum* & rusticos in *Malsche* litem composuisse testantur, vid. apud Schöpfflin, c. Tom. V. pag. 327
- (9) *Alba Dominarum, Frauen-ald* ad rivum *Albam* conobium Virginum ordinis S. *Benedicti* a *Bertholdo* Comite de *Eberstein* ejusdemque conthorali *Uta* Anno MCXXXVIII. fundatum est. *Schöpfflin* l. c. Tom. III. pag. 118. Annum foundationis ponit MCXLVIII. vid. *Documenta rediviva monasteriorum Wirtembergensium* a *Besoldo* edita Tom. II. pag. 110. *Sueviam Ecclesiasticam* pag. 17. *Kurzgefalte Geschichte der Grafschaft Eberstein*. *Carlsruhe* 1772.
- (10) *Bernhardus* Marchio *Badensis* Ecclesiæ parochialis in Collegiatam conversionem jam intendebat an. 1413. *Bernardi* filius Marchio *Jacobus* anno 1453. eam perfecerat, cum die Martis post quasi modo geniti SS. *Petro, Paulo, Johanni, Jacobo, Georgio & Anna* Patronis collegium esset dicatum. Collegiatæ huic præter annuos reditus quia-

Præpositura.

Decanatus.

Custoria.

Cantoria.

Sex Canonicatus & Præbendæ.

Novem Vicariæ in Ecclesia.

3. Vicariæ, quarum Altaria sunt in Hospitali in *Baaden*.

Plebana in *Baaden*. Quæ est de Numero Præbendarum Canonicar.

Caplania Capellæ Leprosorum.

Monasterium Ordinis *Cisterciensis* in alba Dominorum. (11)

Monasterium Sanctimonialium Ordinis sancti *Benedicti* in alba Dominarum. (12)

Monasterium Sanctimonialium Ordinis *Cisterciensis* in *Bure*.

Sedes

Decanatus *Durlacensis*. (13)

Ple-

quingentorum florenorum jus patronatus concessit in novem parochias *Befigkheim*, *Mensheim*, *Cap-pel*, *Gochspoltsheim*, *Niederbübl*, *Elchisheim*, *Remchingen*, *Seldingen* & *Gechingen*. . vid. plura apud *Schöpfflinum* Tom. II. pag. 141 sq.

(11) *Alba Dominorum*, *Herrenalb*, in pago *Albigouva* Monasterium familiz *Cisterciensis* sumpsit initium anno MCXLVI. Sueviæ Ecclesiastica pag. 19. sq. *Besselius* Chron. Gottwic. Libr. IV. pag. 535.

(12) Vide supra num. 19.

(13) *Durlach* diu jam innotuit. Confer. Authores supra citati. An. MCCLIX factæ sunt donationes bo-

Plebania in *Greobenbaufen*.
 Plebania in *Duttlingen*.
 Primiffaria in *Greobenbaufen*.
 Plebania in *Rotmarspach*.
 Plebania in *Elmeldingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Langenalb*.
 Plebania *Zelle*.
 Plebania in *Langensteinbach*.
 Plebania in *Wettersbach*.
 Primiffaria ibidem.
 Stipendium ibidem.
 Plebania in *Stupferich*.
 Plebania in *Wolfartsweiler*.
 Plebania in *Durrlach*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Quinque Caplaniæ ibidem.
 Plebania in *Haxgfeld*.
 Plebania in *Weingarten*.
 Tres Caplaniæ ibidem.
 Plebania in *Yeblingen*.
 Duæ Caplaniæ ibidem.
 Plebania in inferiori *Wefingen*.
 Tres Caplaniæ ibidem.
 Pastoria in Superiori *Wefingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Kœnigspach*.
 Tres Caplaniæ ibidem.

Ple-
 norum in *Durlach Alba Dominorum*. Vide
Schöpffin l. c. Tom. V. pag. 232. qui in hoc &
 aliis Tomis hujus operis villas & oppida hujus De-
 canatus recenset.

Plebania in *Stein*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Yfingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Erfingen*.
 Plebania in *Nettingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Remigingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Kleinsteinbach*.
 Plebania in *Sellingen*. (14)
 Duæ Caplaniæ ibidem.
 Plebania in *Barghusen*. (15)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Gretzingen*.
 Duæ Caplaniæ ibidem.
 Caplania S. *Ægidii* in novo Castro.
 Caplania in *Swane*.
 Caplania in *Weiler*.
 Caplania in *Utersburg*.
 Caplania in *Spilberg*.
 Caplania in monte S. *Barbara*.
 Caplania in *Wespach*.
 Caplania in *Gebergingen*.

Duæ

(14) De jure patronatus in *Sellingen* vid. *Schöpfflin*
 Tom. IV. pag. 60.

(15) Anno XV. *Caroli* Regis *Gumbertus* S. *Nazaria*
 tradidit, quidquid ei erat in *Barchusen* & in *Bret-*
heim in mœnis, pratis, silvis &c. Traditiones
 Lauresh. Tom. II. pag. 443.

Tom. X.

X

Duæ Caplaniæ in *Bilfingen*.

Monasterium sancti *Benedicti* in *Gotzauwe*. (16)

Ecclesia Collegiata in *Ettlingen* habet Decanatum
Plebaniam, Duodecim alia Beneficia. (17)

Decanatus Sedis in *Graben*. (18)

Plebania in *Udenheim*. (19)

Primiffaria ibidem.

Caplania ibidem.

Pastoria in *Hausen*.

Vica-

(16) Anno MCX, *Bertholdus* comes de *Hennenberg*
Luca Contborali sua consentiente fundavit mona-
sterium ordinis S. *Benedicti* sub honore B. *Mariae*
semper *Virginis* in provincia, quæ tunc, ut privi-
legium *Heinrici* Regis V. confirmat, dicebatur
Teutonica Francia in Episcopatu *Spirenſi* in terra
vulgariter *Albegaw* in Comitatu *Vorcheim* in silva
quæ dicitur *Lusburt* circa ripam quæ vocatur *Alba*
& nomen monasterii *Augia Dei* teutonice autem
Gottisaw. *Tritbem*. Chron. Hirsang. Tom. I.
pag. 348. *Besselius* l. c. pag. 535.

(17) An. MCCXLVIII. *Irmengardis* Marchionissa
Badensis novo lucidæ vallis *Parthenio* ab ipsa fun-
dato jus patronatus Ecclesiæ in *Ettlingen* &c. do-
no contulit. *Schöpffinus*. Tom. V. pag. 216.

(18) Legatur charta *Ruperti* Imperatoris qua *Bern-
bardo* permittit ut *Anna Oettingensi* conjugi dota-
litium in terris marchicis constituat, ibi de *Graben*,
Specke, *Blanckenlach*, *Knütlingen*, *Hochstetten*,
Eckenstein, *Lynckenheim* notitiæ occurrunt de an-
no MCCCCVI. *Schöpffin* l. c. Tom. VI. pag.
34 sq.

(19) Vid. *Schöpffin* l. c. Tom. IV. pag. 17c.

Vicarius ibidem.
 Caplania in *Reinbausen*.
 Plebania in *Kyrrlach*.
 Plebania in *Reinsheim*.
 Primissarius ibidem.
 Plebania in *Knautenbeim*.
 Plebania in *Dettenbeim*. (20)
 Plebania in *Rusbeim*.
 Plebania in *Ludelsbeim*.
 Plebania in *Graben*.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Speck*. (21)
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Blanckenlach*.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Knütlingen*. (22)
 Primissaria in *Knütlingen*.
 Duæ Caplaniæ ibidem.
 Plebania in *Eckenstein*.
 Plebania in *Lünckenbeim*. (23)

X 2

Ple-

(20) *Dettenbeim* in pago *Ufgowe* quare in *Besselt*
 chron. Gottw. libro IV. pag. 833.

(21) Vid. numerum 18. ubi & aliz villæ hujus sedis
 recensentur.

(22) *Cnutlinga* ad *Rhenum* infra *Mühlbergam*. *Bessel*.
 l. c. pag. 833. ubi etiam *Hecinstein*, *Eckinstein*
 &c. in pago *Ufgouue*.

(23) *Linchenbeim*. Anno XVIII *Karoli* Regis *Feraber*
S. Nazario obtulit in pago *Ufgowe* in villa *Lin-*
chenbeim l. mansum & XV. jurnales de terra ara-
 toria. vid. *Tradit. Laurish*, Tom. III. numero

Plebana in *Hochstetten*.

Caplania in *Mülberg*.

Primiffaria in *Lynckenbeim*.

PRAEPOSITURÆ
SANCTI GUIDONIS. (24)

S e d e s

Decanatus *Bruchfaliensis*. (25)

Parochia S. *Petri* in *Bruchfal*.

Quatuor Caplaniæ ibidem.

Unum Beneficium in eadem Ecclesia de Collatione
Abbatis in *Herrnalb*.

In Capella Beatæ *Virginis* in *Bruchfal* sunt Decem
Beneficia.

Caplania una in Hospitali ibidem.

In Capella foris portam versus *Heydelsbeim* sunt
duo Beneficia.

Capla-

3546. — 3549. ibidem etiam variaz hujus Decana-
tus villæ supra recensitæ notantur. l. c. pag. 146—
148.

(24) Ecclesia Collegiata S. *Johannis Evangelista* an-
no MXLVII. a sancto *Quidone* Abbate *Ravenna*
huc translato compellari cœpit, extat ibidem litte-
ris mandatum: *Heinricus* III. Romanorum Imper-
ator *Conradi* II. Imperatoris filius corpus S. *Gui-*
donis in hanc ædem transtulit anno MXLVII.

(25) *Udalricus* II. Episcopus *Spirensis* e familia *Rech-*
berg circa an. MCLXXXIX castrum *Bruchfal* in
pago *Creichgouue* ædificare cœpit. *Simonis* histor.
beschreibung. pag. 99.

- Caplania in Capella S. *Jacobi* ibidem.
Plebana in Ecclesia Parochiali in *Heidelsheim*. (26)
Beneficium altaris beatæ *Virgin.* ibidem.
Beneficium Altaris beati *Joannis Baptista.*
Beneficium Altaris S. *Laurentii* ibidem.
Beneficium S. *Catbar.* Virg. ibidem.
Primiffaria ibidem.
Caplania S. *Georgii* ibidem.
Plebana in *Lusheim.*
Plebana in *Hockerheim.* (27)
Plebana ad S. *Lionem.*
Plebana in *Ketsche.* (28)
Plebana in *Gronau.*
Pastoria in *Frauenweiler.*
Primiffaria ibidem.
Caplania ibidem.
Plebana in *Rauenberg.*
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Malsch.*
Primiffaria ibidem.

X 3

Ple-

- (26) *Heidolfesheim, Heidelberg* in Donationibus *Amichonis* anno VII. *Caroli* Regis, *Willeberti* anno X. *Ludovici* Imp. & *Hamathionis* anno II. *Caroli* Regis in pago *Anglachgowe* refertur. Tradit. *Lauresh.* Tom. II; pag. 498. in *Creichgawe* utpote pago principaliori num. 2182 — 84.
- (27) Anno VI. *Karoli* Regis *Hodiruhint* donavit S. *Nazario* II. jurnales in pago *Angalachgouue* in villa *Hockinheim.* Tradit. num. 2476. conf. num. 2482 & 84.
- (28) Huius loci mentionem faciunt documenta in *Subidiis dipl.* Tom. V. pag. 288. 295 & 305.

- Plebania in *Mingolzheim*. (29)
 Plebania in *Oeftringen*. (30)
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Michelfeld*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania in *Eichtersheim*.
 Pastoria in *Angeloch*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Lanzbaußen*.
 Pastoria in *Mentzingen*.
 Primiffaria beatæ *Virginis* ibidem.
 Primiffaria beatæ *Catbar*. ibidem.
 Caplania beati *Georgii* ibidem.
 Pastoria in Superiori *Oewesheim*. (31)
 Primiffaria B. *Virg.* ibidem.
 Duæ Caplaniæ Altaris S. *Catbar*. ibidem.
 Plebania in novo Castro prope *Oewesheim*.
 Plebania in Inferiori *Oewesheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania S. *Crucis* ibidem.

Pleba-

(29) *Mungolderheim, Mungelsheim, Besselius* in pago *Craichgouus* pag. 574. adde Tradit. num. 2260 — 62.

(30) Anno VIII. *Karoli Regis Altwinus* pro remedio animæ suæ S. *Nazario* obtulit VI. jurnales in pago *Craichgowe* in *Ostringer* marca. Tradit. cit. num. 2252 — 59.

(31) An. MCCXXXII. *Comites de Vebingen* bona sua in villa *Ober-Oewesheim* eum ecclesia ibidem donarunt monasterio *Maulbrunnensi*. Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 277. vide etiam pagg. 295 & 297.

- Plebania in *Oberacker*.
Primissaria *ibidem*.
Pastoria in *Müntzesheim*.
Primissaria *ibidem*.
Plebania in *Zeütern*.
Primissaria *ibidem*.
Caplania Capelle *B. M. V. ibidem*.
Pastoria in *Stettfeld*.
Plebania in *Niclausweiler*.
Primissaria *ibidem*.
Plebania in *Forst*.
Plebania in *Ubstatt*.
Primissaria *ibidem*.
Plebania in *Odenheim*.
Plebania in *Tiefenbach*.
Pastoria in *Helmsheim*.
Pastoria in *Grombach inferiori*.
Primissaria *ibidem*.
Plebania in *Superiori Grombach*.
Primissaria *ibidem*.
Plebania in *Buchenau*.
Plebania in *Wiesentale*.
Pastoria in *Hambrücken*.
Plebania in *Langenbrücken*.
Pastoria in *Gochtsheim*.
Duzæ Caplanizæ *ibidem*.
Beneficium *S. Catharinæ ibidem*.
Beneficium *sancti Iohannis Baptiste ibidem*.

Monasterium Ordinis sancti *Benedicti* in *Odenheim*. (32)

Monasterium Ordinis sancti *Benedicti* in *Simsheim*. (33)

S e d e s

Decanatus Brettheimensis.

Pastoria in *Brettheim*. (34)

Undecim Primitivariae aut Caplaniae ibidem.

Pastoria in *Bauschlach*.

Pastoria in *Nussbaum*.

Pastoria in *Rincklingen*. (35)

Pastoria in *Diedelsheim*.

Pastoria in *Gundelsheim*.

Duz

(32) Anno *Volmari* Abbatis *Hirsaugiensis* MCXXIII. fundatum & consummatum est Monasterium *Odenheim* Ordinis S. *Benedicti* in pago *Cneichgowe* Comitatu *Brettheimensi*. Ne vero confundas velim *Odenheim* cum *Udenheim* modo *Philippsburg* castrum munitissimo. vid. *Tritheim*. in chron. *Hirsaug.* part. I. pag. 377.

(33) De hoc monasterio Suevia Ecclesiastica pag. 752. litteras foundationis exhibent Acta Theodoro-Palatina Tom. III. pag. 277.

(34) Anno III. *Caroli* Regis *Godolf* tradidit S. *Nazario* in *Lauresheim* VI. iurnales in pago *Cneichgowe* in *Bretteheimer* marca. Tradit. num. 2263 sq. 2323 — 93. Scribitur promiscue *Bretteheim*, *Bretthheim*, *Bredaheim*, antea Comitatus vid. supra num. 32.

(35) Anno V. *Karoli* Regis *Dithertus* S. *Nazarie* donavit I. mansum in pago *Cneichgowe* in *Rincklinger* marca. Tradit. num. 2247. num. 2248. *Rincklingen* & *Rinckinlingen*. &c. prope *Bretten*.

- Duæ Primiffariæ in Gundelsheim.**
 Plebania in *Neipsheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Büchbig*.
 Plebania in *Bauerbach*.
 Primiffaria ibidem.
 Præpositura ibidem incorporata Monasterio in
Hirschbath.
 Pastoria in *Flebingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Sickingen*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Pastoria in *Zeuffenhausen*.
 Primiffaria ibidem.
 Pastoria in *Gelshausen*. (36)
 Pastoria in *Robrbach zum Gysübel*.
 Duæ Primiffariæ in Ecclesia Parochiali in *Eppingen*.
 Duæ perpetuæ Vicariæ five Plebania in eadem
 Ecclesia.
 9. Primiffariæ five Beneficia ibidem.
 Plebania in *Sültzfeld*.
 3. Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Kernbach* incorporata Sanctimonialibus
 Ordinis Hospitalis *B. M. V.* Hierosolimitani.
 Quatuor Primiffariæ in *Kernbach*.
 Una Præpositura incorporata Monasterio in
Sinsheim.
 Plebania in *Derdingen*.

X 5

Capla-

(36) *Gerdolfesbusen*, *Gerdolfesbusen*, *Gelshausen*
 prope *Breiten*, *Bessel* l. | c. pag. 574. sq. ubi
 plura.

Caplania in Capella Curiae Monasterii in *Herrenalb* ibidem, quam Caplaniam officiat unus de Ordine.

Caplania in Capella Oppidi *Offenburg*.

Caplania Capellae in *Steruenfels*.

Pastoria in *Freudenstein*.

Duae Caplaniae & duo Caplani Seculares in Capella ante portam Monasterii *Maulbronn*.

Plebania in *Knüttlingen*.

Duae Primissariae ibidem.

Plebania in *Elbronn* incorporata Monasterio *Maulbronn*: quae etiam ex dicto Monasterio deservitur.

Plebania in *Tiefenbach* prope *Maulbronn*.

Abbatia & Monasterium *Maulbronnense*. (37)

Monasterium Ordinis sancti *Wilhelmi* in *Mülmbach* & est quasi desolatum.

S e d e s

Decanatus *Marbacensis*.

Ecclesia Parochialis in *Backenang* incorporata Monasterio Canoniorum Regularium ibidem. (38)

Ple-

(37) Anno MCXXXVIII. Comites de *Lyningen* & de *Lamersheim* sermonibus S. *Bernardi* Abbatis compuncti Monasterium *Maulbronn* construere ceperunt illudque monachis *Cisterciensis* ordinis traderunt. Vid. *Suevia Ecclesiastica* pag. 568 sq. ubi plura e *Besoldo* hujus monasterii documenta.

(38) Nobile monasterium Canoniorum Regularium Ord. S. *Augustini* in parisi nomine ditione & oppido *Backnangensi* prope *Muram* fluvium S. *Pan-eratio* Martyri dicatum. Condidit illud *Hermannus* Marchio *Badensis* An. MCXVI. vid. *Besoldi* Thesaur. pract. p. 73. *Schöpfflin* Hist. *Zaringo* *Badensis* Tom. V. pag. 67. *Suevia Ecclesiastica* p. 121.

Plebania in *Redelsberg* dicto Monasterio similiter incorporata.

Plebania in *Wissbach*. dict. Mon. incorpor. quæ etiam omnes tres curantur per Religiosos dicti Monasterii *Backnang*.

Pastoria in *Buden*.

Plebania in *Sultzbach*.

Plebania in *Oppenweiler*.

Quatuor Primissariæ ibidem.

Pastoria in majori *Aspach*. (39)

Primissaria ibidem.

Plebania in minori *Aspach*.

Pastoria in *Grunau*. (40)

Pastoria in *Rittenau*.

Plebania in *Obersteinfeld*.

Primissaria ibidem.

Plebania in *Batwar*.

Quatuor Caplaniæ ibidem.

Pastoria in *Ottmersheim*. (41)

Ple-

(39) In Pago *Murrachgouue* major & minor *Asbach* ad dextram *Mura* prope *Backenang* reperitur. *Bessl.* l. c. pag. 698.

(40) Anno XXVI. *Ludowici* Regis die Kalendas Novembris *Godetanchus* & *Dragebodo* S. *Nazario* donarunt in pago *Murrachgowe* in villa *Gruonowa* mansum unum cum ædificiis & Ecclesiam &c. Tradit: *Laurish.* Tom. III. pag. 135. prope monasterium *Obersteinfeldt* in Ducatu *Wirttembergensi*. *Suevia Eccles.* pag. 643. quæ monasterium hoc erronee adscribit Diocesi *Wirceburgensi*.

(41) An. XXXVIII. *Karoli* Regis *Engilrich* pro anima *Odilgardis* sancto *Nazario* tradidit in pago *Mur-*

Plebania in *Hesskeim*.
 Plebania in *Mündelsheim*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Heffingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Kirchberg*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Steinheim*.
 Tres Primiffariæ ibidem.
 Pastoria in *Mur*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Blidelsheim*.
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Ingersheim*. (42)
 Sex Primiffariæ ibidem.
 Pastoria in *Bybingen*. (43)
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Bunynge*. (44)
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Huttingsheim*.
 Plebania in *Wibingen*.

Tres

Murragowe in villa quæ vocatur *Otmarsheim* III
 jurnales de terra aratoria. Tradit. cit. Tom. II.
 numero 2462 & 68. adde Tom. III. n. 3505. ho-
 die *Otmarsen* inter *Laufen* & *Borwar*.

(42) Videatur Donatio *Adehoidi* Diaconi in *Murrach-
 gowe* in *Ingribesheim*. Tradit. T. III. pag. 135.

(43) Anno XVI, *Ludovici* Regis *Hartbertus* S. *Na-
 zario* donavit in marca *Bibingen* suam proprieta-
 tem. Tradit. Tom. II. n. 2639. ibid. 41. & 2666.

(44) In donatione sub num. 42. notata occurrit *Bun-
 ningheim*. videatur quoque *Besselius* l. c. pag. 698.

- Tres Primissariæ ibidem.
 Plebania in *Besicken*.
 Tres Primissariæ ibidem.
 Pastoria in *Ertmershausen*.
 Duæ Primissariæ ibidem.
 Pastoria in *Affelterbach*.
 Primissaria ibidem.
 Pastoria in *Burstal*.
 Plebania in *Erbstetten*.
 Pastoria in *Marbach*.
 Caplania ibidem.
 Monasterium Canonissarum in *Obersteinfeld*.
 Monasterium Ordinis S. *Augustini* Canonicoꝝ. Regular. in *Backnang*, & Præpositura ibidem.
 Monasterium Sanctimonialium Ordinis S. *Augustini* Prædicatorum in *Steinheim*.

Sedes

Decanatus in *Pfortzheim*. (45)

- Plebania in *Langenbrand*.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in novo Castro.
 Primissaria ibidem.
 Plebania in *Bretzingen*.
 Tres Primissariæ ibidem.
 Plebania in *Uspringen*.
 Primissaria ibidem.
 Pastoria in *Kusselbronn*.

Capla-

- (45) Oppidum *Pforzheimense* aliis *Pborcense* in Marchionatu *Badensi* in ipso *Hercinia* aditu, hinc antiquis porta *Hercinia* nuncupari solitum, vid. *Zellers Topographia Sueviæ &c.*

Caplania in *Durn*.
 Plebania in *Cutifsheim*.
 Plebania in *Lyntzingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Zeuffersweiber*.
 Plebania in *Schützingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Rectoria in *Illingen*. (46)
 Plebania in *Mühlhausen*.
 Pastoria in *Niederhofen*.
 Pastoria in *Lomersheim*.
 Pastoria in *Dormentz*. (47)
 Plebania ad S. *Petrum* ibidem.
 Plebania in *Niefern*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania ibidem.
 Caplania in *Entzberg*.
 Plebania in *Utingen*.
 Primiffaria ibidem.

Ple-

(46) Anno V. Karoli Regis *Albertus & Albrax* conjuges donarunt sancto *Nazario* III jurnales in *Illingen* in pago *Pbunzouue*. Tradit. Laurish. num. 3517.

(47) Anno XXII. *Ludewict* Regis *Guichat* obtulit S. *Nazario* Ecclesiam unam lapideam in pago *Enzingowe* in villa *Dorminaca* cum capsis duobus deauratis, leccionarium I. missalem I. vestimentum presbiteri I. campanas II. mansum indominicatum cum solaro lapideo & casa lignea & curiam cum aedificiis & in flumine *Enzia* molendinum I. vineam I &c. &c. & quidquid ad ipsam ecclesiam pertinet, &c. Confer. Tradit. Tom. II. num. 2183. 2334. — 40 — 43 — 2400. in *Craicbovia*.

- Plebana *Effelbronn*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Glatbach*. (48)
Primiffaria ibidem.
Pastoria in *Ubtingen*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Wynbersheim*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Mentzheim*.
Primiffaria ibidem.
Plebana in *Wittemberg*.
Pastoria in *Wintzheim*.
Plebana in Suburbio *Pfortzheim*, dicto zur *Altenstadt*.
Primiffaria ibidem.
Caplania ad S. *Nicolatum* ibidem.
Caplania ad S. *Georgium* ibidem.
Duæ Caplaniæ ad S. *Crucem* ibidem.
Octo Caplaniæ in Claustro *Monialium* ibidem.
Collegium Ecclesiæ S. *Michaelis* in *Pfortzheim* habet 22. Beneficia in *Canonicalibus* & *Vicariis* in *Clausa* Plebana ibidem. (49)
Monasterium Ordin. S. *Francisci* fratrum minor. in *Pfortzheim*.

Mona-

- (48) Anno XIII. Karoli gloriosi Imperatoris *Sigebald* sancto *Nazario* tradidit XV. jurnales in pago *Enzigome* in villa *Glatebach*. Tradit. l. c. num. 2387.
- (49) Anno MCCCCLIX. *Pius* II. PP. foundationem Collegiatae antea parochialis ad S. *Michalem Pfortzheimensis* confirmat. vid. *Schöpffini* Hist. *Zaringen-Bad*. Tom. VI. pag. 358.

Monasterium Ord. S. *Augustini* Prædicator.

Cœnobium Monialium.

Duæ Ecclesiæ mortuæ videlicet *Bache & Eberbach*.

S e d e s

Decanatus in *Bünigheim*.

Plebania in *Bunigheim*.

Duæ Caplaniæ ibidem.

Caplania in *Erlickeim*, filia ad *Bunigheim*.

Duæ Primissariæ ibidem scil. in *Bunigheim*.

Plebania in *Lofichen*.

Primissaria ibidem.

Caplania in *Freudentale*, quæ est filia ad *Lofichen*.

Plebania in *Hoffen*. (50)

Primissaria ibidem.

Plebania in *Wablheim*, incorporata Præposituræ
Ordinis Dominici Sepulchri in *Denckendorff*,
quam curat unus ex dicto Ordine. (51)

Primissaria in *Wablheim*.

Ecclesia Parochialis in *Genamerchen* incorporata
Monasterio Canoniorum Regularium in *Back-
nang*. qui præsentant Plebanum ex Ordine. (52)

Pastoria in *Utzingen*.

Primissaria ibidem.

Caplania Capellæ in Castro *Liebenstein*.

Pleba-

(50) *Hofheim* occurrit in Tradd. num. 3504. ubi
quoque *Binginga*, *Ingribesheim* & *Bunningheim*
de quibus supra, memorantur.

(51) Vid. Subsidia nostra Diplomatica Tom. V.
pag. 267.

(52) Vid. supra num. 38. in Decanatu *Marbactynsi*.

Plebania in *Klenbern*.
Primissaria ibidem.
Pastoria in *Ranspach*.
Pastoria in *Wiler*.
Primissaria ibidem.
Pastoria in *Zaberfeld*.
Primissaria ibidem.
Pastoria in *Michelbach*.

**PRAEPOSITURAE
 SANCTISSIMAE TRINITATIS. (53)**

Sedes.

Decanatus in *Wila*. (54)

Plebania in *Wile*.
Primissaria Altaris *B. V. M.* ibidem.
Beneficium Altar. *S. Nicolai* ibidem.
Beneficium Altar. *S. Cathar.* ibidem.
Beneficium aliud *S. Cathar.* ibidem.
Beneficium Vacans *S. Richardi*.

Bene-

(53) De hac Collegiata videatur *Simonis* supra cit. in præfat. vocat eandem ab omnibus sanctis. An. MCCXXXII. Collegium *S. Trinitatis* in Confirmatione monasterii monialium de ponte salutis cum aliis civitatis *Spirensis* collegiatis nominatur. Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 276.

(54) Vulgariter *Weilerstat* vocatur hæc urbs Imperialis ad amnem *Wurms* in tractu fertili & æmœno. Basilica ibidem Apostolorum Principi dicata, quæ uti principalis præ cæteris ita & parochialis est ac statim a primæva fundatione duodecim Canonico-rum secularium collegio nobilitata. Suevia Ecclesiastica pag. 887.

Tom. X.

Y

Beneficium Altar. B. *Joannis Baptista*
 Beneficium Altar. S. *Agnētis*.
 Beneficium Altar. S. *Michaelis*.
 Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
 Beneficium Altar. B. *M. Magdalena*.
 Beneficium Altar. S. *Dorothea*.

In *Hospitali*.

Beneficium Altaris B. *M. V.*
 Beneficium Altar. S. *Catharina*.
 Beneficium Altaris S. *Agnētis*.
 Beneficium S. *Laurentii* in *Dalacker*, ubi antiqui-
 tus fuit Parochialis Ecclēsia in *Wila*.
 Beneficium in Capella S. *Sebastiani*.
 Plebania in *Calw*. (55)
 Beneficium Altar. S. *Georgii* ibidem.
 Beneficium Altar. S. *Michaelis* ibidem.
 Beneficium Altar. B. *V. M.* in Choro ibidem.
 Beneficium Altaris S. *Joannis Evangel.* ibidem.
 Caplania in Capella B. *V. M.* ibidem.
 Pastoria in *Liebenzell*.
 Primiffaria Altar. B. *V.* ibidem.
 Primiffaria Altar. S. *Nicolai* ibidem.
 Ecclesia Parochial. cum Pastoria in *Heintzheim*.

Pri-

(55) *Calw Calba* oppidum cum veteri castro *Wir-
 tenbergici* Ducatus. Castellum *Chalawa* in *Ten-
 zonica Francia* dicitur n charta *Henrici IV.* Imp.
 An. 1075. apud *Befoldum*. *Lambertus Schaffna-
 burgensis* pag. 419. *Adelbertum* vocat *Comitem* de
Castello Caleuuo. *Crusius* orationem edidit de ve-
 tuftissimo *Wurtembergensis* Ducatus oppido *Calwa*
 & de generosis illustribusque eius *Rektoribus* in 4.
Tubingæ 1595.

- Primissaria S. Crucis ibidem.
Beneficium Altaris S. *Cathar.* ibidem.
Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
Beneficium Altar. S. *Agnetis* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Joannis Baptistæ* ibidem.
Plebania in *Tiefenbronn.*
Beneficium Altar. S. *Nicolai* ibidem.
Beneficium Altar. S. *Georgii* ibidem.
Beneficium Altar. S. *M. Magdalene.*
Beneficium Altar. omnium Sanctorum.
Beneficium Altar. S. Crucis ibidem.
Plebania in *Neubausen.*
Primissaria ibidem.
Pastoria in *Mühlbausen.*
Plebania in *Hausen.*
Primissaria ibidem.
Plebania in *Mercklingen.*
Beneficium Altar. *B. M. V.* ibidem.
Plebania in *Metlingen.*
Pastoria in *Bletznaue.*
Plebania in *Wildbaden.*
Primissaria ibidem.
Plebania in *Zaffelstein.*
Primissaria in *Keußen* pertinens ad *Zaffelstein.*
Plebania in *Steinheim.*
Plebania in *Hingstetten.*
Primissaria ibidem.
Plebania in *Gochingen.*
Primissaria ibidem.
Caplania Capellæ *Tyfringen* filiæ Ecclesiæ *Gochingen.*

- Plebania in *Simetzheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Ostelsheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Tettelingen* incorporata fratribus Ordin.
 Hospitalis sancti *Joannis* hierosolimitani ibidem.
 Stipendium nondum confirmatum.
 Plebania in *Mochingen*.
 Plebania in *Mockstatt*.
 Primiffaria ibidem.
 Caplania in Capella S. Crucis ibidem.
 Plebania in *Warmbronn*.
 Plebania in *Remyngen*,
 Duæ Primiffariæ ibidem.
 Plebania in *Malinsheim*.
 Primiffaria ibidem.
 Beneficium Altar. S. *Nicolai* ibidem.
 Pastoria in *Flacht*.
 Pastoria in *Mocklingen*.
 Primiffaria ibidem.
 Plebania in *Frybelsheim*.
 Abbatia & Monasterium Ordinis S. *Benedicti* in
Hirschbau. (56)

Mona-

(56) Anno DCCCXXXVII. Indictione XV. structura
Hirsaugiensis Monasterii S. *Aurelii* per Comitem
Erlafridum de Calba perfecta & consummata est, fuit
 is annus *Ludovici* Imperatoris XIV. anno sequen-
 te Indictione I. die mensis septembris XI. in festi-
 vitate SS. Martyrum *Proti & Hyacinthi*, *Otgarius*
Moguntina sedis ArchiEpiscopus novam *Hirsau-*
giensis Monasterii Ecclesiam sub honore Principis
 Aposto-

Monasterium S. *Augustini* Eremitarum in *Wila*. (57).

Domus Fratrum Hospitalis sancti *Joannis* Hierosolimitani in *Toringen*.

Sedes

Decanatus in *Grienningen*.

Plebana in *Grienningen*.

Duodecim Beneficia ibidem.

Plebana in *Tham*.

Primissaria ibidem.

Pastoria in *Webingen*.

Pastoria in *Hemmingen*.

Primissaria ibidem.

Plebana in *Heimelingen*.

Duæ Primissariæ ibidem.

Pastoria in *Sheckingen*.

Pastoria in *Hirschlanden*.

Pastoria in *Dietzingen*.

Y 3

Pasto-

Apostolorum *Petri & Aurelii Rbedicianorum* quondam Præfujis consecravit in præsentia multorum Principum Episcoporum Abbatum & Comitum, quos fundator Comes *Erlafridus* de curia Imperatoris invitaverat. De hoc monasterio vide duos Tomos integros a *Trithemio* Abbate *Sponheimensi* conscriptos.

(57) Cœnobium pro duodecim religiosis anno MCC XCV. e *Weilerstatensi* ærario fundatum. Post aliquod tempus primævæ dotationes de singulari nobilitatis *Suevia* favore piaque liberalitate amplius augmentatæ sustentationem congruam abunde suppeditarunt Religiosis plus altero tanto multiplicatis. *Suevia* Eccles. pag. 888.

- Pastoria in Hoffingen.**
Tria Beneficia ibidem.
Pastoria in Gebersheim.
Pastoria in Rotmattsheim.
Primissaria ibidem.
Plebana in Lewenberg.
Quinque Beneficia ibidem.
Plebana in Eltingen.
Primissaria ibidem.
Monasterium Ord. S. Francisci Fratrum minorum
in Lewenberg. (58)

Sedes

Decanatus in *Vabingen*. (59)

- Plebana in Rixingen superiori. (60)**
Caplania Altaris B. V. ibidem.
Caplania Altaris S. Catharinae ibidem.
Caplania Altaris S. Andreae ibidem.
Pastoria in Rixingen inferiori.
Plebana ibidem.

Capla-

(58) Nomen hujus monasterii *Leobergensis* vix superest. Documenta Monast. Wirtenberg. Virginum fol. 101. edocent: Abbatissam & reliquas sanctimonialia Ordinis S. Clarae e suo *Pfulkingensi* cœnobio anno 1540 contumeliose dejectas ad *Leobergensis* (*Lewenberg*) viris religiis inde jam expulsi, esse translatas atque isthic pane tribulationis ægre admodum sustentatas. Suevia Eccles. pag. 509.

(59) *Vabingen* oppidum *Pfortzheim* inter & *Bietigheim* distat duabus horis a monasterio *Maulbronn* quatuor a *Stuttgart*.

(60) *Rixingen* prope *Vabingen*.

- Caplania Altaris omnium Sanctorum.
 Caplania Altaris SS. *Joannis Baptiste & Joannis Evangeliste.*
 Ecclesia Parochialis in *Vabingen* incorporata fratribus Hospitalis Beatæ M. *Virginis Hierosolimitani*, qui semper præsentant ad eandem unum de Ordine. (61)
 Caplania Altaris S. *Michaelis* ibidem.
 Caplania Altaris S. *Mathei* Apostoli ibidem.
 Caplania Altaris S. *Agnæ* ibidem.
 Caplania Altaris S. *Petri* ibidem.
 Caplania Altaris S. *Stephani* ibidem.
 Caplania Altaris S. *Elisabethæ.*
 Caplania Altaris B. *M. Magdalene.*
 Primiffaria ibidem.
 Hospitale ibidem.
 Caplania Altaris omnium Sanctorum in Hospitali.
 Caplania Altaris B. *M. V.* in Hospitali.
 Caplania alia Altaris omnium Sanctorum.
 Caplania Capellæ S. *Joannis Baptiste* in *Lynfeld.*

Y 4

Ple-

(61) Anno MCCCLXXXIV. *Conradus & Johannes* filius ejus Comites *Vaibingenses* vendiderunt puris aureis florenis *Wolframo Nellenburgi* Comiti Teutonici Ordinis Magistro bona sua Ecclesiam & collaturam ac decimas oppidi *Vaibingen, Entweibingen & Wetterspach.* Sponsores erant *Marchio Badensis Hermannus, Comes Otto de Hohenberg* Comites *Burglinus & Conradus Hohenbergensis* senioris Comitis *Burcardi* filii, *Udalricus de Magenheim, Henricus Sturmfeder, Dieterichus a Gemmingen, Wolfus Meiser, Henricus Gæler, Seifridus de Veringen & Johannes de Sachsenheim &c.* *Crusius* in Paralip. c. 24.

Plebania in *Urach* (62) cujus Pastoria est incorporata Monasterio in *Alba*. (63)

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Nusdorff*, cujus Pastoria incorporata est monasterio in *Hirsebau*. (64)

Primiffaria ibidem.

Caplania Altaris S. *Trinitatis* ibidem.

Plebania in *Wispach*, cujus Pastoria incorporata est Monasterio in *Maulbronn*. (65)

Primiffaria ibidem.

Plebania in *Roswag*, cujus Pastoria incorporata est Monasterio in *Alba*.

Caplania Altaris S. *Nicolai* ibidem.

Plebania in *Ferdingen*. (66)

Primiffaria ibidem.

Ecclesia Parochial. in *Wybingen* (67) quæ incorporata est fratribus hospitalis B. M. V. hierosolimit.

(62) *Urach* in Ducatu *Wirtembergico* a fontium & aquarum copia sic dicta. *Zeiler Topographia Sueviae*.

(63) De Monasterio *Alba Dominorum* vide supra num. 11.

(64) Brevem hujus Cænobii notitiam dedimus num. 56.

(65) De hoc monasterio vid. *Subsidia Diplom.* Tom. IV. pag. 333. Tom. V. pag. 277.

(66) Anno XXIII. *Ludovici* Imperatoris die III. Kalendar. Aug. in monasterio *Lauresham* *Gerhardus S. Nazario* obtulit in *Tardinges* marca aream unam & silvam unam &c. *Trad. Lauresh.* Tom. II. nro 2345.

(67) Vid. supra not. 58.

mit. qui unum de Ordine præsentant ad eandem.

Primiffaria ibidem.

Caplania Capellæ in *Rytt.*

Plebana in *Hochdorff.* (68)

Pastoria in *Züfingen.*

Primiffaria ibidem.

Pastoria in *Glabach.*

Pastoria in *Serwysheim.*

Plebana in *Gundelmbach.*

Plebana in *Heffener Hasloch*, cujus Pastoria incorporata est monasterio. Monialium in *Kyrchbach.*

Plebana in *Offenbach.*

Pastoria in majori *Sachsenheim.*

Plebana ibidem.

Caplania Altaris S. *Catharina* ibidem.

Beneficium Altaris SS. *Petri & Pauli.*

Alia Caplania ibidem.

Plebana in *Budikeim,* (69)

Y 5

Pri-

(68) Anno *Ludowici* Regis XXIII. inter *Egilbertum* Abbatem *Laurishamensium* & *Ceizzonem* factum est concarbitium. Dedit igitur præfatus Abbas prædicto viro in pago *Enzingowe* in villa *Hochtorph* mansos III. jurnales C. & prata ad jurnales VII &c. Anno autem *Karoli* Regis XLIII. *Heinrich* clericus donavit sancto *Nazario* I. Basilicam in villa *Hochtorph* & mansum cum casa & curia desuper &c. Tradit. cit. l. num. 2346. 47. sq.

(69) Anno XXI. *Karoli* Regis *Comant* & *Wernberus* sancto *Nazario* tradiderunt in pago *Enzingowe* in villa *Budincheim*, quidquid in mansis, domibus &c. habuerunt. Tradit. loc. cit. num. 2392

Primiffaria ibidem.

Caplania Altaris S. *Catharinae* ibidem.

Caplania Altaris S. *Georgii* ibidem.

Caplania Altaris *B. M. V.* ibidem.

Plebana in *Buffingen*.

Primiffaria ibidem.

Caplania Altaris S. *Wendelini* ibidem.

Pastoria in *Zimmern*. (70)

Plebana in *Asperg* & Dominus de *Württemberg* recipit fructus Pastoriae.

Primiffaria ibidem.

Capella S. *Catharinae* in *Eglesheim* & tria Beneficia sive Caplaniae ibidem.

Plebana in *Horheim*. (71)

Item Caplania Altaris S. *Joannis Baptistae* ibidem.

Caplania Altaris S. *Clementis* ibidem.

Caplania Altaris *B. V. M.* ibidem.

Capella S. *Trinitatis* in monte *Bopfewerg* & duae Caplaniae in eadem.

Ple-

(70) Anno X. *Karoli* Regis *Berolf* cum conjugē suā *Willefuind* mansum unum in pago *Elsenzgonue* in villa *Zimbren* sancto *Nazario* obtulit. Tradit. l. c. num. 2572.

(71) In monasterio *Laureshamensi* anno *Ludovici* Regis XV. inter *Samuelem* Episcopum & Abbatem S. *Nazarii* & virum quendam *Herifuns* nomine rerum quarundam commutatio facta est. Dedit Abbas praedicto viro in pago *Enzingoune* in villa *Horabeim* hubas duas &c. Trad. l. c. num. 2184. adde etiam l. c. num. 2348 &c.

Plebania in *Hohenbaslach*. (72)

Caplania Altaris S. *Joannis Evangelistæ* ibidem.

Caplania Altaris S. *Joannis Baptistæ* ibidem.

Caplania Altaris B. *V. M.* ibidem.

Caplania Capellæ in Castro *Sachsenheim*.

Cænobium Sanctimonialium in *Recheshoven* Ordinis *Cisterciensis*. (73)

Monasterium Sanctimonialium in *Kirchbach*. (74)

(72) In pago *Enzingawe Hasalabe* nunc *Haslach* prope *Horrheim* occurrit. vid. *Besselius* in *Chron. Gottwicens. prodromo* pag. 589. ubi plura, quæ huc pertinent.

(73) *Rechentsbosense* Abbatiale Cænobium Ordinis *Cisterciensis* monialium in Ducatu *Wirttembergico* & *Præfectura Vaybingensi* jam priori seculo suppressum fere apud *Binnium* & *Bistigheimium* oppida ante annum Domini MCCXLV. jam substitit. *Albertus* enim de *Lomersheim* Canonicus Majoris Ecclesiæ *Spirensis* & plebanus in *Sachsenheim* decimas novellium ejusdem pagi Cænobio donans, id a se factum in litteris ait propter Dominum *Jesum Christum* & ob reverentiam matris ejus *Virginis Mariæ*, & ob amorem quoque *Bell-raini de Wizenstain* fundatoris. &c. vid. *Crusius* in *Paralip.* cap. 13.

(74) Monasterium *Kirchbach Cisterciensis* ordinis monialium ad *Muteram* fluvium in *Zabergouus* cum ejusdem ordinis contubernio *Frauenzimmern* est unitum. *Suevia Eccles.* pag. 458.

Quatuor hosce Archidiaconatus *Spirenses* levi solum digito tetigitur pleniorum eorundem & documentis illustratam descriptionem aliis, quæ plus otii est, relinquentes.

CXXXVII.

NOTITIAE

DE

MONASTERIO UTERINÆ-VALLIS VULGO
USSERTHAL. ORD. CISTERC. *

Necedum in Uterina Valle novelli hujus cognominis Cœnobii fundamenta in totum jacta fuerant, cum alius haud procul inde distans locus, utpote ab hominum consortio magis remotus, proposito illo exequendo visus est aptior; hinc ad Fundatoris sui *Rapotonis*, *Spirensium* Episcopi, successorem *Godefridum*, recurrendum fuit, prout ex ejusdem charta sequente desuper confecta facile est colligere.

In nomine sanctæ & Individuæ Trinitatis. *Godefridus Spirensis* Ecclesiæ humilis Minister Venerabilibus & dilectis Fratribus in *Utersdal* Deo in præsentibus famulantibus & eorum successoribus in perpetuum. Locus Ministerii nostri exigit, ut Religiosorum necessitatibus subveniamus ac verbo & opere pro posse nostro eorum curam geramus. Qua propter notificamus universis Ecclesiæ filiis tam futuris quam præsentibus, quod Venerabilis Frater noster *Hortolibus* Abbas de *Utersdal* cum religioso Fratrum suorum consortio ad nos veniens, de capella, quæ est in *Utersdal* devote nos interpellavit, ut, sicut eadem capella omni jure ad
Fra-

* Vid. Archidiaconatus Præposituræ Ecclesiæ Majoris *Spirensis* in Decanatu *Wiler* sub *Rippurg* not. 78.

Fratrū stipendia pertinuit, ita eis ad monasterium
construendum proposito eorum congruum daretur,
quatinus remoti a sæcularium tumultu peculiariter
audibus divinis possent insistere; quorum vota
perspicientes, cum communi Fratrum nostrorum
Canonicorum videlicet Majoris Ecclesiæ & Advoca-
tati *Eckeberhti* Comitibus consilio & assensu, justis eo-
rum precibus aures accommodavimus & eandem
appellam cum decima omnibusque suis appenditijs
perpetualiter eis contradidimus; in commutatione
apud *Suevichenbeim* LXXX jugera recipientes, al-
lodium videlicet, quod vir ingenuus cognomine
Weiso pro redemptione animæ suæ parentumque
suorum libera & potestativa manu eis contulit, idem
vero alodium memorato Abbati suisque successo-
ribus jure hæreditario sub tali conditione reddidi-
mus, ut annuatim in granario Canonicorum *Spiræ*
XXII. maldra filiginis claustralis mensuræ persol-
vant. Huic conventioni intererant:

Widekindus Decanus & SS. *Trinitatis* Præpositus.

Conradus Præpositus de *S. Germano*.

Otto Scholarum Magister.

Conradus Præpositus de *Nuobusen*.

Siffridus Wurmacerensis Præpositus.

Ut autem hæc rata & inconvulsa serventur, nostro
Canonicorumque sigillo firmamus.

Hujus rei testes sunt: *Hermannus* Marchio de
Baden.

Bertboldus ingenuus vir de *Alevelt*.

Hellengerus ingenuus vir de *Vranckenstein*.

Dimarus ingenuus vir de *Leimersheim*.

Ministe-

Simon de Sarebrucken.

Hermannus de Castele.

Reinberus & Frater ejus de Hornberc, omnes ingenii viri.

Acta sunt hæc Anno ab Incarnatione Domini MCLXXIX.

Voti itaque secundum primæ chartæ petita compotes facti Cœnobitæ piam sine labe, tranquillamque sine ulla infestatione vitam duxere usque ad turbida *Friderici I.* Imp. tempora, quibus se se ejus protectione muniri censuerunt non incongruum hinc in amplo diplomate Anno MCLXXVI. desuper impetrato, quod hic subjicimus, totius foundationis ordo repetitur, simulque progressus indicatur, tum alia insuper complanantur, quæ poterant diffidiis aliquando præbere locum.

In nomine sanctæ & Individuæ *Trinitatis Fridericus* Divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. — Si Ecclesiis & Ecclesiasticis viris, præcipue autem Religiosis personis viscera misericordiæ in hoc sæculo clementer aperimus, a retributore bonorum omnium nos inde condignam mercedem in æterna beatitudine recepturos speramus juxta illud Theologicum: Eleemosyna extinguit peccatum & Karitas operit multitudinem peccatorum. Ea propter cognoscat tam præsens ætas Christi & Imperii fidelium, quam successiva posteritas, quod nos interioris hominis intuitu pie considerantes honestatem sanctamque religionem dilecti nostri *Becelini* Venerabilis Abbatis de *Ubersdal* & fratrum ibidem Christo militantium ipsos præfentes

tem adivimus, obnixè rogantes, quatinus largitionem, quam Frater ipsius jam fecerat, ipse etiam suo assensu ac proprii sigilli impressione confirmaret; qui morte, affectuque fraterno compunctus eodem die, quo ossa relata fratris terræ sunt tumulata iussit subscripta hoc modo Kartæ imponi: Ego *Ludewicus Comes de Sarwerde prædicti Ludewici Germanus* amore fraterno ductus, prædium nostrum, quod vocatur *Loibetenburc*, in confinio *Vofagi* situm, rivulis scilicet: *Hermanesbach*, *Mos-alben*, & *Burchalben* ac monte qui vocatur *Haneberch*, inclusum, terram etiam cultam sive incultam, quatuor prædictis terminis inclusam & quicquid ibi habuimus, tradidi *Alberto Abbati Uterine-Vallis* ejusque successoribus per manum *Waltheri de Bruche* viri ingenui V. Idus Aprilis die scilicet eadem, qua Fratris mei *Ludewici dilectissimi* ossa terræ sunt in cœnobio de *Werneswitre* tumulata. Hanc nostræ largitionis elemosynam ratam esse in perpetuum decerno & tam præsentem quam futuros nosse volens, Kartam hanc conscriptam sigilli nostri impressione munivi.

Testes: Abbas *Rackerus Villariensis*.

Abbas *Balduinus Werneswitrensis*.

Abbas *Hornbacensis Conradus*.

Comes *Gerlacus de Veldunzen*.

Comitis de *Sarbruchen* tres filij videlicet *Albertus* Præpositus *Fridericus* & *Heinricus*.

Hugo de Hagene & filius ejus *Theodericus*.

Walther de Bruchen.

Godefridus de Volmeringen.

Simon

bati & fratribus prænominati monasterij exemplo prædecessorum suorum libere tradiderunt in præsentia & testimonio *Tirrici* ArchiEpiscopi *Bisuntini*, *Henrici Argentinensis* Episcopi, *Heinrici Basileensis* Episcopi, *Bertboldi Nuenburgensis* Electi, *Dedonis* Marchionis, *Otonis* Marchionis de *Merberen* Comitibus *Alberti de Tagesburc*, *Heinrici* Comitibus de *Witbin*, *Burchardi* Burggravij de *Queremwoorth* & *Egelolfi* de *Urselingen*, & nos deinde *Ubertal* accedentes super altare beatæ *Mariæ* Dei Genitricis idem allodium contradidimus ita sane, quod nullus omnino jus advocatiæ vel aliam potestatem ibi habeat, vel exercere præsumat præter Abbatem illius loci; cum enim *Henricus de Meistersele* jus Advocatiæ in eodem loco sibi diceret, pro bono pacis dedimus ei XX. marcas argenti, sub hac conditione, quod ipse prædium suum quod habuit in *Wizenburc* resignavit super altare beatæ *Mariæ* Spirensis Ecclesiæ Majoris & Filius noster *Fridericus* Dux Suevorum a *Spirensi* Episcopo recepit & idem *Henricus* ab eo. Omne quoque *Almeinden* supradicti allodii in quolibet genere utilitatis suæ super idem altare in *Ubertal* contradidimus sicut prædicti largitores habuisse dinoscuntur & præscripto ordini libere contulisse, cujus rei testes sunt:

Otto & *Conradus* filii nostri.

Godefridus Dux *Lovanix*.

Comes *Bertholdus de Andebe*.

Hermannus Weise.

Albertus de Hiltenburc.

Et Magister *Andreas* Scholasticus *Spirensis*.

Et

Et hæc siquidem omnia, sicut superius distincta sunt & expressa, sæpedito monasterio Imperiali auctoritate confirmamus. Hujus rei testes sunt:

Ulricus Spirensis Episcopus.

Heinricus Pragensis Episcopus.

Cunradus Palatinus Comes de *Reno*.

Cunradus Præpositus de omnibus sanctis in *Spira*.

Otto de *Stuzzelingen*.

Wernerus de *Bolanden*.

Burchardus de *Kestenberc*, &

Druchfardus frater ejus.

Bertholdus de *Hobenbart*.

Dammo de *Büenbach*.

Ego *Johannes* Imperialis aulæ * vice *Cunradi Moguntini* Archi-Episcopi & Archi-Cancellarij recognovi.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis **MCLXXXVI** Indiçt. V. regnante Dom. *Friderico* Rom. Imp. glorioso. Anno regni ejus **XXXIII**. Imperii vero **XXXII**.

Datum apud *Haselach* III. Idus Novembris feliciter Amen. **

Præter Abbates hujus monasterii suis in ruinis sepulti, supra jam memoratos reperimus:

Hortibum & *Becelinum*, quorum illum Anno **MCLXIII**. alterum An. **MCLXXXVI**. in vis deguisse constat. dein occurrit:

Wigmannus qui cum *Alberto* milite de *Altrippe* An. **MCXCI**. contractum quemdam iniit.

Z 2

Mar-

* Deest: *Notarius* five *Proto-Notarius*.

** Ex Archiv. Administr. Heidelberg.

Martinus adversus quem *Wolfrannus* Abbas *Weissenburgensis* Anno MCCXIII. litem movit ratione Præposituræ S. Michaelis.

Ludoldus An. MCCXXV. G. Abbas *Uterinæ Vallis*. Subsid. Dipl. Tom. V. pag. 273. de quo sequens ad annum MCCLIII. superest noticia:

Ego *Hermannus* dictus de *Riepurc* miles notum facio — quod *Henricus* miles nobilis vir dictus de *Nusdorff* & uxor ejus *Margareta*, bona sua in *Merlebeim* vendiderunt *Ludoldo* Abbati & Conventui *Uterinæ-Vallis* &c. Testes: *Henricus* Comes *Gemini-Pontis*, *Gerungus*, filius *Henrici de Nusdorff*, *Theodericus* miles de *Uzzingen* & frater suus *Andreas*, *Cuno* de *Gundramistein*, *Theodericus de Sciezstât* & alij quam plures. Datum An. Dom. MCCLIII.

Et alia de MCCLVI. — Ego *Hermannus de Rietberc* notum facio quod accedente consensu conjugis meæ *Cristinæ de Stralencerc* & trium sororum mearum videlicet: *Jutta de Magenbeim*, *Elisabeth de Steina* & *Susannæ* & *Rudolfi* mariti sui sororij mei de *Bazzendorff* prædia quædam in *Offenbach Ludolfo* Abbati *uterinæ vallis* vendidi — An. MCCLVI. Testes *Hermannus senior de Rietberc* &c.

Stephanus. Testis adhibitus in litteris *Henrici II* Episcopi *Spirensis* pro Asceterio pontis-salutis. Anno MCCLXII. vid. Acta academix *Theodoro-Palatinæ* Tom. II. pag. 9.

Anselmus. memoratur in tabulis *Joannis* militis de *Scharpfeneck* & *Agnæ* sororis ejus dictæ de lapide An. MCCLXXIII.

Arnol-

Arnoldus. acquirit An. MCCLXXXIX prædium quoddam a *Burchardo* milite de *Gundramistein*.

Henricus subscriptus reperitur piæ cuidam donationi factæ a *Luckarde* nobili matrona Anno MCCCXXVI.

Joannes. is bona quædam alienat in *Gerolsheim*. An. MCCCXCIII.

Nicolaus. legitur in chartis oppignorationum An. MCCCXXXIX.

Wigandus in litteris An. MDLI.

CXXXVIII.

MICHAELIS DE LEONE GESTA OTTONIS DE WOLFFKEEL EPISCOPI WIRCEBURGENSIS AB ANNO ELECTIONIS SUÆ MCCCXXXIII. USQUE AD EJUSDEM OBITUM MCCCXLV.

In Dei nomine Amen. Notabiliter est sciendum quod anno Domini M. CCC. XXXIII. Kalend. tertio Augusti, felicitis recordationis Dominus *Otto Wolfskel*, in Ecclesia *Herbipolensi* Archidiaconus, & quondam dominus *Hermannus de Lichtenberg*, Domini *Ludovici IV.* Cæsaris Cancellarius, & Canonicus *Spirensis*, in discordia Electi ad Episcopatum *Herbipolensem*, ex obitu recolendæ memoriæ domini *Wolframi de Grunbach* Episcopi, patruï ipsius domini *Otonis*, tunc vacantem, fuerunt: sed eodem anno subinde IV Non. Decembris dominus *Joannes Papa XXII.* eidem Domino *Otoni* de ipso Epi-

scopatu providit; deinde quoque Anno Dom. M. CCC. XXXIII. die XXI mensis Julii in civitate *Leodiensi* in Ecclesia S. *Bartbolomæi* ipse sic provi-
sus in Episcopum *Herbipolensem* fuerat consecratus,
& deinceps Anno M. CCC. XXXV. III. Kalend.
Augusti idem dominus Episcopus, de civitate *Me-
tensi* in Franconiam reversus in suorum contribu-
tium Castro *Rosseberg* se recepit, & eodem anno
III. Kalend. Septembris Forum *Herbipolense* ascen-
dit, & a civibus ibidem præsentibus sibi fuit hul-
datum, deinde vero VII idus Decembris capitulum
Herbipolense ipsum dominum *Otonem* in Episcopum
suum recepit, & possessiones munitionum Episco-
patus assignari mandavit.

Deinde Dominus *Otto* in suo Episcopio execra-
biles Hæreses & hæreticos Errores & vitia extir-
pavit, ac etiam de Consensu & collaudatione Ca-
pituli sui ac aliorum, quorum intererat, Capel-
lanam B. *Mariæ* in *Retzbach* in Cenobium Monacho-
rum debentium fore subjeetorum Abbati monaste-
rii in *Nuenstatt* ejusdem Diœcesis, Canonice insti-
tuit, eidemque cenobio Ecclesiam parochialem ibi-
dem in *Retzbach*, prædictoque Monasterio in *Nuen-
stat* Ecclesias parochiales in *Karbach* & in *Steinfel-
den* incorporavit; similiter Scolasteriæ suæ Eccle-
siæ *Herbipolensis* in *Burgbernheim*, Cantoriæ vero
in *Biberbach* Ecclesias parochiales, ex piis & justis
causis rite incorporare, plurima quoque beneficia
Ecclesiastica, ac etiam Hospitalia in suo Episcopa-
tu, ob augmentum cultus divini, & operum pieta-
tis instituendo, confirmare curavit.

Insu-

Insuper Jura patronatus Ecclesiarum parochia-
lium in *Wisenfelt*, & in *Sweberiet*, sibi, & suo
Episcopo legitime acquisivit: præterea multum
proficuas, & utinam alibi præticandas, separa-
tiones bonorum inter Abbantias & Conventus, in
monasteriis S. *Stephani Herbipoli*, & in *Camberg*,
item in *Nuenstat*, in *Swartzach*, in *Teriff*, & in
Kitzingen, debite & provide ordinavit; insuper in
omnibus munitionibus ipsius Ecclesiæ, ruinosis,
amplius quam prædecessores sui intra centum an-
norum spatium, ibidem sumptuose ædificando,
impendit.

Idem dominus *Otto*, Excessus & defectus Ju-
dicii Ecclesiastici, statutis suis ipsius statum in me-
lius reformando; eodem modo fecit circa judicium
seculare, ibidem plures ereando de novo; & sa-
lariando quemvis eorum cum L libris Hallens.
prout etiam in litteris desuper confectis plenius
continetur; præterea multa salubria statuta ad pu-
blicam & Communem utilitatem in palatio *Herbi-
potensi* fieri provide ordinavit.

Idem dominus *Otto*, dominium in *Rotensfels*,
& *Gemunden*, nec non oppidum *Yppffboven*, cum
villa *Frieckenbusen*, & Castro *Hallerberg*, ad ple-
num; item, reliquam partem oppidi *Kitzingen*, &
villam *Meinberenbeim*, ac residuam dominorum de
Hobenlob partem villæ *Heitingfelt*, Comparando,
suz Ecclesiæ acquisivit. Insuper. Castrum *Walde-
burg* pro DCCC Libris Hallensium item *Burgbern-
beim* Burgraviis de Nurenberg a quondam dom.

Bertoldo de Sternberg Episcopo pro MM & DC Libris Hallens. ypotecata redemit.

Præterea anno Dom. M. CCC. XXXVIII. scilicet ydus Julii circa meridiem in campis prope oppidum *Ochsenfurt*, fideles clerici, & milites, ac armigeri, non nimis multi tunc propter inopinatam festinationem, sub vexillo beati *Kylian* victorioso, multos validos nobiles Suevos, & Bawaros, ac etiam nonnullos Francones, de prope *Rotenburg* oriundos, quorum omnium Capitaneus erat prædives miles *Luppoldus* Coquinarius de *Nortenberg*, qui cum eisdem Complicibus suis prædictum oppidum, tempore Treugarum, subintrando, taliter qualiter expugnavit, præter Turrim Castris per strenuissimum militem *Erkengerum de Sawelentheim*, viriliter tunc retentam; exiliunt milites Episcopi, ipsosque capitaneum, & sequentes, campestri & bellicoso conflictu debellarunt, captivando etiam illorum plures, quorum potiores, ut Vasalli, cum suis Castris & bonis Ecclesiæ *Herbipolensi* perpetuo propterea sunt astricti.

Item anno Dom. M. CCC. XL. in die palmarum dum populus oppidi *Meyningen* cum palmis exirent ad Ecclesiam S. *Martini*, proxime ab extra sitam, *Henricus de Slitze*, miles, Marschalkus Ecclesiæ *Fuldensis*, suo proprio nomine cum magna amatorum multitudine insidiando irruit, captiose fatagens oppidum capere, securibus etiam ejus valvas secando, Dominus Deus autem tam oppidum, quam oppidanos conservavit; in reditu vero eorum ad sua, *Erwinus*, & *Karolus de Buches*, & quam

quam plures complices eorum, per strenuum & sagacem militem *Thizelonem de Tbungen*, suosque socios, sub titulo ipsius domini Episcopi, debellati ac captivati fuerunt; deinde pro liberatione eorum, præfati Marescalus & captivi, infeudationibus bonorum suorum, & in scriptis sigillatis, eidem Episcopo & Ecclesiæ debite sunt ascripti. Præterea præfatus dominus *Otto* Episcopus amenum fortalitium seu castrum dictum *Welkersbusen*, quod erat militis *Godefredi de Eckersdorff*, situm sub castro *Landeswer*, prope oppidum *Meyningen*, & revera speluncam Latronum, bellicose obsedit, expugnavit, fecitque funditus demoliri.

Item anno Dom. M. CCC. XLIV. circa Festum paschatis dissidio Guerrarum inter ipsum *Ottonem* Episcopum, in sui subsidium tunc habentem dom. *Henricum de Virneburg* Archiep. *Moguntinum*, & spectabiles magnates *Henricum* Comitem de *Henneberg*, Juniores, *Joannem* Burggravium de *Nuremberg*, aliosque dominos Comites, & Barones quam plures & sub ipsorummet dampno adjutores suæ Ecclesiæ, ex una, & suos cives *Herbipotenses* unitos & conjuratos heu! tunc cum domino *Ludovico* Imperatore *Romanorum* IV. & oppidanis in *Nuremberg*, *Wizzenburg*, *Rotenburg*, & *Windesbeym*, ab alia parte; suadente diabolo, suscitato, & ad messes tunc proximas continuato, machinarum absque diversis apparatus utrimque hostiliter præparatis, tandem favente Pacis autore, dissoluta est unio Conjurata, & compositio æqua & amica,

amica, non sine excellenti Gloria ipsius Ecclesiæ *Herbipolensis*, intervenit.

Item anno prædicto XLIV. circa Festum *Martini*, dominus *Otto* in persona propria, solempniter & potenter devenit ad Campos oppidi *Frankenfurt*, erecto solo *Baniero* Ecclesiæ suæ *Herbipolensis* cum CCC suis militibus & armigeris, ac eorum sequacibus DCCC armatis, in subsidium opportunum Ecclesiæ *Moguntinae* contra illustrem Principem dom. *Rupertum* comitem *Palatinum*, suosque fautores, tunc siquidem ipsi Ecclesiæ *Moguntinae* in suis Jurisdictionibus & munitionibus injuriari Conantes.

Anno Dom. M. CCC. XLV. mense augusto, ipse dominus *Otto*, a Deo quidem propter multimoda sua merita, perennandus, tunc ad mortem heu! ægrotare cæpit, & nihilominus pro gloria ac utilitate Ecclesiæ suæ dominia munitionum *Rotingen*, *Ingelstad*, & *Rysenberg*, cum pertinentiis earum, & juribus patronatus, pro XVII millibus librarum Hallensium a nobili *Craftone de Hobentoch*, paulo ante obitum, rite emit, ac deinde XXIII die ejusdem mensis augusti, paulo ante horam vespertinam in *Herbipoli* in castro montis B. Virg. *Mariae*, compos mentis, devote obiit, propter apostema seu exulcerationem pulmonis, Episcopatum possedit X annis, minus VIII diebus.

Est præterea sciendum, quod sæpèfatus dominus *Otto*, in castro illo montis B. Virginis *Herbipoli* fuerat conceptus genitus & educatus, quod castrum *Otto de Wolffskel* avus suus, seu pater *Ottonis*, patris

tris ipſius *Ottonis* Epifcopi, & *Richolfus* dictus *von der yſern boſen*, pater aviæ maternæ ejuſdem domini Epifcopi, milites Eccleſiæ *Herbipolenses* & caſtrenſes dicti Caſtri, ſtrenue & ſagaciter defende-
runt, videlicet: cum cives *Herbipolenses* felicis Re-
cordationis dominum eorum *Hermannum de Lob-
deburg* Epifcopum in palatio ibidem captivaſſent,
& multos milites & armigeros in ponte Mogi, an-
te & retro captioſe concluſos, præcipitarunt, &
aliter occiderunt. Ipſe itaque dominus *Otto* ſuis,
& progenitorum ſuorum meritis, taliter in Epi-
ſcopatu *Herbipolenſi* proſperatus fuiſſe Communiter
judicatur, & poſt ſe Communem Benedictionem
reliquit.

CXXXIX.

JOANNIS BENNING
STEMMA VETERUM COMITUM, DUCUM
LUXEMBURGENSIUM, PLURIMIS EO-
• RUNDEM CHARTIS ASSERTUM.

Ab anno DCCCCLXIII.

Uſque ad annum MCCCCLI.

Comites *Luxemburgenses*, per *austria moſſellanie*
duces, a *Pbaramundo I francorum* Rege, ori-
ginem ſuam trahunt. *Pbaramundus*, *marcomiri*
filius, Rex declaratur anno Chriſti CCCC XIX,
genuitque ex uxore ſua *agnete*, *Cimbrorum* Regis
filia, *Clodionem*, cognomento *Crinitum*, qui circa
annum CCCC XXX Regnum paternum adiit. Hic

ex

ex *Basina Thuringorum* Regis filia, suscepit *Ran-*
garium, Albericum, seu Alberonem & Reginaldum
Albericus in Alfatia, Mosellania, arduennæ, Bra-
bantia, Cæterarumque ditionum Rbeno adja-
centium Regimen admissus est anno CCCC LXVIII.

Hic ex *Agnete, Theodorici, Gothorum* Regis
filia genuit filium *Waubertum. Waubertus, aucto*
tam in *arduenna, quam & alfatia* dominio, circa
annum CCCC LXXXVIII genuit ex *Lucilla, Ze-*
nonis Imperatoris Sorore *Ansbertum & Waubertum.*

Natu major *Ansbertus, restituitur in possessio-*
nem bonorum paternorum, quæ *Clotarius Franco-*
rum Rex in potestatem suam redegerat anno D XXI,
& ex *Blitbilde, Clotarii* filia procreavit *Arnulphum,*
Ferreolum & Clodulphum. Obtinuit insuper *Ansber-*
tus marchiam *antverpiæ* cum oppidis circumjacenti-
bus, addiditque *Clotharius* Rex *mosellæ* provin-
ciam ab urbe *mettensi* *Coloniã* *aggrippinã* usque.

Adiit postmodum anno D LXX paternam hæ-
reditatem *Arnulphus, qui & Ansbises* dictus est, su-
scipitque ex *Oda, Gunzonis Sueviæ* ducis filia filium
unicum *Arnulphum.*

Arnulfus, hujus nominis II dominiis paternis
anno DCI præficitur, eique ex *Oda, Bononiæ* co-
mitis filia, nati sunt *Clodulphus, Ansbises, Valgi-*
fus, Arnulphus & Maria. Hac ætate floruit *Au-*
strasiæ Regnum, quod *Dagobertus* a Patre *Clothar-*
io francorum Rege obtinuit.

Clodulphus, patre eremum ingresso, succedit
circa annum DCXXXIX. Duxitque *Mariam Clo-*
tharii francorum Regis filiam, ex qua genuit
Mar-

Martinum, Pippinum, Arnoldum, aliosque Liberos.

Martinus in parentis dominia admissus anno DCLXXIII occiditur circa annum DCCX. is ex *Beatrice arduennate* procreavit *Eleutherium & Lampertum*.

Eleutherius, qui & *Eucharius* dictus est, Patri surrogatur: verum, defuncta conjugē suā *beatrice*, Comitis *Habsburgi* filia, ex qua nullos susceperat liberos, rerum dominium fratri ultro cessit, & solitariam vitam amplexus est.

Lampertus, fratris Dominia adit sub annum DCCXV. qui postquam ex *Maria Bononiæ* comitis filia, procreasset *Lotberum*, aliosque plures liberos, fratris vestigia secutus est.

Lotberus abdicanti parenti circa annum DCCL successor datus, genuit ex *Terentia*, *aistulphi longobardorum* Regis filia, *Fridericum*, aliosque plures Liberos.

Fridericus, paternam hæreditatem assecutus est anno DCCLXXXVII.

Sadigerus, *Friderici* supradicti filius natu major, postquam & is regimen suscepit, ducta *Mechtilde*, *atbiconis alsatiæ* comitis filia, *Raginerum* & alios. fuit *Sadigerus* *Lotbario Augusto* inprimis carus, obtinuitque ab eo in novo suo *Lotharingiæ* Regno haud pauca dominia. obiit tandem anno DCCCLXXVI.

Raginerus, qui & *Rainerus* & *Reginaldus* dictus fuit, patri adhuc viventi in cunctis suis ditionibus surrogatus est. duxit *Ermingardam Ludovici*

vici pii Imperatoris filiam, ex qua *Ricuinum* fustulit, aliosque.

Ricuinus anno DCCCCXVI. post parentis sui obitum universam hæreditatem cum fratribus divisit, ductaque in Conjugium *Gertrude*, *Fulconis*, qui *mosellanici* ducatus partem tunc tenebat, filia unica, res, ac possessiones suas exinde auctas vidit; regebat enim præter *arduennæ*, *Bullonii*, *viroduni*, & *guerrii* Comitatus; etiam marchiam supra *Scaldim*, hodie marchionatus *antvoerpiensis* districtus. obiit *Ricuinus* anno DCCCCXLV. relictis post se Liberis sequentibus.

I. *Godefrido*; qui in divisione paternæ hæreditatis obtinuit Comitatus *arduennæ*, *Bullonii* & *Viroduni*.

II. *Orboni*. Cui ducatus *austriæ mosellaniæ* obtigit.

III. *Sigifrido*, qui in Comitatu *guerrii* successit.

IV. *Fulcone*; qui marchionatum *antvoerpiensem* in sortem tenuit.

Ex his autem *Sigifridus*, postquam *Luxemburgum*, tunc arcem, cum attinentiis, sibi titulo permutationis acquisivisset, novam hujus nominis stirpem condidit, propagavitque latius.

SIGIFRIDUS.

Hic antea comes *guerrii*, sive *de guerra* (ut habent cartæ veteres) initia cum *Wickero*, monasterii S. *Maximini* prope *Treviros* abbate, certa quadam bonorum permutatione, Castellum, quod dicitur *Lucilinburch* in suum transmisit dominium anno Christi DCCCCLXIII ipso die festo palmarum, quæ

quæ tunc in diem XV Calend. may inciderat. factum probante *Brunone*, ArchiEpiscopi *Colonienfi*, qui *Ottonis* fratris sui locum in Imperio tenebat; nec non in idem simul assentientibus *Henrico*, *Treverorum* archipræsule, & *Friderico Lutbariensium* duce. hinc priori titulo suo ad supra dictum locum annexo, *Sigifridus Lucemburgi* primus comes audiit.

Ejus, præ aliis virtutibus, pietatem commendant *Ottonis* I Imperatoris Tabulæ, dat. id. may anno DCCCCLXXIII. indict. II. Regni dom. *Ottonis* XXXIII Imperii XII actum *Megeteburg*, per quas hortatu comitis *Sigifridi* fidelis sui, idem Imperator, eliminatis *Epternaco*, in quo *Wilibrodus* ArchiEpiscopus quiescit, ignavis clericis, monachos ordinis *S. Benedi* substituit.

Addimus & hic integram donationis chartam, quam idem comes ad altare *S. Maximini* obtulit.

In nomine sanctæ & individuae Trinitatis. quoniam omni homini necessarium esse pernosci-
tur, ut in hac vita positus, de futuris pie medite-
tur, & rebus transitorijs lucra æternæ vitæ merca-
ri conetur; Sacra exhortante scriptura: honora
dominum de tua substantia: itemque: sicut aqua
extinguit ignem, ita Eleemosyna extinguit pecca-
tum. idcirco Ego *Sigifridus* comes, cum conjuge
mea *Hadewigh*, hac salutifera admonitione Commo-
nitus, ob remedium animarum nostrarum, libe-
rorumque nostrorum superstitum videlicet seu de-
functorum, tradimus domino sanctoque *Maximino*,
qui in suburbio *Treverorum* quiescit, & cœnobitis
Deo prædictoque Confessori sub Regula *S. Bene-
dicti*

dicti militantibus, quibus venerabilis *Folomarus* abbas præesse videtur, in valle *alsyntiensi* in villa *Moriscb* in comitatu *Arduennensi*, Reginini filii nostri *Heinrici* comitis subjacenti, unum videlicet mansum *nurwulunck*, & ejus conjugis *Rozela*, successorumque suorum, altari S. *Clementis* in eodem monasterio posito, ubi corpora nostra diem extremi judicii expectabunt deo propitio; ita duntaxat, ut idem *Nivelongus* vel successores ejus, omni anno V. solid. probatæ monetæ persolvant ex eodem manso ab omni deinceps servitio libero servili, quatenus benedictione & licentia venerandi abbatis, sacerdos ibidem deo *Psalmodiæ* & missarum celebraturus sacrificia, his xeniis adjutus pro ereptione animarum nostrarum exoret libentius, reliquas vero nostræ possessiones in eadem villa consistentes, in communem Cœnobitarum usum, quicquid videlicet vel concambio vel thesauro nostro acquisivimus tam in mancipiis quam in ædificiis, molendinis, sylvis, pratis &c. Cum omni integritate servitio & censu, sicut eam hætenus habuimus, excepto *Ravachone* & conjuge & filiis ejus & hæreditate eorum. ea scilicet ratione, ut ego, & conjux mea *Hadewig*, usque ad terminum vitæ nostræ idem prædium in usum nostrum possideamus; post obitum vero nostrum in usum prædictorum cœnobitarum absque ullius contradictione pertineat. illud sane omnimodis in dei nomine rogantes, ut in anniversario obitus mei ex eodem prædio recordatio prædictis cœnobitis exhibeatur in memoriam nostri; ita enim rogamus atque obsecra-

feceramus: ne abbas vel aliquis ejusdem loci provisor alicui personæ ex eodem prædio aliquod beneficium accomodet, ne ut destructores Eleemosynæ nostræ, ab hæredibus nostris nostra permissione ad id commonitis, idem prædium perdant, nisi moniti respiscant. Siquis vero hæredum meorum, quod quidem fieri non credo, infringere voluerit vel temptaverit hanc nostræ traditionis cartam, inprimis iram dei, & sancti *maximini* incurrat, & quæ machinatur non efficiat, coactusque Thesaurario Regis centum libras auri, & mille talenta persolvat argenti. acta est hæc Traditio *Treviris* publice in monasterio S. *Maximini*, coram *Hilderado* ejusdem monasterii advocato; astante venerabili abbate *Folemaro* cum omni ejusdem congregatione, me *Sigifrido* comite & conjuge mea *Hadewig* tradente sub fidejussoribus, quos vulgo *Saliburgiones* vocamus, alio *Hilderado* & *Tiezolino*. Coram testibus: *Gozberto*, *Tanrado*, *Tietfrido*, *dudone*, *Ynwardo*, *Waleranno*, *Vuillerico*, *Inmono*, *Bertranmo* & multis aliis.-

Anno Domini: Incarnat. DCCCCXCIII Regni *Otonis* tertii X. indiēt. VI.

Vitam produxit *Sigefridus* usque in annum DCCCCXCVI, vel ut alii volunt usque M. reliquitque ex conjuge *Hedwige*, *Eustachii*, comitis S. *Pauli*, ex *Ida* *Lotharingica* filia, liberos sequentes.

I. *Henricum*; *arduennæ* comitem, S. *maximini* advocatum, ac postmodum *Bavariæ* ducem.

II. *Adalberonem*; Præpositum S. *Paulini* juxta *Treviros*.

Tom. X.

A a

III.

III. *Theodoricum*; ad *mettenses* Infulas promotum.

IV. *Gisbertum*;

V. *Cunigundim Henrico* Imperatori nuptam.

GISELBERTUS.

Ex supra recensitis *Sigisfridi* comitis liberis, successit defuncto Parenti *Gisbertus*, cujus in diversis cartis fit mentio, ubi & constanter comes de *Castello de Lutzelburg* dicitur ac vocatur. Suscepit is ex *Bertha alfonfi Bonnoniæ* comitis filia plures liberos, quorum primogenitus *Fridericus* ipsi in regimine postmodum surrogatus fuit; alter, nimirum secundo genitus *Conradus*, qui comitis *orolau-nensis* titulum præ se tulit, uxorem habuit *Gisclam* nomine; de qua prodiere: *Henricus*; *Conradus*; & *Maria*. Ex his *Henricus*, patris in comitatu *orkunensi* seu *arkunensi* hæres, duxit *adelam*, *Theodoric*i, *mosellani* ducis, filiam, suscepitque ex ea *Fulconem* & *Waleramum*. priore autem ex his defuncto absque liberis successit alter, qui postquam ex conjugē sua *Isabella*, comitis *Loffensis* filia, unicam suscepisset filiam, *Isabellam* nomine, hæc in matrimonium tradita fuit *Henrico*, duci *Limburgensi*, attulitque eidem pro dote comitatum *orokunensem*. Substitit hoc modo idem comitatus aliquamdiu in stirpe *Limburgensi*, donec sub *Marchionatus* titulo rediit per *Waleramum* in stirpem *Luxemburgicam*, ut infra videbimus.

FRIDERICUS.

Gisberti comitis filius natu major, parentem in regimine excepit, ac *Henrico* tertio Imperatori
in

in tantum carus extitit, ut ipsum *mosellano* ducatu donaverit. duxerat in conjugem *Gertrudim*, *Gozelonis gibbosi Lotbariorum* ducis filiam, ex qua suscepit *Sigefridum*, *Giselbertum* & *Henricum*; quorum duo priores postquam in pueritia obiissent, tertius autem ad *Leodiensem* Cathedram promotus fuisset, unica superstes remansit filia *Ermesindis*, quæ *Godefrido*, comiti *Namurcensi*, in matrimonium collocata fuit. jacent ambo hi conjuges sepulti in *Floreffia*, ejus monasterii si non fundatores, saltem benefactores præcipui extiterunt, id quod testatur eorum carta data anno Dom. Incar. M. C. XXI non. decemb. per quam ad eundem locum conferre dicuntur Ecclesiam de *Floreffia*, quam prius ad usus nostros jure allodii tenebamus; item decimam & dotem totius Ecclesiæ &c.

Obiit *Fridericus* comes anno MLXIII seu ut alii malunt anno MLXVI.

CONRADUS I.

Defuncto absque prole mascula *Friderico*, magna super hæreditate ejus orta est Contentio; verum, dum *Godefridus Namurcensis* eam uxorio nomine sibi vindicare conatur, *Conradus junior, orolani* comes, de quo supra egimus, jure potiore eam integre obtinuit, suisque posteris asseruit, prout litteræ ejus plures fidem faciunt, quibus appositum cernitur sigillum hæc inscriptione. **CONRADUS COMES DE LUCELENBURCH.** quamvis in iis, quas conditi a se ad pedem arcis suæ anno MLXXXIII Ord. S. *Benedicti* Cænobii,

testes extare voluit, haud aliter, quam *Conradus* comes, & uxor ejus sub nomine æque *simplici Clementia* vocentur: hanc autem *Henrici IV* Imp. filiam fuisse tradunt scriptores.

Nota est de cætero, *Conradi* comitis cum *Eberbardo Trevirensi* ArchiEpiscopo Controversia, de qua vetus author sic habet. *Eberbardus*, cum aliquando diœceses circuiret, a *Conrado* comite de *Lutzeburg* captus est; vestimenta sacerdotalia a militibus direpta, pallium discissum, corpus dominicum violatum & in terram projectum, Chrisma unctiois effusum est. Episcopus in *Luzelenburg* ad custodiam delatus; *Treberi* nihil eorum, quæ ad divinum officium pertinent, celebrare voluerunt, donec Romanum Pontificem de hac re per internuntios interpellarent; interim comes *Conradus* compulsus a plurimis Episcopum dimisit. Romanus Pontifex *Conradum* excommunicavit, & *Eberbardo* absolvendum commisit, qui tandem penitens *Treberim* venit, & humiliter a Pontifice absolutionem petiit, & impetravit, & ad satisfactionem quædam bona sancto *Petro* contradidit.

Adde, quod in plenioram admissi criminis expiationem illud supra nominatum Ord. S. *Benedicti* monasterium condidit, & peregrinationem in terram sanctam suscepit, in qua obiit anno MLXXXVI. die VI augusti.

WILHELMUS.

Conradi filius, hæres, ubi primum Regimentum adiit, novelli Cœnobii, juxta demortui parentis sui

sui votum, sedulam curam gessit, ejusque possessiones omnes stabilivit in modum, qui sequitur.

In Nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego *Wilhelmus* comes de *Lucemburgh*, cupiens imitari beatæ memoriæ Patrem meum *Conradum* comitem, & perficere, quod ipse incoepit, vel potius bona voluntate implevit, oratorium secus prædictum castrum ab eo fundatum, & ordini monachorum deputatum, rebusque suis, quemadmodum placuit, ditatum, liberum esse sub tuitione apostolica statui. quapropter in memoriam libertatis, aureum unum *Romæ* ad altare sancti *Petri* omni anno in die palmarum, sive in cœna Domini offerri constituimus; quem videlicet aureum in dictione prima, anno quinto beati secundi *Calixti* Papæ coram ipso apostolico manum comitis *Hermann*i offerendum transmisimus, quem etiam obtulit in die, qua consecratum est altare beati *Petri* apostoli.

Ergo quia nostris temporibus idem monasterium est perfectum, ut Pater meus ipsum locum omnino liberum facere disposuit; ego, ut superius dictum est, desiderans implere votum Patris mei, consilio domini ArchiEpiscopi *Brunonis Trevirensis*, & bonorum virorum, liberum abbatem illic constituimus. ita sane, ut baculum super altare accipiat; statuimus autem, ut Abbatem aliunde non habeant, si in eodem loco per gratiam Dei dignus quisquam potuerit inveniri, si vero, quod absit, ibi repertus non fuerit, consilio bonorum virorum alibi idoneum accipiant, remota omni Laicali electione.

Advocatum in eadem abbazia esse prohibemus: sed si forte injuria aliqua inibi Deo fervientibus illata fuerit, a nobis sive a posteris nostris justitia requiratur, & nihil pro hac re nobis debeatur. Dominus autem hujus Castri nullum gravamen eis inferat, nec de placitis vel hominibus eorum se intromittat, nullamque prætiæ existimationem a bannalibus eorum exigat, nec homines eorum hospitando vexet &c.: hæc sunt autem, quæ eis inviolata conservari decernimus, scilicet dotem ejusdem Ecclesiæ, mansum unum indominicatum, & quatuor mansos vestitos, &c. hæc omnia eidem cœnobio donata sunt a patre meo in die dedicationis cryptæ anno Incar. Dominicæ MLXXXIII annuente matre mea Clementia, & fratribus meis, in præsentia Domini *Hermanni metensis* Episcopi, sub testimonio Nobilium virorum, quorum nomina hæc sunt: *Raimboldus, Becelinus, Thirido, Richardus, Bertrandus, Albertus.* postea vero cum Pater meus in via *Hierosolymitana* defunctus & sepultus est, post duos annos inde translatus, & quarto anno in prædicta Crypta esset tumulatus, venerabilis mater mea eodem die allodium quod dicitur *Mörisch*, Christo & ejus genitrici, assensu filiorum suorum dedit, itemque aliud *Schaisfedinges* nomine, in campis, in pratis & silvis cum familia non modica.

Omnia igitur, quæ a Patre meo donata sunt, & a matre mea Clementia, post ipsius decessum, oblata sunt, sive fideles quique pro animabus suis ipsi loco obtulerint, seu a nobis nunc ad honorem
ejus-

eiusdem Ecclesiæ constituuntur illibata & absque omni calunnia permaneant. quicumque autem ipsi injuriam erogaverint, & sive fraude, quod eorum est, abstulerint, ab advocato illorum *Petro* apostolo excommunicentur, a præsentī Ecclesia, & a regno Cœlorum, nisi restituerint. hujus confirmationis & supradietæ constitutionis nostræ chartam Ego & filius meus *Conradus*, super altare ipsius cœnobii sigillatam posuimus, in præsentia domini *Folmari*, primi abbatis, & fratrum cum eo degentium, & Nobilium virorum, quorum nomina hæc sunt: *Hermannus* comes de *Salmis*, *Godefridus* comes de *ursimonte*, item *Godefridus* comes de *Esch*. *Gerardus de Rotio*, *Cono de aldengis*, *Rodulfus de Cancre*, *Theodoricus de Borseit*, item *Theodoricus de viscepach*, *udo*, *albertus de Pris*, *We celo* advocatus, *udo*, *Humbertus*, *Godefridus*, item *Godefridus*, *Wigericus*, *Sigifridus* & multi alii, qui interfuerunt.

Accessit postmodum etiam *Brunonis* ArchiEpiscopi *Trevirensis*, qua loci diocæsani, omnium præcedentium gestorum ratihabitio, data anno dom. Incar. MCXXIII. indiët. I *Henrico* V Rege, IV Imperatore, Regni quidem XXV Imperii vero XIII.

Duxerat *Wilhelmus* comes uxorem *Mechtildim*, *FridERICI*, *Sueviae* ducis filiam, ex qua procreavit *Conradum* sibi successorem.

CONRADUS II.

Extat in archivo S. *Maximini* charta sequens ab ipso condita.

Ego *Conradus* comes de *Luzelenborch*; postquam providente Deo, post discessum piissimi genitoris

nitores nostri *Wilhelmi* comitis, de manu Regia quicquid juris nostri est, cum omni integritate recepimus, Consilio fidelium nostrorum, quid nos hominibus nostris, quid nobis homines nostri, quid nos Ecclesiis, quid nobis Ecclesiæ, ad advocatiam nostram spectantes, deberent; sollicite perscrutari studuimus; unde, cum in Ecclesiam beati *Maximini* proximo die post festum ejusdem gloriosi confessoris venissemus, & in loco nobis præparato ad celebrandum placitum sedissemus &c. datum *Treviris* anno Dom. MCXXXV regnante *Lothario* Rom. Rege, *Treviris* præfidente *Alberone* Archiepiscopo, hinc constat, monasterii *S. Maximini* clientelam comitibus *Luxemburgensibus* jam ab antiquo competiisse.

Fuit *Conrado* uxor *Elisabetta* filia *Godefridi* comitis *Namurcensis*, cum qua genuit filium, *Henricum* nomine qui postmodum factus est *Leodiensium* Episcopus. filiam vero *Gertrudim*, quæ cuidam *Conrado* comiti nupsit. Obiit itaque *Conradus* nullis sibi ad succedendum relictis Liberis.

HENRICUS I.

Post mortem *Conradi* comitis, nullus, qui relictam hereditatem adiret, visus est proximior, quam *Henricus* ex *Godefrido* comite *Namurcensi* & *Erminfunda* *Fridericii*, quondam *Luxemburgensis* comitis filia progenitus, qui & eandem adiit, ac cum sua conjunctam tenuit.

Secutæ sunt paulo post acerbæ illæ conflictationes, quas ratione abbatiæ *S. maximini* idem comes,

mes, qua loci advocatus adversus sedem *Trevirensis* sustinere opus habuit; dum autem iis quoque se immiscuit *S. Bernardus*, *Adalberonis* ArchiEpiscopi partes fovens, non viderat *Ottonis I* Imp. præceptum in archivo dicto abbatiaæ affervatum, datum anno DCCCCLIII die XIII Kal. Septemb. per quod similes in *Ruotperto*, *Adalberonis* prædecessore, ausus aperte reprobantur, notanter omne id, quod in piscatione & venna quadam in *Rovera* fluvio constructa alias tentaverat; ut ut demum sit; tabulae, per quas *Conradus II* Rex *Adalberoni* prædicto abbatiam *S. Maximini* donat, ita desinunt. datum & actum *argentinae* anno dom. incar. MCXXXIX indiēt. II regnante dom. *Conrado* Rom. Rege II, anno regni ipsius II. testes subscribere *Bocho*, *Wormatiensis*; *Stephanus metensis*, *Imbrico Wirzeburgensis*; *Wernerus monasteriensis*, Episcopi. *Guibaldus*, abbas *Stabulensis*, *Fridericus* Regis *Germanus*, dux *Sueviae* &c. excepit has turbas fatalis transactio, per quam comes per omnia ArchiEpiscopo satisfaciens, rejuravit ei fidelitatem, & verpivit * in præsentia mea (Regis videlicet) & omnium, qui adfuerunt, abbatiam & omnem abstipulavit ** de ea calumniam; ut habent verba Regii diplomatis, quod fuit datum pridie non. januarii. indiēt. IX anno dom. incar. MCXLVI regnante *Conrado* Rom. Rege II anno Regni ejus IX

A a §

actum

* *Verpire*, possessionem alicujus rei dimittere. charta an. 1145. apud Calmet Tom. 2. Hist. Lotharing. inter probat. col. 324.

** dimit. sit.

actum *Spiræ*. testes vero in eodem occurrunt: dom. *Bernardus Clarevallensis* abbas; *gorlandus floreffienfis* abbas; *Fridericus Suevorum*, *Conradus Burgundionum*, duces. *Hermannus*, palatinus comes de *Rbeno*; *Henricus* comes de *arle*; *Walricus* comes de *Luzelburg*; *Warnerus* frater ejus; *Simon* comes de *Sarburg*; *Remboldus* comes de *yfenburg* &c. quæ omnia in grave præjudicium comitum *Luxemburgensium* vertisse quis non videt? sed dandum fuit aliquid importunis ArchiEpiscopi precibus ac sollicitationibus, eisque etiam assentiendum, eoquod ad electionem *Conradi* in Regem *Romanorum* haud parum opellæ contulisset. Cæterum extant *Henrici* nostri chartæ duæ, quarum una Erectionem parochialis Ecclesiæ *S. Nicolai* in oppido suo, altera adjacentis monasterii *S. Mariæ* possessiones stabilit utriusque initium & finem hic habe. Ego *Henricus*, *Namurcensis*, & *Lucelburgensis* comes &c. gesta sunt hæc anno Dom. MCLXVI. Ego *Henricus*, dei gratia, comes *Namurcensis* & *Lucemburgensis* &c. acta sunt hæc in monasterio *B. Mariæ* de *Lucenburg*. anno Incar. MCLXXXII. indiēt. XV. Regente sanctam Romanam & apostolicam Ecclesiam dom. *Cælestino*, summo & universali Pontifice, anno Papatus ejus I Regnante dom. *Friderico* Imperatore. uxorem habuerat *Henricus agnetem*, *guelldriæ* comitis filiam, ex qua præter unicum *Ermesindam*, nullos reliquit liberos superstites. quodsi *Croonendallio* annalium *Namurcensium* scriptori, fides habenda est, jacent ambo hi conjuges sepulti in monasterio *Floreffia* ubi contigua eorum monumenta non
nisi

nisi nuda hæc. *Henricus & Agnes*, nomina præ se ferunt.

ERMESINDIS.

Parentum obitus *Ermesindi* omnimode luctuosus extitit. quandoquidem utroque comitatu & *Namurcensi* & *Luxemburgenfi* (quod pro feudis Imperii masculinis haberentur) exuta, spem simul omnem videbatur amisisse: ni conjugis sui *Theobaldi*, *Barrensis* comitis, fortitudo ac prudentia desolatam rerum statum vertisset in meliorem. etenim; contractu mox cum *Burgundionum* duce, cui *Luxemburgenfis* ditio a Cæsare donata fuerat, inito, eam recuperavit feliciter. verum pro *Namurcensi* dimicandum fuit adversus *Flandriæ* comites, e quorum manibus partem saltem aliquam hujus ditionis evicisse, fati aliquando visum fuit. tabulæ transactionis anno MCXCIX desuper initæ, sic fere loquuntur.

Habita diu guerra inter *Balduinum*, comitem *Flandriæ*, & *Hannoniæ*, & *Philippum*, fratrem ejus, comitem *Namurcensem*, & *Theobaldum* comitem *Barri* & *Lucemburg*; hoc modo est facta pax & concordia inter eos. primo, quod tota terra, quæ est ultra *mosam* versus *arduennam* usque *nemus* quod dicitur *ars*, remanet comiti *Barri*: sed ipsum *nemus* totum remanet *Philippo* fratri *Balduini* &c. ego *Balduinus*, *Flandrensis* & *Hannonensis* comes & *Margaretha* *flandrica* comitissa, uxor mea & *Philippus* comes *namurcensis*. & *Henricus*, fratres mei consensimus.

Testes

Testes: *Maria* comitissa *flandrensis*, & *Hannoniensis*, *Henricus* frater comitis *flandrensis* & *Hannoniensis*, *gerardus*, Præpositus *Brugensis* & Cancellarius *flandrensis*, *Wilhelmus*, patruus comitis *flandrensis* & *Hannoniensis*. actum apud *Dynamum*. in monasterio *S. medardi*, juxta pontem, VII Kal. augusti anno MCXCIX.

Rebus in eum modum compositis *Theobaldus* haud diu post sacræ militiæ nomen dedit, ac in *Palæstinam* profectus, diem illic supremum clausit. flevit aliquanto tempore conjugem optimum *Ermesindis*, sed oportunam nacta occasionem, qua ditionibus suis integrum marchionatum *orolauensem* reannectere posset, transiit ad secundas nuptias cum *Waleramo Limburgico* sub Conditionibus hic infra expressis.

Ego *Walramus* filius *Henrici* ducis de *Limborck* & marchio *arlunensis*; castrum meum de *arlon* cum omnibus appenditiis, tam in hominibus quam casamentis & rebus omnibus ad idem Castrum meum pertinentibus, laude & assensu prædicti patris mei ducis & fratrum meorum *Henrici* de *Valckenburg* & *gerardi* de *Borne* & etiam filiorum meorum *Henrici* & *Walrami*; dominæ *Ermesindæ*, comitissæ *Lucelenburgensi* & *Ruppenfi*, uxori meæ, in legitimam dotem contuli & concessi. Si uxor mea *Ermesindis* de me prolem susceperit, quilibet hæredum, tam illorum, quos de me genuerit, quam ille hæres, quem uxor mea prædicta, priusquam eam ducerem, habebat, in hæreditate habeat id, quod de jure debet habere.

Si

Si vero de me prolem non habuerit, hæreditas sua ad hæredem suum revertetur; hæreditas autem mea meis hæredibus remanebit. promissi etiam jurejurando; quod Nobiles, milites *Burgenses*, & quoscunque alios homines ad honorem de *Lucelburg*, *Ruppis* & *durberti* pertinentes, in ea libertate, in eo honore dimittam esse & vivere, in quali honore & libertate, tempore *Henrici*, pie memorie quondam comitis *Namurcensis*, uxoris meæ patris, permanferunt. hæc omnia &c. me firmiter & semper servaturum super sacrosanctas reliquias juravi — actum anno verbi incarnati M.-CC. XIII. mense majo.

Sequitur ratihabitio præcedentis contractus.

Notum sit omnibus &c. quod Ego *Heinricus*, dei gratia dux de *Lemburg*, & Marchio de *arlus*, filio meo *Waleramo* dedi terram totam de *arlus*, & ipsum Castellum cum universis militibus & civibus in Castello manentibus, advocato tamen excepto; hoc pacto præhabito, quod prædictus *Waleramus* hæc dabit in dotem comitissæ de *Lucelenburg* &c. rediit hoc pacto *arlunensis* ditio in pristinum dominium, a quo per similem fere contractum olim abalienata fuerat; ut supra jam ostendimus.

Walrami nostri, qua comitis *Luxemburgensis*, qua deinde post parentis obitum, etiam *Limburgensis* ducis simul extant chartæ duæ tenoris sequentis.

Walramus comes *Lucelburgi*, *Rupensis* & Marchio *arluni*, universis tam præsentibus, quam futuris, ad quorum notitiam præsens scriptum pervenerit, pie vivere & veritatis in Christo testimonium

nium accipere. hæc sunt danda tenaci memoriæ, quæ, si quo casu oblivionem attingerent, nostris forte successoribus generare possent incommodum aut errorem. eapropter noverit tam præsens ætas, quam successura posteritas, quod Pater meus *Henricus* dux de *Limburg*, Zelo piæ devotionis incensus, de consensu meo, & suorum ministerialium Consilio, partem quandam allodii sui *Cometiæ* de *dalcem* adjacentem, terram scilicet, & nemus rivo *Bercum* contiguum, abbati *Widoni* & fratribus suis de *S. agatha*, Cister: ordinis, pro remedio animæ suæ ac meæ, & parentum in Eleemosynam libere & absolute contulit, ut fratres jam dièti abbatiam suam ad locum eundem transferant ipsis magis idoneum. dat. anno dom. MCCXVI.

Walramus dux de *Limburgh*, comes de *Lucemburg*, & marchio de *Arlon*; universis Christi fidelibus notum esse volumus, quod Conventui sanctimonialium de *Roberti-monte*, Cister. ordinis, nemus *nigerrii*, sicut in *Spilunca* ejusdem loci usque ad nemus earum extenditur, contulimus & concessimus perpetuo possidendum. dat. *Limburg* anno gratiæ. MCCXXI. ingenitæ pietatis hæc erant testimonia at fortitudinis militaris, per quam jura uxori suæ *Ermesindi* in comitatum *Namurcensem* competentia, revindicavit, specimen hic adducimus.

Notum sit omnibus &c. &c. quod Ego *Joanna*, *Flandriæ* & *Hannoniæ* comitissa post longam guer-
ram habitam inter me & *Philippum* marchionem *namurcensem* consanguineum meum & fidelem ex una parte; & virum Nobilem *Waterammum*, ducem de

de *Lemburg* & comitem de *Lucemburg* & Dominam *Ermensendam* uxorem ejus ex altera parte; super comitatu *Namurcensi*, Pax est reformata in hunc modum &c. actum apud dinantum. feria II post Invocavit. anno Domini MCCXXII.

Obiit *Walramus* anno MCCXXVI. fuitque primus, qui *Leonem Limburgicum* cum Fasciis Luxemburgicis conjungens, tam gentis quam & ditionis hujus suæ insignia ordinavit in modum, quo hodieum conspiciuntur, quove ipsemet pro sigillo usus est, hac circum apposita Epigraphe *Walramus. Comes. LucelB. Et Rupe. Et Marchio. arlunensis.*

Ejus relicta vidua regimen continuavit feliciter, sibi que pace & bello prospiciens, jufferat aliquando, ut qui equum & armaturam ferream habere non posset, *Wambursium*, lanceam, & Capellum ferreum gestaret; non minorem circa susceptos ex *Walramo* conjuge liberos curam gerens, dum enim filias, *margaretham*, *Theobaldo II Barrensi* comiti; *Catharinam Matthæo Lotbaringæ* duci; *Mariam Walramo* comiti de *falckenburg*, in matrimonium collocat. de filiis altum deliberavit, eorumque interea consensu in cunctis usæ est, ut vel ex charta sequenti constat.

Ermesindis comitissa *Lutzeburgensis*, & *Rupensis*, omnibus præsens scriptum intuentibus, in perpetuum salutem in domino.

Notum facimus, quod nos prædium de *Castel* apud *Monnedorff*, in quo sita est Capella S. *Salvatoris*, cum agris, quos homines nostri de *monnedorff*

dorff eidem Capellæ contulerunt, de consensu filiorum meorum videlicet: *Heinrici*, & *gerardi*, devotis in Christo priorissæ, & conventui ordinis *S. Mariæ magdalensæ* prope *Luzeburg*, liberaliter contulimus. &c.

Tandem vero oportunam nacta occasionem primigenito suo sponsam delegit, quam sequens contractus desuper initus, assatim commonstrat.

Ego *Ermesindis*, comitissa *Lucelburgensis*, marchionissa *arlunensis*, omnibus præsentis litteras inspecturis notum facio, quod *Heinricus*, dominus de *Lucelburg*, filius meus, ducere debet in uxorem *Margaretam*, filiam domini *Heinrici* comitis *Barrensis*, & idem comes dedit filio meo prædicto in matrimonio *Lineyum*, & Castellaniam cum dependentiis, hominiis & dominiis; ita quod *Lineyum* & Castellaniam cum supradictis omnibus, eidem debet facere valere septingentas libras annuatim, & si non valeret, ipse defectum ei tenetur assignare per dictum duorum bonorum virorum, quorum alter de hominibus meis, reliquus vero de hominibus comitis *Barrensis* debet esse; & si jam dicta terra plus quam septingentas libras valeret annuatim, hoc, quod supercresceret, sibi & aliis hæredibus suis remaneret, & hæc debent decerni per duos dictores prædictos, per assensum meum & *Henrici* filii mei, & comitis *Barrensis* ad hoc electos.

Terram autem supradictam debet comes *Barrensis* facere tenere filio meo libere, sicut allodium proprium, & sine servitio alicui propter hoc impendendo. Si vero *margaretham* filiam comitis sine hærede .

hærede Corporis sui, vel hæredes suos, si quos haberet de filio meo, de hærede in hæredem, sine hærede mori contingeret, terra prædicta ad comitem & hæredes suos rediret; & si *Elisabetham* filiam meam, prædicti Comitis sororem, filii mei *Walrani* uxorem, sine hærede corporis sui vel hæredes, si quos haberet, de hærede in hæredem, sine hærede mori contingerat, *marciolla* eum appenditiis suis, & *aranceyum* cum appenditiis suis redirent ad *margaretham*, filiam comitis, & ad *Henricum* maritum ejus, filium meum, & hæredes eorum; & tunc terra de *Lyneijo* supra dicta ad comitem *Barrensem*, & hæredes suos alios reverteretur.

Item, si *margaretha* sine hærede corporis sui, vel hæredes suos, si quos haberet de filio meo *Henrico*, de hærede in hæredem, sine hærede mori contingeret, *marciolla* & *aranceyum* cum appenditiis suis, sicut supra dictum est, ad comitem & hæredes suos reverterentur. dictus vero *Henricus* filius meus debet dotare suprafatam *margaretham* de septingentis libris Terræ in Castello & Castellania, in hominiis & dominiis, & in illo die, quo filius meus *margaretham* ducet in uxorem, debent nominari & Castellum & Castellania supradicta, & terra assignari per dictores supradictos. & idem filius meus tenetur ducere in uxorem eandem *Margaretham*, quam cito ipsa ad ætatem devenerit competentem.

Super hoc ipse filius meus fidem dedit, & Ego *Ermensindis* comitissa, mater ejus, hoc matrimonium & omnes conventiones supradictas tenere &

teneri procuravi & supra his fidem dedi; ipse etiam comes *Barrensis* ipsum matrimonium & omnes conventiones supradictas tenere & facere teneri, fide data, procuravit, & super his observandis amicos & fideles meos plagios constitui de tribus millibus libris metensis monetæ; similiter comes *Barrensis* super eodem matrimonio & super prædictis conventionibus tenendis, amicos & fideles suos plagios constituit, de tribus millibus libris metens. quod ut firmum sit, præsentis litteras sigilli mei munimine roboravi.

Actum anno Dom. MCCXXXI mense Julii.

CXL.

NICOLAI MAMERANI COMMENTARIUS DE ULTIMA CAROLI V. CÆSARIS EXPEDITIONE ANNO MDXLIV. ADVERSUS GALLOS SUSCEPTA.

Cæsar bellum in *Gallum* redintegraturus, XII *mai* circa horam IV a meridie, *Ferdinandum* Vice-Regem *Siciliæ*, *Lucenburgum* versus a *Gallis* secundo jam occupatum, *spire* præmisit, illud obsidione arctiore, magisque vicina, quam hyeme præcedente erat, cincturum.

XXVII. ejusdem mensis *Luceburgum* a nostris obsidetur sub Ducibus Vice-Rege, & *Wilhelmo* comite a *Furtemberg*.

XXIX. Primarii in oppido *Galli*, Legatos ad Vice-Regem in castra emiserunt, qui de oppidi dedi-

deditione proponerent, petito quatuordecim dierum spatio, intra quod, nisi Rex ipsorum, de necessitate dedendi sese, interim admonitus, ipsis milite & commeatu succurreret, oppidum relinquerent, bona tamen omnia cum dato salvo conductu asportarent. Vice Rex, accepta dedendi voluntate, octo illis dies concessit, cum integra reliquarum rerum petitione, bombardas tamen omnes relinquerent.

VI. itaque die Junii illucescente, oppidum dedidere, extrema rerum omnium inopia graviter & intolerabiliter pressi; de ipsa deditione Vice-Rex statim Cæsari, *Spiram* missio veredario, significavit, qui & VII ejusdem mensis eo pervenit. Exiverunt autem cum erectis & volantibus vexillis, cum bonis & prædis omnibus, cum Equis, & onustis curribus, relictis tantum grandioribus Bombardis cum pilis & pulvere nitrario, ex levioribus nonnullas secum avexisse feruntur. Dux eorum primarius fuit comes a *Joyeuse* præfectus in *Moson*, salvus conductus eis a Vice-Rege peditum & Equitum usque in Lotharingiam datus est; magnus prædatorei hosti, totiusque ejus ditionis vastatori concessus favor, magna (inquam) nimis hosti petulanti & protervo concessa libertas, ut qui paulo ante crudelitatem atque ferociam cum scelere & flagitio copularat. *Mamerum* pagum amplum & elegantem, uno milliari ab oppido *Lucenburgo* distantem, incendio crudiliter & furiose totum absumpsit atque delevit. Incolas, qui non fuga evasissent omnes ferro sustulit, duosque ex iis captos,

fune crasso de aratro abrepto, manibus eorum hasta militari perforatis, pertractos usque *Lucemburgum*, in carcerem immaniter pertraxit, in quo intra paucos dies cruciatu miserabili, tractationeque effexa atque iniquissima uterque vitam finivit. Si uspiam in mundo Terra est, quæ brevi temporis spatio Martis truculentiam atque ferociam ad extremum & per omnia sensit, *Lucemburgensis* sensit, quæ intra duorum annorum spatium, bis hoste dominante, vieta, bis eodem expulso ac fugato, recuperata est, quatuor maximorum Exercituum incurssiones atque impetum tulit, quater grassantium nunc hostium nunc amicorum irruptionibus vexata. Oppidum autem hi homines intra octo istos concessos dies plus vastavere ac destruxere, quam toto anno, conatique sunt, & ipsas Bombardas, quas relinquere cogentur, intra idipsum spatii, corrumpere & inutiles facere, intrusis, atque aductis introrsum silicibus ac fimo, relictae vero in oppido Bombardæ, duplices Cartanæ XXXIII. Cartanæ simplices XXVII. Falconetæ XX. Pulveris nitrarii dolia Mille quingenta.

Recuperato itaque *Lucemburgo*, Exercitus per *Mediomatrices* versus Commercii castrum, translato in *Franciam* bello ad eam partem ubi Campania Gallica incipit, confestim ductus est. Finitis autem X. Junii, Principum, statuumque Imperii comitiis, Cæsar, præmissis ad iter ex Fratre nepote *Maximiliano*, ipse eodem die statim post meridiem ad idem iter accinctus, Spira discessit, usque *Nusstat* oppidum, comitatus *Alberto Marchione*

ne Brandenburgensi & *Wolffgango*, magistro Teutonico, deducente ipsum aliquantum ad Itineris ingressum fratre *Ferdinando* Rege Rom. cum *Philippo* filio natu minare.

XI. *Junii*, venit cæsaream - *Lutbræam*, atque XII. quæ fuit dies sacramenti, ibidem quievit, & publicæ processioni missæque officio interfuit.

XIII. Profectus est usque *Zweybruck*, ubi ab ejus Loci duce acceptus est magnifice.

XIV. usque *Sarbruck* in prandio, & illinc ad *S. Naborem*, eademque die Comercii Castrum paulo ante a Vice-Rege obsessum se dedit, a quo deinde Exercitus ad *Liuiacum* obsidendum se transtulit.

XV. sub meridiem Cæsar *Metas* pervenit, & die sequente illuc perductus est comes *Buclinus* natione Germanus, captus non longe istinc a Mejeranis Rusticis, quod militem Gallo conscripsisset, ipsique adeo jam signa aliquot peditum transmisisset.

XIX. venit *Metas* ad cæsarem equis curforiis Princeps *Auraniæ*, indicans cæsari Helvetios in via esse, ut ad Gallum transeant, statimque eodem die paulo ante medium noctis, a Cæsare in castra ad Vice-Regem ablegatus.

XX. Comes *Buclinus* sententia ultimi supplicii damnatus est, lecta in domo, ubi ad custodiam servabatur, sententia, præsentibus Vice-Cancellario *Navio*, & *D. Boifoto* Consiliario. Altera die capite plectendus erat. Exstructum itaque in Foro, juxta ædem divi *Simplicii*, Tabulatum, illud circumseperunt duo signa peditum Germanorum, expectatumque ibidem ab octava usque ad deci-

mam horam est; tandem venit Dom. de *Lyna*, qui indicavit comitem per supplices preces ducis *Mauritii* Saxoniz, & Marchionis *Alberti* Brandenb. ac maxime Vice-Cancellarii *Navii*, vita donatum esse a Cæsare.

XXV. Venit *Metas* Dux Lotharingiz cum Fratre, Episcopo Metensi, ob Patris paulo ante defuncti seria apud Cæsarem negotia.

XXVI. Suspensus est *Metis* in foro juxta divi *Simplicii* quidam *Carolus* Trevirensis, Galli explorator, quod *Spiræ* in comitiis Principum fuisset, & omnia quæ ibi acta fuerant, ad Gallum transcripisset.

XXIX. Post X dierum obsidionem, *Liuiacum* capitur, sed in ipso jam adsaltu, atque irruptione, magno clamore deditur in gratiam Cæsaris, ob quam dedendi oppidi usque ad ultimam horam prorogata tarditatem multi cæsi sunt, sæviante recentis militis ira, quæ ex abrupto mitigari non potuit; capti autem fere omnes sunt cum ipso ejus *Loci* comite, ejusque Fratre comite de *Ruffii*, & *Brya*, ac domino de *Senej*, qui *Marianum* oppidum prodidisse fertur. Deducti fuere *Metas* ad Cæsarem, ac deinde in *Brabantiam* missi. In oppido vero magnus Commeatus inventus est, collocatisque in eo duorum signorum peditum germanorum præsiis, Exercitus illinc ad *St. Desiderii* oppidum obsidendum translatus est.

Julius.

VI. *Julii*. Cæsar *Metis* discessit usque *Pontem-mosæ*, præmissis impedimentis, quæ inter

LX scavæ pro pontibus navalibus, & XIV. molæ frumentariæ, quæ septem vehebantur curribus.

VIII. ejusdem. Usque *Mannwil*, at novum Castrum profectus est.

IX. *Tullum* venit, Imperialem in *Lotharingia* civitatem.

X. in *Pungii*, pagum.

XIII. in castra ad S. *Desiderium* oppidum venit.

XIV. Circa horam a meridie quartam egressi sunt oppidum circiter quingenti pedites, deductes paulo extra oppidum duos Equites ad Regem profecturos, statimque illis in viam, qua tenderent, constitutis, regressi in oppidum sunt, nostris in velitationem ad conflegendum, aut impediendum regressum, ab celeritate improvisam, & distantiam Loci non prodeuntibus; eadem die Princeps *Aurania*, cum forte cum Vice-Rege usque in suffossas munitiones aut Bombardas juxta oppidum prodiisset, ejaculatu Bombardæ hostilis lætaliter læsus est; pila bombardæ emissa forte lapidem quendam in aggere a fossoribus suggesto, recta ante Principem ejectum tetigit, qui subito impetu impulsus, Principis humerum sinistrum rapiens perfregit, ipso Vice Rege juxta adstante, simulque in terram corruente, sed fortuna non simili.

XV. mane, ab hora nona fere usque ad duodecimam, oppidum S. *Desiderii* irruptione violenta sed frustranea oppugnatum est. Primum per quinque signa Hispanorum, deinde per totidem

Germanorum succedentium: Nam cum ab ea tantum parte illa irruptio instituta esset qua vallus disiectus jaceret, muri que demoliti hiatus pateret, nec scalæ ullæ ad Expeditionem celerioremq̃ue conscensum allatæ & admotæ essent; facile, qui intus erant, Hostes in eam partim turmatim accumulati, nostros vago adcurfu pertinaciter instantes, bombardis, balistris, hastis, telis & aqua ferventi repulerunt; præterea, cum ille oppidi locus elevatior esset, & ad angulum alteram muri quadraturam contingentem jaceret, facile nostri ex utroque propugnaculo bombardis impeti ac feriri potuerunt; id quod *petrum Ludovicum*, primarium Hispanorum, virum rei militaris expertissimum minime latuit; prædixit enim omnino difficilem pergravemque eam fore expugnationem propter commoditatem, quam ex eo loco hostes in nostros haberent, & ob id, cum eam institui & parari cognosceret, illico se in lectulum conjiciens, valetudinarium finxit; quanquam non minimum oppidi non expugnati Hispanorum præproperem in adcurfum festinatio dederit: nam ut primum in suffossiones & munimenta deducti essent, confestim in irruptionem apertam & adsultum exierunt, non expectantes tantisper donec & germani sub munimenta induci possent ad continuum & indivisum successum; Hostis enim ubi vidit ab Hispanis aperte adcursum intentari, illico ita Bombardarum jaculis undique fulminabat, ut sine magno discrimine in suffossiones deduci nequirent, quæ res alteros ab alteris, utrosque ab se invicem dissipavit; puta-

putavit comes *Wilhelmus a Furstemberg* rursus eadem die aliam magis ordinatam irruptionem esse instituendam, verum Vice-Regi non visum est esse consultum quod nollet iterum militem in periculum mittere. In ea oppugnatione periere ex nostris tam Hispanis, quam Germanis, circiter CXVIII. vulnerati autem CXXXII numerati sunt; ex præfectis periere *Idelfridus* comes a *Cortt*, & *Curtaville* duces, ac Regis signifer, Germani. *Adolfus* a *Carvajal*, & *Ruy Gomez Yala*, Hispani. Verum *Jamboa* & *Pagon*, & *Antonius Murenus*. Hispani læsi tantum.

Eadem XV die a meridie vita functus est Princeps *Aurania* ex vulnere pridie ejus diei accepto, non sine ingenti Cæsares totiusque Exercitus mœrore. Dignus enim optimus Princeps longiore vita erat, si ita visum superis fuisset, aut potius si ita sibi ipsi; non enim fortitudini, sed temeritati & inconsultæ audaciæ adscribitur, ubi Princeps, quem tanti refert vivere, & incolumem esse tam evidentibus se exponit periculis, nulla vel necessitate urgente, vel commodo invitante maximo.

Oppidum autem *S. Desiderii* parvum est, & in pleno situm, fluvium *Matronam*, ad duos circiter jactus lapidis prætesluentem habens, ex quo brachium sumptuoso opere ad meridiem desumptum usque ad ipsa fere mœnia deductum est ad molam pro porta, quæ meridiem spectat, impellendam, a nostris vero statim suffossis aggeribus, & revulsis munimentis ademptum & in *Matronam*

revocatum; forma autem fere quadrangulari est, passus communes ab uno quadrangulo ad alterum continens DLXXIII. muros habens humiles & pressos, multis in locis vaganti hædera obductos, sed vallo intus ex terra recens ingesta, muri fastigio, & summitati æquato firmatos. Ab occidentali plaga, qua bombardis feritum est, altius ac editius, multoque quam in reliquis partibus munitius, fossam neque altam habet, neque latam nec præcipitem, peneque undique siccam, nisi quod exiguo rivulo ex fluvio quodam ad orientem æstivalem juxta deducto, per medium circumcurrente, leviter irrigatur. Castrum quoque ad orientem habet, fossa tantum intercurrente ab oppido divisum, muris quidem altis, sed ex vetustate senilaceris, vallo tamen intus novo, & ipsis muris æquato, intus tamen nulla prorsus habet ædificia, sed planam aream, muros undique ac vallum adtingentem, ut potius propugnaculum, quam castrum dici possit. Quod si oppidum hoc ad septentrionem vel inter orientem & meridiem bombardis tentatum fuisset, plane sustinere non potuisset.

XVI. die, cessatum est ab omni bombardarum ejaculatione fere usque ad ipsam oppidi deditionem, captumque suffodi oppidum, & cuniculis subterraneis ab ea parte, qua bombardarum impetu percussum est in dissectionem suspendi, aggerque juxta oppidi fossas de egesta per suffossionem ex cuniculis terra, deque ramorum sarmentorumque fascibus interpositis, ita spatiosus erigi captus,

ceptus, ut decem bombardarum quæ super veherentur, capax esset; præterea duæ fossæ ita altæ & latæ ut bini pedites per singulas intra terræ eminentiam texti, simul ac junctim cum armis ingredi possent, agi, captæque usque ad ipsas oppidi fossas, bifurcato in ipsas exitu decurrentes perductæ sunt, cratibus ligneis superpositis intactæ ne lapidum injectu per eas ingressuri lædi ab hoste possent; quæ fossæ si antea factæ fuissent, captum sine magna difficultate & dispendio oppidum fuisset. In ea oppidi suffossione adfuere & folles ad explorandum per immissum desuper aërem haustum & sufflatum si qua contra ab hoste foderetur, tum quoque ad præbendum fodientibus æerem, at vero cum omnino parata & in finem ferme perducta essent, ut nihil præter experimentum, & secundarius oppugnandi conatus restaret, deditum oppidum est. Interim, dum istæ suffossiones & cuniculi maturabantur, comes de *Salmis*, Germanus, mirabiles quosdam rara arte ac miranda globos parat, qui per bombardas emissi, incendium inextinguibile inferrent, ut quo plus aquis suffunderentur, hoc magis, magisque ignescerent.

XXIII. die, egressi sunt castris, sub inumbrantem noctem *Mauritius* Dux Saxoniz, & *Albertus* Marchio Brandenburgensis cum bis mille Equitibus, & quatuor mille peditibus ac sedecim grandioribus bombardis, quas secum provehebant ad occupandum *Vitriacum* oppidum in quod quingenti Gallorum Equites & duo millia peditum ingressi fere-

ferabantur, atque postridie mane circiter horam octavam illuc pervenientes, confestim impetu facto illud occuparunt, nemine resistente, nam *Galli* præcognito nostro adventu, jam ferme omnes difugerant, perpauci enim in eo deprehensi sunt, igneque statim injecto totum oppidum cum ipso castro consumpsere, suburbio tantum salvo remanente. Postero vero die ad sesqui milliare inde progressi templum quodam in pago, in quod mille quadringentos *Gallos* confugisse cognoverant, non sine difficultate maxima, & complurium periculo expugnarunt deletis ac trucidatis ad unum omnibus.

XXVII. direpta est per tria signa peditum & ducentos Equites a Cæsare ex improvise missos, Abbatia, pulcher locus, una cum decem circumjacentibus villis, maximaque illinc pecudum & jumentorum præda abacta est.

Augustus.

Die IV. *Augusti*, prodierunt de oppido *S. Dederii* tres ex primariis, ingressique castra, Vice-Regi deditioem proposuerunt petitis unius mensis induciis, intra quem si Rex ipsis non succurreret deditio fierent, salvis vita & bonis; at Vice-Rex eis tres tantum dies ad deliberandum concessit. Eadem die a meridie rursus duo ex iis in castra reversi, dies tunc quindecim petiere, ex quibus novem obtinuerunt, admissique tunc statim sunt ad Colloquium Cæsaris id quod ante eis dene-

denegatum fuerat, atque tunc de dandis utrimque obsidibus tractatum.

Die X. ejusdem bene mane dati & recepti utrimque obsides, usque ad constitutum de relinquendo oppido diem, nimirum XVII. Augusti; obsides Galli fuere comes Sanxere, comes a *Riviere* & quidam Italus, erectumque est eis ac datum Tentorium non longe a Cæsaris aula, ex qua & mensa, & victus administratus est, obsides Cæsaris fuere *Marchio Marianus*, Italus, *Bombardarum* præfectus, & aliquot alii Milites ministri.

XIV. Venit a *Bava* oppido in Castra ad Cæsarem Dux Lotharingæ cum Fratre Episcopo mentensi, qui & postridie se *Bavam* receperunt.

XVII. mane sub horam sextam, Galli oppidum dederunt, apertisque portis sex peditum, & duo Equitum signa, licet incompleta exierunt cum Tympanorum percussu & tubarum inflatu, & cum omnibus bonis, quæ efferre & evehere poterunt, cumque duabus mediocribus bombardis, datusque eis salvus conductus ad aliquot a Castris milliaria.

XX. *Genuil* oppidum cum Castro a nostris peditibus sub ductu domini de *Bossut*, satellitum Cæsaris præfecto, capitur.

XXI. Venerunt in castra sex oratores Galli proponentes Cæsari pacis Conditiones.

XXII. iidem oratores dimissi sunt cum uno *Tibicine* Vice-Regis.

XXIII.

XXIII. Venit ex Italia in castra Dux *Camerinus*, eodemque die advectus est comeatus maximus plus mille curribus, quo & totus Exercitus refectus est, & ipsum oppidum S. *Desiderii* instructum, quin & quatuor vexillis peditum sub *Bernardi a Schwarzenburg* ductu communitum; erectusque ille collis per fossos in planitiem redactus est, fossæque illæ, de quibus supra memini, repletæ.

XXV. Cæsar, cum universo Exercitu milliare ab oppido perrexit versus *Vitriacum*.

XXVIII. *Vitriaco* sesqui milliare usque sanctæ *Luciæ* pagum discessit, eodemque die profecti illic Vice-Rex, & *Granvellanus* non sine peditum, Equitumque præfidiis unum milliare usque ad vicinum pagum S. *Amandi* ad colloquium Regii Secretarii ad pacis Conditiones, quæ proponerentur, audiendas, at eadem adhuc vespera reversi sunt in castra ad Cæsarem.

XXIX. sesqui milliare ulterius ad quendam pagum juxta *matronam* fluvium discessum est.

XXX. hinc duo milliaria cum dimidio in quendam pagum, juxta eundem fluvium.

XXXI. Vice-Rex ad primam lucem ab eodem pago cum bona & peditatus, & Equitatus parte hinc sesquimiliare ad *Chalonem* profectus, veluti ad explorandam Loci oportunitatem, licet Cæsar ejus propositi non esset, ut in hujus civitatis obsidione hæreret, sed ut perpetuo ac indisrupto transitu
usque

usque *Lutetiam* parisiiorum pergeret, falleret tamen instituti illius simulatio hostem. igitur cum eo, Loco propius perventum esset, Chalonenfes præsidarii, eruptione facta, cum nostris levi dimicatione pugnarunt; eademque die circa horam meridianaam Vice-Rex in castra rediit.

September.

Die I. *Septembris*, mota sunt castra sesquimiliare ultra Chalonem, acri obiter atque in transitu, cum Chalonenfisbus præsidariis velitatione habita, in qua cæsi, & capti utrumque nonnulli, erecta autem illic, tanquam ad obsidionem hærendum esset, undique Tentoria fuere, ac omnes suo quisque ordine ac loco collocati. Verum cognito Gallum cum valido ac potenti Exercitu castra sua ex altera fluvii parte ad tria miliaria ab oppido habere, ut inedia ac rerum penuria interclusum Cæsaris Exercitum adficeret; consulte decretum est, ea adhuc nocte illinc tacite castra transferre, partim ad Galli Exercitum inopinato accessu invadendum, partim ad eundem Exercitum prævertendum, iterque præoccupandum; sub horam itaque XI. noctis, Cæsaris Exercitus cum impedimentis, comeatu, & bombardis silenter progredi iussus est. Nox erat serena, Luna candida, via ad decursum *Matrone* plana & sicca. Præmissus ad priorem custodiam *Franciscus ab Aest*, cum levi Equestri armatura, subsequuta est bona gravioris Equitatus pars potior, & Impedimenta deinde; nec defuit a Lateribus Equestris ac pedestris miles: Comiti ve-

ro *Wilhelmo a Furstenburg* cum altera suorum pedum, quorum XX signa habebat, parte, commissa est posterior custodia cum altera item gravioris Equitatus parte; verum ille nescio quo malo ductus genio, relictis suis, uno tantum puero secum adsumpto, totum Exercitum prævertit, cumque ad quendam pagum, pene e regione ubi Gallicus Exercitus erat, sub lucefcentem auroram pervenisset, offendit ibi Equites aliquot, ratus nostros esse, accessit propius, cognovitque sero nimis, hostes esse, a quibus mox circumcinctus ne fuga elabi posset, captus est ac in ipsorum castra abductus. Magna comitis temeritas magnum quoque invenit periculum; nec enim ignorare poterat invisum se Regi, a quo nuper descivisset, proinde mortem effugere non posse. Nec tamen destitit ad dementiam usque audaculus esse; verum magna sua fortuna captus est eadem pene hora ab levi Equitum armatura, filius sororis *Borbonii* Principis de *Rupe* super *Jonam*; ad cuius permutationem vita donatus est, nam Cæsar, misso ad Regem tubicine, nuntiavit sic suum comitem haberet, quemadmodum Principem tractari apud se velit, itaque mitigato Regis in Comitem animo, honeste & clementer eum habuit, sicuti Cæsar ipsius Principem.

Mane autem (ut ad institutum nostrum revertamur) sub diluculum, Exercitus ad eum locum, in cuius opposito Gallorum castra erant, pervenit, & nisi quidam nebulo ignem in vicinum pagum

gum iniecisset, Gallos incautos ac dormientes omnino oppressissemus, sicut & agricolas in pagis somno sopitos deprehensos, de lectis nudos jocose detraximus: nil enim tale cogitaverant, quod, relicta Chalone, eo usque progredieremur, prodidit itaque flamma nostrum hostibus adventum, ipsosque tumultuarie in arma excivit, nostris pro hac fluvii ripa subsistentibus, neque enim tunc consultum visum est, collecto jam ad configendum hoste, transgredi; licet scavæ ad pontes jaciendos, ad manus essent.

Eadem die, hoc est II. Septembris, circa horam ante meridiem decimam, progressum est ulterius ad quendam pagum juxta eundem fluvium; dein III. die duo milliaria illinc ad quendam Abbatiam prope *Toa*, pagum, processum, eademque adhuc Vespera, præmissa aliquot militum signa unum milliare a castris ad oppidum *Aye*, optimis vinis celebre ac nobile, diripiendum.

Die IIII. mane, circiter horam octavam, antequam castra metiremur, præmissa sunt decem signa peditum germanorum & quadringenti Equites ad *Asperne* oppidum e regione *Aye*, ad alteram fluvii ripam situm, diripiendum, sed illud Hispani aliquot, citra mandatum suorum Ducum, jam nocte præcedente occupaverant, repertum itaque ab incolis desertum. At germanis advertantibus, Hispani illico, igne injecto, universum oppidum cum maximo comeatu, quem Gallus in eodem collocaverat, cremarunt. nec passi sunt, pro ponte

super *Matronam* in excubiis stantes, quemquam illud ingredi, nequidem ipsos missos Germanos, ni vi & armis ipsimet irrupissent; atque adeo ipse Cæsar postridie equo vectus ad dictum pontem perveniens jussit omnes ad sua quisque signa reverti, propter incendii vagi pericula, vini que copiam, ne forte inebriati in hostium manus inciderent, aut se se mutuo interficerent, fore tamen adferebat, ut evecta inde vina, in singula vexilla primum, & mox viritim dividerentur, quod tamen minime accidit propter temporis angustiam; nam eadem die post meridiem circa horam secundam translata sunt castra, interque duo illa oppida locata in prato plano & spatiofo, numerabanturque illic Parisios non nisi viginti milliaria.

V. die ejusdem; ihinc perdictum pagum duo milliaria cum dimidio, secundum flumen progressum est ad quendam, juxta eundem fluvium, pagum.

VI. Sesqui milliare ab eo loco usque ad alium quendam pagum juxta eundem fluvium discessum est, non longe ab *Artray*, *Chatillon*, castris.

VII. duo milliaria usque *Barsé*, & *Fugon*, pagos, mota castra sunt.

VIII. tria milliaria ulterius confecimus per *S. Petrum* pagum usque *Natteoteri* oppidum elegans cum castro, quod repertum est a civibus derelictum, sed comeatu & bonis refertum.

IX. Duo miliaria, illinc relicto ad sinistram *Matrona* fluvio defleximus usque ad Sacem pagum.

X. ibidem quievimus, veneruntque eadem die ad Cæsarem duo missi a Gallo Legati, ob pacis conceptæ constitutionem firmandam.

XI. Progressum duo miliaria cum dimidio ulterius ad *Nulu* oppidum ad dorcem fluvium, quod milites, immisso igne, cremarunt, non longe inde quoddam castrum eadem die primum præteritum, postea vero invasum est, in eo trecenti milites inerant, qui omnes, jussu Cæsaris capti sunt, occisus nullus.

XII. Duo miliaria profecti sumus, via versus *Soffon*; hoc est *Suessionense* oppidum.

XIII. ad *Soffon* oppidum perelegans, munitum, & grande, castra mota sunt, quod & ipsum præter omnium opinionem, totum repertum est vacuum, partim enim *Compiegne*, partim *parisios* confugisse dicebantur; tanta enim Cæsar Gallis errori fuit, posteaquam relicta *Cbalone* penitus in Galliæ Regnum penetrare cœpit, ut si sic perrexisset, ipsam *Lutetiam* a qua *XVI.* miliaria tantum aberamus, aut vacuum, aut certe, deditiam habuisset.

XIV. partim in ipsum oppidum, partim ad alteram oppidi partem, atque in suburbium castra translata sunt.

XV. & XVI. ibi hæsimus, commorati sumus.

XVII. pars Exercitus cum impedimentis & Bombardis montem conscendit, per quem transe-

undem erat via versus *Cambrifum* directa, Cæsare cum reliquo Exercitu, successione commorante, ad Eum tunc venire, ex mandato Regis Gallorum, Cardinalis *Medon*, Cardinalis de *Tournon*, Cardinalis *Lotharingæ*, dominus *de la valla*, & Regii Secretarii.

XVIII. non supra dimidium milliare ab eo loco progressi sumus, Cæsare adhuc in successione hærente.

XIX. ad duo milliaria longius translata castra sunt in quendam pagum, quo & ipse Cæsar eadem die *Suessiona* profectus, pervenit.

XXI. tria milliaria usque *Crispiacum* oppidum perreximus, quo omnifarum comeatum Galli nobis primum deduxere.

XXII. ad unum milliare ulterius progressum est, ibique Dominus de *Vendomi* ad Cæsarem venit.

XXIII. usque *Ribermont* oppidum ad tria milliaria, castra metati sumus.

XXIV. usque *Cambrifum* oppidum ad tria milliaria castra movimus.

XXV. Cæsar *Cambrisio* profectus, *Cameracum* ad sex milliaria transiit.

XXVI. *Cameraco* Cæsar rediit *Cambrifum*.

XXVII. discessit *Cambrisio* per *Landrecium* usque *Valencennas*, eademque die & Dux *Aurelianus* *Cambrisio* recessit una cum Duce de *Guisa*. & eadem quoque die publicata est *Valencennis* in Foro solemniter Pax inter Cæsarem, & Regem Galliarum.

Pacis

Pacis vero conditiones quæ, & quales essent, nobis nec cognoscere ex pleno contigit, nec ut propius cognosceremus, magnopere fuimus solliciti; satis enim habuimus, pacem esse, quæ si ante multos annos contigisset, stare adhuc salva patria mea. Terra, quæ nunc proh dolor! bellorum rabie discerpta misere & dilaniata jacet. Cæterum, omnis miles germanus circum *Cambriſum* constitutus, debito recepto stipendio solutus & dimissus est, Hispani vero in locis his, & circum *Cammeracum* ad Hyberna pro tempore relictæ sunt.

XXIX. Cæsar *Valencennis* discessit usque montes *Hannoniæ*, inde die altera profectus est usque *Breen*.

October.

Die I. Octobris venit Cæsar *Bruxellam* cum prædictis Cardinalibus & domino de *la Valla*, & Principe de *Rupe super Nonam*, captivo ad permutationem Comitis *Wilhelmi de Furſtemburg* capti detento.

XLX. Cæsar mane Montes *Hannoniæ* obviam Sorori Reginæ Franciæ profectus, eademque die, a meridie ipsum illuc secuta est altera ejus soror Regina Hungariæ.

XXI. Cum sorore Regina Hungariæ *Bruxellam* rediit.

XXII. inter quintam & sextam, a meridie, Regina Franciæ *Bruxellam* venit cum filio Regis, duce *Aureliano*, qui ipsam proxime præcedebat, medius inter Juniores principes videlicet: *Ferdi-*

nandum Rom. Regis filium, *Maximilianum*, & *Philippum*, erantque eodem modo vestiti rubris palliis pileisque cum plumis albis, nisi quod *Aurelianus* nigrum pileum cum alba item pluma gestaret. itumque Reginæ obviam est solemniprocesione Religiosorum, & civium cum ardentibus cæreis, civesque ex rubris item vestiti erant omnes, Regina autem lætica vehebatur adsidente ei *Maria de Stampis*, scorto Regio.

XXIII. a meridie habita sunt *hastiludia* præsentem Cæsare & Reginis.

XXVI. iterata sunt *Hastiludia* in eodem foro publico; & eadem die venerunt *Bruxellas* ad Cæsarem *Stephanus*, Episcopus *Vinthoniensis*, & Comes de *Harfort*, Angli, in negotiis Regis sui.

XXVIII. Venatio cervi, & velitatio armatorum velut hostes inter se concurrentium.

XXX. habita iterum fuere *Hastiludia* sed in pomerio aulæ Cæsareæ.

November.

Die II. *Novembris* recessit Regina Franciæ, una cum Duce *Aureliano*, deducente eos usque *Montes-Hannoniæ* Cæsare, ac in ipso statim de palatio egressu accidit ut Vice-Rex, & Comes a *Feria*, ob quandam Virginem nobilem quæ in Comitatu Reginæ Franciæ erat, in mutuas altercationes ac pene ad gladiatorum evaginationem devenirent. Virgo fuit cujusdam Comitum Galli filia, in cujus gratiam alter illorum supra quatuor millia ducatorum expenderat; dum autem uterque eam deduc-

deducere conatus est, & neuter alteri cedere vellet, orta est illa gravis dissensio, ac ex ea concepta similtas, quæ non paucos dies deinceps duravit, neque enim res parvi negotii erat, ut quæ tractatione amicabili non modo non mitesceret, sed augeri videretur in dies; hinc nocturno tempore zdes suas quisque tædis ac piceis facibus illuminari cunarunt nequis alterutrius Ministrorum eas, non animadversus, ingredi posset; certe facinus pudendum dum uterque uxorem habet, & pro- cum agit in publico.

CXLI.

EXCERPTA EX VETERI NECROLOGIO ECCLESIAE S. MAURITII IN HALLIS ORDINIS CANON. REG.

Januarius.

IV. Nonas. Theodorici Marchionis de Lanzenburg.

Idib. Ruperti. XXII Archiep. Magdeburg.

XIX. Kal. Febr. Fridericus Magdeburg. Archiepiscopus XV, quo largiente. brachium & costam S. Felicitatis M. suscepimus cum Reliquiis S. S. Sergii & pontiani, & aliorum. Item anno M. C. XLV decimam in Obruwice Ecclesiae nostrae contulit, Insulam Cœnobio nostro adjacentem, & molendinum contiguum obtulit, & banno confirmavit.

XVI. Kal. Vdaltrici comitis de Regenstein qui comparavit Ecclesiae nostrae bona in Ryde.

XV. Kal. Conradi XXII Archiep. magdebur.

XIII. Kal. Rudolfi militis, & suorum progenitorum, qui nostræ Ecclesiæ multa bona contulit.

prid Kalend. Ottonis præpositi hujus Ecclesiæ III qui multos libros scripsit, ac multos alios comparavit.

Februarius.

VI. Idus. Burchardi. XIX Archiep. magdeburg.

XII. Kalend. Martii Burchardi XXV Archiep. Magdeburg.

VII. Kalend. Pauli Buse XVI præpositi hujus Ecclesiæ; sub eo reformatum est monasterium nostrum anno MCCCCLXIX ϕ Anno M. CCCC. LXXVIII.

VI. Kalend. Wilbrandi XX Archiep. Magdeburg.

Martius.

VI. Idus Adelberti I Archiepis. Magdeburg.

V. idus. Theodoricus comitis de Breme. *Idibus* Ramwoldi XIV præpositi hujus Ecclesiæ.

XVI. Kal. Aprilis. Erics XXIV Archiep. Magdeburg.

XI. Kal. Heinrici de Anhalt XXVI. Archiep. Magdeburg.

X. Kal. Siffridi VI præpositi hujus Ecclesiæ.

V. Kal. Joannis X præpositi hujus Ecclesiæ pridie Kalend. Humfridi VI Archiep. Magdeburg.

Item

Item Theodorici XVIII præpositi hujus Ecclesiæ, qui monasterium nostrum multis bonis Spiritualibus & temporalibus decoravit φanno MDXVI.

Aprilis.

VI. Idus. Guntheri XXXV Archiep. Magdeburg. Hic instituit ostensionem Reliquiarum Ecclesiæ nostræ, ac multas dedit Indulgentias.

IV. Idus Conradi de Eynbeke Magistri Lapidarum, qui fundamenta posuit novæ nostræ Ecclesiæ anno MCCCLXXXII.

Idibus Erici. X Archiep. Magdeburg.

XII. Kalend. May. Heinrichi IX præpositi hujus Ecclesiæ.

XI. Kal. Rudolfi. XXI Archiep. Magdeburg.

X. Kal. Ottonis XXVIII Archiep. Magdeburg.

Majus.

VI. Non. Conradi XIII Archiep. Magdeburg, hic monasterium nostrum dedicavit Anno MCXXXV. & prædecessorum suorum oblata confirmavit, & auxit, dans VIII mansos in Franckenleve, & molendinum-item decimam in Muzelize, duas Casulas, cappam cum aurifrigio, & subtile.

prid. Idus Tageni III Archiep. Magdeburg.

IV. Kalend. Junii Theodorici XXIX Archiep. Magdeburg.

Junius.

VII. Idus Alexandri II præpositi hujus Ecclesiæ.

Idibus Nortberti XIII Magdeburg. Archiep. cujus liberalitate V mansos & dimidium habemus in Gumerstede.

XIV. Kalend. Julii Joannis & Brunonis cœ-
mitum de Querfordia.

XIII. Kal. Adalyoti. XI Archiep. Magdeburg.
Hic fundavit monasterium nostrum anno MCXVI.
indiēt. VIII præfidente sanctæ Rom. Ecclesiæ.

Paschale *PP. II* imperante Henrico V dans pa-
rochiam Halle cum Banno. Ecclesias S. Gertru-
dis S. Georgii, S. Nicolai, S. Joannis Baptistæ,
chroce, & S. Cyriaci stivere. præterea XVII mar-
cas de sale. V de moneta Hallo, & in diversis Lo-
cis mansos LXXV & dimidium decimam croce.

X. Kal. Conradi VIII præpositi hujus Ecclesiæ.

VIII. Kal. Hardewigi IX Archiep. Magdeburg.

Julius.

Nonas Alberti XXXIII Archiep. Magdeburg.

III. Idus Petri XXXI Archiep. Magdeburg.

Augustus.

III. Nonas. Friderici XXXII Archiep. Mag-
deburg.

III. Nonas. Ernesti. XXXVIII Archiep. Mag-
deburg. qui obiit in arce S. Mauritii Hallis anno
MDXIII. regiminis sui XXXVIII.

XIX. Kalend. Septembris. Werner. VIII Ar-
chiep. Magdeburg.

XIII. Kal. Waltardi. IV Archiep. Magdeburg.

XIII. Kal. Ludolfi. XVII. Archiep. Magdeburg.

VIII. Kal. Wicmanni XVI Archiep. Magde-
burg. is secundo monasterium nostrum dedicavit
anno MCLXIX. cujus etiam largitate Ecclesia no-
stra

stra XL mansos adepta est, & duas Ecclesias, unam in Brande, & unam in Macherin, cum XI mansis.

Idem Venerabilis Archiepiscopus anno M C LXXXIII. indiēt. I. XV Kal. Jun. feria IV. anhelans ampliare gloriosam memoriam prædecessorum suorum & domini Burkardi prædivitis, domini Redingi filii hujus civitatis urbani, indefessis provocatus precibus hoc in loco claustrum constituit, ac fratres de novo-opere, qui vineam domini dignis fructibus excolerent, proposuit; dominum Dudonem quondam parochianum B. Gertrudis, licet renitentem cura pastoralis investivit, & largitus est ad communem usum parochiam S. Mauriti superaddens parochiam in Rodwele, & Ecclesiam in Ninburch cum decimis. †

VII. Kal. Jacobi. XI præpositi hujus Ecclesiæ.

September.

VIII. Idus. Ludovici XXXII Archiep. Magdeburg.

V. Kalend. Octob. Burchardi XXVII Archiep. Magdeburg.

October.

V. Nonas Engelhardi VII Archiep. Magdeburg.

pridie Non. Waltheri. XVII præpositi hujus Ecclesiæ. ☉ Anno M CCC LXXXIII in Magdeburg, & in monasterio B. Mariæ sepultus.

V. Idus Tylemanni. V. præpositi hujus Ecclesiæ.

Idibus. Alberti XVIII Archiep. Magdeburg.

V. Kal. Pauli XIII præpositi hujus Ecclesiæ.

Novem-

November.

III. Idus Friderici. XXXVI Archiep. Magdeburgensis.

XVIII. Kal. Decemb. Thomæ. XII præpositi hujus Ecclesiæ.

VI. Kal. Geronis. V Archiep. Magdeburg.

December.

III. Nonas Marquardi. VII præpositi hujus Ecclesiæ.

prid. Non. Giselary. II Archiep. Magdeburg.

III. Idus. Dudonis. V præpositi hujus Ecclesiæ.

Idibus. Joannis. XXXVII Archiep. Magdeburg. hujus diligentia ac labore monasterium nostrum per Venerabiles Saxonix, & novi operis patres est reformatum.

XIII. Kal. Januarii Rokeri. XII Magdeburg. Archiepiscopi, qui ea, quæ prædecessor suus nobis dederat, sed morte præveniente non confirmaverat, sua diligentia & dato privilegio stabiliens, superaddidit XXXVI mansos in Mucelize. V mansos in Catherice. & tres mansos Wurmelice super hæc omnia nos mirabili in perpetuum honore sublimavit, cum Beatum Alexandrum M. caput scilicet cum reliquis ossibus, similiter brachium Sergii martiris, costam S. pontiani & digitum S. Erculani Ep. & M. nobis donavit anno M. C. XXIII simulque in plenam fraternitatem nos suscepit.

FINIS TOMI DECIMI.

MAY 31 1955
